

ภาคผนวก

โฆหารคำกล่าวยอคุณพระพุทธเจ้า  
ต้นฉบับวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

\*\*\*\*\*

โย สนนินฺนโน วรโพธิมุต มารี สเสนํ มหนตฺติวชโย สมโพธิมาคจฺฉิ อนนุตตฺตญาณ  
โลกุตตโม ตํ ปณฺณามิ พุทฺธํ

อญฺจุลโก อริยปโปถ ชนานิ โมกฺขปเปเวสสย อชฺชกมฺมุโค อโย สนฺตฺติโร ปณฺณานิโก  
ตํ ปณฺณามิ รมฺมํ

สฺสโฆ วิสฺสุทฺโธ วรทกฺขิณฺนโย สนฺตฺติทฺริโย สพฺพมตฺตปฺปหิโน คุณฺเหนฺนเกหิ สมฺมทฺธิปคฺโค  
อนาสโว ตํ ปณฺณามิ สฺสจฺฉํ ฯ

สัตถาเรย  
ได้ลุ่มฟ้าปราบสาคร  
ก็ทำเอาเกินมานบเนียนเกล้า  
ท้าวเจ้าเข้ามาขออภัย  
ว่าขอเจ้าจงสระเดี๋ยออกไปบวช

สักกเทวตา  
แทบพระบาทไว้มีวันทา  
ขอพระสรีราตเจ้าทำนออกเร็วไว  
ขออย่าหื้อทันท้ำใน โขงเขตห้องแห่งรัตติยา

ในคืนนี้น่าอย่าหื้อคลาด  
ราชสัณปัดดิจกแก้วราชจักษ์มาถึง  
ขอพระคนแก้วจงลีลา  
ขอจงควนไค้อย่านานาน  
ว่าจักได้นั่งแท่นแก้วปราบโลกา  
ดุ่มเอาตีนม้าอันเจ้าจักขึ้นไฟ  
จงรีบขึ้นสู่หลังม้ามิ่งแก้วอาชาไนย  
ในประเทศทั้งแห่งอรัญญา

ที่นั่นนาพระสัตถาคีมาลาละไว้  
อันเปนเครื่องทิพย์นนานา  
กับทั้งทาสาทาสีแฝงใฝ่อ้อม

อันว่าพระศาสดาตนปราบเหล่า  
ปางเมื่อครุณาคน้ำหม่อ้นที่พรหม  
กับทั้งท้าวจตุโลกปาลาทั้ง ๔  
ยังพระสรีราตเจ้าราชโกฏี  
สร้างประพนวทาวนา  
ที่นั่นนาฝูงหมู่เทวดาคีมาอภิราทวาทน์ไหว  
ว่าขอเทีอะนา ขอเทีอะเจ้า  
ขอพระสรีราตเจ้าจงออกเร็วพลัน

แม่นว่าเจ้าอยู่ในปรางคปราสาทแห่งหนึ่ง  
สมพารพระหากเทีงมารอดแล้ว  
ออกจากรัฐาอย่าช้า  
สมพารพระหากเทีงรอดแล้ว  
ยามนั้นเทวทูตาทัง ๔ คน คีมาอยู่ถ้ำ  
ว่าขออภัยพระสรีราตเจ้าไวอย่าช้า  
จงสระเดี๋ยเข้าไฟสู่พนาไลเถื่อนกว้าง

ยังราชกุกคภณท ๕ ตั้ง  
ท้าวคีมาลาละไว้กับทั้งนาฏไธนางยโสธรา  
ย้อมยสแก้วแม่ยอดพิมพา

ท้าวคีมาละไวยังปัญญาดุริยะพิยะพิณพาทย์  
 ยังนางน้อยนาฏไธ้หมุกัญญา  
 อุ่นใจเช้าวันยาม  
 จับฟ้อนเดินแก่นปนฟัง  
 ยังโงะเขตพระนครหลวงใหญ่กว้าง  
 ผูกเสนาหลายกลิ่นเคล้า  
 ท้าวคีมาละไวยังหมุกัญญาหลายหนุ่มหน้า  
 เลียมาระวังแวงล้อม  
 ท้าวคีมาละไวยังเครื่องประดับประดา  
 อันนายจ่านาคตกแต่งห้าง  
 ที่นั้นนา  
 ยังปริงคาปราสาทแก้ว  
 คีเพราะเพื่อว่าบุตตาสินหา  
 แห้งน้อยนาฏพิมพา  
 ยามเมื่อเที่ยงกลางคืน  
 คีมาหันนางน้อยหน่อทั้งหลายช้อยขึ้น  
 กลับไหลหลงคลั่งให้  
 ลางพร่องนั้นน่าน้ำลายคีมาน้ำลายช้อยปาก  
 ยามนั้น  
 ที่นั้นนาพระภูบาลจึงสระเต็จไฟสู่แล้ว  
 ว่าท่านจูงลูกเวียมาอย่าช้า  
 จันนะไวแก่นแก้ว  
 ยามนั้น  
 คีสระเต็จขึ้นสู่หลังม้าแล้วรีบเร็วพลัน  
 เสียงสนั่นก้องทั่วเวียงไชย  
 เกาะหางม้าแก้วแกว่งไผมา  
 ยามนั้นนา  
 นำเอาสองท้าวแก่นภูธร  
 อินทาพรหมพร้อมร่ำสาธุการ  
 หน้าหลังล้อมแวงดวงวน

ท้าวคีมาละไวย์  
 อันเคียมาสงเสพเผ้า  
 ราชกัญญาเค็กยิรามสงเสพเหล่น  
 ท้าวคีมาละวัง  
 อันเป็นที่อยู่พระเจ้าช้างราชราชา  
 เคียแก่เจ้าแทนแห่งท้าวธรรมา  
 กลิ่นเคล้าหมื่น ๖ พันนาง  
 ย้อมยสแก้วแม่ยอดพิมพา  
 สบสอดสร้อยมุกมาสร้อยมิ่งดวงคำ  
 ใจแผ่กว้างพระโอรสราชท้าวช้วนยาม  
 พระภูบาลจึงสระเต็จไฟสู่แล้ว  
 แห้งน้อยนาฏแม่พิมพา  
 ท้าวจิงยาตราไฟสู่ปริงคาปราสาท  
 เจ้าคีมาน้ำลายยังวัดถาผืนแผ่นผ้ากั้น  
 ท้าวคีมาน้ำลาย  
 อันหัดบ่ตื่นลักคน  
 ดินมือขว้างไขว่ไผมา  
 มีวัดถาเสื้อผ้าคีมาน้ำลายจากกายา  
 พระสีราดถ้เจ้าคีมาน้ำลายสงสาร  
 ยังฉันทะอามาคัยแก้วธรรมา  
 ท่านจูงไฟหางม้าแก้วแล้วรีบเร็วไว  
 ห้างม้าแล้วรีบยอถวาย  
 พระคนผายแก่นกล้า  
 เสียงเนืองนั้นร่วนร้อง  
 จันนะไวแก้วแก้ว  
 ม้าอาชาในคีมาน้ำลาย  
 สัตทวารอนหลายถ้ำ  
 คีมาเป็นปรีวารแทนแห่อ้อม  
 เทวดาถือเทียนบุญทิพย์ได้

ตามต้องไวย้นยอโยง  
 ปางเมื่อพระสรีราศเจ้าออกจากเวียงไชย  
 เกะหางม้าออกปล่องเบงชอร  
 ที่นั้นนา  
 อัสสะดอเรียตัวกล้าแก่น  
 ยามนั้นนา  
 ขว้าเชือกฟางพายพังมา  
 เถิงพนาไลเถื่อนถ้ำ  
 ยามนั้นนา  
 ม้ามึงแก้วคีตวคมนาไฟ  
 ขว้าเชือกห้องเถิงพรหมา  
 สัตถาเรีย  
 นีราราดร้างหนีไฟส้างจากนิवास  
 เท้ามาลาละไว้หมู่หงส์พันธุ์หมื่นหกพันนาง  
 พระสัตถาเรีย  
 หนีไฟเสฟส้างแทบฝั่งน้ำแม่โนมา  
 ในรัฐาโขงเขตห้อง  
 ในแห่งห้องเคื่อนแปดเพง  
 เปนวันพุธเช้าเมื่อยามงาม  
 ยามนั้น  
 เพราะว่าใคร่ได้ลูกชายแห่งเรา  
 นางคีตคแต่งพร้อมน้อมนำไฟ  
 ท้าวแม่ทอดเททาน  
 ยามนั้น  
 คั่นว่าพระสัตถารับเอาแล้ว  
 พระคีเกทำเพียรไพบุชา  
 ที่นั้นนา  
 ชื่อว่าโสถถียพราหมณ์  
 มาป้ทักษิณแวดยอถวาย

หกหมื่นองค์เทียมบาท  
 จันนะไวแก่นกล้า  
 ท้าวคี่มาลาละไวยังพระนคอร  
 ม้าแก้วแล่นเร็วไว  
 หมู่เทวดาคีพอคั่นท้วง  
 ผุ่งเทวดาหกหมื่นมายกยื่นเจ้าหากนำไฟ  
 ไพรอดแม่น้ำแก้วโนมา  
 เจ้าคี่มาตัดเกสาขาดแล้ว  
 สหัมปติพรหมพอดคั่นท้วง  
 สัตถานีนาเรีย  
 เจ้าสรีราศคี่มานำอารมณ  
 นุชนาฏน้องหมู่โอโรธา  
 นีราราดร้าง  
 พระคี่มาเกทำเพียรได้หกวัสสา  
 ในประเทศห้อง  
 ดนพระคี่บ่เกรงขามเที่ยงเท่า  
 นางสุชาดามีใจผายคี่ตูก  
 เอาเข้ามรฐปายาส ๔๕ ก้อน  
 ใส่ไครค่านำไพรอด  
 ด้วยมโนจิตตการแจ้งถึ  
 ดนพระคี่วิเมตตา  
 ดนแก้วคีไฟทอดไครคำ  
 คี่กัมน้ำอยู่ภูวานา  
 ยังมีพราหมณาจารย์ผู้หนึ่ง  
 คี่เอาคาเขียวงามพอแปด

ยามนั้น  
รับเอาคือทิวฐานที่อันเป็นแท่นแก้ว  
แท่นแก้วไม้หาโพธิง  
คนพระคั่งแท่นแก้วไม้มีงแก้วโพไซรคำ  
อันว่าประญาแก้วลูกนั้น  
ประเทศทองมโนทวาร  
พิจารณาคุณคณนั้นไพธมเกล้า  
พระปัญญาคีระช้อย  
ประญาแก้วยอดฟ้าชื่อว่าสัพพัญญู  
พระคนแก้วจึงได้ชื่อว่าสัตตทาเสนา

ที่นั้น  
น้ำสมุทที่ตีฟุ้งเฟือกไพมา  
เหมือนดังคนไกวอู่แกว่งไพมา  
เหมือนดังยอดไม้แกว่งไกวลม  
นั้นทั่วทั้งอุเวหา  
ถูกถ้ำต้องจนเพพัง  
ไฟนารกอันหากไหม้อยู่ถนลาม  
เมื่อไฟลุ่มได้ดับไฟ  
เขาคั้งหน้าอยู่ยินดี  
ปางเมื่อพระสัระคณเจ้า  
ไขประตูปวิมานอันยิ่งแล้ว  
ไขประตูปวิมานคำวิเสศ  
คนบุญบานคี่มาโปรดเอาแล้ว  
บุรุษสัตตทั้งหลายได้เข้าสู่ทำทางสุขสบาย  
เขาคี่มาอยู่เฝ้าเป็นปรีวาร

ยามเมื่อพระองค์คณได้ตรัสประญา  
ยามนั้นพระคนแก้ว  
ฝูงนราเทพใช้หากยกยอ

ปางเมื่อพระหน่อพุทธังกูร  
แต่ปถมเกล้าโกฏีหัวที่

พระคนใจผาย  
พระคี่สถิตขึ้นนั่งแล้ว  
มีฉาติร่มกว้าง  
พระคี่จะทำเพียรไปบ่หื้อขาดแล้ว  
จึงจักอาจเข้ามาสู่ห้อง  
ชวนญานรู้แจ้งอาจ  
ชวนจิตลูกเก่าซาบเข้าสองที่  
ตั้งอยู่หน้าหนึ่ง  
จึงจักเข้ามาสู่ตั้งอยู่ในตนแล้ว

มหาปถวิแผ่นดินหนาพอขว้าเชือก  
แผ่นดินหนาไหวสะสุ  
แผ่นดินหนาไหวห้วน  
เสียงสัททะขมมีก้อง  
เขาตินโรบีพพาไหวห้วนก้อง  
เสียงดังไพรอดได้  
หาความสุขบได้สักยาม  
ฝูงสัตว์ตั้งโรบาปล้ำ  
ยามเมื่อไฟอาเวจดับขาด  
ได้ตรัสประญาสัพพัญญุตัญญาณ  
คือว่าเวียงแก้วและมหานรพาน  
ไขแจ้งเจตทางบุญทาน  
เข้ามาไขประตูปเวียงแก้วไว้ดูอาจกว้าง  
อินทพรหมหลายคลื่นเคล้า

สัพพัญญุตัญญาณผ่านแล้ว  
จึงได้ชื่อว่าสัตตาทกควาโลกไหว

สระเดื่อออกไพบวช  
ผู้เข้าทั้งหลายคี่มายังอังสุลีใส่เกล้า

ไหว้พระพุทธเจ้าตนชื่อว่าสัตตา  
ตนแก้วแก่นไธ้

สารุ โอกาส ภัณฑะ ข้าแต่  
อันทรงอนันตาริคุณญาณวิเศษ  
บัดนี้สัตตาผู้ข้าทั้งหลาย  
น้อมนำมายังบุปผาลาชาดวงดอก  
มาวางเวียนไว้เหนือชัน

ส่วนปถมวิภาคเบื้องต้นหัวที่  
ยังพระมุนีตนศักดิ์สวาค  
แลสรีรธาตุเจดีย์

ส่วนพุทฺธิยาประการถ้วน ๒ งามบ่เส้า  
บูชายัง พระนวลโลกุตตรธัมมเจ้า ๘ ประการ  
อันอุพารเลิศแล้ว

ส่วนตติยะวารอันถ้วน ๓ งามบ่เส้า  
ตั้งแต่โคตรเจ้าเอตรหิ

จตุตถวารอันถ้วนสี่  
ขอถวายบูชายังพระสมณกัมมัญฐาน  
อันเป็นเหตุหือปณณะศักดิ์ทั้งหลาย

ส่วนปัญจมวารอันถ้วนครบ ๕  
ยังครุบาอาจารย์ผู้สงฆ์อันสั่งสอน  
หมายมีพระมหาภักตัสถปเณรเจ้าเป็นเค้า  
ตนยังมีชีวิตปัจจุบันนี้ไธ้

แล้วลวดขอสมมา  
ตั้งแต่อนกชาตihakหลอนมี  
มีอิริยาบถทั้ง ๔ รู้แจ้งถี่ได้กระทำก็ดี  
ผู้ข้าทั้งหลายคึกกลัวเป็นโทษ  
มีธัมมเมตตูปฎิหารรับเอา  
แล้วขอขมาลาลดอดเสียยัง  
หือกลายเป็นนัตถิวิปาโกโหสิกรรม  
กัมมอันแก่นกล้า

ยังพระสัมมาโลกไหว้

จึงได้ชื่อว่าพระโคตม แสนา

พระปัญจรัตนแก้วเจ้าทั้ง ๕ ประการ

อันเป็นที่พึ่งแก่เทเวศสรรพะหมู่สัตตา

ก็ได้พากันสะหนงขงขวยคดแต่ง

เข้าดอกดอกไม้และลำเทียน

ปิ่นเปน ๕ โกฐาก

ผู้ข้าทั้งหลายขอถวายบูชา

กับทั้งพระบด พระบาท

ทั้งไม้สรีรมหาโพธิมีหลายโกฏินานา

ผู้ข้าทั้งหลายขอถวายสมมา

๑๐ กับทั้งพระปริยัติธัมม

อันเป็นดวงประทีปแก้วส่องมคคาทาง

ขอบูชายังพระอริยะสังฆะเจ้า

ตราบเลิงสมตสังฆะเจ้าเป็นปริโยสาน

งามล้วนที่บ่ออาจจกสังขยา

และวิปัสสนากัมมัญฐานดวงวิเศษ

ได้ไพโรดเวียงแก้วยอดเนรพาน

ผู้ข้าทั้งหลายขอถวายสมมาบูชา

ศีลธรรมกัมมัญฐานทั้งหลาย

ตราบต่อเท่าเลิงครุบาอาจารย์

ผู้ข้าทั้งหลายคืบน้อมไหว้

หลอนผู้ข้าทั้งหลายได้ประหมาท

ด้วยกายวชิและมโนกรรม

บรูแจ้งถี่หากได้กระทำดั่งอันดีดี

ขอพระแก้วเจ้าโปรดกรุณา

ปรมมิสสุชาสมมาแห่งผู้ข้าทั้งหลาย

โศปมาทธัมมกัมมทั้งหลาย

ขออย่าหือเป็นนิวรณธัมม

อันจักห้ามเสียยัง

หนทางอันจักไปสู่เมืองฟ้าและเนรพาน  
 ชุมน้อยใหญ่ชายฝั่ง

ด้วยมีแท่นอโยคาวจอร์

ฝูงอันเป่นมาแล้วแต่ก่อน

เถิงแก่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

หันมาปาดังนี้แล้วได้เสพส้าง

มีด้วยประการฉัณใดคือดี

ได้เสพสร้างยังนิสัณหะผละอานิสงส์

ลัปปริสะเจ้าทั้งหลาย

ตั้งแต่ภาวะปัจจุบันอันนี้

ขอจูงหื้อได้เอาตนตัวอยู่ค้าชู้ยังวรพุทธศาสนา

ตราบต่อเท่าเสียงจระกาลยืนยาวนานนัก

ด้วยเดชบุญรวยศรี

ขอจูงหื้อได้รั้งับคับหายเสียยัง

มีราชภัย โจรภัย มนุสสภัย อมนุสสภัย

พยายรินอกเนื้อในตนทั้งมวล

แล้วขอจูงหื้อมี

อายุปี อายุเดือน อายุวัน อายุยาม

เป็นที่ใกล้แก่เนรพานเจ้า

นั้นจูงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี

ด้วยกุศลบุญญาภิสังขารวายศรี

จักถวายตั้งวิภาคผายแผ่

อันผัดเทิบแวคไพมา

ปี เดือน วัน ยาม

เสาร์ ราหู เกตุ ลัคน์ เปนที่สุด

เทียวร่วมห้องลักณาชาตา

ถูกลัคน์แลลัคน์ ถูกจันทร์แลจันทร์ คังอันคีติ

ตัวใดได้เป็นโสมะแล้ว

ยังโชคไชยลาภะตักการ

สัพพะสวัสดิมีในคนในใจ

เสียดแก่ผู้ข้าทั้งหลายชู้คน

นั้นจูงจักมี เที่ยงแท้ดีหลี

บัณฑิตนักปราชญ์เจ้าทั้งหลาย

ได้ตักการะบูชาสมมา

และอัคคสาวกเจ้าทั้งหลาย

เสวยยังนิสัณหะผละอานิสงส์

ขอจูงหื้อผู้ข้าทั้งหลาย

พรำเปนคังโยคาวจอร์อริยะ

ฝูงอันเป่นมาแล้วแต่ก่อนนั้นจูงจักมี

และภาวะไพภายหน้า

แห่งองค์ศรีสัตตัพพัญญะพระพุทธรเจ้า

นั้นจูงจักมี

อันผู้ข้าทั้งหลายได้กะทำแล้ว

อุปีททวงกังวลอนตรายภัยยะต่าง ๆ

อัคคิภัย อุทกภัย โลกกันตรภัย

โชคปี โชคเดือน โชควัน โชคยาม

วุฑฒิจำเริญเป่นไฟใจ ๆ

อันจักมาพายหน้า

อันนี้นามิมากผู้ข้าทั้งหลาย

หื้อได้แก่พญาปาปเคราะห์เจ้าทั้ง ๘

ในทวาทส ๑๒ รวยลี

อาทิตย จันทร อังคาร พุธ ปรหัส สุภ

ตัวใดได้มาถูกต้อง

ชั้นต้น ชั้นกลาง ชั้นปลาย

ก็ขอจูงหื้อขุดค้าย้ายเข้าสู่โสมะ

ขอจูงหื้อได้น้อมนำมา

แลอายุ วัฒนะ สุขะ พละ

ไพช้วนชยามใจ ๆ นั้นจูงจักมี

บุญญะวรายสรีอันนี้น้ำมีมากได้  
 อันรักษายังอวาตาสถานาที่นี้เป็นเค้า  
 ปัพพตาเทวดา อากาศเทวดา  
 ยมราชครุฑนาคน้ำนาคี  
 คนจำบุญและจำบาป  
 ขอจูงมาสั่งพิพักรักษาและอนุโมทนา  
 นั้นจูงจกมีเพียงแท้ดีหลี

ขอจูงหื้อได้แก่เทวบุตรเทวดา  
 ทรายต่อเท้าถึงภุมมเทวดา รุกขเทวดา  
 ฌกามาวจรเทพินอินทาทพรหม  
 กับนางนาฏไธรรณี  
 คนจูงนำหน้าหยาคหมายทาน  
 ในที่ฆากาละบัดนี้ยามนี้

ด้วยคั้งผู้ข้าจักขอสมมาเป็นมครภาษาบาลีว่า

อิทัง โน อคฺคิมรูปปฺปฬาลาชา ปฺุชาสจฺจการว ไซฺคติทานํ สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส ธมฺมสฺส สจฺจสฺส  
 มหาชินฺธาดุ ปาทเจตฺติยํ มหาโพธิ รุกฺขํ สกฺกจฺจํ เทม ปฺุเชม

หุติยมฺปิ อิทัง โน อคฺคิมรูปปฺปฬาลาชา ปฺุชาสจฺจการว ไซฺคติทานํ สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส ธมฺมสฺส  
 สจฺจสฺส มหาชินฺธาดุ ปาทเจตฺติยํ มหาโพธิ รุกฺขํ สกฺกจฺจํ เทม ปฺุเชม

ตติยมฺปิ อิทัง โน อคฺคิมรูปปฺปฬาลาชา ปฺุชาสจฺจการว ไซฺคติทานํ สมนฺมาสมฺพุทฺธสฺส ธมฺมสฺส  
 สจฺจสฺส มหาชินฺธาดุ ปาทเจตฺติยํ มหาโพธิ รุกฺขํ สกฺกจฺจํ เทม ปฺุเชม

นวมมิ พุทฺธํ คุณสาครนฺตํ,

นวมมิ ธมฺมํ มุนิราชเทสิตํ,

นวมมิ สจฺจํ มุนิราชสาวกํ,

นวมมิ กมฺมกฎฺฐานํ นิพฺพานาธิคฺมปาเย,

นวมมิ ฌมฺมกฎฺฐานทายกาจริยํ นิพฺพานมคฺคฺเทศกํ,

อจฺจุโย โน ฌนฺเต อชฺชคมฺมา ยถาพลํ ยถามุฬฺหํ ยถาอุสฺสํ, เย มยฺหิ พุทฺธธมฺมสจฺจกมฺม-  
 มกฎฺฐานทายกาจริยสงฺขาเตสฺส ปญฺจสฺส รตนคฺคตเนสฺส อตีเต วา ปจฺจุปฺนเน วา อวิ วา ยถิ วา รโห วา  
 กาเยน วา วาจาเยน วา มนสา วา ปมาทํ วา อกาสิมฺหา ทิสฺวา ยถารมฺมํ ปฏิกโรมฺ เต สนฺโน ฌนฺเต  
 พุทฺธาภิรตนปญฺจกํ อนุกมฺปิ อุปาทาย อจฺจุยํ อจฺจุยโต ปฏิกคฺคเหาตุ ขมนฺตุ อายตฺติ สงฺวาริสฺสตาม  
 น ปฺุเนวํ ปฏิกฺกโรตฺสตาม.

พุทฺธปฺุชา มหาเตชา, ธมฺมปฺุชา มหาปญฺญา, สจฺจปฺุชา มหาลาภา, ปฺุชารเห ปฺุชายโต  
 พุทฺเธ ยถิ จ สาวเก ปปฺปญฺจสมตฺติกฺกนฺเต ตินฺนเณ โสภปริเทเว เต ตาทีเส ปฺุชายโต นิพฺพุเต  
 อุกฺโกตฺถายเณ สกฺกา ปฺุญฺยสงฺขาตุ อิมฺเมตฺตมฺปิ เกนจิ อิมิณา อคฺคิรูปปฺปฬาลาชา ปฺุชาการวกมฺเมน  
 เมตฺเตยฺย พุทฺธสฺส ทสฺสเนยฺย ฌกามิหิ ยาวานุปฺชชเต พุทฺโธ เมตฺเตยฺโย เทวปฺุริโต สงฺสारे  
 สงฺสارانฺโตปิ อปาเยน ขมามิหิ

กายกมฺมํ วจิกมฺมํ มโนกมฺมํ สลฺยจิจฺโจสํ อสฺลฺยจิจฺโจสํ สพุพฺโงสํ ขมตุ โน.

# โวหารคำถวายข้าวมธุปายาส

ต้นฉบับวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

\*\*\*\*\*

โย สุนนิตินโน วรโพธิมุต มาริ สเสนิ มหนต์วิชัย สมโพธิมาคจฺฉิ อนนตลฺยาโณ  
โลกุตตโม ตํ ปณฺณามิ พุทฺธํ

อญฺฐลิโก อริยปโป ชนานิ โมกฺขปเปวสาย อชฺชกมฺโภ อญฺ สนฺตโร ปณฺยานิโก  
ตํ ปณฺณามิ รมํ

สจฺโฆ วิสุทฺโธ วรทกฺขิณฺเยโย สนฺตินฺทริโย สพฺพมลปฺปหิโน กุณฺเหินฺนเกหิ สมฺมทฺธิปตฺโต  
อนาสโว ตํ ปณฺณามิ สจฺฉํ ฯ

สมเด็จพระปิ่นเกล้าสยามภู  
ฟ้าเพงโศคนินนานมีประหม่าว่าได้  
เก้าอสงไขยสถานเมื่อนาน  
๑ อสงไขยสารแผ่นเชื้อ  
ท่านกระนิงลูกได้ยังยอดใช้ปารมี  
นอนเป็นขั้วดีเดินได้  
พระคัมทำนายนถวายพอรื้อแล้ว  
สือสงไขยสถานแถมชาติ  
แสนกับปรีวมนั้นเล่า  
ท่านจะ ได้รับทานเข้ามธุปายาส  
ท่านคืออนุโมทนาเอาแล้ว  
ธัมมแปลประการนั้นเล่า  
อันขงขวยมามาก  
เจ้าได้เปล่งเสียงต่อหน้า  
ปรีมมครุตนเลิศแล้ว  
เป็นดังสะพายานล้ำไหย่

ยามนั้นอัศจรรย์ทั้งหลายเกิดก้อง  
อัศจรรย์ยิ่ง ไหวะวาด  
อัศจรรย์ทั่วสากลมีพร้าพร้อม

คนเป็นครูแก่โลกาไตรโลก  
ระนึกไว้ในมโนทวาร  
เข้าได้ออกปากเป็นวาทิต  
เป็นที่หยังเชื่อใจจริง  
ปางเมื่อเป็นสุเมธรรสี  
หื้อท่านรู้พระที่ปึงกอร  
ทั้งแต่นี้บ่เมื่อนาน  
บ่คลาดคลาดแผวน  
ทั้งชาติเก่าเมื่อนาน  
ได้เข้าจากนางสุชาดา  
เป็นมัจฉะแก้วสโมธาน  
เหมือนคั้งโพธิสัตว์เจ้าทั้งหลาย  
บ่ควรคลาดคลาดจากความเพียร  
ว่าข้าแต่พระยอดฟ้าสยามภู  
ขอหื้อผู้เข้าได้นั่งแท่นแก้วปัลลึงการ  
จนเอาสัพพัตต์เข้าใส่ข้ามสงสาร  
ฟ้าร่วนร้องแผ่นดินดัง  
หมื่นโลกธาตุใส่ส่องแจ้งเรือเรืองบน  
ดังรอดห้องออกนิมิต

สาครานองล้นฝั่ง สนั่นท้องสินโร

แสงพระเพลิงวาววาบ

ยามนั้น

ปางเมื่อพระโพธิสัตว์คนเลิศจแล้ว

ปรารถนาเอาโพธิญาณดวงวิเศษ

โส ภควา อันว่าพระพุทธเจ้า

ท่านได้บำเพ็ญโพธิสมภาร

อ่านับได้ถือสงไขย

จึงได้ตรัสประหลาฐัพพัญญุตญาณ

ได้ทรงทุกข์ระค้อยเหลือประหมาด

นอนดินกินหย้า

เมื่อสมภารเข้า ปันทั้งถึงถึงที่แก่กล้า

ได้ทรงทุกข์หนาหนา

ลงชาติเจ้าก็ได้มาเกิดเป็นคน

พ่อเจ้าตายละไว้เป็นกำพร้า

ได้อยู่ดูบมุงคองมุงคาน้อยน้อย

เที่ยวไปขอกินกับชาวบ้านทั้งหลายทั่วหน้า

ก็มีไฟผ่องหน้าปราณี

ใจสวกกล้ำพาโล

มีเชื้อโคลไหลอาบหน้าแฉ่วขายของ

หลังเพื่อจะได้เอาชาติมาเกิด

เจ้าก็ได้สละทุกอย่างทุนทาน

เจ้าได้เอาชาติมาเกิดเป็นคนในโลกหล้า

กับทั้งตัวนอนอยู่ในที่ต่ำ

อันว่าท่านลิลปารมีญาณที่เจ้าได้บำเพ็ญมา

อันเป็นชาติปางหล้า

ข้างเผือกแก้วขาวางอนเจ้าก็บ่ไว้

จนเกิดอุกษะหลุกพวยในเกิดความบ่พอใจ

แต่พระญาติผู้ชยคนเป็นพ่อ

พระบุญเรืองคนพ่อค้ำบ่หื้อเจ้าลาหนี

เหมือนวายุลมใหญ่ เมื่อปีใหม่มาถึง

สายฟ้ามาบรายเรื่อง เสี่ยงสาธุการคำฟ้า

ในสงสารโลกหล้าเจียบสัจ

มีใจผ่องแผ้วสโมธาน

เหตุนี้ผู้ข้าจึงวันทาว่า

คนเป็นปิ่นเกล้าแก่โลกโลกา

มานมนานแท้ไชริ

ปลายแสนมหากัปปี

มาเป็นเวลาเมื่อนานบ่ใช่หน้อย

ลงชาติก็ได้เกิดเป็นสัตว์สัตว์จางาน

ได้เกิดเป็นวิหคนกบปักษ์บ้านเชิง

ได้เกิดมาเวียนวนอยู่ในโลกหล้าเสวยกัมม์

เจ้าก็บ่มีใจอาธัมม์และประหมาด

ได้ทรงทุกข์ทรมานตนอยู่ในสงสารโลกหล้า

อยู่กับแม่เจ้ามารดา

มีเสื้อผ้าบุดชาดย้อยรูดราย

ยามเมื่อเจ้าตกผานคำข้า

บางคนก็มาถามบุญถามดีแข่งดา

ล้างชาติก็ได้เกิดมาเป็นพานิชพ่อค้า

ท่านลิลนั้นเจ้าก็ได้พรองกะทำมาบ่ขาด

เป็นมหาเศรษฐีเจ้าของมีหลายมั่งมูล

เมื่อสมภารเจ้ายังไปทันแก่กล้า

พร่องก็เกิดเป็นม้าหางหอม

ท่านได้ทรงทุกข์ยากล้าองค์พระสัจดา

ก็ทวยทันตอบส่ายในทสลิบชาติ

เจ้าก็ได้เกิดเป็นพระญาติสันคอร

จกจ่ายหื้อท่านไป

ชาวเมืองไพสยนต่อ

ว่าจักหล่มหล่อเสียเมือง

เจ้าก็มีความขมจีเส้าโสภ

คีวโปโยคเล่ากลาไคธ  
 กับทั้งกันหาชาลีงามสว่าง  
 สระเค็จเข้าสู่คอยคงปากกว้าง  
 ที่เขาวงกตคีรีเขตห้อง  
 ลูกเกิดในอกอุพารเจ้าบ่าว  
 ชั่วว่ามาหื่อนางราชมัทรีงามสว่าง  
 แก่อินทาสักกพรหมณ  
 เมื่อพายุณเจ้าคิได้สระเค็จคืบมา  
 ยามนั้นสมพารเคิมเต็มแฉ่ง  
 มีฝนท่าแก้วใหญ่  
 หัวโงเขตห้อง ชาวประชาเทสห้อง  
 ไพรหมบานชุ่มเนื้อ  
 คันคับอินทรียั้มวยมอด  
 คิได้สยงเมื่อเกิดขึ้นฟ้าเลิสตุติดา  
 ยามนั้น  
 เหตุว่าบ่มีความเมตตาเผื่อแผ่  
 มีใจเหมายั่วทางบาป  
 พาหื้อได้นอกสัถธัมม์  
 มนุสสทั้งผองโลกได้  
 ยามนั้น  
 เทวดาหมิ่นโลกธาตุไพชุกราบอาราธนา  
 ขอหื้อได้ปฏิสนธิการ  
 ในโงเขตชุมพูทวีป  
 อันกิเลสร้อนเอาแรงตน  
 ในสากยราชโคตมชาติตระกูล  
 พระตนแม่หน่อพุทธองค์  
 ท่านได้สมรสราชเมื่ออายุได้สิบหกปี  
 สงสารเร่งเวียนวน  
 ด้วยมูลเหตุนี้เนื่องจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย  
 บ่มีที่สุขสบาย

คีเอาเทวีเทียมใจคู่ข้าง  
 ลูกน้อยทั้งสองพระองค์  
 ไพสงเสพส้างเปณรี  
 เจ้าชัวว่ามาสละหื้อสองพี่น้องจ่ายเปณทาน  
 เพื่อใครได้บารมี  
 อัคคเทวีร่วมข้างเปณทาน  
 เพื่อแลกเอาสัพพัญญุตญาณเต็มท้วม  
 เสวยราชอยู่ในวังข่งคัมเจดราชเมืองเคิม  
 ยังบ่ทันแจ้งข้อนรูงรายตรี  
 อันพระอินทร์เจ้าฟ้าไฟแปลงหื้อคดกล  
 ยุท่างกจ่ายกินทาน  
 บุญก่อเกื้อส้างทานบารมี  
 วิญญานถอดเมือมอรณ  
 มีนามว่าเสตุเกสุเทวบุตรตนกล้า  
 ได้เกิดความมัวมืดเส้าในชุมพูทวีป  
 หันแต่ได้มาเป็นของตัว  
 หันแต่ลากตันทา ย้อนอวิชชาบอดไ้  
 ใจมัวคำก้ำเส้า ช้าเจ้าแล้วลู่เอาของ  
 มีความเอาใหม่อาชว  
 ขุนอินทายุฟ้า พรหมสีหน้าหมู่เทพา  
 หื้อเจ้าสระเค็จลงมาในโลกได้  
 ในคัพภมารดาคนวิเสส  
 ในสมัยเมือมนุสสโลกโลกโสภณ  
 เข้าได้สระเค็จลงมาถือเอาปฏิสนธิ  
 พระญาศรีสุทโธทนะผู้ทรงคุณเป็นพ่อ  
 คือพระนางสรีรมหาเมยาองค์นุชนาญ  
 มีหอรทัยคิคร้าเคร่ง  
 มวลมนุสส้ปู้ชนทุกเพศ  
 ดูมาเป็นทุกข์หลายข่มจี  
 พระองค์คิมาเซาะหาทางอันจักผายเปิดแจ้ง

หื้อมนุสส์ทั้งหลายหาญแห่งชุมเขียเอยน  
เมื่อพระชนมายุได้ชาวแก้ววิสา  
ละทั้งช้างม้าดาบฝักคำ  
ได้หกปีมากเมินมี

เอกทิวส์

เจ้าก็ได้ไฟสลบทำวนอนหงาย  
ยังมีพวกทหารกาละอ่อนเลี้ยงแพะไฟหัน  
เขาคีพากันบีบเอาน้ำนมแพะของเขา  
ยามนั้นหน่อพุทธองค์  
ก็ได้นมนี้ยังอยู่ได้ร่มไม้มหาโพธิมุลา  
มานั่งเสพต่างฟ้าเพงญาณ  
ได้สระเด็จจว้ยหน้ารับลงมา  
จั้นสายหื้อเครื่องคิดตึง ๆ

คิดสายคังถาบ ๆ แล้วก็กราบพูลถาม  
คังม่วนเล่าฉันใด พระจอมไตรบอกเล่า  
เสียงบ่หวานถาบ ๆ ฟังแล้วหากกวนหู  
ทีนั้นนา

แบ่งสายพินเสียงเปล่ง  
แล้วกางสอกคิดนดนตรี  
มีเสียงใสเปล่งป้อย  
ว่าเสียงปานกลางคังระร่วน  
พระจิงใจบอกเล่า  
ท้าวโกสีย์ได้โอกาส  
ว่าพระสัตตาโปรดโลกหล้า  
เปนอาจิมบ่ยานบ่เคร่ง  
ขอเจ้าผูกเอาโพธิญาณ  
เปนทางไพหาสัพพัญญ  
ก็คังหน้าฟ้าเพงธัมม

พระองค์ก็มาเวนสมบัติละไว้  
ละทั้งนางยโสธราพิมพาพระชายาร่วมช้าง  
ไฟฟ้าเพงทุกจกักรียาล้าบาก

ยังมีในวันหนึ่งนั้นได้

ที่ดินชายกลางป่าแพะ  
เขาคีพากันปฏิบัติผอเฝ้า  
หล่อเข้าใส่ปากไหลลง  
ก็มีสติระหลุมมีลมหายใจนั่งได้  
แทบฝั่งแม่น้ำเนรัญชราท่ากว้าง  
ยามนั้นพระญาณินทนต์องค์ครานอยู่ฟ้า  
นำเอาพินสามสายมาเจิงคิด  
เจ้าก็มาเจิงหื้อเบามาแถมเล่ายานกว่าเก่ารุษราย

ว่าสายพินยานกว่าเก่า

ว่าเสียงนี้เท่าจิตจาง

ดูบ่ม่วนสังกา

ท้าวธรรมาชนอินท

คือว่าบ่เคร่งบ่ยาน พอปานกลางจับเหมาะ

มีเสียงดีใสสว่าง คังเสียงเม่งว้างเม่งโย

จิงกล่าวถ้อยจาถาม

ยังพอม่วนสักเท่าใด

ว่าเสียงนี้เท่าปานกลางมีเสียงดี

จิงกัมเกล้าอาราธนา

จูงมาโปรดผู้เข้าด้วยเสียงพิน

ตามเสียงเพ่งมัจฉิมา ปฏิปทาถ้วนถูก

พอปานกลางเที่ยงได้

เมื่อนั้นพระสรินุญชุน่อหล้า

ยามนั้น  
มาบนไว้ที่ต้นไม้โพธิมูลา  
ใต้น้ำนม ถั่วงา น้ำผึ้ง น้ำอ้อย  
คีตักโสภาคคำ นำเอาไฟถวาย  
เมื่อนั้นบาตรพระแก้วแก่นไธยังบมีนา  
นางสุชาดานุชนาฏคือน้อมขอมาน

ยามนั้นพระโพธิญาณ  
เจ้าศีลลาดแคล้วคืบมาสู่คงคาท่ากว้าง  
ได้วันสิบห้าค่ำเดือนเพง  
ในสงสารแหล่งหล้า ยังบ้ข้าแก่ตนกู  
ขอร้องหื้อใครผ่องแผ้วแผ่นงามดี  
ที่พระพุทธรังอันถ่วงแล้ว  
ไฟพลัดที่ซ่อนอยู่ ที่นาครังปูลับนอน  
ว่าแต่วันนี้ไซ้  
วันนี้พ้อยมาแถมเถา  
นิมิตหันดูราพระญานาคจิ่งวันทา  
มีสหราชอาณาจักรเพื่อ จักม้างบารมี  
อันเป็นข้าแห่งเสฏฐี  
อันเกี่ยวมาจากห้องเทศอรัญญ์  
มาร่ำเพ็งคิดต่อ ผละหน่อเชียงคราน  
เป็นมัลลกะแก้วนิพพานัง  
จักได้เป็นพระโพธิสัตว์  
ทรมานสี่พ้อยเพ่ง มัชฌิมเคร่งพานกลาง  
ในท้องเทศมิตทายวัน  
ทรงที่ปิงกอรในที่ใกล้  
อวยหลังแอบเอียงอิงคัตถิเลส  
ชำระพอดี้เคียดขาด  
ปัญญาการถ้วนห้า  
พระสัพพัญญูตนองอาจ  
ช้างคีรีเมฆคลิ่นครีอคราง

ยังมีนางสุชาดา เคยได้มากราบไหว้  
ก็ได้อภิเษกเข้ามรุตปายาส  
ค้นว่าบวรมวลดีเรียบร้อย  
แก่พระพุทธรังในที่ใกล้  
จึงรับเอามรุตปายาสทั้งถาด  
คืออนุโมทนาแล้ว  
มายอบยังอยู่ฉันทาย บ่เข้าบ่ขวยชะล่า  
ปีมะเสงเดือนแปด ท่านเขาคได้โพธิญาณ  
จักได้เป็นพระสัพพัญญูอันบ่แคล้ว  
ไหลขึ้นในที่ท่ากว้าง ไหลไฟค้ำอยู่ในวัง  
ขอหื้อใครแก้วลูกคำดี  
ตกไค้คอนฟ้าฟุ้ง ลูกขึ้นนั่งวันทา  
พระเจ้าตนใหม่มาตรัสประหญา  
ก็เท่ามาเป็นพระเจ้าอยู่ทั้งวัน  
พระพุทธรังจึงพลิกเพส เข้าสู่เขตอรัญญา  
จิ่งไฟพบใส่พราหมณ์ดีผู้เกี่ยวหยา  
มันคี่เลือกเอาศาตวิเศษ  
มีอัฐฐังพอบแปด มีเส้นอ่อนแถบลำเลิง  
มายกขอมานแก่ท่านแล้ว  
ด้วยคาแปดก้านี่โสด  
เป็นครูประชาคืบแผ่น พุทธะแก้วแก่นดวงดี  
ตรัสดวงญาณอันดีวิเสส  
เป็นตัมหังหมั่นแก่น ปถวิละแผ่นผืนรอร  
แทบเค้าไม้พระโพธิง  
พันห้าร้อยบ่เสสเหลือหลอ  
เกทกลาดเสนามาร  
พระหน่อหล้าเกิดเป็นครู  
มาราริราชดินตกใจ จี่ช้างโสพิกเพก  
ไพร่พลมารหานให้ร้อง

|                                       |                                             |
|---------------------------------------|---------------------------------------------|
| จตุอ้อมแควงเวียน                      | ทั้งรดเกวียนแลข้างม้า                       |
| กลับพลิกหน้าท่าวคิงลง                 | ในแผ่นโง่งลงยุบยวบ                          |
| ยกย้ายบาทย่ำวนยี่                     | พะผายอาวุธมีทั่วเขตโจง                      |
| อาวุธทรงธนูคู่มือมาร                  | กลายเป็นดวงดอกบาน                           |
| นมัสการก้มกราบไหว้พระพุทธร            | ขอขมาหื้อหายโทษ                             |
| ขอพระผายโปรดสมันตา                    |                                             |
| เมื่อนั้น                             | พระจึงมีกรุณาหลายมากกว้าง                   |
| ใจอาจอ้าง เป็นพระศาสดาตนเลิศแล้ว      | ได้เป็นครูแก้วโปรดโลกโลกา                   |
| บัดนี้                                | สมณัสัทธา และมุลัสัทธาผู้ข้าทั้งหลาย        |
| ก็ได้ขงขวยหาหยั่งเข้มรปูยาสา          | ใส่ในถาดเตมงาม                              |
| ขอน้อมถวายเป็นทานแด่พระพุทธรเจ้า      | ในบัดนี้ผู้คน ๆ                             |
| ขออาราธนาพระทศพลจูงผายแผ่             | เมตตาแด่ปราชญ์                              |
| มีความยินดีรับของท่านแห่งผู้ข้า       | อันน้อมหน้าถวายทาน                          |
| ยังโอทนะภิกขาหารมรปูยาสา              | อันยกหัตถบาทยอเคน                           |
| จูงหื้อได้เป็นปัจจัยแก่ผู้ข้า         | ขอหื้อได้ถึงสุขในชั้นฟ้าและมคคญาณ           |
| จูงหื้อกลับกลายเป็นสะพาคำดำไห่ยกกว้าง | พาเอาผู้ข้าทั้งหลายจ้ข้ามท่าทางโอมสาคอร     |
| จูงหื้อได้ถึงเมืองอันบวรอันเลิศแล้ว   | คือเมืองแก้วยอดมหาอมตมหานครเนรพาน           |
| นั่นจูงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี            | ด้วยดั่งผู้ข้าจักกล่าวเวนทานตามภาษาบาลี ว่า |

สาธุ โอกาส มยิ ภนฺเต อิมานิ เอญฺณปณฺณาส ปิณฺฑทานิ สพฺพณฺขณานิ นานารสฺส  
สมฺปนฺนานิ สโหทกานิ สหฺรสปฺปฺพสาลาชาทิวตฺตูกานิ อนนฺดาทิกุณฺดาลํการปฏิมณฺฑิตสฺส ทินฺนํ  
รตนํ มหาชินฺธราตุ ปาทเจตฺยิ มหาโพธิรฺกฺขํ สกฺกจฺจํ เทม ปุเชม

ทุกฺขมฺปิ สาธุ โอกาส มยิ ภนฺเต อิมานิ เอญฺณปณฺณาส ปิณฺฑทานิ สพฺพณฺขณานิ นานารสฺส  
สมฺปนฺนานิ สโหทกานิ สหฺรสปฺปฺพสาลาชาทิวตฺตูกานิ อนนฺดาทิกุณฺดาลํการปฏิมณฺฑิตสฺส ทินฺนํ  
รตนํ มหาชินฺธราตุ ปาทเจตฺยิ มหาโพธิรฺกฺขํ สกฺกจฺจํ เทม ปุเชม

คฺคิยฺมฺปิ สาธุ โอกาส มยิ ภนฺเต อิมานิ เอญฺณปณฺณาส ปิณฺฑทานิ สพฺพณฺขณานิ นานารสฺส  
สมฺปนฺนานิ สโหทกานิ สหฺรสปฺปฺพสาลาชาทิวตฺตูกานิ อนนฺดาทิกุณฺดาลํการปฏิมณฺฑิตสฺส ทินฺนํ  
รตนํ มหาชินฺธราตุ ปาทเจตฺยิ มหาโพธิรฺกฺขํ สกฺกจฺจํ เทม ปุเชม

อิทํ โน รูปุปฺปฬาทาชาทานํ เอณุปญฺญาสปีณฺทานํ สพฺพญชฺชนานิ สโหทกานิ  
 สหทิวตฺตูกานิ อนนฺดาทํ สหทิวตฺตูกานิ อนนฺดาทํคฺคณา อณฺณการปฏิมณฺจิตฺตสฺส ทินฺนํ รตนานํ  
 มหาชินฺธราตุ โย โพธิรฺกฺโข อมฺหากํ อนุกมฺปํ อูปาทาย ปฏิกุณฺหาตุ จีฆรตฺตํ อตุณฺยํ หิตาย  
 สุขาย ยาว นีพฺพานํ ธิคฺมา อิทํ โน เอณุปญฺญาส ปีณฺชาทานา อณฺชอสาธารณ สพฺพโลกิย  
 โลกุตฺตร สพฺพสมฺปตฺติํ มกฺคผลทินฺนํ นีพฺพานปจฺจโย โหตุ โน นิจฺจํ ฯ

โวหารคำกล่าวยอขึ้นตั้งหรือคำกล่าวการวะครู  
ต้นฉบับวัดท่าโป่ง ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

\*\*\*\*\*

สิริสมิ พุทฺโธ เสฏฺโฐ                      สารีปุตโต จ ทกฺขิณเ วามยํ  
โส โมคคัลลาโน ปุสฺสโต                    มหาอานนฺโท ปุรโต ปิฎกยํ  
สาธุ สาธุ พิชณฺ

สาธุ สาธุ ข้าแต่ครูบาอาจารย์เจ้าทั้งหลายชู้ตนชู้วงศ์  
อันมีครูพระพุทฺธเจ้า ครูพระธัมมะเจ้า ครูพระสังฆะเจ้า  
ครูแปดหมื่นสี่พันพระธัมมจันท์ ครูพระกัมมัญฐาน  
ครูหน้อย ครูใหญ่ ครูเค้าครูปลาย ครูตายครูยัง ครูตั้งครูสอน  
อันเป็นพ่อครูของสมณสัทธาผู้ข้าทั้งหลายชู้ตนชู้วงศ์  
ผู้ข้าขออาราธนาอภัยมารับเอาขอบขันปันขันตั้ง  
อันสมณสัทธาผู้ข้าทั้งหลาย ได้ตั้งไว้ในร่มฉายาในอาสนาที่นี้  
นับตั้งแต่มฤตกาลวันนี ยามนี้ไฟพายหน้า  
ขอให้อู้อุ้ข้าทั้งหลายมีเดชฤทธิ์เพิ่มกล้า ปราบแผ้วข้าเสกสัตรหมูปัจจา  
เป็นที่รักแก่คนและเทวดาทั้งหลายทุกฐานอันอยู่อันไพ  
บ่เท่าแต่นั้นขอให้อิมเจ้าเค้าเหง้าปฐมมูลสัทธาทั้งหลาย  
อันเป็นเจ้าสัทธาเจ้าเครื่องบูชาปกรณภิธานของท่านทั้งหลายมวลฝูงนี้  
จงกล้าคมอยู่ดุจจ้าวเรณูตราบต่อเท้ากุ่มเช่นยาวชีวัง  
สิทธิกิจจํ สิทธิกัมมํ สิทธิลาโภ ชโยนิจจํ आयु วนฺโณ สุขํ พลํ จิมเหิอะ

เมื่อกระทำพิธีมงคลกัมม์นั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้พระเถระผู้เป็นประธาน เป็นผู้กล่าว  
คำปลดขันตั้ง หรือลาเครื่องบูชาครู โดยกล่าวเป็นคาถาว่า “ติํ ติํ เม ยกฺขา ปลายนฺตุ”

## ธัมมปฐมสุมโพธิ

คัมภีร์วัดฉางข้าวน้อยเหนือ ตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จุฬศักราช ๑๓๑๔ ( พ.ศ. ๒๔๕๕ )

\*\*\*\*\*

### หน้าปก

หน้ารับเค้าปฐมสุมโพธิเถล ลุงน้อยพินทาเขียน ปางเมื่ออยู่บ้านฉางข้าวน้อยเหนือ  
หอธัมมงามแล แคว้นป่าซาง พระบาทพระนอนม่อนช้างหริภุญชัยยะสุวรรณคีวันนั้น คิมิเถล  
หน้ารับเค้าปฐมสุมโพธิเถล

นโมตสสตถุ ฯ

ชาติโกฏิสหสเสหิ ปมาณหิต โลกุตส โลกนุตเตน ฌตฺตนโย มเหตฺติมา อตีติมหา สตฺตา  
พุทฺโธ ภควา โพธิสตฺตา กาเลกปฺปสตฺตา สหสฺสาธิตานํ จตฺตุนิ อสงฺเขยฺยา นมตฺตเก รรมตฺตนคร  
สุมเรตปฺปสฺส หุตฺวา ทิปฺปกรสมฺมาสมพุทฺธสฺส ปาทมุโธ ปถมทฺทพฺยากรณโต ปฏฺฐาย ยาว ตาว  
กสฺสปฺปสมฺมาสมพุทฺธสฺส ตาสเน อิมํ จตฺวีตฺติ พุทฺธานันตฺตนิเก ททฺทพฺยากรณโต โหติ.

อหิ อันทว่าข้า นมามิ คีโหวี พุทฺธคุณิ พระพุทฺธเจ้าตนมิตฺตอันมากนิก ผู้จักนับปารมิตฺต  
อันพระพุทฺธเจ้าหากได้หอมหับมาด้วยอันเปนที่เพ็งแก่โลกทั้ง ๓ มีกามโลกเปนคั่น คีปอจ จักนับ  
ได้ด้วยชาติว่าหมื่นชาติแสนชาติแท้ดีหลีเถล

โฆ ปน ด้วยมีแท้ ค้งเราจักรู้มานี้ สตฺถาสพฺพญฺญ พระพุทฺธเจ้าตนตรัสรู้ทั้งมวล อันคน  
แลเทวดาทั้งหลายหากบูชาตนเปนครูแก่โลกทั้งมวล เจ้าคี้ได้เกิดมาเปนตนแล้ว คี้อยู่ในเมือง  
อันชื่อว่าธัมมคินคอร เจ้าคี้ได้พำเพงยังปารมิตฺตทั้งหลายในอสงฺเขยทั้ง ๔ แลปลายแสนมหากัปปี  
มิลิทนามกอรว่าโพธิสัตฺตเจ้า วันนันทันคี้ได้บวชเปนรสีมีชื่อว่าสุมเรตสิ คีจึงได้คำทำนายว่า  
จักได้เปนพระตน ๑ เทียงแท้ว่าอัน ในสำนักพระพุทฺธเจ้าทั้งหลาย ๒๗ คน คีว่าได้ยังลัทธิพฺยากรณ  
ในสำนักพระพุทฺธเจ้าที่ปึงกอร คราบต่อเท่าถึงพระพุทฺธเจ้ากัสสัปะเจ้าวันนันทินคี้เถล

สมิตฺต ปารมิตฺต ปุเรตฺวา ยาวเวสฺสนตร สภาโว ปารมิตฺต หิตฺวา เวสฺสนตรตภาโว ตโต  
จวิตฺวา สุตฺตติกา ภวเน นิพฺพาติความหาปฺริสฺส เจ้าตนนันทันคี้เยรย้อมเล็งแลดูโทษในสงสารแล้ว  
เจ้าคี้ได้พำเพงยังปารมิตฺต ๓๐ ทัส มีสัจจปารมิตฺตเป็นคั่น คราบต่อเท่าถึงอันเปนพระญาณเวสสันตร  
คี้หื้อยังมหาทานทั้งหลายและอันและ ๗ ร้อย หื้อเปนทานแล้ว คีออกไพบวชเปนรสีอยู่ใน  
ป่าหิมพานต์แล้ว คีได้พำเพงยังมหาทาน คีว่าชาติกุมมารแสนางกัณหาชินา แลราชมัทรีเทวี

ผู้มีวัดบวรวิสุทธิหือเปนทาน ยังแผ่นดินคือห้องก่อคือหือสนั่นห้วนไหว ไผมาชนหนึ่งหัวพองสยอง  
เส้นขนลุกก็เกิดมีเมื่อนั้นแล

แม่นทเวคาทั้งหลายคือหือสาธุการได้ ๗ คาบ ด้วยอานุภาพเดชทานโพธิสัตว์เจ้าแล  
ในเมื่อเมียนอายุจตุตถจากเมืองคนแล้ว ก็ได้เอาตนเมื่อเกิดขึ้นฟ้าตุสสิตาสวรรค์เทวโลกแล เจ้าก็อยู่ใน  
ชั้นฟ้าเจ้าก็เสวยทิพพิสดารตลอดอายุจตุตถที่แห่งคนแล

ส่วนว่าทเวคาและอินทพรหมมราช นาค ครุฑ ไอสวรร ยักษ์ คันธัพพะทั้งหลาย  
ในจักรกवालทั้งมวล ก็มาประชุมชุมนุมกัน ในมังคละจักรกवालอันเดียวนี้ มหาพรหมทั้งหลาย  
อันเปนใหญ่ตน ๑ ชื่อว่าสรณังกร ตน ๑ ชื่อว่านารทะ ตน ๑ ชื่อว่าพลาหริก มีสัทพ์ติมหาพรหม  
เป็นต้นแล ส่วนหมู่ทเวคาอินทพรหมฝูงอื่นกว่านั้น บ่อาจจักคนนับได้แล เขาทั้งหลายคันมา  
พร้อมกันเข้าไฟสุเสตุวิมานปราสาทแห่งมหาปฐเจ้าตนชื่อเสตุเกตุเทวบุตรคนนั้นแล เขาค็นั่งอยู่  
ด้วยครบนักแล้ว ก็เลิกอังกฐลีขึ้นตั้งเหนือกระหม่อมราชนาด้วยคำว่าดังนี้

สพพสมปตติสัทธิปารมิโย อเสโต ถนทานนอตตโน สมโพธิปาณิสติ มหาปฐเจ้าตนมี  
เพียรอันมากนัก ส่วนว่าปารมีธรรม ๓๐ ทัส เจ้าคุณได้ฟังแล้ว บ่เสสสะหลอด้วยอันหือลูกแล  
เมียรักแห่งตนไฟเปนนั่นแล ข้าแก่เจ้าคุณตนเป็นหน่อพุทธรังกูร ส่วนว่าเจ้าคุณได้หือยังมหาทาน  
ทั้งหลายและสิ่งและ ๗ ร้อยคือได้ เจ้าคุณได้นำสัตว์ทั้งหลายข้ามพ้นจากวิญญะสงสารนี้แล อัน ๑ เจ้าคุณ  
ก็ไฟหือได้เป็นที่เพ่งแก่สัตว์โลกทั้งมวลนี้สิ่งเดียวแล ข้าแก่เจ้าคุณตนมีเพียรอันมาก ส่วนว่าสัตว์โลก  
ทั้งมวลนี้ เปนคั้งนอนหลับอยู่เสี่ยงกาละอันนานนักแล เจ้าคุณมีบุญสมพารอันมากนักเจ้าคุณ  
จงปอกหือคั้งยังสัตว์ทั้งหลายหือคั้งขึ้นพ้นนักเทอะ เจ้าคุณจงหือเขาทั้งหลายคุดกินยังน้ำใจใครอันบรู่  
บรู่ตาย คือว่าอมตมหานิพพานคั้งนั้นเทอะ ข้าแก่เจ้าคุณ ตัวข้าทั้งหลายคั้งอ้งเชิญเจ้าคุณบัดนี้แล อันว่า  
กาละอันนี้คั้งควรเจ้าคุณเมื่อเอาปฏิสันธิในท้องแม่คือว่าสริมหามายาราชเทวีผู้เป็นอัครมเหสีแห่ง  
พระญาสัทธิสุทโธทนะนั้นเทอะ คั้งว่าเจ้าคุณเมื่อเกิดในเมืองคนแล้วคั้งจักได้ออกบวชแล้วลวคั้งได้เป็น  
พระพุทเจ้าตนประเสริฐกว่าคนแลทเวคาอินทพรหมทั้งหลายทั้งมวลคั้งหือแล

อด มหาปฐเจ้าตน ปฏิญาณณ อทควา นิภุขิปีตวา ในกาละนั้น มหาปฐเจ้าตนรับ  
เอาปฏิญาณจวนว่าข้าจักเมื่อเกิดในเมืองคนแล้วอ้งแก่ทเวคาทั้งหลายก่อนนั้นแล เจ้าคั้งเลงคั้ง  
อาการทั้งหลาย ๘ ประการก่อนแล

อัน ๑ ชื่อว่ากาลสัมปตติสมริทธิเปนคั้งมีเจ้าของ เงินคั้งแก้วแหวนและคนทั้งหลายบรู่ผิดเถียง  
กันด้วยไร่นาวัตถุสวนเรือกที่ดี

อัน ๑ บรู่ลักซ่อนเข้าของกัน

อัน ๑ บรู่กะทำอนาจารกับด้วยลูกเมียท่านแข่งกัน

อัน ๑ ท้าวพระญาบรู่กะทำผิดเถียงกันด้วยบ้านเมือง

อัน ๑ ชมพูทวีปนี้แผ่นดินก็เทียวย่อมจำเริญตกทุกสิบ ๕ วัน ทุกเดือนแล

อัน ๑ คือว่าประเทศบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั้งหลายที่ใดก็ดี เต็มไฟด้วยบ้านถ้ำที่พ่อแม่ไก่บินรอดกันได้

อัน ๑ คือว่าพระภูมพ่อกแม่แห่งมหาปฐะเจ้า อันจักลงมาเกิดนั้นคัมภีร์วิสุทธิบท บ่ประกอบด้วยมิจาเทญญิเทียวย่อมประกอบด้วยสัมมาเทญญิเทียงแท้

อัน ๑ คือว่าอายุคนทั้งหลายจำเริญแต่ร้อยขึ้นถึงแสนปีนั้น ในเขตแดนหว่างนั้น พระพุทธเจ้าทั้งหลายก็บังเกิดแล

อัน ๑ ควรเลงดูยังอายุแม่แห่งตนอันลงมาเอาปฏิสนธิในท้องนานสิบเดือนแล้ว ประสูติออกมาได้ ๗ วันแล้ว แม่ตนก็ตายไฟ เหตุคังอันเจ้าก็จึงลงมาเอาปฏิสนธิแล

อันนี้เป็นธรรมคจาริตแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายชู้ตนแล เมื่อว่าอายุคนทั้งหลายผ่นกว่าร้อยปีคี่ดี มากกว่าแสนปีคี่ดี พระพุทธเจ้าก็บ่ห่อนว่าจักเกิดมาเป็นพระสักคาบ เมื่ออายุคนทั้งหลายผ่นกว่าร้อยปีลงมาลุ่มแดน ๔๐ ปีคังอัน ยามนั้นปาปกรรมแห่งคนทั้งหลายแน่นหนานานนัก แม้รู้ว่ารู้ธรรมรู้สัจจะทั้ง ๔ แจ่มนักแท้คังอันคี่ดี เขาคื่บสังเวชเขาคื่บเพ้าวมาอยู่ด้วยระคะคัณหาสิ่งเดียวแล เขาคื่บปฏิบัติหื้อไฉนยังมคคะผละ เหตุคังอันอายุคนทั้งหลายผ่นกว่าร้อยปี เหตุนั้น พระพุทธเจ้า บ่ห่อนเกิดมาเพื่ออันแล เมื่อว่าอายุคนมากกว่าแสนปีนั้น พระพุทธเจ้าบังเกิดมา เหตุว่าชราภรณ์มิมบ่ปรากฏแก่คนทั้งหลายแล แม้ ว่าพระพุทธเจ้าเทศนาตำแดงยังอริยสัจจธรรมทั้ง ๔ เขาคื่บเข้าใจ เหตุว่าอายุยืนนัก เขาคังสงสัยว่าอันใดเป็นทุกขอนิจจอนัตตตานี้ชา เขาคังจักสงสัยสันนิษะแล เหตุอายุยืนนักความเก่าแก่ชราเป็นทุกข์ คื่บปรากฏถูกค้องแห่งคนทั้งหลายแล เขาเพ้าวใส่ใจว่าอายุยืนยาวนักสิ่งเดียวแล เหตุนั้นอันว่าอายุคนกว่าแสนปีนั้น พระพุทธเจ้าบังเกิดมาเพื่ออันแล

เหตุคังอันโพธิสัตว์เจ้าเราคนอันจักมาเป็นพระเทียวย่อมเลงดูยังอาการ ๕ ประการคังนี้ บั้วรมวลแล้ว คื่จึงลงมาเป็นพระแล้วพระพุทธเจ้าเทศนาตำแดงยังอริยสัจจะทั้ง ๔ เป็นต้นว่าทุกขสัจจะคังอัน เขาคื่รู้เขาคื่กลัวแต่อบายทั้ง ๔ แท้แล ตำแดงยังอนิจจะเขาคื่รู้แจ้งว่า ตนอันนี้บ่หมั่นบ่เที่ยงแท้แล ตำแดงยังอนัตตภาวะว่าตนอันนี้หาแก่นหาสถานบ่ได้แท้แล ว่าอันเขาคื่รู้คี่หันด้วยใจแจ่มแท้แล ยามเมื่ออายุแห่งคนทั้งหลายได้ร้อยปีขึ้นเมื่อต่อเท่าถึงแสนปีนั้นแล

ในเมื่อมหาสัตว์เจ้าเลงดูวิโลกนะ ๕ ประการ คี่หันแจ่มบั้วรมวลแล้ว เขาคังรับเอาปฏิญาณแห่งเทวดาอินทร์พรหมทั้งหลายแล้วจึงจุติจากพราศุสติศาสวรรค์เทวโลกแล้ว คี่ลงมาเกิดในท้องแห่งนางสรีรหามาयाอัคคมเหสีราชเทวีแห่งพระญาสรี สุทโททนมหาราช คี่มาตำแดงยังนิมิตเป็นช้างเผือกตัว ๑ แล้ว มาสอดรอดเข้าไฟในท้องนางผู้เป็นแม่แล้วคี่อยู่หั้นแล

๓.๒๖ ตโค ปฏฐาย ตั้งแรกแต่กาละอันหันนิมิตตั้งอัน ส่วนคัพพะแห่งนางคิञ्ຈจำริญขึ้นใหญ่มา  
คราบถึงสิบเดือนบวรมวลแล้ว จึงประสูตออกมาจากท้องแม่แห่งตนแล เทวดาอินทร์พรหมยมาราช  
ทั้งหลายหากรักษาเฝ้าเหนยินดียิ่งนักกว่าตาแห่งตนทุกเมื่อ หื้อจำริญใหญ่หื้อได้เป็นพระพุทธรเจ้า  
แล มหาสัตว์เจ้าคิञ्ຈจำริญขึ้นใหญ่มาคี่เสวยสัมปตติเป็นราชบุคค์ด้วยสี่ลสุทธิล

ยังมีในวัน ๑ เจ้าก็ออกไฟเหล่านสวนอุทยานแล้ว คีจึงหันยังสงสารคือว่าหันยังคนเฝ้าคร่ำ  
ชราเปนพยาธิแล หันยังคนตายแล หันยังนักบวชแล้ว เจ้าคีจึงมาอยู่ในปราสาทแห่งตนแล คีหันยัง  
นางนาฏสนมทั้งหลายมัวเมาหลงลืมสติอันคิเสีย เจ้าหันฉนั้นเจ้าจึงมีใจสังเวชในรูปทั้งมวลอันเปน  
กองทุกข์ยิ่งนักแล เจ้าคีจึงเจียรจากับด้วยฉันทะอามาตย์หื้อห้างม้าแก้วกัณฐกะแล้วตีปรารภเพื่อว่า  
จักออกไฟบวชวันนั้นแล

อด รศุติย์ ตศุมีติย ในคีนันนางยโสธราคีประสูตได้เจ้าราหุลกุมมารในคีนันนั้นแล  
มหาปฐิสเจ้าจิงกระนิงใจว่าลูกจักไผยังลูกศิระหรือ รู้ว่าบ่ไผศิระและคังคังไฟคังอันกรียาอันลูกจักไผ  
บวชนั้น บ่ร้างจักมีแก่ลูกะแล ลูกอย่าได้ไผหื้ออนางยโสธราพิมพาห็นลูกเทอะ คันว่าลูกได้ห็นลูกคังอัน  
อนตรายอันจักไผบวชจักมีแก่ลูกะแล ลูกคูนี่เปนคังราหุลมาคังมตทินพระจันท์ส่องทั่วโลกทั้งมวต  
คักมีแก่ลูกะแล ว่าอันแล้วค้อยย่องเข้ายืนอยู่ที่ไกลแม่ปะตูปราสาทแห่งนางยโสธรามีนางนาฏสนม  
ทั้งหลายหากล้อมตามประทีปอยู่เฝ้ามานัก เจ้าคักค้อยซัดตาเลงดูคัวมอมปล่องรูปะตูลูก คักห็นนางนอน  
สะแคงคัวข้างเบื่องซ้าย ยังมีอชวากอดเจ้าราหุลกุมมารอยู่หั้นแล เจ้าเลงดูลูกแลเมียบแห่งคนแล้ว  
คักย่องลงไผหาจันนอมาตย์ อันห้างมำกัณฐะอยู่ที่โรงมำนันแล้ว

ส่วนว่าม้ตัวนั้นร้องไห้ร่ำรอนมากนักรู้เท่าใดก็ดี เทวดาทรงหลายหากมาบังกั๊กบังเสียงอันนั้น บ่หือคนผู้ใดผู้ ๑ รู้สักคนหันแล เมื่อคั้งอันเจ้าคั้งขึ้นขี่ม้าแก้วกัณฐะแล้ว ก็ออกไปด้วยประตูกั๊กได้ อันเทวดาทรงหลายหากนำไฟคั้งมีวันนั้นแล

อเสตฺวา จกฺวตฺตนิฏฺฐชิตฺวา นิสิทฺธิ ในกาละนั้นเสนามารผู้หนุ่มอันจักมาห้ามโพธิสัตว์เข้า  
 คั่งอัน มารผู้นั้นก็มาขึ้นอยู่ในอากาศก็กล่าวว่าคั่งนี้ ดูราเจ้าสิทธิศตราชกุมมาร แรกแต่นี้ไฟเมื่อน้ำ  
 เเทยยังอยู่ ๑ วัน ส่วนว่าท่านก็จักได้เสวยราชสมบัติอันเป็นพระญาติกษัตริย์ ๔ แล้ว  
 ยังแก้วทั้งหลาย ๑ จำพวกคือว่าม้าแก้ว ช้างแก้ว กองจักรแก้วก็จักเกิดมีแก่ท่านชู้อื่นแล ท้าวพระญา  
 ทั้งหลายอันอยู่ในทวีปทั้ง ๔ ก็จักเข้าสู่อานรัฏฐะแห่งท่านชะแล เยียะดังหรือท่านบรรบารัณสมบัติ  
 อันเป็นพระญาติกันนั้นหรือ ท่านพ้อยละเสียดยังหาว่าอันชะแล

ส่วนว่าโพธิสัตว์เจ้าก็บิณฑบาตนั้นสักอันแล คือออกไฟในกาละเมื่อเดือนเพ็ญ คือไฟเถิงฝั่งแม่น้ำอโนมาที่ กะทำทุกกรกรียา ยังการอันบวชเหนือฝั่งน้ำอโนมาที่ที่นั้น คือทำเพงยังปารมีธรรมทั้งหลาย อันควรกระทำนั้นด้วยลำดับมา ๔ อสงไขยปลายแสนมหากัปปี แล้วออกบวชเพื่อกระทำสัตพัตถุด้วยอันกะทำเพียรทุกขยากลำบากมากนักหนา ได้ ๖ วัสสา ในป่าไม้ม่วงนั้นก็มีแล

ในคืนอันจกได้ถึงสัณโพรญาณนั้นก็ได้หันนิมิตตระฝัน ๕ ประการนั้นหันแล นิมิต ๕ ประการนั้น  
 ผุดไฉชา คือเจ้าได้กินของย่อมเป็นฮ่อนทั้งมวล อัน ๑ ฝันว่าคาเส้น ๑ ออกแต่สะคือดันใหญ่สูงขึ้นไฟ  
 トラบ อกนิฐฐามหาพรหม อัน ๑ ฝันว่าเจ้าขึ้นนั่งเหนือก้อนอาจมนโห้ยเท่าเขาสินโร อัน ๑ ฝันว่า  
 เจ้านอนเอาหัวท้ายฝั่งสมุทรทักล้าวันออก ตินท้ายสมุทรทักล้าวันตก อันมีตัวหนอนทั้งหลายมีวิณณ ๓  
 จำพวกมากตอมคนแล มหาสัตว์เจ้าก็สะดุ้งตื่นขึ้นกะซังฝันแล้วเจ้าจึงมีคำพิจารณาด้วยนิมิตตระฝัน  
 แห่งตนหันแล เจ้าก็รู้ด้วยประญาแห่งตนว่า อุมามวชปางนี้ร่อยว่าจักได้เป็นพระแท้ จักมีแก่  
 ฐะแล้วอัน

แต่นั้นไฟเมื่อหน้าเจ้าก็เสวยเข้ามรยาตอันนางสุชาดาหื้อเป็นทานแก่ตนนั้น เจ้าก็ฉันเข้า  
 มรยาตแทบฝั่งแม่น้ำเนรัญชราหันแล้ว ค้นว่าฉันเข้าแล้ว ก็เอาไตรคำอันนั้น ไฟสู่ฝั่งแม่น้ำแล้วเจ้า  
 ก็กะทำตั้งจอธัญฐานด้วยคำว่าดังนี้ ผิดว่าอุมามวชปางนี้จักได้เป็นพระแท้ดังอัน ไตรคำลูกนี้รุ่งไหลขึ้น  
 ตามกระแสแม่น้ำเมื่อเหนือเทือะ ว่าอันแล้วก็ซัดวางยังไตรคำลูกนั้นไฟแล ไตรคำลูกนั้นก็ทวยตาม  
 กระแสแม่น้ำอันนั้นขึ้นไฟแล้วก็สระหลอครอดเข้าไฟถึงที่อยู่แห่งไตรคำ ๓ ลูกอันก่อนนั้นแล้ว  
 ก็ไฟพวยได้ไตร ๓ ลูกนั้นแล้วพวยขึ้นซ้อนอยู่พวยบนเล่าแล ในเมื่อเสียงไตรคำอันนั้นลงไฟพัดกัน  
 ดังอันพระญาณาคตัวชื่อว่ากาลนาคราชา อันนอนหลับอยู่ดังอันก็สะดุ้งตื่นแล้ว ก็กระนิงใจว่าคัง  
 นี้ พระพุทธเจ้านี้ ทำมาเป็นพระใจ ๆ นี้หนอ วันวานนี้มาเป็นพระตน ๑ แล้ว ในวันนี้พวยมาเป็น  
 พระแลมตน ๑ เล่าแล ว่าอันหันแล้ว มหาสัตว์เจ้าก็รู้แจ้งว่า ตนจักได้เป็นพระพุทธเจ้าตน ๑ แท้  
 ดังอัน เจ้าแสวงหาไม้ต้นจักนั่งเข้าตรัสตั้งปัญญัตถญาณนั้นก็จึงหันไม้ป่าแป้งต้น ๑ มีรูปอันงามนัก  
 ควรสนุกถูกเนื้อพึงใจยิ่งนัก ถึงยามตะวันตกแสง ส่วนนางนาคครุฑยักษ์คันธัพพะทั้งหลาย ก็มาบูชา  
 มหาปฐเจ้าด้วยสิ่งมีต้นว่าดอกไม้ไฟเทียนรูปคันธของหอมทั้งหลาย แล้วเขาก็ศิสุริยนนตรี  
 ทิพพสงเสพบูชามหาปฐเจ้ามากนักคิมหันแล

ส่วนว่าเทวดาอินทพรหมยมราชานาคครุฑกัมภักคันธัพพะยกขปรไมไธสวรทั้งหลายอันมี  
 ในจักกวัตทั้งมวล เขาก็มานั่งแวดล้อมยังมหาสัตว์เจ้าตนจักตรัสตั้งปัญญัตถญาณเป็นพระนั้น  
 เขาก็บูชาอเนกบูชาอันวิเสสสะนั้นก้องกันขึ้นถึง อกนิฐฐามหาพรหมโลก เป็นอันหนึ่งอันเดียวคิมแล  
 เมื่อนั้นมหาสัตว์เจ้าก็เอาคา ๘ กล้ามือ อันโสถถียพราหมณ์หากหื้อนั้นแล้ว เจ้าก็เข้าไฟสู่เกล้าไม้  
 มหาโพธิแล้วคือว่าหน้าฉับเพราะสู่ทิศสะคล้าวันออก คีวางคา ๘ กล้ามือนั้น ปรารภเพื่อจักนั่ง  
 หันแล

ในกาลนั้นคา ๘ กล้ามือนั้นก็เกิดเป็นปลัดลังการแทนแก้วสูงได้ ๑๘ สอก คือออกมารับเอา  
 คนมหาสัตว์เจ้าหันแล ส่วนว่ามหาปฐเจ้าก็นั่งพับพะเนงเชิงกะทำตนหื้อซื่อคินักแล้ว เพื่อปรารภ  
 เช่งปัจเจกขณญาณ อันไปราณจาริตแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย อันได้ตรัสตั้งปัญญเป็นพระมาแต่  
 ก่อนคินั่งอยู่หันแล

ตฤมี สมเย ปาสาทิสา นามนตฺติ ในกาละนั้นเสนามารผู้้นั้น มันอยู่ในอากาศแล มหาปฐิเจ้า เมื่อออกเปนพระไพบวหวัที่วันนั้น คีเข้ามากล่าวว่าดังนี้ เชิงมหาสัดต์เจ้าว่าคฺรา เจ้าสิทฺธคตฺกุมมารมิงอย่าว่าจกออกไพบวหเทอะ ยิง ๗ วันเมื่อหน้านี้จกได้เปนพระญัจจพรคิชะแล ว่าอันเมื่อนั้นมหาปฐิเจ้าคิรับเอาคำอันนั้นสักอัน เท้ายินคิเชิงอันบวหสิ่งเดียวแล

ส่วนว่าเสนามารผู้โงบาปเทียรยอมไพบวหมหาปฐิเจ้าใจ้ ๆ เมื่อยังผู้กะทำเพียรในป่าได้ ๖ วัสสา นั้นมันคิคล้ายนัก คีหนีมาอยู่ในเมืองแห่งตน อันชื่อว่าปรีนิมิตตวัสสาคีที่นั้นแล อยู่บนานเท่า โคมันพ้อยร่าเพิงเถิงมหาสัดต์เจ้าว่าดังนี้ ท่านสิทฺธคตฺกุมมารลักหนีออกไพบวหวัจกเปน พระพุทฺธเจ้าว่าอันนั้นวันนั้น คฺฤคิเทียรยอมไพบตามานได้ ๖ วัสสาแล้ว คฺฤคิเปนคล้ายนักมันบได้เปน พระเทื่อแล บัดนี้มันยังเปนฉันโคชาว่าอัน มันร่าเพิงคฺแล้ว คีหันมหาปฐิเจ้าได้ครสัพพัญญูปน พระนั่งเหนือแท่นแก้วคังอัน มันคิลงมากล่าวว่าคฺราสิทฺธคตฺกุมมารเท่านแก้วอันนี้บไซของวิเสสแห่ง ท่านแล ท่านจูงหนีพันนักเทือะ ท่านบ่ควรล่งล้าอำนาจแห่งคฺได้แล ท่านจูงหนีพันนักเทือะ แท่นแก้วอันนี้เท่าควรแก่พระญาแห่งคฺสิ่งเดียวแล ท่านอย่าได้นั่งคักอยู่เทือะ เสนามารผู้้นั้นมากล่าว เชิงมหา ปฐิเจ้าคังนี้หันแล

เมื่อนั้นมหาปฐิเจ้าคินั่งอยู่บ่ปากสักคำคิหนีคินั่งอยู่เปนปกคิแล เมื่อนั้นเสนามารผู้้นั้น โงบาปจิงแล่นเมื่อบอกแก่พระญามารหันแล ส่วนว่าพระญามารผู้้นั้นคิเคียดนักมันร้อเอ็งกล่าว่าปาว เสนามารมีเท่าใด พระญามารผู้้นั้นคิชุ่มนุมนกัที่ ๑ ที่เดียวแล มีมือถืออาวุธเครื่องเข้าพร้อมชฺุตนแล ห้อมมีเสียงอันพริสเพิงกลัวมากแล อันว่าเสนามารอันไพบก่อนหน้าพระญานั้นได้ ๑๒ โยชนะอันมา ๒ ตราบคิได้สิบสองโยชนะ ผูกอันมาตามหลังแห่งพระญามารนั้นมิชอบจกกวาลเปนแดน พายบน หน้าได้ ๕ โยชนะ ในกาละนั้นส่วนว่าเทวดาอินทพรหมยมราชาครุณาคตฺวโคตฺว ๑ คิบ่อาจจกอยู่ ได้พอสองกับคัวยมหาสัดต์เจ้าคิมิวันนั้นแล เท่าหลอนแต่มหาปฐิเจ้าตนเดียวแล

สพฺเพยภฺข กุมภณฺฑกฺคา มา เปตฺวา ตทา ในกาละนั้นเสนามารอันมากหลายนัก เขาคี เนรมิตตนห้อมีรูปอันผางร่ายควรพริสเพิงกลัวยิงนัก ลางพร่องคิเนรมิตตนอันเงียงแล ลางพร่องมีตา อันมีนตาใหญ่กว้าง ลางพร่องมีตา ๔ แ่ง ลางพร่องมีตาวายเถิงหู ลางพร่องมีตาลงลุ่มคาคาหนา คีเนรมิตรูปคัวยประการคังอันแล้ว เขาคีเนรมิตแถมเล่า ลางพร่องมีทอ้งใหญ่เท่าคอย ลางพร่องมี หน้าแดงหันชลางคฺสิ่งเดียว ลางพร่องมีตนอันแดงเปดงเปลียวไฟ ลางพร่องมีตนเปดงเถิกหนิง ออกเสี้ยเสี้ย ลางพร่องมีคออันกั้นกิมิหัวอันใหญ่ ลางพร่องมีตนค้ำเปดงถ่านไฟ ลางพร่องมีขนอัน ยาวลงปกหน้า ลางพร่องมีวิณณะเนื้อตนอันเหลือมิขนอันคาลงปกหน้าอยู่แล ลางพร่องมีตนอันค้ำ มิขนแดง ลางพร่องมีขนอันลายคังเสื่อโคร่งควรพริสเพิงกลัวมากนัก ลางพร่องคิเนรมิตหัวเปดง หัวข้างคัวนั้นเปดงคัวตน ลางพร่องหัวเปดงคัวคนคัวเปดงคัวข้าง ลางพร่องมีคัวเปดงคัวข้าง หัวเปดงคัวงู ลางพร่องหัวเปดงคัวงูคัวเปดงคัวตน ลางพร่องคัวเปดงคัวนกหัวเปดงคัวม้า

นางพร่องตัวเปนเสื้อหัวเปนคน นางพร่องตัวเปนตัวนกหัวเปนหมา นางพร่องตัวเปนตัวหมาหัวเปนหัวจักเข้ นางพร่องนั้นเปนช้างเปนม้าแล เสนามารทั้งมวลคือเนรมิตรูปอันพรืดเพิงกัวหนั่งหัวพองสยงเส้นขนลุกคี่มีด้วยประการมานี้แล เขาคี่มีมือถือผาฉาและหอกโจกทั้งหมวกและธนูแล้ว คียังคี่ซัดคี่พุ่งเข้าไฟสู่มหาปริตเจ้าตนมีบุญ เขาคี่ให้ร้องบอกยอฮอกคาม เขาคี่เข้าไฟกล้ำราบเจ้าตนบุญคี่มีแล

ในเมื่อเขาให้ร้องฉนั้นเขาคี่หื้อเปลี่ยวไฟออกแต่ปากเขามาแล นางพร่องคี่หื้อหูถูกเปนเปลี่ยวไฟออกมา นางพร่องคี่หื้อดาทั้ง ๒ กล้าเปนเปลี่ยวไฟออกมาแล นางพร่องคี่หื้อมือเปนไฟ นางพร่องคี่หื้อดินเปนไฟประหมาดเพียงหัวเข่าแล เขาคี่กะทำต่าง ๆ กันฉนั้นแล้ว คี่มีมือถือไฟเข้ามา นางพร่องคี่เอาถ่านร้อนผายเข้ามา นางพร่องคี่หื้อถ่านไฟแดงตกลงมา นางพร่องหวานชายร้อนตกลงมา นางพร่องคี่หื้อท่าฝนหอกคาบตกลงมา นางพร่องคี่หื้อหลาวเหล็กเปนเปลี่ยวตกลงมา นางพร่องคี่หื้ออุ้มก้อนหินใหญ่เท่าคอกยทอดตกลงมา นางพร่องคี่เอาหลาวพุ่งเข้ามา นางพร่องคี่ยิงธนูเข้ามาหื้อเปนไฟเข้ามา นางพร่องยิงหน้าไม้หื้อเปนไฟเข้ามา นางพร่องคี่หื้อหอกเปนไฟเข้ามา นางพร่องคี่หื้อหลาวเหล็กเปนไฟตกลงมา นางพร่องคี่หื้อฝนมีคชูปเปนไฟตกลงมา นางพร่องคี่หื้อเปนลมเข้ามาจักหื้อพัดหื้อไหม้พระพุทธรเจ้าแล อันว่าเสนามารฝูงใจบาปคี่มากล้าราบต่างๆ กันฉนั้นแล

ราชามาริปติ ส่วนว่าพระญามารคี่ขึ้นชี้ข้างตัวชื่อว่าทริन्दุมกษลาอันสูงได้ ๒๕๐ โยชนะ มันคี่ยืนอยู่เหนือคอกช้างตัวนั้นตัวพระญามารสูงได้ ๓ พันวา มันคี่เนรมิตมือมันได้พัน ๑ เปนเครื่องข้าพร้อมชูอันแล คี่เข้ามาสู่พระพุทธรเจ้าเล่าแล

คี่ โพธิมณฑล เสนา ยสมนุตโต อุปริ อาห คี่ มารวุธ เครื่องอาวุธแห่งมารทั้งหลายหากซัดหากพุ่งเข้ามาเพื่อจักหื้อถูกพระพุทธรเจ้าคี่อัน ส่วนว่าเครื่องข้าทั้งมวลคี่กับกายเปนคอกไม้ปูชาพระพุทธรเจ้าเลี้ยงแล ส่วนว่าพระญามารกับทั้งปวโรหิตเสนามารทั้งหลายคี่แวดล้อม พระพุทธรเจ้าอยู่เปนคี่งจกฉนั้นแล ส่วนว่าพระพุทธรเจ้าคี่อยู่ในกองจกฉอุปมาเปนคี่งเศสราชฉนั้น งามงามบ่งงามแต่เสนามารคี่อันแล ส่วนว่าหมู่เสนามารทั้งหลายกับทั้งพระญามาร คี่บ่อาจจักหื้อพระพุทธรเจ้าหนีจากแท่นแก้วคี่คี่มีหั้นแล

เมื่อนั้นพระพุทธรเจ้าคี่รำเพิง คู้ยังปารมีอันตนได้ทำพวงมาแต่ก่อนด้วยอนกษาคี่สังสารวันนั้น เมื่อได้เปนลูกแม่หม้ายวันนั้น คี่ได้เอาแม่คนไฟกินจ้างนายสะเพาวันนั้น

เมื่อสะเพาไฟถึงท่ากลางน้ำสมุทรคี่ดังอันอุปปีทวะคี่เกิดมีแก่สะเพาเหล็กนั้นคี่ถึงเชิงอันแตกไฟในท่ากลางน้ำมหาสมุทรคี่วันนั้น เขาคี่จึงเอาแม่แห่งตนขึ้นชี้หาลังแห่งตน คี่ว่ายนน้ำไฟตามพองน้ำวันนั้น เขาคี่กระนิงใจว่าคี่ดังอัน คี่ว่าดูเอาแม่ดูไฟรอดฝั่งสมุทรคี่กล้ำหน้าบ่เปนอนตรายเยื้องใด

สักอันแต่คั้งอัน คุณจักปรารณาเป็นพระพุทธรเจ้าตน ๑ ชะแล ว่าอันคือเอาแม่ตนวายไฟเถิงฝั่งสมุทร  
กล้ำหน้าแท้นั้นแล อันนั้นคือเป็นปฐมแรกแท่นหัวที่ก่อนแล

แรกแต่นั้นไฟพายหน้า อันทวนเทียวไฟมาในวัดสงสารอันนับได้ยังชาติอันเกิดมาแห่ง  
นี้แล จักนับแต่นั้นพบพระพุทธรเจ้าทั้งหลายอันดูได้ ไฟเพ่งยังทานปารมีสีลภาวนามาแล เท่าบ่ออก  
ปากเทือนั้น ได้ ๗ อสงไขยนั้น ได้กับพระพุทธรเจ้าทั้งหลายได้แสน ๒ หมื่น ๔ พันคนแล  
ใน ๕ อสงไขยนั้น พบพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย ๑ แสน ๘ หมื่น ๑ พันคนแล มีพระพุทธรเจ้า  
ไปราณที่ปึงกอรเจ้าเป็นต้นแล

แรกแต่นั้นมาคู้บได้กะทำร้ายแก่ท่านผู้อื่นหื้อนิบหายจากลูกและเมียเจ้าของนงรัพพะ  
แก่ท่านผู้อื่นสักอันแล คุณเทียรยอมเว้นจากกะทำร้ายทุกเมื่อแท้ดีหลี ยังสัตว์และคนฝูงทุกขี้หื้อเถิง  
สุขดีหลีแล

ถัดนั้นมาพายหน้าแต่นั้น ได้ ๕ อสงไขยคุณพบพระพุทธรเจ้าทั้งหลายทั้งหลาย ๑ แสน ๘ หมื่น  
๑ พันคนมีพระพุทธรเจ้าที่ปึงกอรเป็นต้นคือปรารณาว่าหื้อข้าได้เป็นพระพุทธรเจ้าตน ๑ เสมอดังเจ้า  
นี้เทือว่าอัน คือหื้อทานและรักษาสีลเมตตภาวนา ค่อยอมจำคำอันจำเรของอาทุกเมื่อแล แต่มานั้น  
ได้ ๔ อสงไขยปลายแสนมหากัปปี คุณได้พบพระพุทธรเจ้าสิบห้าคนแล พระพุทธรเจ้าทั้งหลายจึง  
ทำนายว่าจักได้เป็นพระพุทธรเจ้าตน ๑ เที่ยงแท้ชะแล

ว่าอันแต่นั้นมา คู้บห่อนละเสียยังคำสอนพระพุทธรเจ้าทั้งหลายสักอันแล คู้บห่อนหื้อขาด  
เสียยังปารมี ๓๐ ทัส กล่าวคือว่าทานปารมี สีล เนกขัมม ปัญญา วิริยะ จันดี สัจจ อธิฏฐาน เมตตา  
อุเบกขา ปารมีทั้งมวลมี ๓๐ ทัสดังนี้ คือหากมาเป็นเผ่าพันธุ์วงศาแห่งบุตราบต่อเท่าเถิงปลาย เมื่อ  
คุณเป็นพระญาเวสสันดรวันนั้น คุณได้หื้อทานอันใหญ่แลสิ่งแล ๗ ร้อยแล้ว ก็จึงหนีออกไฟวชอยู่ใน  
ป่าหิมพานต์วันนั้นได้หื้อลูกรักทั้งสองอันเกิดมาแต่อกคุณแท้ คือหื้อเป็นทานแล้ว ค่อยอดน้ำหมาย  
ทานแล้ว คือปกเดือนเทวดาทั้งหลายอันมีในป่าหิมพานต์ทั้งมวลนั้น คือรู้เป็นสักขีแก่คุณด้วยคำว้างนี้

ดูราหม์เทวดาทั้งหลาย อันอยู่ในป่าที่นี้ จูงอนุโมทนาด้วยเราอันหื้อลูกรักทั้งสองเป็นทาน  
แก่พราหมณ์ผู้นี้เทือะ คู้บปรารณาเอาสัมปตัตถอันเป็นอินทาเป็นพรหมอันใดสักอันแล คุณเท่าใครได้  
ประญาสัตัพัญญัตถุญญานเป็นพระตน ๑ ดีหลีแล ดูทั้งหลายจูงอนุโมทนาแข่งทานแห่งคุณ อันได้หื้อ  
ลูกรักทั้งสองเป็นทาน เพื่อแลกเอาประญาสัตัพัญญัตถุญญานดีหลีชะแล

เมื่อนั้นแผ่นดินอันหาวิญญานบ่ได้ เป็นคั้งมีจิตใจคือร้องก้องหวั่นไหวไฟมา ขนหนังหัวพอง  
สยองเส้นขนลุกดีหลี ส่วนว่าเทพดาอินทร์พรหมทั้งหลายคือหื้อสาธุการ โมทนาแข่งทานแห่งคุณมากนัก  
ดีหลีชะแล บ่ปานเท่าใดแต่นั้นไพบวันนั้น คือข้าหื้อนางราชมัทรีเป็นทานคู้บอดน้ำหมายทานวัน  
นั้น แผ่นดินอันหนาได้สองแสน ๔ หมื่นโยชน์คือร้องก้องหวั่นไหวไฟมากนักเทพดาทั้งหลายคือ

หือสาธารณมากนักละ บัดนี้คืออยู่ผู้เดียวหาผู้จักมาอยู่ที่นี่พอสองกับด้วยอุบมีสักคนละ ดูราแม่แผ่นดินปางเมื่ออุหือทานถูและเมียววันนั้นมึงก็ได้อริหิหิระแล

บัดนี้ มึงจูงมาเป็นสักขีแก่อุเทอะ ยังแท่นแก้วอันนี้คือบ่ประจัญแพียงบุคคลผู้อื่นแล จึงได้บมีแล แท่นแก้วอันนี้หากเกิดด้วยบุญสมพารุผู้เดียวตาย ในกาละเมื่อพระพุทธเจ้าแห่งเรารำพึงอุคังอัน ส่วนว่าแผ่นดินนี้ปรากฏอุคังมีวิญญานแล้ว คือออกมาเป็นนางผู้ ๑ มีรูปอันงามเป็นดังนางเทวดามีอันชุ่มด้วยน้ำแล้ว ก็มากล่าวดังนี้

ดูราคนมีบุญสมพาร อันว่าน้ำอันเจ้าอุหือทานวัดอุอันใดคือดี เจ้าเทียรย่อมอยากน้ำมาหยาทานตกในหัวแห่งข้า บได้แห่งแก่ข้าสักเทื่อดีหิแล ผิดว่าเจ้าอุใคร่รู้ข้าจักสำแดงหือนี้หะแล ว่าอันแล้วนางธรรณีสักขียังผมแห่งตนไฟแล้ว น้ำอันนั้นคักกับเป็นน้ำคงคาแล กับกายเป็นก้อนหินใหญ่เท่าคอยคักถึงกำจัดพัคยังหมุ่มารด้วยประการอันมากนักลั่นแล

ส่วนว่าหุมริพลมารทั้งหลายคักบ่อาจทรงคนอยู่ได้คักท่าวลุ่มกัมไพมาเสียงแล ส่วนว่าข้างตัวชื่อว่าทริทันคิเมกขลาอันสูงได้ ๒๕๐ โยชนะคีสยบท่าวางาแทงดินอยู่หั้นแล พระญามารคีมิจอันห้วนไหวไพมากนักลแล้ว จึงซัดอาวุธเครื่องข้าอันมีในคนนั้นเสียแล้ว มันคักจกักราบไหวด้วยมือแห่งตนอันได้พัน ๑ กล่าว่าดังนี้ นโม เต ปุริสาย นโม เต ปุริสสุ สุตตมัม เทวกสมัม นคติ เต ปติบุคเคล คุวั พุทุโร คุวั สดดา คุวั มาลาภิภู มณี คุวั อนุสเยเสโกติณณติ เรสิตเซนติ โพธิสตุตโกมิต สดุด ปตุสยติ ดังนี้ว่าข้าแห่งเจ้าอุคนมีบุญอันว่าไหวจูงมีแก่ข้าเทอะ ส่วนว่าเจ้าอุจูงเป็นใหญ่แก่ข้าจูงมีเทอะ เจ้าอุเป็นชายผู้ผู้หลวกแท้ดีหิแล กรียาอันไหวแห่งข้าจูงมีแก่เจ้าอุคนประเลงยิ่งกว่าผู้ชายทั้งหลายในโลกแล กับทั้งเทวโลกทั้งหลายนั้น บุคคละผู้จักปฏิบัติหือประเลงยิ่งนักลเป็นดังเจ้าอุคักหาบได้แลเจ้าอุหากตรัสรู้ดีหิแล เจ้าอุคักหากเป็นครูแก่โลกทั้งมวลเท่ามีเจ้าอุคนเดียวแท้ดีหิแล เจ้าอุพ้นจากกิเลสทั้งมวลคือว่าประจัญแพิมาร ๕ จำพวกคือว่ากิเลสมาร มัจจุมาร อภิสังขารมาร ขันธมาร เทวปุตตามาน แท้ดีหิแล บุคคละผู้ใดแล จักออกหนีจากราคะฉันทหาเป็นดังเจ้าอุบมีแล เจ้าอุนี้คักข้ามพ้นแม่น้ำอันใหญ่คักว่าคามโอฆ อวิชาโอฆแล้วดีหิหิระแล

ส่วนว่าพระญามารคักกักราบไหวกับหุมริพลทั้งหลาย เขาคักโถมนายอคุณมหาปุริสเจ้ามากนักลแล้ว พระญากับทั้งหม่มสกุลเสนาโยธาทั้งมวล คักเมื่อสูที่อยู่แห่งตนคักมีวันนั้นแล

มารวิชย์ นิณฐิต์ กรียาอันกล่าวยังห้องพระญามารพ่ายหนีคักแล้วด้วยประการดังกล่าวนั้นแล คตุมี ขณ ปณญาสโยชน ปมาณร์สีโย สหสตุสปโตภิต์ สุริโยมณฺฑล จกกวาเพ คพุกิธราคารนิวชาวิต์ รตุนจกุกวิย หตุลปมาณฐิต์ เนมีย คเหตุวา ปณจมจกกวาฬ โอกจุมานัน คตุมี ขณ ในขณะที่พระญามารพ่ายหนีแล้วดังอัน

รสีโย อันว่ารสีมีรังสีแห่งพระโพธิสัตต์เจ้าคักรุ่งเรืองงามนักลหนาปรากฏเป็นประคุดังกงจกัแก้วอันมีวิณณะ อันเหลือเรืองงามแล มีวิณณะอันแดงพุ่งขึ้นเมื่อบนแห่งมณฑล พระอาทิตย์

อันใหญ่ได้ ๔๐ โยชนะประกอบด้วยรัศมีได้ ๕ พันวา แผ่จลงไฟในน้ำสมุทรแล ไฟไฟใน  
จักกवालทั้งมวลแล ขึ้นมาในปะตูอากาศแต่โลกธาตุหนึ่งวันออกแลไฟถึงหนวันตกจรุงเรืองงามมาก  
นักคิมิแล

ส่วนว่าพระโพธิสัตว์เจ้าอันดูงามด้วยวิมลเนื่อคนดั่งลำคำอันจรุงเรืองงามในท่ามกลาง  
ท้องจักกवालทั้งมวล ยังประเทศที่นั่นเป็นประจุกตั้งห้อมลงด้วยรัศมีแห่งลำคำ คีจะทำยังไม้  
สริมหาโพธิมีลำอันเป็นดั่งเงินไว้พ่ายหลังคนแล้ว เจ้าคีนั่งอยู่เหนือแท่นแก้ว อันประจุกแพ้แล้วยัง  
หม่อมารบพ่ายหนีแต่บุคคลผู้ใดคีนั่งอยู่แล เมื่อนั้นเทวดาททั้งหลาย ผ่องอันพ่ายหนีเหตุอันกลัวแต่มาร  
นั้น เขารู้แล้วยังสภาวะอันพระพุทธรเจ้าตนทรงกำลังสืบประการ อันประจุกแพ้แล้วยังพระญาณและ  
เสนามารหื้อพ่ายหนี เลี้ยงแล้วคั้งอัน เขารู้เองเ็นกล่าวเชยยะคลาด้วยคำว่ พระพุทธรเจ้าตนอัน  
ประเลฐก็ประจุกแพ้แล้วยังมารแล้วอัน เขาคีเข้าไฟสู่ขวงมหาโพธิที่นั่นหันแล

ส่วนว่าเทวดา นาคครุฑกษัตริย์คณพัทธพรโอสรรแล อินทพรหมทั้งหลาย อันมาแต่  
ที่อยู่แห่งตนร้องเ็นกันมาคั้งอัน คีมมือถือเครื่องบูชาทั้งหลาย คือว่าช่อดอกไม้เครื่องไล่ลาทาคันธ  
ของหอมทิพย์แลน้ำมัน มาบูชาไหว้พระพุทธรเจ้าแล้วแล เ็นกล่าวเชยยะมังคละอันคั้งนี้

ชโยมาเร โหติ พุทฺธโกกายสวสฺสตี โหติ ชโย อันว่าประจุกแพ้แล้ว ยังมารคิมิแก่  
พระพุทธรเจ้าตนมีศรีสวัสดิ์มากนักคิมิแล สภาวะอันพ่ายหนีแห่งมารผู้บาปนั้น คิมิแก่มันผู้นั้น  
แพ้แล ว่าอันแล้วคีมาวะดล้อมพระพุทธรเจ้า ๓ รอบรอดทุกเบื้องทุกพ่ายที่อยู่หันแล อันว่ามหาพรหม  
คีมามาแต่ที่อันพ่ายหนีนั้นแล้ว คีมือถือสัตว์คั้งพระพุทธรเจ้าอยู่หันแล

อันว่าพระญาณกาลนาคราช คีมากล่าวสักเลิถยยกยอคุณแห่งพระพุทธรเจ้าแล้วที่อยู่หันแล  
พระญาณินทาดนเป็นเจ้าแก่เทวดาททั้งหลาย คีมากล่าวหอยสังข์ มาบูชาพระพุทธรเจ้าแล ปิณฺจสักขิ  
เทวบุตร คีมาคิดพิณบูชาแล แม้นว่าท้าวจตุโลกทั้ง ๔ คีมือถือสรีร์กัญช้อยอยู่ในทิศทั้ง ๔ แล แม้นว่า  
เสนาบดียักษ์ผู้ใหญ่ได้ ๒๘ คน คีมือถือสรีร์กัญช้อยอยู่รอบทุกเบื้องทุกพ่ายแล แม้นว่าเทวดา  
ทั้งหลายอันอยู่ในโลกธาตุทั้งมวล คีเอาเพศเป็นดั่งเหล่านมโหสถอันข่มขึ้นยินดีด้วยตริยมนครี  
ทั้งหลายต่าง ๆ แต่พื้นแผ่นดินขึ้นไฟถึงพรหมโลกพื้นอยู่บ่ขาดสายคิมิแล

เอวํ สุริเย ธรรมาน โย โพธิสฺสโต สาสนํ ปถาเปตฺวาติ ในเมื่อพระพุทธรเจ้าประจุกแพ้ยัง  
พระญาณมาร กับทั้งหม่อมเสนามารหื้อพ่ายหนีในเมื่อพระอาทิตย์ไปตกเทื่อ วันนั้นสิ่งเดียวแล

ตั้งแรกแต่กาลนั้นไฟหน้า เจ้าคีนึกรู้ยังบุพเพนิวาสญาณคีโอว่า จักได้ยังประหยาอันรู้ยังชาติ  
อันได้เคยได้กินเมื่อก่อนนั้น ในปัจฉิมยามแห่งกลางคืนนั้นแล คันวานี้กรู้แล้วคิรู้เล่าตั้งแรกแต่อัน  
เกิดมีแห่งอาสนาแท่นแก้วอันเป็นที่สุดที่ซ้อยชะแล

ปตฺโตโลมโต ด้วยอันหย้อคีนเมื่อหลังแห่งขันธสันดานตนอันเป็นไฟในอดีตการอันพันไฟ  
แล้วในทีอันเกิดตั้งปฏิสันธิวิญญานในวงสาววัง ๑๓ อัน แต่อันแนวคกฏหมายได้ ๔ อสงไขย

ปลายแสนมหาภิเนศย์ บังเกิดยังบุพเพนิวาสานุสติญาณ เช่งอันถือเอาซึ่งชาติทั้งหลายอันเป็น  
อาร์มมณะชื่อว่านิวาสานุสติญาณด้วยอาการดังนี้ก็มีชะแล

ถัดแต่นั้นเจ้าจึงปลงยังญาณประหลาดในปัจจุการทั้งหลายอันได้ ๑๒ อันเป็นอาจินแห่ง  
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ในกาละยามจักใกล้รุ่งนั้น เจ้าศรีราเพิงดูด้วยอนุโลม มีวิชาเป็นต้นแล มีชรา  
เป็นที่สุดแล ศรีราเพิงเห็นชราภรณ์เป็นต้นแล มีวิชาเป็นที่สุด ด้วยปฏิโลม เอิ ด้วยประการดังนี้  
ก็มีชะแล

เจ้าศรีราเพิงเห็นปฏิสมุปาทรมันอันอาสรัยเชิงกันไพมา แลเป็นเหตุเป็นปัจจัยแล รัมนทั้งมวลมี  
อาการได้ชาวหัสแล มีที่หยอแขวบได้ ๔ แห่ง มีที่ตั้ง ๓ แห่ง คือชาติชราภรณ์ดังนี้แล  
ในกาละนั้นหมื่นโลกธาตุทั้งมวลมีน้ำสมุทท์เป็นที่สุดคือไหด้วยดีได้ร้อยคาบลำดับถัดอันร่ำเพิง  
เห็นด้วยอนุโลมแห่งพระพุทธเจ้าด้วยสมถกับเป็นไฟในปัจจุการ อันได้ ๑๒ จำพวกนี้ก็มีแล

คทา กาละ มหาปริสุตปี ในเมื่อมหาปริสุตเจ้ายังหมื่นโลกธาตุทั้งมวลคือที่ร้องก้องสะท้าน  
หวั่นไหวไพมาในขณะยามใด อันว่ากริยาอันได้ตรัสศัพท์พญาดุญญาณเป็นพระคนประเลงในเวลา  
กาลอันจักออกมาแห่งสายพระอาทิตย์นั้นแล อันว่าแผ่นดินหลวงลงหนาสังขยา ได้ ๒ แสน ๔  
หมื่น โยชนะ ก็เปล่งออกยังเสียงอันร้องหลายประการต่าง ๆ สนั่นหวั่นไหวไพมากนัก อันได้แล  
ร้อยคาบหมื่นคาบดิถี ส่วนว่าอัสจรัยทั้งหลายอันบ่หอนเกิดมีก็เกิดมี ในขณะยามนั้นแล อันว่า  
โลกธาตุทั้งมวลอันได้แลร้อยแลพันแลหมื่นและแสน ก็ร้องก้องสนั่นสะท้านหวั่นไหวไพมา  
ในกาละเมื่อขึ้นมาแห่งพระอาทิตย์นั้นแล

โส ภควา อันว่าพระพุทธเจ้าตนมีบุญสมพารอันมาก คั่นว่าตรัสประหลาดศัพท์พญาดุญญาณ  
เป็นพระแล้ว ในเมื่ออริยรัมนทั้งหลายเกิดมีหลายประการต่าง ๆ ตั้งอัน เครื่องบูชาสักการะ  
อันมากนัก หาประมาณบ่ได้แล เกิดปรากฏดังอันพระคณาเอมาซึ่งพุทธจารีตอันบ่ปราศจาก  
รัมนคาแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายแต่ก่อนสักคนดังอัน พระก็เปล่งออกยังอุทานคาถามีคั่นว่า  
อนนทชาติ ถัสาริ สุนทราวิติ ดังนี้ด้วยประหลาดศัพท์พญาดุญญาณภาวทันมาปานดังนี้ ด้วยกำลังแห่ง  
คนแล้ว พระพุทธเจ้าก็เขวคกฏหมายยังคนอันมากนัก แห่งแท่นแก้วอันมีอานุภาพมากด้วยคำว่า  
คูศิไปลูกหนีจากแท่นแก้วที่นี้ก่อนว่าอันแล เจ้าก็เข้าสัสมาบัติสุขอันมากกว่าร้อยโกฏ ก็นั่งอยู่หมั่น  
กุงคินัก เหนือแท่นแก้วอันแล้วด้วยบุญสมพาร อันบรูหวั่นไหวไพมาแทบเกล้าไม้สริมหาโพธิ์ที่นั่น  
เสียง ๗ วัน เป็นที่พระพุทธเจ้าอยู่หัวที่ก่อนแล

พระพุทธเจ้าลูกหนีจากแท่นแก้วแล้วก็ไผยืนอยู่ในที่ ๑ เล็งคู้ยังแท่นแก้วด้วยดาพิทอัน  
บ่พริบเสียง ๗ วัน ฐานที่นั่นชื่ออนิมิสลักกะ เป็นที่พระพุทธเจ้าอยู่เสียงสกัดอันถ้วนสองแล

พระพุทธเจ้าพราจากที่นั่น ไผเนรมิตโถมโถมแก้วกายจักวาลเทียวไพมาคี่ได้ ๗ วัน  
ชื่อว่าสกัดถ้วนครบ ๓ แล

พระพุทธเจ้าก็เสด็จจากโงมโขมแก้วแล้ว มาสู่เรือนแก้วอันแหวกคากเนรมิตหื้อ  
พระพุทธเจ้าคืออยู่พิจารณาอุยงธัมมทั้งหลาย ในปีภูทัง ๓ สัตตหอันถ้วน ๔ แล

พระพุทธเจ้าพราจากเรือนแก้วแล้ว ก็ไฟลุ่มงจลินท์สระอันบังเกิดฝนแกมลมมากนัก  
พญานาคก็มาเลิกลังพลาณงำพระพุทธเจ้าอยู่ทีนั้นเสียง ๗ วันแล ชื่อว่าสัตตหอันถ้วน ๕ แล

พระพุทธเจ้าพราจากทีนั้น ไปอยู่เทบเค้าไม้ขอปาลนิโคทส์ก็ได้ ๗ วันชื่อว่าสัตตห  
อันถ้วน ๖ แล

พระพุทธเจ้าลุกจากทีนั้น ไฟลุ่มเค้าไม้ราชายนะ ชื่อว่าไม้ม่วงเมงวันนั้นก็ได้ ๗ วัน ก็เป็น  
สัตตหอันถ้วน ๗ แล

พระพุทธเจ้าได้เป็นพระแล้วมาอยู่ หื้อเสียงสัตตหอันถ้วนทั้งหลายได้ ๗ วัน ดังนี้ทั้งมวล ๔๕  
วัน ก็บได้สันเข้าท่าอยู่ด้วยวิมุตติสุขสิ่งเดียวคิหิแล ในสัตตหอันถ้วน ๗ นั้น ก็ได้สันเข้าสต  
ย้อยอันพ่อค้าสองคน ผู้ ๑ ชื่อว่าคบุสส ผู้ ๑ ชื่อว่าพัลลิก มาหื้อเป็นทานแก่พระพุทธเจ้าแลวันนั้น  
ยามเช้าพระญาณินทาคือเอาน้ำช่วยหน้าแลไม้สีฟันมาหื้อเป็นทานก่อนแล ก็หื้อหมากสมอทิพเป็น  
ทานเพื่อว่าจักหื้อพระพุทธเจ้าสันก่อนแล ก็จึงจักสันเข้าสตย้อยแห่งพ่อค้าสองคนนั้นเล่าแล

อด ในกาละนั้น เมื่อพระพุทธเจ้ารับเอาเข้าพ่อค้าสองคนนั้น จตุตาโร มหาราชา อันว่า  
ท้าวจตุโลกปาลทั้ง ๔ คน คื่อนำเอาบาตรแก้ว ๔ ลูกแต่ทิศะทั้ง ๔ มาแล้ว คื่อน้อมหื้อเป็นทาน  
แก่พระพุทธเจ้า พร้อมในขณะเมื่อพระพุทธเจ้ารับเอาบาตรนั้น พระพุทธเจ้ารับเอาบาตร ๔ ลูกนั้น  
แต่เมื่อท้าวจตุโลกทั้ง ๔ แล้ว เอามาซ้อนกันอธิฐานหื้อเป็นบาตรเหล็กลูกเดียว ๑ แล ก็รับเอาเจ้า  
สตย้อยแล้ว ก็สันเข้าหั้นแล เต พานิชา อันว่าพ่อค้าสองคนนั้น ก็ได้อยู่ในสรณคมนทั้ง ๓  
อันหาภิณฑาภิธุสิก็มบได้ก่อนคนทั้งหลายคิมวันนั้นชะแล

โส ภควา อันว่าพระพุทธเจ้าคณั้น คีตรัสรู้พ่อค้าสองคนได้ตั้งอยู่ในสรณคมมทั้ง ๓  
แล้วพระพุทธเจ้าก็ลอบเอายังเกศา ๘ เส้นหื้อแก่พ่อค้าทั้งสองแล พ่อค้าทั้งสองก็รับเอาด้วยห้วงแห่ง  
คนแล้ว คื่อนำเมื่อสู่บ้านเมืองแห่งคนเมื่อจุไว้ให้วูปุชาชวันคิมิชะแล

สมมาสมพุทโธ อันว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคณได้ตรัสประญาสัพพัญญุตญาณแล้ว  
อยู่ลำดับสัตตมหาฐานอันถ้วน ๗ นั้น บั้วรมวลแล้วคังอัน พระพุทธเจ้าชำระแจ้งคังพุทธจาริต  
อันเป็นธัมมคาแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายแต่ก่อนนั้นคังอัน พระคีตรัสรู้แจ้งด้วยญาณประญาตน  
แล้ว จึงชำระแจ้งว่า ภูไฟเทศนายธัมมจักกัปปัจเจกตนสุดแก่พุทธกรสิแล อาลาตาปสรสิ เทื่อว่าอัน  
เมื่อพายนพระพุทธเจ้าก็รู้วาระสัทั้งสองจุตติตายไฟในวันวาแล้วคังอัน พระพุทธเจ้าจึงกระนิงใจว่า  
คิว่าวาระสัทั้งสองหากตายแล้วนั้นจักไฟเทศนายธัมมแก่ภิกขุ ๕ คน คือว่าโกณฑัญญะ ภัททิยะ วัปปะ  
มหานามะ อัสสชิ อันคิได้กะทำเพียรทุกกรกรีกกับด้วยกันแต่ก่อนนั้นเทื่อว่าอัน ที่นั้นพระพุทธเจ้า  
ก็ไฟลุ่มประเทศอันภิกขุทั้งหลายหากอยู่นั้นคิมิแล

โส ภิกขุ อันว่าภิกขุทั้งหลายผู้เหล่านั้นที่เห็นพระพุทธเจ้าอันมาแต่ไกลก็เจียรจาเชิงกันไพบาว่า อาวุโส ดูราชาวเราทั้งหลาย อันว่าเจ้าสมณโคตมะ จะทำเพียรว่าหื้อได้ถึงยังสัพพัญญุตัญญาณว่าอัน บัดนี้คือรอยว่าบได้ถึงยังมคฺคผละ อันใดอัน ๑ สักอันเพ็งมีชะแล เหตุนี้เราทั้งหลายอย่าได้ว่าจักไฟค้อนไฟรับยังสมณโคตมะคนนั้นก่อนเทอะ แม้นตั้งรื้อก็ดีเราทั้งหลายหากจักรู้เมื่อพายุลงชะแล

ภควา อันว่าพระพุทธเจ้า ญตฺวา รู้แล้ว วุจฺจนิ ยังถ้อยคำอันภิกขุทั้งหลายหากเจียรจาเชิงกันคั่งอัน พระพุทธเจ้าก็เข้าไฟในที่นั้นแล อถ เมื่อดังอัน ภิกขุทั้งหลายผู้เหล่านั้นก็บออาจตั้งตนอยู่ได้ก็ต่างคนต่างลุกไฟค้อนไฟรับพระพุทธเจ้า ไหววันบครบยาแล้ว ก็ถามยังความสวัสดิว่า อาวุโส ดูราเจ้า ภาทึ มกฺวา อโรคฺย อันว่าสภาวอันหาพยาธิบได้ยังมีแก่เจ้าลุ่มันชะรื้อ ประการ ๑ วิริย อันว่าเพียรอันเจ้าลุ่มได้ทำเพงนั้นยังบวรมวลแล้ว รู้ว่าบวรมวลเทอะอันหา พระพุทธเจ้ากล่าวดูราท่านทั้งหลายผู้ทั้งหลายอย่าได้กล่าวเชิงตถาคดว่าอาวุโสเทอะ ตถาคดะก็ไ้ด้ตรัสยังประหญา สัพพัญญุตัญญาณอันประเลฐุ กิริยาอันจักหื้อบังเกิดยังปฏิสันธิแล เกิดมาเมื่อพายุลงถ้วนสองที่คืบมีแก่ตถาคดะแลพระตถาคดะทำเพงปารมีนานว่าไ้ ๔ อสงไขยปลายแสนมหากัปป์มาเลิงชาคินี้ก็เป้นปัจฉิมชาติปางสุดปางซ้อยแห่งตถาคดะแล พระพุทธเจ้าเจียรจาเจ้าภิกขุทั้งหลายประหมาณเท่านี้แล้วยังภิกขุทั้งหลายผู้เหล่านั้น หื้อโสเลื้อยยินดีตั้งอยู่ในโอวาทคำสอนตนแล้ว พระพุทธเจ้าก็นำเอา ยังภิกขุทั้งหลายผู้เหล่านั้น ไฟสู่ป่าอิสิปฺตคณมิกทาพูนอันมีในโจงเขตประเทศพาราณสีราชธานีที่นั้นชะแล

คทา ในกาละนั้น อันว่าเทวดาอินทพรหมนาครุฑกุมภันท์ คันธัพพรโมไอศวรและพระญาเวสสุวรรณแลท้าวจตุโลกปาลาทั้ง ๔ เทวบุตรเทวดาทั้งหลายทั้งมวล อันอยู่ในหมื่นโลกจักรกวล ก็เอากันเข้ามาสู่ม้งคละจักรกवालอันนี้ เปนอันเสียดยัดกันอยู่ต่างคนต่างเนรมิตตนหื้อน้อยเท่าอนูแล ปริมาณ ก็เพื่อจักฟังธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอันพระพุทธเจ้าจักเทศนานั้นก็มีแล พระพุทธเจ้าก็เทศนายังธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอันมหาพรหมตนชื่อว่า สหัมปัตติมหาพรหมหากรรณานอนั้น พระพุทธเจ้าเทศนาเจียรจากับด้วยเจ้าภิกขุทั้งหลาย อันมีมหาอัญญาโกณฑัญญเถร เปนประธาน ด้วยสังเขปอันห้อยอันแควบอันมีอศตกิลมัตถานุโยคเป้นคันแล้ว ลำดับยังมัชฌิมาปฏิปทาอันเป้นคองแห่งนักบวชควรปฏิบัติที่นั้นหื้อแจ้ง พระพุทธเจ้าก็เทศนาไฟตราบเลิงอัญฐังคิกมคฺคทั้ง ๘ อันมีสัมมาทิฏฐิเป้นคัน อันเป้นหนทางเส้นปักคบเลี้ยวเป้นหนทางเส้นอันซ้อเข้าไฟสู่เวียงแก้วอันสุขกระเสมคือว่าอมัตตมทานิพพานคันนั้นแล

ส่วนว่ามคฺคธัมม ๘ ประการนี้พระพุทธเจ้า ก็เทศนาแก่ปริสัททั้งหลายเพื่อหื้อเป้นประ โยชนะแก่สัตตโลกทั้งมวล หื้อพ้นจากสังสารวัตตทุกข์ทั้งมวลมีชาติชราทุกขมรณะพยาธิทุกข์ มรณะทุกข์เป้นคันแล ปิเยหิวิปฺปโยโคทุกฺโข อปฺปิเยหิสมฺปโยโคทุกฺโข

ถัดนั้นพระพุทธเจ้าก็เทศนายัง อันได้โปรดพรากจากกัน อันมีพ่อแม่ลูกเมียเป็นต้น ก็เป็น  
 ทุกข์กิริยาอันอยู่ได้กินกับด้วยคนผู้ซึ่งก็เป็นทุกข์ ใครได้อันใดบ่ได้ตั้งใจก็เป็นทุกข์ อันว่าทุกข์  
 ทั้งหมดนี้ คือเหตุขั้น ๔ อันนี้ ปิณนตฺต สงฺขตตฺต สนฺตตตฺต วิปริณามตตฺต อันว่าทุกข์  
 ทั้งหมดนี้ อันสังขารหากตกแห่งรู้เบียดเบียนกันเดือดเนื้อร้อนใจอยู่รู้ปลื้รู้แปรรู้หาคาบ  
 ได้ไพบาใช้ๆ ได้ชื่อว่าทุกข์ตั้งแล อายุหนตฺต นิทาตตฺต สงฺโคตตตฺต ปรีโศตตตฺต อันว่าค้นหา  
 หากประกอบไว้แล ค้นหาห้อมห้วยหือสังโยคค้นหา หือเป็นปรีโพรนั้นชื่อว่า สมุททยตั้งแล  
 วิสรทตฺต วิเวคตตฺต อสงฺขตตฺต อมตตตฺต อันว่านิพพานเจ้านั้น อันไกลจากบาปจากเวรทั้งหมด  
 อันว่านิพพานเจ้านั้น อันค้นหาบ่ตกแต่งได้เป็นที่สัจจ จากบาปเป็นอมตรมนิยะยิ่งนัก ดับเสียยังทุก  
 ทั้งหมดได้นิโรธสัจจะ เพื่ออันแล

นิยานตฺต ทสนตฺต อธิปเตยตตฺต อันว่าเวียงแก้วเป็นที่นำสัตว์ไฟภู่นั้น ค้นว่าไฟรอดไฟ  
 เถึงแล้วที่หันแจ้งนัก อันมีนิพพานเป็นเหตุประกอบด้วยมคฺค ๔ ผละ ๔ นิพพาน ๑ ชื่อว่า  
 อธิปเตยตตมคคตั้งอันถ้วนสี่แล อันว่าตั้งจรมมทั้งสี่นี้ ตถคเต อันอุพระตถาคตะ อภิสมพุทฺโธ  
 ได้ตรัสสัพพัญญูเป็นพระแล้ว อนนฺตฺเตตฺต ธมฺเมตฺต อันบ่ได้เรียน บุปฺเพกาล เมื่อก่อนอันบ่ได้เป็น  
 พระเทื่อ นิจกฺข อนฺดาอุทปาติ ก็เกิดมี ญาณ อันว่าประหญา อุทปาติ ก็เกิดมี โอลโก อันว่าโลก  
 อันส่องแจ้ง วิชาอันว่าประหญา อุทปาติ ก็เกิดมีแก้ตถาคตะแล พระพุทธเจ้าเทศนายัง  
 รัมมจักกัปปวัตตนสูตร ด้วยลำดับอันมีปริวัตตได้ ๑๒ หมื่น ตั้งจักรกัรตนนั้นเหตุประกอบด้วยคุณ  
 แลกถ้าเหมือนดังรถแล เกวียนนั้นจึงได้ชื่อว่ารัมมจักกัปปวัตตนสูตรเพื่ออันแล

ปวตฺติเต จ ปน ภควตา ธมฺมจกฺเก ภูมฺมาเทวาสทฺทมนุสฺสาเวสฺส ภควา อันว่าพระพุทธเจ้า  
 ปวตฺติเตเทศนาหือเป็นไฟยังรัมมจักกัปปวัตตนสูตร อันนี้แก้เทวดาอินทพรหมนาคครุฑปรโม  
 ไสวรทั้งหลายทั้งหมดอันมีอัญญ โภณทัญญะเป็นประธาน ด้วยประการดังนี้แล

คทา ในกาละนั้นอันว่าพรหมเทวดาคีติ โอกาสเทวดาอินทาคีติ แม้นเทวดาอันอยู่ชั้นฟ้า  
 ทั้ง ๖ คีติ ก็เอากันส่งเสียงสับๆ กันไพเราะเบญจกนิฏฐาพรหมโลกพูนคิมิแล

เอว ภควตา พาราณสียํ วิหริติ อธิปตฺเนมิกฺคทาเย อนฺตฺตรํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ อปฺปตฺติ  
 วตฺติยํ ภควา อันว่าพระพุทธเจ้าที่อยู่ในป่าอิสิปตฺตณมคคทาวานั้น อันมีที่ใกล้เมืองพาราณสี  
 ที่นั้นแล พระพุทธเจ้าก็หือเป็นไฟยังรัมมจักกัปปวัตตนสูตร อันนี้เป็นกับด้วยสมณแลพรหมณคคีติ  
 อันเป็นกับด้วยเทวดาแลมารแลพรหมคคีติ เกณีจิวา โลกสฺมี แม้นในโลกนี้ทั้งหมดคคีติ ก็ยอชิงสุลิ  
 สาธุการเป็นเสียงอัน ๑ อันเดียว ในขณะที่อันใดอันว่าอัสสัรย์ทั้งหลาย ก็เกิดมีในขณะที่ยามนั้นคิมิแล

ปฐวีกปฺปาทโย แม้นอันว่าแผ่นดินหลวงลงหนาตั้งยาวว่าได้ ๒ แสน ๔ หมื่นโยชนะ  
 คณนาคีร้งก้องหวั่นไหวไพบา แม้นเขาสิเนโรราขเลนน้ำสมุททสาคร ตั้งร่าเชือกเยือกตีฟอง  
 นองนัก อันว่าโลกธาตุทั้งหมดคคีสนั่นก้องร้งครางคร้งมากนัก เป็นอันหวั่นไหวสนั่นรอดทุกกล้า

ทุกพาย เปล่งออกยัง โอภาสรัสมิรังสีอันส่องแจ่มรุ่งเรืองงามทั่วโลกธาตุทั้งมวล ก็เกิดมีในขณะยามนั้นแล

เทวาปี แม้เห็นว่าเทวาททั้งหลายมากนัก คັນว่าได้ยั้งยังธรรมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ได้ถึงยังรัสมิวีสถมีประพศว่า โสคา สกิทาคามี อนาคามี ตามบุญสมพารแห่งตนมีประมาณว่าได้แสนโกฏนกับทั้งพราหมณ์ทั้งหลาย อันได้สิบ ๘ โกฏก็มีมากนักแล

อณฺญาต โณณฺทญฺญปิ ส่วนมหาอณฺญาโณณฺทญฺญเถรเจ้าคັນว่าได้ยั้งรัสมิจักกับปวัตตนสูตรในเดือนอาสาฬหะอันพระพุทธเจ้าหากเทศนานั้นแล ก็ได้ตั้งอยู่ในที่อันเป็นอรหันตก่อนหมู่ทั้งมวลแลในวันเดือนแรมค่ำ ๑ อันว่าพระภิกษุเถรแล้วปเประก็ได้ถึงอรหันตา เล้าก็มีแลในวันเดือนแรม ๒ ค่ำ มหานามเถรเจ้าแลธัสสิเถรก็ได้ถึงอรหันตาแล จึงได้ชื่อว่าปัญญวัคคิภิกขุอรหันตา ๕ คน ๖ ทั้งพระพุทธเจ้าปรากฏมีในโลกนี้ก่อนทั้งมวลคัมมิเถ พระพุทธเจ้าคັນว่าเทศนายั้งรัสมิจักกับปวัตตนสูตรแล้วคืออยู่เข้าวัดวาในป่าอิสิปตนมฤคทายวันทีนั้น หื้อเสี้ยงรูปน ๔ เดือนด้วยประการคั่งกล่าวมานี้แล

ตสุมาหิ ปณฺชติโต โปโส สุณฺณถ เหตุคั่งอันโสคุชนะสปริสทั้งหลาย ได้ระดับรับฟังยังรัสมิเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าอันชื่อว่าปฐมสัมโพธิ อันพระพุทธเจ้าโคตมเจ้าได้พำเพงปารมีรัสมิเป็นที่สุดท้ายที่ข้อยที่เมียน ลวดได้ตรัสศัพท์พญุตญฺญานเป็นพระตนประเสริฐคั่งนี้แล้ว ท่านทั้งหลาย จูงทรงจำไว้ปฏิบัติพำเพงไฟ คียังจักได้ถึงสุข ๓ ประการมีอมตมหานิพพานเป็นที่แล้วบ่ออย่าชะแล แม้ว่าคุณละผู้ใดได้สร้างด้วยตนคี่ดี จ้างท่านเจียนคี่ดี ได้บูชาแลฟังคี่ดี ปุคคะผู้หนึ่งคี่จักได้เสวยผลอานิสงส์มากนัก คี่จักได้เกิดในเมืองคนเทียรย้อมเป็นที่สักการะบูชาแห่งคนทั้งหลายมากนัก คี่จักสมรทธิเป็นคี่มีเจ้าของเงินคำคี่มากนัก มีอานุภาพมียศสปริวารแล มีรูปโฉมงามอันงามมีวิณะคั่งคัมมิคี่ถึงแรงมากนัก แม้ปรารถนาเป็นอรหันตสาวักกแล ปังเจกพุทธคี่ดีแล จักปรารถนาเอายังประหยาตัพพญฺญุพุทธเจ้าคี่ดี คັນว่าจุดติตายคี่บ่หลังหลง ถ้าปรารถนาทั้งหลายมวลผู้หนึ่งคี่จักสมรทธิบ่ออย่าชะแล

คັນว่าปุคคะผู้ใดได้สร้างรัสมิอันนี้ไว้คั่งอันเหลือเมื่อโคพระอริยะเมตเตยโพธิสัตว์เจ้าลงมาตรัสศัพท์พญุตญฺญานเป็นพระคั่งอัน ปุคคะผู้หนึ่งคี่จักได้เกิดมาในกระดูลอันบัววิสุทธเมื่อพายถุนคี่จักได้บวชและตรัสยังมคคผละรัสมิ ปฏิบัติบูชาสาสนารุ่งเรืองปรากฏแก่คนแลเทวาททั้งหลายแล้ว ก็ได้เข้าสู่ เวียงแก้วคืออมตมหานิพพานรัสมิ อันดับทุกข์ในวิญญูสงสารเที่ยงแท้แล

ตุมเห ภวนฺตา ท่านทั้งหลาย จูงทรงจำไว้ยังปฐมสัมโพธิ รัสมิเทศนาอันพระพุทธเจ้าพำเพงส้างสมพารนานได้ ๔ อสงไขยปลายแสนมหากัปปี จึงได้ตรัสศัพท์พญุตญฺญานเป็นการอันยากนักท่านทั้งหลาย จูงรำพึงดูแล้ว ทรงจำไว้ในมโนทวารวิจิตรแห่งตนผู้ผู้คนเทือะ แม้ชื่อคั่งรือคี่ดีท่านทั้งหลาย คี่จักได้สุข ๓ ประการ มีอมตมหานิพพานเป็นยอดบ่ออย่าชะแล

ปฐมสัมโพธิ ปริปัญณินิฏฐิตํ กรียาอันกล่าวยังอันบัวรวมลอรนเต็มแห่งประหญา  
สัพพัญญุตตัญญาณอันเปนพระพุทธรเจ้าคนประเลฐกว่าโลกทั้งมวล คีบังคมสมเสร็จเสด็จแล้วเท่านี้ก่อนแล  
สระเค็จแล้วยามก่อนงายเช้าเข้าแล ๘ นาฬิกาเข้าแล เดือนยี่แรม ๑๒ พรรษาได้วันอาทิตย์  
ไทแล ปีล่วงเหมาแล เข้าเขียนธัมมผู้นี้ไว้คำศาสนา ๕๐๐๐ พระวัสสาแล

อิมินารมมชดาทานํ นิพพานปัจจโย โหนตุ โน นิจจํ ชูว์ ชูว์ คังนี้จูงจักมีแก่เจ้าแท้คิหลิ  
แค่เทือะ เปนธัมมชดาแม่บัวผา จักทานไฟไว้ไฟหน้ำคี่หื้อนาบุญอันนี้คำชวาตินี้ชาติน้ำเที่ยงแท้  
คิหลิแค่เทือะ กับทั้งภริยาถูกเค้าชูผู้คนแท้เทือะ ลุงน้อยยพินทาเปนผู้เขียนแล คีขอเปนปัจจยคำชู  
แท้เทือะ เปนทานไว้วัดฉางเข้าน้อยกาสหอธัมมงามแล

ปกหลัง

หน้ารับปลายปฐมสัมโพธิแล พุทธสักกราชได้ ๒๔๕๕ ปีล่วงเหมาเข้าแล คีขอพิจารณา  
สงฆ์คนใดคี่ดี สามเณรตนใดคี่ดี ขอพิจารณาไฟเทือะ ตัวบงามสักหน้อยแลเจ้าเหย

หน้ารับปลายปฐมสัมโพธิแล

เขียนเป็นอักษรไทย

ถวายทานวันศุกร์ ที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๖ ปีมะเส็ง อุทิศกุศลถึงพ่อน้อยปวง

## ขัมมลิทธิธาดถ์ออกบวช

ต้นฉบับวัดนางข้าวน้อยเหนือ ตำบลป่าซาง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จุฬศักราช ๑๒๖๒ (พ.ศ. ๒๔๔๓)

\*\*\*\*\*

### ปกหน้า

สิทธิธาดถ์กุมมาร หน้าทับ ทับ ทับ รับ รับ รับ เกล้า สิทธิธาดถ์ออกบวชลวณนิพพาน  
ในเมืองกุสสินารายแล จุฬศักราชได้ ๑๒๖๒ ตัว ปีกคู้ เดือนยี่ เดือนใหม่ ลง ๑๐ คำ  
พริ้วได้วันเสาร์ ไทยกาบสะง่า ฤกษ์ฟ้าได้ ๑๒ ตัว เป็นที่แล้วแห่งหัดถกัมมัลลิกจิตตวิริยอุสสาหะ  
วิรุพหิเล หน้าทับ ทับ รับ รับ รับเกล้า สิทธิธาดถ์ออกบวชลวณนิพพานในเมืองกุสสินารายแล

### นโมตสสตถุ ฯ

สตถุตา คนเป็นครูแก่คนแลเทวดาทรงหลายในโลก เพียรยอมเทศนาเมตตามายโปรดแก่สัตว์  
โลกสงสาร เมื่อเจ้าได้สั่งโพธิสมพารได้มากเมื่อนานแล้ว แต่อันระนึกคิดครั้นในใจ ได้ ๑  
อสงไขยยิ่งนานมาก แต่อังจะออกปากได้ ๔ อสงไขยยิ่งนานเมื่อนาน แต่เมื่ออันปรารธนาด้วยกาย  
วจิมโนทวารพร้อมทั้ง ๓ ได้ ๔ อสงไขย มารอบกันทั้งมวลได้ ๕ อสงไขยปลายแสนมหากัปปี  
จึงได้ชื่อว่าปัญญาธิกะ ได้เป็นพระญาเวสสันดรแล ได้มาเกิดชั้นฟ้าเลิศดุสสิตา มีอายุได้ ๔ ล้านปีทิพ  
มีชื่อว่าสันตติตเทวบุตร เจ้าก็สนุกเชยชมอภิรมย์ชมชื่น กับด้วยกันได้ชื่อโกฏิปลายหมื่น ๑ จกฺขมา

เมื่อนั้นเทวบุตรคณนาหมื่นโลก ทั้งแสนโกฏมณฑล มานิมนต์เจ้าแล้ว ว่าองค์คนผ่านแล้ว  
บุญเรื่อง ก็เป็นบวรมวลยิ่งโยค คืออังเชิญเจ้าลงมาเกิด ในพื้นฟ้าเลิศชมพู เพื่อตรัสปัญญาสัพพัญญู  
อันผ่านแล้ว จึ่งหื้อได้เป็นพระเจ้าสั่งสอนธรรมแก่เทิอะ

เมื่อนั้นองค์อันชั้นยอดสัพพัญญู เจ้าก็มาเลงดูเวลาปัญจโลกนระ ๕ ประการ ตามโบราณ  
ปาเวณิมาแต่ก่อน บ่พ่อนธัมมดาถึงเวลาควรครลาค เจ้าก็รับโอกาสเทพดา เสด็จลงมาเจียรจาก  
ชั้นฟ้าพราดดุสสิตา

โอกนุเต คีตงมาเกิด เอาปฏิสนธิกำเนิด ในท้องแม่ผู้ประเสริฐ ชื่อว่าสรีรมหามายา ในวัน  
เดือน ๕ เพง คุรวาระสิมา ในวันปรหัท ปริบูรณ์ ทสมาเส เทมะ บั้วรมวลได้ ๑๐ เดือนแล้ว  
ส่วนว่าพระแม่แก้วมาดา คีมีเจตนาอันกว้าง มักใคร่สั่งไฟแหว่เหล้นในสวนอุญญาน กับด้วย  
ปริวารอันมาก จิงจักขึ้นจีรธแก้วมาลากซอนไฟ ด้วยม้าอาชาไนยทั้งคู่ เสด็จเข้าสู่สวนอุญญาน  
ด้วยปริวารอันมาก กับด้วยนางแก้วน้อยนาญโคตมี มีใจยินดีย้าวยอด ไพรอดเค้าไม้โคโรโพไซร  
อันมีกิ่งแลใบไหวหวั่น น้อมค้อมบันไพมา มีฉายาร่มกว้าง ทัว ๘ ด้าน มตุนเรน คุสมเพิงงาม  
ทุกซอก จิงซอนรดแก้วจอดฉายา วันนั้นแล

คทา ในกาละเมื่อนั้น องค์อ่อนชั้นแก้วมายา มีจิตเจตนาใฝ่ใจจง นางก็เสด็จลงมาจากรถแก้ว ลงย่ำแล้วเหน็ดเหนื่อย ยอยกดินอย่างย้ายมือพลัน เข้าค้นห้องจ้องสาขาทัดดาเมืองขวงงาม สะอาด คี้นั้นเอามือน้องแก้วนาฏโคตมิ เมื่อ ๒ พี่น้อง ยืนอยู่พร้อมเพียงกัน มีโสภณณัณฑ์องอาจ วาตาลมกัมมชวาทหากมีมา แก่สริมหามาเยาผ่านเผ้า ก็ลวดประสูตเจ้าโพธิญาณ บัณฑิตสุทธิงามสะอาด เพียงคั่งค่อมน้ำอโยคใบบัว เจ้าก็ย้ายคืนเมื่อเหนือ ๓ บาท แหงนหน้าขึ้นอากาศ คี้นวาระปน คาลาว่า อโคตสุมี โลกสุเสโท ดังนี้แล

ยथाกาละ มีในกาละเมื่อใด คทา ในกาละเมื่อนั้น อันว่าแผ่นดินสังขยาว่า ได้ ๒ แสน ๔ หมื่น โยชนะ คี้นั้นหวั่นไหวไพมา คราไปถึงเชิงพรหมโลกพูนคีมีแล เมื่อนั้นท้าวทั้ง ๔ ตน อมาตย์ คี้นาแบกดาบอยู่เผ้า รักษาเจ้าทั้ง ๔ คน สหัมปฏิมหาพรหม คี้นกลางเสดศฉัตต์ รับเอาด้วยผ้าดำทิพเทศ อันอ่อนนิเวศสุขุมล วรโองการผ่านแผ้ว พ้นจากท้องแม่แก้วเป็นคน มีลักษณะตนเองอาจ ดูวิลาสใสงาม ในท่ากลางหมู่พี่น้อง กระกุกษ์พร้อมเต็มแดน มีแสนปลาย ๖ หมื่น พระกฤษณ์ขึ้นสังรวม ทั้งมวลเป็นเค้า แก่ฝ่ายพ่อแม่เจ้าทั้ง ๒ คี้นมารวมกันได้ ๘ หมื่น เป็นพระกฤษณ์เกล้าขึ้นรับมา ย่อมเป็นพระญาเสวียราช หากเป็นเชื้อชาติพระญาสรีสุทโธทนะแล

เมื่อนั้น ท้าวสุทโธทนะคนประเสริฐ หันลูกตนเกิดปูนอาม ท้าวคีมีความชมชื่น ปิดขึ้นรับมา ว่าบุตคาเหยยลูกแก้ว หากเกิดแล้วอุญญาน หากเป็นสัตว์ดัดพลาดังไม้ บ่หื้อไว้เนิ่นนาน เมื่อนั้นท้าวโองการผ่านเหง้า คี้นยังเหยยลูกเค้า หื้อสระเด็จเจ้าหอคำ ท้าวคีหื้อพราหมณ์ผู้จบเพท รู้แจ้งเหตุลักษณะ หื้อทวายุปตดาลูกเค้า จักสุขทุกข์เล่าเป็นจันใด นีชา

เมื่อนั้นพราหมณ์ทั้งหลาย ๕ คน อันจบด้วยมนต์สาครเพท เขาคีรู้เหตุลักษณะ ในปาทา พันบาท ร้อย ๘ จักคำ เขาคีหันถืถ้วน งามเลิศถ้วนเรื่องไร เขาคีจึงขอมือถวายบอก ตามอันออกวิธิ หมอผู้หวัทถวายบอก คีมีมือสะอาดทั้ง ๘ ออกไขพลัน ผู้ถ้วน ๒ ไชละองงไหวกราบ ๓ ที นีนางคว่ถวายพลัน ตามผู้ถ้วน ๓ แดมเล่า ๒ นิ้วเท่าหัตถิ ยออังชูลิกราบเกล้า ถวายพระบาทเจ้าองค์คราน ส่วนจตุพราหมณ์ผู้ถ้วน ๔ ไชคว่มีมือเดีว ถวายพระโถมเลียวสะอาด พราหมณ์ทั้ง ๔ เขาบ่ออกปากได้สักคนแลนา

เมื่อนั้นปัญจพราหมณ์ผู้ถ้วน ๕ นบนิ่อมหน้าว่าวันทา ยอหัตถากายเกล้า ไหว้จอมเจืองเหง้าสุทโธ ว่าข้าแต่พระราชเหนือหัวเหยยนั่งเกล้า อันเป็นเจ้าแก่ปชชา อันว่าพระราชบุตคาคนประเสริฐ อันเกิดมาในวันนี้ แก่นเป็นผู้ประเสริฐ ถ้าเลิศกว่าทั้งโลกทั้ง ๓ ถ้างบารมีงามถ้าเลิศพำเพงเพียรอันประเสริฐเต็มงาม ถ้วน ๓๐ มีมาก มหาปัญจบริจาตเททาน นับประหมาณบได้ ท่านตั้งไว้แต่บุพเพ อติเดนิมมาก ครบถ้วนหากบัวรวมล สมเพิงควรคอบไคว์ อายุใหญ่ปานกลางไปทันนานแก่เกล้า เทียงว่าจักออกไพบวช เป็นพระเจ้าโปรดสงสาร ครัสถัพพัญญุตัญญานช้อยโชติหน้า ประเสริฐกว่าโลกหล้า ทั้งมวลช้อยเพื่อนเหยย เมื่อนั้นท้าวสุทโธทนะยังโยค หันลูกแก้วโส

บุญมี ท้าวอินดีใจไม่ หันลูกแก้วแก่นไธสมหาร จักหาชายราม ๘ หมื่น หน้าซ้อยขึ้นโฉมเกลียว  
อันเกิดร่วมวันเดียวแห่งเจ้า เอามาวังเวดเฝ้าเป็นปรีวาร แห่งศรีองค์หลานลูกเต้า ท้าวศรีไธสีเจ้า  
เมื่อเบิกบายนาม ว่าสิทธิธกุมมาร ตามนามชาติลือชา ส่วนสรีรมหาอายุคนแม่ เจ้าไธสีเลี้ยงลูก  
แต่ ๗ วัน เกาะกุมพันหอบอุ้ม สวมกอดด้อมเชยชม ปันกินนมเนนาฏ ถึงถ้วนขาดเจ็ดวัน  
ส่วน สรีรมันผู้แม่ ถวายชาติแด่ตายคน เมื่อเมืองบนกลับเกิด ชันฟ้าเลิศดุติดา มีชื่อว่า  
สรีรมหาอายุของอาจ แปลงเพศชาติไธสุด เป็นเทวบุตรคนประเลื้อ แม่เจ้าเกิดเป็นคนชายวันนั้นแล

คโต เมื่อนั้น ท้าวสุทโธทนะของอาจ ก็แปลงปราสาทส่งสการนาง ก็เป็นมหาปางอันใหญ่  
สมพารไธพอประหมาด ทัวจักวาลแสนโยชน์ อุกขลูกสระเด็จถึงพรหมโลก ก็มีแล

เมื่อนั้นสรีรมหาอายุจุติตายคลาคลาด ส่วนว่าแก้วน้อยนาฏโคตมิ หันจอมศรีเลศหล้า  
เป็นกำพร้าพรากมารดา นางพระญผู้แม่ โคตมิแต่คุณา จึงเก็บเอานัดดาเลี้ยงไว้ หลานแก้วแก่น  
ไธอยู่แทนเมือง ส่วนสรีรมหาเรื่องสะอาด อุ้มเอาหลานรักราชกินนม จวบเชยชมบ่ค่อย ป้อนเข้าบ้าย  
เกอนม อุ้มแทนเอี้ยพี่ เลี้ยงลูกเต้าที่ปรารมภ์ ปันกินนมเนื่อนาฏ รักเจ้าราชบุตรดา บ่โคลคลาผัดผาย  
บ่ชิง่ายรอมมี เต็มเดือนดีมีนมีมาก พ่อเจ้าริราชบิดดา เมื่อไฟไธนาโห่งกว้าง ท้าวศรีไธสีอ้างปุตดา  
กับทั้งปรีวารมวตมาก กับทั้งแก้วจอมราชโคตมิ คือนำเอาหน่อพระมุนีตนวิเสส เดินคันเทศเที่ยวไฟ  
ถึงไฟไธระม่งกว้าง เลิกขอกทั้งห้วน ท้าวศรีไธสีพระปุตดาลูกน้อย ไธอยู่ห้อยนอนเยียนา  
กับทั้งปรีวารเต็มมีมาก แม่น้ำเจ้าหากเชยชม ปันกินนมมามเข้า ไธอยู่เจ้าอื้อเสียงวอน เสียงออน  
ซอนมวตมาก ท่านซ้อยส่วนภิรมย์ ในฉายร่มไม้ อยู่ที่ไธลัธรีนา ส่วนกุมมาราหน่อให้ คีค่อมม้อย  
ได้หลับไฟ ถึงสุริยาไธชวดซ้าย ผัดเบี่ยงวายจากปลายเขา ส่วนฉายาเงาร่มไม้ คียังบ่หนีเที่ยงไธ  
อยู่ณันติ คีบ่ขดค้ายหนีสักอียด เขาคียินดูหลากอัสจรัยใจ จึงใช้กันไปไซต่อ หื้อพระพ่อไฟไธ  
ท้าวคนไธพอบิดดา ท้าวไธยังไธนาอยู่ไกล เขาคีไธกราบไธว่าพาว่า เทว ข้าแต่พระราชาเจืองเจ้า  
พระนั่งเกล้าจอมธรรม์ ดังดาหันดูหลาก ลูกเจ้าหากบุญมี เมาไธคียังบ่หนีเสียอยู่ ยังก้อยอยู่ณันติ แลนา

เมื่อนั้นท้าวสุทโธทนะพ่อ คั้นหันควันลงคำซ้าย เมาบ่ย้ายหนีไกล ท้าวระนิกคิดใจว่าเทพา  
คนใด พ้อยจักมาแปลงแต่งได้ ห้ามเมาไธไว้บ่หนี หื้ออยู่ณันติบั้งอยู่ ลูกน้อยอยู่ณันติข้า ท้าวคีม  
รำพึงดูดีถ้อย ลูกน้อยหน่อกุมมาร มีบุญสมพารบ่เส้า คีเที่ยงว่าจักได้เป็นพระเจ้าตน ๑ แท้  
คีโคลคลาด้วยพรรณาชมชื่นปีติตื่นยินดี ท้าวคียอ้องสุติดังเกล้า ไธหน่อหน้าพุทธรังกร เมื่อยามนอน  
อยู่ด้วยใจชื่นคบบำแยง เหตุบารมีแก่กล้า พ้อยจึงก้มกราบหน้าวันทา คีเปนปฐมวันทนาแลนา

คโต ปฤญาย ตั้งแรกแต่กาลนั้นไฟพายหน้า พระเจ้าฟ้าสุทโธทนะพ่อ มารำพึงต่อลูกตน  
ยังจักสุขสมพายหน้า บุญแก่กล้าเรื่องราม จึงจักไฟถามเถิงสิดนรู้ชาติหน้าชาติหลังด้วยสารภิญญา  
รู้แจ้งอาจสวัสดิ์ ท้าวศรีสุทโธทนะของอาจ มีหม่ออำมาตย์เป็นปรีวาร ทั้งโยธาหามพร้อมคู่  
ทั้งนางนาฏน้อยหม่อปรีวารสวายสรีสม กับทั้งฝูงแม่นมผ่องแผ้ว คีอุ้มเอาลูกหน่อแก้วเชยชมชกย้าย

คืนขึ้นสู่รถแก้วอยู่ขอนแก่นไฟมีน้ำอาชาไนยขอนแก่น สระเด็จพระเมืองกรานเข้าสู่หิมพานต์ อันเปนสถานวิเศษ กู่แก้วเทศกฤ แห่งเทววิธสถิตนองอาจ พระญาสุทโธทนะราชเจ้ายินดี ว่าจักหื้อสายศรีลูกใช้ไฟกราบไหว้เจ้ารสี ด้วยเดชบารมีอำนาจ หน่อพุทธบาทเจ้าฟ้าเพงมา พื้นบาทาทังคู้มิกงจักแก้วอยู่เรื่องไร เพียงดั่งเปลี่ยวไฟใสะวาด ร้อย ๘ อาจจักคำ มีวัฒนธรรมงามเปนหมู่ นุออกพื้นดินทังคู้ไสงาม หากปูนคืออามไร่ชาไฟปรากฏต่อหน้าพระรสี ตั้งอยู่เหนือพระมุนีเกศเกล้า จักคืนเจ้าครอบงำบนแลนา

คทา คาปเสน เมื่อนั้นเจ้ารสีหันอจลริยะแก่กล้า ท่านผ่อพายหน้าเลงหัน บุญชูทันผ่านแล้ว เทียงว่าจักได้เป็นพระเจ้าสั่งสอนธัมม ยกนำสัตว์ออกจาก หื้อพ้นบ่วงบาศก์ผู้มมาร อันอนธการ มัวมืด โมหะจิตเกาะพัน ท่านจัดตัดบันเล้าราก หื้อปลดขาดคิหิ พระรสีรู้แล้ว มีใจผ่องแผ้วยินดี มีตปะล้าเลิศ ผรณาเกิดเตมคน คีจิงโคร่หัวแถมโยคยินดี จิงยออังจุลิกายเกล้า ไหว้พระบาทเจ้าวันทา ท่านคิดเลิงเวลาคนได้ คีซำร้องรำให้ไพมา มีน้ำตาไหลหลัง สะอื้นคลั่งไพมาเล่าแล

เมื่อนั้นสุทโธทนะมหาราชาธิราช หันอาการหลากปูนอาม ท้าวจิงไฟถามเลิงอาจารย์ว่า ข้าแต่เจ้ารสี ปฐมะหวัที่เจ้าชมชื่น ถวายกระพุ่มมือขึ้นนอบนุญ เมื่อพายถุนพ้อยให้ ทุกข์โสภใหม่อันใดนั้นชา ที่นั้นเทววิธสถิตอาจารย์ จิงปฏิญาณบอกกล่าว หื้อท้าวได้รู้ข่าวเพ่งใจว่า ดูรามหาราช อันเป็นเจ้าฟ้าปราบอาณา ส่วนอันว่าบุตคาถูกเต้า แห่งมหาราชาเจ้า เปนมหาปฐิตาคนประเลิงดูกล้าเลิศ กว่าโลกทัง ๓ ถ้างบารมีธัมมมาก ๓๐ ทัศ หากเปนตรา ทังบริจาทานถึง ฟ้าเพงยื่นมือมา คำปณิธานเตมบ่เส้า เทียงว่าจักได้เป็นพระเจ้ายอดไยญาณ โปรดสงสารโลกเหล่า เลิงกล้าหน้าคือ เนรพานซ้อย เหตุนี้เราศีมีใจบานบ่เส้า เราจิงยอมมือใส่เกล้าวันทา พายถุนนั้นนาแลมเล่า เราคิดหันโทษเก่าเรามี หวังว่าดีหมั่นแก่น หื้อบ่แม่นผิดหลาย คันว่าเราจุติตายคนจาก อัดคาพรากเมืองคน คีจักได้เอาคนเมื่อเกิด ขึ้นฟ้าอรุปรพรมหาตนบ่ได้ คีคือเปลวแดดใหม่ทวยลม เทียงดาจมอยู่เปล่า พร้าชาเล่าเมื่อนาน ในเมื่อผู้ผ่านแล้ว ได้เป็นพระพุทธเจ้าโปรดผู้สัดต์ คีคือว่าเทศนาธัมมอันประเลิง เปนปฐมาหวัที่ โทษเรามีหนักหน่อง มาชักจูงพาวาย เราจักตายเสียก่อน หวิดธัมมพระพุทธเจ้าผ่อนวันเดียว โมหาเหนียวหนักมาก คาบเลิงกล้าหากตกถุน บ่ป้องกันได้ เราร้องรำให้ว้ราชา แลนา

เมื่อนั้น พระญาสุทโธทนะผู้เหง้า ได้ยินคำรสีเจ้า คนชื่อว่าเทววิธสถิตผ่านแล้ว ทำนายลูกเต้าพิมพา เป็นนางาถิด้อยว่า ลูกน้อยหน่อบุญชู จักได้ตรัสศัพท์พญูแท้เทียง บ่ปิดเมียงไคลคลา ท้าวจิงไหว้ปาทาถูกเต้า นบกราบเกล้าวันทา หากเปนทุกขะวันทนาแห่งพ่อ ก็มเกล้าต่อวันทาแลนา ท้าวจิงอาลาหนีเจียรจาก สระเด็จพระมาเมือง วันนั้นแล

คโต ปฐญาถ ตั้งแรกแต่กาละนั้นไฟพายหน้า พระเจ้าฟ้าพ่อบิดา คอยรักษาถูกเต้า บ่หื้อโสภเส้าฉั่นใด ท้าวมีใจไฝห้อย รักตะค้อยชมเชย ท้าวมารำเพิงเลิงคิดค้อ ลูกน้อยหน่อบุญมี

กลัวลัทธิไพบวช รักไปแล้วลวดเสียดาย ตั้งเทวีสถิและพราหมณ์ทั้งหลาย มาทำนายถวายแล้ว เหมือนดั่งกล่าวเตือนดู ท้าวคัมมาราเพิงคูมิแน่น จึงหาไม้แก่นลำหลวง หื้อมาแปลงประตู่โขงเมือง แล่นใหม่ เอาไม้ไผ่ฝึงลง คัดงานบื้อแทบ จะแฉะเหล็กแนบแนมคอง ไผ่หนาสูงสุดสอค เจิงชาย ลอดพวยใน ยามเมื่อไขมีเสียงสะอาด ยามเมื่อหับหนักลงขนาดเหลือใจ คนพอพันใจจึงได้ ท้าวแต่งไว้ดูงาม เพื่อกลัวกุมมารลูกเต้าหนีไพบวช ยามเมื่อเที่ยงคืนชวเวลา ท้าวแต่งรักษาเตือน ปาว ด้วยดั่งกล่าวไผ่นี่แล จำเนียรแต่กละนั้นไผ่เมื่อหน้า ส่วนว่าพระหน่อหล้าพิงจรรยา ค่อยจำเรณูที่ทำการยาวยิ่ง หาเพียรได้สักสิ่งโรคา ค่อยจำเรณูวัยยาขึ้นไผ่ ๑๖ ขวบไควมีมา ทั้งโสภาวัณณาสะอาด เศษปราบอาณา ส่วนพระกระสัตราดคนพ้อ หันลูกน้อยหน่อเชียงคราน มีหน้าตาบานสะอาด เหมือนลูกฟ้ายาดลงมามีกายาช้อยขึ้น ท้าวไร้ต้นยนิคิมากแล

ส่วนว่าพระญาศรีสุทโร ภวนดา ร้องคร่ำขบู่คตา ร่ำเพิงไผมาติดคอ ยังรักลูกน้อยหน่อ กุมมาร จักหื้อละลิมการทางบวช สร้างพนวชหายเสีย ควรคูหื้อหาเมียมาหื้อลูกน้อย ได้อยู่เสวย เมืองหื้อมีบริวารเรื่องคูอาจ เป็นเจ้าปราบชุมพู่แต่ทะเล เมื่อนั้นท้าวสุทโรธัมมราชา คีหื้อมาหาขังท้าว พญาเสนาอามาตย์ อันเป็นขัตติยชาติอังกร อันได้ ๘ หมื่นพระกุลมวลง มาพร้อมพราหมณ์ หลาย ท้าวจึงผายเสียงต้นกล่าว ให้รู้ข่าว คีควรว่า ดูราท้าวพระญาทั้งหลายมวลงมาก อันมาเต็ม ห้องราชวัง จูงจักฟังสถานพระองค์เรจักกล่าว ได้รู้ข่าวทั้งมวลงบัดนี้เทอะ บัดนี้พระปุตตาเราแก่แล้ว จักหื้อลูกแก้วพ้อแต่งเมือง เสวยสัมปัติเรื่องอาจ เปนเจ้าพระญาแสนไท ลูกท้าวพระญาในแผ่น หล้า ขงเขตหน้าแคนคิน เชียงชินเลิศลวดลักขณลูกถ้วน ปุ่มอกแอกกลมสะอาด คีวค้อมวาดวางลง ถานานมงามยิ่ง ค้อมผั่งจึงจี ยังเปนสาวศรีหนุ่มหน้า งามแว่นฟ้าเทพา มีสองตาเขียวสะอาด มีนีนวากุมงามเนื้อผิวอ่อนอ้วน เลาสลัดวันเชียงชิน เปนโยยถึงฟ้า ประเล่ห์หน้าเมืองคน เกสาผงามเขียวสะอาดนิลเนคคณาฏสระศรี ทั้งโสภณงามช้อยโชติ มีพระองค์สมพราว ยังเปน สาวงามแ่ง จูงเอามาถวายแก่พระองค์เรารับเทอะ ที่นั้นท้าวพระญาเสนาอามาตย์ ขัตติยชาติหลวง หลาย คีออังสุถิดวยใส่เกล้า รับอาชญาเจ้าสั่งอำลา ที่นั้นขุนเสนาและอามาตย์ ผุ่นักปราชญ์ พร้อมคนา ไผขงขวยหานางแก้ว ผู้เลิศแล้วโฉมงาม อันเกิดร่วมวันยามลูกเต้า เห่งราชโองการ เขาคีถามถึงกันไผมาทุกปาก เปนไกลหลมากในพระกุล เชื้อชาติพงพันธุ์ คีไผหันใส่นางสาว ศรีพัฒนะคิขึ้นช้อย นาญน้อยแม่พิมพา เหมือนดั่งนางเทวกัญญาอยู่ฟ้า ลงเกิดหน้าเมืองคน ดูสมเพิงลูกเต้า นางหน่อหน้าแม่พิมพา อันเปนลูกสาวธิดา พระญาสุปปพุทธราช แก่นเปนเชื้อ ชาติเดียวกัน เขาคีไผมาสัญญาใจค้อ เชิญพระญาคนพ้อโพธิญาณ ว่าข้าแต่สมเด็จพระองค์คราน เจื่องเจ้า บัดนี้ข้าพระบาทเจ้าทั้งมวลง ไผพิงจรรยาหานางควรสมไฟ คีได้โดยง่ายเหมือนใจ หากเปนพระกุลย์เดียวในโครตเกล้า สากยราชเจ้าราชาถ้อยโสธรระสะอาด หากเป็นลูกพระญาสุปป- พุทธราชคนดงเลนา

เมื่อนั้นราชพระกุลหลายกลิ่นเกล้า สากยราชเหง้าทั้งมวล เขาคีมาจาคำผวนผิดแผก  
ดิท้าวแคนินทา เสียงลือชาชะช้า ผับทั่วตัวเมืองมุน ทั้งฝูงขุนและไพร่ ทุกน้อยไหยยังชาย  
ด้วยบริยาย ว่า โภครา ชาวเราทั้งหลาย ทั้งยังชายหนุ่มเกล้า สิตธาตุเจ้ากุมมรนี้ไสด นับถือโลก  
ภาษา ว่าเป็นหน่อพระโพธาประเลง ที่แท้เกิดเหมือนเรา หากเป็นคนเปล่าโตนอย่าง เป็นคนคร้าน  
เปล่าปัญญา ชื่อว่าสิบปีวิชาคือปู้สักราบ เท้านับด้วยเชื้อชาติเสียคาย บ้างขงขวยตักถึง  
สาครลึบปึ้งอุดม อันจักรภพادنเมื่อหน้า แข่งตอบทำสัตตธู หากเป็นคนชายคุดกลางเปล่า  
จักเลี้ยงลูกเมียเล่าแควนไกล จักเอาลูกยิงดูไพร่ก็ได้ ดูหากรู้ได้สิ่งทั้งมวล อันจักสมควรเวนยาก  
ตั้งอันว่าดูจักหือลูกรักเฝ้าถวายไพนันชา อันว่าชาวตากยราชฝูงเป็นเชื้อชาติเดียวกัน เขาคีคิดเย็น  
ขวันมีมาก แห่งเจ้าสิตธาตุกุมมร คีมีด้วยประการดังกล่าวมานี้แล

ตทา เมื่อนั้นฝูงเสนาและอำมาตย์ผู้ฉลาด อันท้าวสุทโธหาก็ใช้ไฟ ลองดูใจเชื้อชาติ  
คีรู้แจ้งสะอาดทุกอัน หนีมาพลันบ่ช้า เมื่อไหว้พระเจ้าฟ้าสุทโธ ว่าข้าแต่พระราชนาณินต์  
ตามคั่งข้าไดยินอำมาตย์ ข้าน้อยหากฟังลาย อันว่าพระกุลทั้งหลายพร้อม พี่น้องหมู่เดียวกัน  
เขาคีคิดเย็นมีมาก ว่าเจ้าสิตธาตุคนเปล่า เท้ามัวเฝ้าอยู่บ้าน เป็นคนอย่าปลงดิน แม่นสาครลึบ  
ก็หาบได้ ดูหากรู้ได้ทั้งมวล บ่สมเพิงควรด้วยง่าย คั่งรือดูจักหือลูกสาวจ่ายถวายไพนันชา  
เมื่อนั้นพระญาสุทโธคนองอาจ ไดยินหมู่เชื้อชาตินินทา อันจักห้ามคำจาอันนั้นไว้ จักยกลูกแก้ว  
แก่นใช้แทนเมือง หือมียศสักเรื่ององอาจ เป็นเจ้าปราบชมพู ว่าบ่หันบุญถูกคุกักเพื่อ ท้าวคีคิดเพื่อ  
ลูกคน จึงปลงราชอาชญาว่า ดูราเสนาและอำมาตย์ผู้ฉลาด อันหือแล้วการเราริราชทั้งมวล  
จงไฟตีกลองหลวงเอือนปาว หือรู้ข่าวทั้งเมือง ๗ วันเรื่องไพนันชา จังจักผ่อถูกเจ้าฟ้าหน่อบุญชู  
ยังสหัสสถานธนูองอาจ จักหือลูกแก้วราชขอยิง คำกระนิงสูติกล่าว จังจักเอือนปาวกันมาดูเทอะ  
เนือเพื่อนเหี้ย เมื่อนั้นฝูงเสนาและอำมาตย์ คีเอาอาชญาพลัน ไฟตีกลองจับพลันร้องปาว รู้ข่าวทั่ว  
ทั้งเมือง เสียงนั้นเนื่องทั่วฟ้าปราบ ๔ หน้าเมืองมุน ทั้งฝูงโขงและไพร่พวกน้อยไหยยังชาย คนทั้งหลาย  
พร้อม ยกย่นน้อมเซงชา

เมื่อนั้นนา ท้าวสุทโธริราช คีสั่งมณฑปอาจในเวียงวัง เป็นมหาปางอันไหยแก่ท้าวพระญา  
ไหยทั้งหลาย หือมาบายกันอยู่ตั้งมณฑปชื่อหืองาม คีข้าหือคั้งวิมานปราสาท หือสมสะอาดปูนอาม  
ในสนามกลางหมู่ อันเป็นที่อยู่ยังธนู ที่คนดูหันง่าย จึงเอาธนูมากายเทียมทัน คนพอพันจันบ่ได้  
เอามาไว้ที่ใกล้เทพปาทา แห่งพระปุตตาน้อยนาฏ กับปืนระบืออาจเทียมทัน พระนักธรรมคตแต่ง  
พร้อมทุกแห่งเพิงพาว กางเสตคตัตต์ขาวสะอาด พัดค้ำวามจาวมอรทงชัยชอนน้อยไหย ฝังกล้วย  
อ้อยแวงกวัดไกว ด้วยดวงไขบานแบ่ง บัวทั้ง ๕ แต่งบูชา ทั้งวัดถาผืนแผ่นผ้า หลายหลากหน้า  
ขาวแดง เขียวดำแซมหลายสิ่ง เฝ้าน้ำยังอาหาร หลายประการพอแพ่ง ตกแต่งงามคิดูริยนนตรี  
ตีเป่าหอยสังข์เล่าปี่มโหรี คุมวงเพราะใสสะอาด เสียงเพลงพาทยพระญาพิงค์ ดลึงปลิงปลีหือ

ทั้งคือและสี่ขอ เสียงระออม้วน้วน เสียงคนถ่วนลื่อนั้น คนเมืองคำข้าวเยือกพะฟ้าวเพือกมา พลัน ถึง ๗ วันเทิงไคว่ ท้าวพระญาโหยงเซงซา พร้อมกันมาสู่ค้ำว มารอดช่วงท้าวสุทโธ คนอีกโหลแค้นคั้ง ๘ หมื่นขลุกลังมาดู เสียอะอูอะอูท้าวฟ้า ออกของหน้าเลงคูมากแล เมื่อนั้น พระญาสุทโธผ่านเผ้า จิงอังเชิญลูกเต้าท่นลงมา ส่วนหน่อพระโพธาคนประเลฐ ทรงเครื่อง ท้าวเลิสเชียงคราน อาภรณ์การตบสอดเนื้อ แผ่นผ้าเสื้อขึ้นโกไสย รุ่งเรืองไรประเลฐ เจ้าคี่ หื้อบังเกิดเปนไฟ ยังมโนในองอาจ ว่าจักปราบสงคราม ในท่ามกลาง ฟืน้องอันมาแควลล้อมตนดู เจ้าคี่กำหนุดด้วยมือกล้ำซ้าย ยอยกย้ายคูเป่ล่า มือขวาเล่าน้อยนาฏ เอนนิ้วก้อยจ้องยาดสายธนู ขึ้นพาด ไว้เหนือกอง ดั่งใจงดด้วยง่าย คีหับปืนมาก่ายฉันคี่

เมื่อนั้นฝูงนนตรีหลาย ๘ หมื่น หน้าซ้อยขึ้นเชียงคราน หันอาการบุญใหญ่ เขาคี่สักลิ้นไฟ ชมคราน ที่นั่นหนอวรโองการคนประเลฐ เจ้าคี่หื้อบังเกิดเจียรจา ไหมกขทาวารด้านต่อ ออกปาก ม่อหวานงาม บ่เซงขามสักอียด อันมีสีหนาทถามไผว่า ดูราท้าวพระญาทั้งหลายเหยีย อันมามวล มาก อยาคอยายกันอยู่พราพร้อมคู่เรื่องไร จักหื้อเรายังเยื่องไค่นั้นได้ จุงไฟหมายไว้ด้วยริบฉับพลัน เหนือเมกเวียงคำอย่าช้า ท่นทั้งหลายจงเอากันถ่อมถั่วเลงคูทรา เมื่อนั้นพระยาสุปปพุทธะ คนมีใจ หยาบช้า อันเปนพ่อแก้วน้อยนาฏพิมพา คี้นำเอามายังวงจกัก จักเอาไฟปักตั้งไว้ ที่เมกเวียงไธ หนไกล ว่าสายใจเหยียดนองอาจ เจ้าจุงยกยาดยอชิง ตามคำกระนิงท่นไว้ หื้อพอได้เลงคูแค้นเทอะ

ที่นั่นปรมโพธิสัตว์เจ้าคนประเลฐ คีบังเกิดยินดีปีติชมชื่น เจ้าจิงเอาธนูยื่นยิงไฟ เสียงสหัสสถามธนูชัยผายกล่าว เพ็งดังเสียงฟ้าผ่านแสนที่ ปืนชื้อดีไวแวน ถูกที่แม่นเมกเวียง ทัดท่ากลางโขงแผวรอด ปืนพลิกจะรอดขึ้นมาสู่หัตถามือเจ้า เสียงที่ท้วมพายหน้าบน เปนโกลาหล่มก้อง ต่างร่วนร้องคุมคุม ๘ หมื่น กระฎุมพเชื้อชาติ อันเปนจัดคิยวงสา ได้ยินสัททะ ลำเนียงเสียงแผก ดังคาหูกักแตกตายไฟ เขาคี่ตกลใจสะดุ้งจำเขือกหุญปนกลัว - ตั้งตนตัวบ่ได้ จิตเจตใหม่ใจตก หนั่งหวัถกสายต้น เส้นขนลั่นทั้งคิง เขาบ่อาจจักท้วงคิงได้ คีน้อมกราบไหว้ ปาทาวันนั้นแล

ที่นั่น โพธิสัตว์เจ้าผ่านเหง้า หันกระฎุเคล้าเหง้าอยู่เฒ่ามัว ปลงคนตัวลงแทบได้ ก้มกราบ ไหว้บุญตน เจ้าปลงสายธนูลงแทบแล้ว จิงเข้านั่งเหนือแท่นแก้ว เรืองเลิสแล้วปุนอาม ในท่ามกลาง หมู่ฟืน้อง อันมาแควลล้อมปฐา เมื่อนั้นพระยาสุปปพุทธะคนองอาจ คีหื้อประดับแม่น้อยนาฏ พิมพา และลูกสาวพระญาทั้ง ๔ หมื่น หน้าซ้อยขึ้นเชียงคราน มาเปนปรีวารแควลล้อม แหนแห่ อ้อมแม่พิมพา ส่วนพระยาสุปปพุทธะคนนั้นนาผ่านแล้ว คีจิงเอาลูกแก้วพ่อเวนวาง ถวายนางงาม หน่อหน้า แก่สัทธัตถกุมมาร ว่า ๒ องค์ครานทั้งคู่ จงอยู่เสวยนัครฐานปราบเหง้า จงหื้อได้ เปนเจ้าปราบชมพูเทือะเนือลูกเหยีย ว่าอันคี่มีวันนั้นแล

ที่นั่น ปรมโพธิสัตว์เจ้า คนหน้าเหวียงคราน มีใจบานชมชื่น ปิตินันยนิคิ หันสาวสรี หนุ่มน้อย นางน้อยนาฏแม่พิมพา มีโสภณนางงามสะอาด อันพระญาสุปปพุทธราชเวนถวาย พระโสมฉายคนพ่อเจ้า ก็อุ้มเอานางหน้าแม่พิมพา ขึ้นเหนืออาสนาแท่นแก้ว คูเลิศแล้วราย เรื่องหื้อเสวยเมืองแทนพ่อ เป็นท้าวหน่อทรงธัมม์ ในวิมานคำแลแท่นแก้ว กลางเสดตฉัตต์แล้วอยู่ พายบน หื้อเสวยราชเป็นเจ้าอาณา มีนางยโสธรางามแม่ นางนาฏน้อยแม่สาวจิ หื้อเป็นราชเทวีเลิศ แล้ว เหนือแท่นแก้ววิมานคำ มีนาง ๔ หมื่น หน้าซ้อยขึ้นขุนชม มาเป็นปรีวารวงเวดล้อม แทนแห่อ้อมแม่พิมพา เสวยมหานคราเมืองใหญ่ ตั้งตามไค้คลองธัมม์ ฟ้าเพงสุจริตดกัมม์ไฟบ่ขาด กับด้วยหน้าเหวียงนาฏพิมพา เป็นชายาเทียมคู่ เสวยสุขอยู่เชียบาน กับทั้งปรีวาร ๔ หมื่น ๘ พัน ขึ้นบานงาม มาเป็นปรีวารเวดล้อม แทนแห่อ้อมป้าเร็นคัล แลนา

คโต ปตฺรฐาย ดังแรกแต่กละนั้นไฟพายหน้า ส่วนปรมโพธิสัตว์เจ้าแห่งเราเมื่อได้เสวยราช จำเรณูสั้มปัดตมิกะมินนานแล้ว เจ้าไฟเหล่านสวนอุญญาน กับทั้งปรีวารอันมาก เหล่นมโหรสพ หากสงวนใจ คันพระสุริยาไสตคด้าแล้ว เจ้าชีราชรถแก้วคินมา เถิงเวียงพระญาแก้วคู่ เถิงที่อยู่ หอคำ ท่านแล

อุปภาเค แต่นั้นไฟพายหน้า บ่พำร้ชาเมินนาน ส่วนนางนงครานาฏใช้ ก็บังเกิดได้ทรง คัรค์ หลายเดือนวันมีมาก ส่วนท้าวสิทธาตถ์ภูบาล มักไคร้ไฟเหล่านสวนอุญญานแถมใหม่ คีซุ่มนม ไพรโยธา กับทั้งเสนาและอามาตย์ ทรงเครื่องท้าวอาจดูงาม คนไหลหลามเป็นหมู่ เวดล้อมอยู่นั้น เนิ่ง ส่วนพระบุญเรืองคนผ่านแล้ว คีขึ้นจี่รถแก้วสระเต้งไฟ ด้วยม้าอาชาไนยทั้งคู่ เพื่อว่าจักเข้า ไฟสู่สวนอุญญาน คีเลงหันหน้าอากรอันวิเสส คีเณรมิตเพสแต่งปิ่น หื้อปรากฏหันเป็นเหตุ คีอ สมณเพสอุดม มีอารมณ์หมั่นเที่ยง บ่ปิดเบี่ยงไพมา มีอิริยาบถทั้ง ๔ เป็นที่เพ็งอาสรัย เจ้าคีมี่ ใจอ่อนน้อม ใจหลังค้อมเชียบาน ในวิปัสสนาญาณประเลฐ เจ้าคีบั้งเกิดยนิคิปีติมีชมชื่น ใจต้อง ตื่นชมบานว่า ควรคูนี้ออกไฟบวช สร้างผนวชทรงธัมม์ กระทำฟ้าเพงทุกขจริยากรรมบ่เส้า หื้อได้เป็นพระเจ้าสังสอนธัมม์ ยกสัดคัณำออกจาก หื้อพันบ่วงบาตผุงมาร หื้อพันโอฆวัฏฏสงสาร ผังกล่าหน้า คีอนิพพานแต่เทือะ

ที่นั่น ปรมโพธิสัตว์เจ้าคนประเลฐ คีปฏิบัติยังเกิดยนิคิชมชื่น บ่หื้อไฟรู้เงื่อนลงลาย แม่นคนทั้งหลายบู้ เจ้าคีปิตินันยนิคิเชียบาน คีไฟเหล่านสวนอุญญาน กับด้วยปรีวารอันมาก สนุกม่วน หากนานา ส่วนนางยโสธรางามแม่ คีทรงคัพท์แก้เค็มคิ สิบเดือนมีไควแล้ว คีประสูติลูกแก้วหน่อ คนชาย เล่าแล

ยามนั้น คนทั้งหลายเขาคีไฟ ไหว้วถวายสารบอกกล่าว หื้อโพธิสัตว์ได้รู้ข่าวสู่ประการ ในสวนอุญญานป่าไม้ คนข่าวใช้มาเถิง เจ้าคีมารำเพิงอยู่ค้อย ว่าลูกน้อยหน่อเรื่องไร คีเที่ยงจักเป็น สายไขมัดหน่อง ผูกมัดจ้องดินมือ บ่หื้อคูนท้วงคิงได้ หื้อจอมอยู่ได้เมินนาน ในโอฆวัฏฏสงสารเมิน

มาก เสวียทุกข์ทั้งมวลชะแล ส่วนว่าโพธิสัตว์เจ้าได้รู้ข่าว ว่าลูกเต้าตนเกิดมา เจ้าศรีมารยาชมนขึ้น  
ปีติตื่นยินดี จึงยกพระหัตถ์เจียรจาก สระเด็จพระพรามาเมือง ท้าวบุญเรืองตนประเสริฐ ก็คอยลูกน้อย  
เกิดยินดี เถิงร่ายตรีค้องร้องป่าว เจ้าก็สะดุ้งตื่นขึ้นอารมณ์ เจ้าก็มาร่ำเพ็งถึงต่อ จึงซัดดาพ่อเลงไฟ  
ด้วยรัศมีไฟเรืองเรื่อ ไสส่องแจ้งทั่วหอคำ ท้าวคันทันนางงาม ๔ หมื่น หน้าซ้อยขึ้นเชยงคราน  
อันเปนปรีวารแวดล้อม กลับแทบพร้อมทุกคน ลางพร่องคั่นอนหงายอ้าปาก ลางพร่องน้ำลายขอ  
ยาคไหลลง ทอดตัวตนซอ้นไคร่ ตีนมือไปไผมา มี ๒ คาหลักเหล็กเกือกเกี้ยน กัดเขี้ยวฟัน  
จะหงาดลางพร่องที่จะขบปากเหมือนหนู ลางพร่องคว้างมือกลายหน้าผาก ลางพร่องก็เอาปากเงิน  
ฟันลางพร่องคู่ยันตันทันถีบ นอนยัดหนีบเตงกัน ผืนแผ่นพันหละหุดเงินตัวลวดปวยคิงผัดหัวคันทันบิด  
อ่วยห่วยตันทันมือกายอกแหว ได้เนื้อแหววันออก ไคว่ชาสอดสนสาน ชุมนางนาฏสนมนอนแหว  
หลอนหลับพร้อมแทบทั้งมวล ตนบุญเรืองหันแจ้ง อาจบุญตน คิดถึงตัวตอบท้าว เหมือนป่าช้า  
ผีตายท้าวมากหมายสังเวช ปูนกเหลดในใจ บอกล้ายชมนขึ้น หื้อต้องตื่นลายเสียว ก็รักเมียแถมเล่า  
รักร้อยเท่าปูนวอน เจ้าก็ลุกจากที่นอนแท่นแก้ว มาร่ำเพ็งแล้วอยู่ในใจว่า ลูกไฟอุ้มเอาลูก  
สวมน้ำวูปเชยชม คมกระหม่อมแล้ว จักได้พรากรูกแก้วหน่ออุตคม พ้อจักบวชเปนสมณบิเส้า  
หื้อได้เปนพระเจ้ายอดสรรพัญญแล ปรมโพธิสัตว์เจ้า รักลูกเต้าเหลือใจ เจ้าก็เข้าไฟสู่ห้องทอง  
ที่นอนอันมีศรีราชเทวีงามแฉ่ อันเปนแม่เจ้าราหุล เจ้าก็ยกบาทยาย่าง ไฟสู่ฟ้างข้างนางนอน  
ส่วนท้าวบุญเรืองตนประเสริฐ ก็เพิกผ้ากั๊งผ่อพันมา คันทันยังนางยโสธรางามแฉ่ ยังหลับขนาบลูกน้อย  
แมกนิมน ท้าวคันทันร่ำเพ็งถึงลูก คันทันว่าลูกไฟอุ้มเอาลูก ต้องถ่มลูกตนนาง ก็จักเปนการหุ้งใหญ่  
หื้อลูกคงโตไฉนนาน ในสงสารถ้ำลวด ถ้างประพนวทงธัมม กระทำทุกขจริยากัมมบิเส้า  
เมื่อได้พระเจ้าตรัสสรรพัญญ จึงมาโปรดเอาลูกแก้วแลเมียอุเทอะ

คันทันว่าโพธิสัตว์เจ้ากระนิงใจคั้งนี้แล้ว ก็ตั้งใจแก้วยินดี เชิงเนกจัมมปารมีอันประเสริฐ ก็หื้อ  
บังเกิดเปนไฟ ยังมโนในชมนขึ้น เหมือนหลับตื่นยินดี เจ้าก็ลาตนหนีสระเด็จพระพราก ยกย้ายยาถลิลา  
ด้วยเจตนาชมนขึ้น ท้าวคันทันไฟปลุกณีนอมาตย์ หื้อตื่นทันใจ ทานจึงลูกไฟไวอย่าช้า จงไฟห้าง  
เครื่องม้าชื่อกัณฐกะด้วยพลันนั้ก อย่าหื้อหวิดชวด เราจักออกไฟบวชทรงธัมม เพื่อจักสร้างสะพา  
คำลำไหย่ ยกสัตว์ขึ้นใส่ ข้ามมหาสมุทรใหญ่คงคา ชื่อว่าโอฆวัฏฏสงสาร หื้อถึงฝั่งกล้าหน้าคือ  
นิพพานชะแล ที่นั่นเสนาอามาตย์ผู้ฉลาดเหมือนใจ ก็ลูกไฟไวบ่ช้า ห้างเครื่องม้ามาทำ ท้าวทรง  
ธัมม้องอาจ เจ้าเสวียราชคิปปอนานเท่าใด มีอายุได้ ๒๕ เข้ามาในเดือน ๕ เพง จันทรศกในวันจันท์  
เจ้าก็สระเด็จพระขึ้นขี่ม้าตัวชื่อกัณฐกะ มีเสนาอามาตย์ผู้ฉลาด ก็ห้างม้าแก้วอาจตัวหานหนุ่มหน้า  
รู้ใจเจ้าก็ กลัวลักหนีไฟบวช ม้าแก้วลวดถวยเสียง เพื่อจักหื้อคนในเวียงคันทันรู้ ม้าหนีสู่เมืองนันท  
ร้องเสียงดังหิแห่นเปนเสียงแสนงำเมือง เสียงนั้นเนื่องโคดก้องม้าหิแห่นร้องทุกพาย เทวดาทังหลาย

บ่หื้อคนยิงชายรู้ได้ จึงเอาวงฝ้ายมาอีคหนูไว้หื้อยิงชาย แม่นม้ายเสียแค้นผู้ ผูกขามเมืองคืบหื้อคืบ  
รู้ตักคนแลนา

ส่วนท้าวทศพลไพร่อดถึงประตูชัย ไชยก้าววันออกไป ในเมื่อเจ้ารำเพงใจใจ ผิดว่าบุคคล  
ผู้ไปไชปะคูหื้อแก่คูคั้งอัน จักหื้อฉันทามาศ์คันหื้อหมั้น กอดเกาะหางม้า จักเอาม้าข้ามออก  
หื้อพ้นภายนอกประตูเมืองไชย ส่วนกัณฐกะก็มากระมังใจรอด คิดสอคั่นพายใน คันว่าไชปะคู  
ยังยากจักหื้อเสนาอามาศ์เกาะหาง อย่าหื้อสวะสวางกอดหมั้น จักหื้อเจ้าคูนั่งอยู่หั้นเหนือหลัง  
กำสายขนันหมั้นแก่น หื้อนั่งหนแห่งหั้นสายกน จักหื้อวิคังย่นข้ามออก หื้อพ้นภายนอกประตูเวียง  
ชัย ส่วนเสนาอามาศ์ ก็ซำกระมังใจใจว่าคันปะคูไชยาก จักหื้อเจ้าคูนั่งมีอาจหมั้นจัน ๒ คินอยัน  
บ่ซำ จักเอาม้าเดินออก หื้อพ้นภายนอกประตูเวียงชัย เมื่อนั้นบุคคลทั้ง ๓ มีใจบานอ่อนน้อม  
ใจพราพร้อมเสมอกัน บ่เหิงนานชะล่า คิดแล้วพราทั้ง ๓ ยามนั้นเทวดาทรงหลาย ก็มาไชปะคูเวียง  
ไว้ถ้ำ หื้อพระเจ้าฟ้าสระเดื่อออกจากเวียงไฟ วันนั้นแล

ตथा โพรตศุนศุคร ทวาร เนกขมบารมี ในเมื่อปรมโพธิสัตว์เจ้า หนีออกพ้นภายนอก  
ประตูเวียงยทากาเล มีกาละเมื่อใด อตกาเล ในกาละเมื่อนั้น ส่วนว่าพระญามารผู้ใจบาป อิจฉาหยาบช้า  
ทารุณ มาป้องกันลงกล่าว ก็เพื่อว่าจักหื้อท่านท้าวทวยมัน ด้วยคำถามว่าข้าแต่ เจ้าสิทธัตถะกุม  
मारเหย หนุมหน้าโถมคราน มีพินางพางามแ่ง ทนแก่คร่ำครา เจ้าพ้อยลิ้มลิลา ออกบวชยังไป  
ทนชวดหวัดเสีย เจ้าพ้อยมาละยังเมียและลูกไว้ กับแก้วแก่นไร่แม่พิมพา ซ้อยโสธารางามแ่ง  
อันเป็นแม่เจ้าราหุลกุมमार โถมเขิงครานเลศฟ้า ยังหนุมหน้าจีวยังเปนสาวหนุมหน้อย เहांมีลูก  
น้อยหน่อชายเดียว นางหลับเหลียวเกาะกอดอุ้มลูกท้าวหอบเขยชม คั่นนางอุดมคั่น เอามือยื่นงมหา  
คั่นสามิกามีไกล เहांจกร้องร่ำให้อยู่วิงวอน ลวดแแห่งแหบ หัวอกคั่นจักแตกตายไพชะแล ดูราเจ้า  
สิทธัตถะกุมमारเหย อังเชิญเจ้าเมื่อเสวยเมืองคังเกล้า เปนท้าวเล่าเซงชา เถึง ๑ วันมาไควแล้ว  
กงจักแก้วคั่นจักเกิดมีมา ร้อยเอ็ดพระญาท่านท้าว ๔ ทวีปน้ำวปราบอาณาทั้งมวลชะแล เจ้าคั่นจักได้  
เปนจักกะรัตติหลวงตนเองอาจ พระเจ้าฟ้าปราบองค์เดียว ชะแล

ที่นั้นพระปรมโพธิสัตว์ตนเองอาจ ได้ยื่นพระญามารตนใจบาป เจียรจากถ่าวมาชา  
โหลมลง จักหื้อเข้าบวงสรวงเหล็ก เจ้าคั่นเด็กคำพระญามาร อันมาโลมจงจอด เจ้าจึงตอบคำไพบัว  
มาราริราช ดูราพระญามารเหย อันว่าคูนารำเพงทุกสิ่ง รู้แจ้งยังหลายประการ เถึง ๑ วันไควแล้ว  
กงจักแก้วคั่นจักเกิดมีมา ร้อยเอ็ดพระญาท่านท้าว ๔ ทวีปน้ำวปราบทั้งมวล คั่นจักได้เปนมหากัณฐกะ  
หลวงตนเองอาจ คั่นหากรู้แล้วดี คูนับยินดีด้วยมารวาสอข้าวเรือน ด้วยบ้านเมืองสักอียด เราจึงคั่นใจ  
ขาดหันมา เพื่จักตรัสประญาผ่านแล้ว เพื่จักหื้อได้เปนพระพุทธเจ้าแท้ดี ท่านจงหื้อหนีไป  
เวียอย่าช้า อย่ามาอาจทำโถมกู่เทอะ ที่นั้นพระญามารผู้ใจบาป รู้ว่าเจ้าสิทธัตถะถึบเข้าอำนาจแห่งไฟ  
มันคั่นน้อยใจมีมาก อว่ายหน้าพราหนีไฟ วันนั้นแล

อด เมื่อครั้งนั้น ส่วนโพธิสัตว์เจ้าผู้เฝ้าเรื่องไร สระเค็งคลาไฟจากห้อง ประเทศทองเมือง  
 ทราน ส่วนว่าเทวดาททั้งหลาย ก็มาเป็นปรีวารแวดล้อม ต้องประทีปพร้อมมีรัศมีรุ่งเรืองไรไสโส  
 ส่วนทั่วทุกโลก ๔ องค์ทราน มีรูปโฉมงามปรั่ง คือเอากันมาค้ำคินน้ำแห่งเจ้าสระเค็งไฟในอากาศ  
 ทรายถึงน้ำแก้วราชอนินมา เจ้าก็มีใจโสมนสาขมชื่น ปีติตื่นเรื่องราย เจ้าก็เลงหันยังเกาะคอนชาย  
 ขาวงามวิเสส ดังรัศมีถึงเทสบัววิสุทธิ เจ้าก็สระเค็งขึ้นนั่งเหนือกองชายอันเอยน คนแก้วจึงเชยชม  
 อภิรมปราโมช มือซ้ายเจ้าห่มวศกเสา หัตถะมือขวางามสะอาด ก็กำเอาดาบศรีภักุชัย ค้ำแก้วอาจ  
 หื้อแล้วแก้มโนจินดา สติทิวา เจ้าจึงตัดเกสาหื้อขาด จึงจักชัศขึ้นอากาศเวหา เมื่อนั้นขุนอินท์เจ้าฟ้า  
 คนปราบแหล่งหล้าเมืองสวรรค์ ก็มารับเอาด้วยกระบอบค้ำบ่เส้า ทูลไล่เกล้าถือเอา เกสาเจ้าท้าวหน่อ  
 เหน้าโพธิญาณ ไฟประจุไว้หื้อเป็นสัญญาณอันประเสริฐ คือว่าชั้นฟ้าเกิดดาวดิงสา นามปัญญัตติอัน  
 วิเสส ถือว่าพระเกสแก้วจุฬามณีเจดีย์ มีรัศมีไสสอง งามชะช่อนเจียงทราน ไว้เป็นสัญญาณที่ไหว้  
 แลบูชา แก่คนแลเทวดาคณนา อินท์พรหมยมมราช ผ่องอันอยู่อากาศพายบนนั้นแล

ส่วนว่าศรีสัทธาตเจ้า คั่นตัดเกสเกล้าเกสา เป็นปริปณณาอาจแล้ว ส่วนคนแก้วหน่อ  
 โพธิญาณ เจ้าก็หันอัญฐบัววิหารงามสะอาด อันมหาพรหมหากถวย คนเจ้าคืออามาทรงสุบสอด  
 งามรอดทุกพาย ดูโฉมฉายวิเสส ด้วยพุทธเพตรังสี มีรัศมีองอาจ ดูวิลาสกายา เจ้าก็สระเค็งลีลา  
 ไฟปณชิบาต ในเมืองราชคหราชบุรี ด้วยคลองพุทธปาณณอันอาจ เจ้าก็เข้าไฟปณชิบาตในเมือง  
 เสียงคนนั้นเนื่องขร้าเชร็อก ยะย้าวเยือกถามกัน เสียงเนื่องนั้นชะช้าว ทุกทั่วตัวเซงเซา ว่าเรากลาย  
 หนี่นา บ่เคยหันสั๊กเทื่อ มีรัศมีเรืองเรืองงาม ปูนคิขามไขข่า จักว่าเปนเชื้อชาติหน้าคนใด นั้นชา

ส่วนว่าชาวเมืองราชคหทั้งหลาย ทั้งยังชายหนุ่มหน้า เขาถือว่าอันนี้ร่อยว่าเป็นพระเจ้าเพ็งมี  
 ชะแล คนทั้งหลายเขายินดีชมชื่น โสมนัสอาหารยื่นยอทาน เจ้าภิกขาหารใส่บาตร ฟ้าเพงอาจดิงาม  
 เมื่อนั้นพระกะยาพิมพิสาร ยังสถิตตำราญเหนือแท่นแก้ว ท้าวผ่อเลงหัน ยินฮัสจรรย์มีมาก  
 เหตุว่าหันรูปเจ้า ปณชิบาตเจ้าลีลา ท้าวคี่มาเลงดูด้วยตาทั้ง ๒ คอยผ่อ ออกว่างามแท้หนอสังขา  
 ท่านเสด็จมาท่องเต้า มาปณชิบาตเข้าเมืองดู ท้าวยังอินดูอยู่กะค้อย เหมือนลูกน้อยเกิดกลางอกตน  
 ส่วนพระทสพลคนผ่านเหง้า ปณชิบาตเข้าฟ้าเพงดี เจ้าจึงลาหนีเจียรจาก สระเค็งจากพรากเมืองไฟ  
 ออกจากเวียงชัยพายนอก ต่อเท้ารอดบัพพัตตา อันชื่อว่าพันธุราสะอาด ดูวิลาสเจียงชิน นั่งเหนือ  
 มณีเกล้าเหง้า พระเจ้าก็ฉันเข้าตามตำราญ แลนา

คทา พิมพิสารโร ราชชา เมื่อนั้นพระญาพิมพิสารคนองอาจ หันพระเจ้าสระเค็งออกจากเวียง  
 คน- ท้าวมี่ใจจึงติดคอ ไครู้ดีถ้อยหนอภาสา จึงขมขมมายังเสนาแลอามาตย์ ดูองอาจเรืองงาม  
 คี่หื้อทวยไฟถามพระพุทเจ้า ตามต่อเท้ารอดคินคอย ท้าวคี่มาเลงคอยบ่ค้าย บรู้เหน้อยหน้ายในใจ  
 จึงถามคำไฟด้นต่อ ปากด้นม่อค้ำงามว่า คาค ดูราเจ้า ท่านเปนลูกเต้าแห่งคนใด ชื่อสายใจพ่อแม่

เชื้อเจ้าแก้วสา จักว่าเป็นพระญาติเชื้อไพร่ บ้านน้อยเมืองไทยโคมา เจ้ามีอิริยาจะท่าเพศ มีประโยชน์เหตุอันใด ขอปรากฏไขบอกกล่าวหื้อแจ้ง คั่งข้าหากแสงตามไฟ นี่เทอะ

ที่นั่นหน่อพุทธไชยญาณ ได้ยินคำพระญาพิมพิสาร มีปฏิญาณถามถ้อยถี่ ใครรู้ที่ตระกูล ทั้งค้ำขุนพ่อแม่ บ้านเมืองแต่ไหนใด พระค้ำไฉนกล่าว หื้อรู้ข่าวตามมี ว่าโก มหาราชาคูรามหาราช อันเป็นเจ้าฟ้าปราบเมืองคำ จูงจักฟังถ้อยถ้วน แต่เล่าสืบถึงปลาย เรากฎหมายบอกกล่าว หื้อรู้ข่าว ตามมี อันว่าเมืองบุรินคราช กบิลวัดทองอาจ เราจักได้เสวยราชเป็นพระญา ส่วนว่า พระมารดา คนแม่ ก็เชื้อท้าวแต่สามมี ชื่อว่าสรีรมายาหน่อหน้า ส่วนว่าท้าวคนพ่อเจ้าเสวยเมือง มียศศักดิ์ เรื่องสะอาด ชื่อสุทโธธราชธัมมราชา ส่วนเรานี้นามหาราช ก็มาสละเมืองไว้หากหนีมาจะทำพรหม จรียาออกบวช ตั้งประเพณีทรงธัมม์ ฟังเพลงทุกขจรียากัมมบ่เส้า เพื่อใครเป็น พระพุทธเจ้าตรัส ประญาตัพพัญญุตญาณเสีย

ที่นั่น พระญาพิมพิสาร ได้ยินคำงามเจ้ากล่าว หื้อรู้ถึงข่าวถึงปลาย ท้าวจึงกฎหมายขवादรู้ ข้าขึ้นสู่ขมบัน ปิติงามตื่นต้อง หวังเชื้อผู้อื่นคนใด หากเป็นสายใจหน่อหน้า ชื่อสิทธาตถ์เจ้ากุม มาร มีรูปงามเลิศแล้ว หากเป็นลูก แก้วสหายคู่ตาย ที่นั่น พระญาพิมพิสารตนเองอาจ อันจัก นิมนต์เจ้าเมื่อเสวยราชเมืองคน คืออนุสนธิ์ทองอาจ ว่าเจ้าสิทธาตถ์กุมมารเสีย จุติยังไปทันแก่เจ้าคร่ำ ขรา เจ้าจูงเมื่อเป็นพระญาเสวยราช เมื่อเป็นเจ้าปราบมหาราชบุรี หลังเรือนนี้ไทยน้อย บ้านถ้อยถอย เตมตัน เสวยสุขพันไช้ซ้ำ คือคั่งฟากฟ้าดาวดิงสา สมบัติหนาแน่นมาก ช้างม้าอาจจัวควายเงินคำหลาย กองโกด แก้วแหวนโตดหลายประการ ร้างสาวงามขึ้นช้อย ปูนอินอ่อนเชยชม เชิญอุดมหน่อหน้า สิทธาตถ์เจ้าเมื่อเสวย ก่อนเทอะ

ดูรากุมมารเสียหน่อหน้า คั่นว่าอายุเจ้าคร่ำขรา ถึงเวลาข้าขาด เจ้าค่อยมาทรงธัมม์ แต่เทอะ ที่นั่น พุทธรวโองการ ค้ำไขมุขทวารถ้วน ๔ ยังพรหมวิหารทั้ง ๔ บอกท่านถื่นนั้นเนื่อง ว่าเราบ่เมื่อเสวยเมืองท่านเล่า เราพ่อหันทุกขจรียากัมมบ่เส้า เพื่อจักได้เป็นพระพุทธเจ้าตรัส ตัพพัญญุตสิ่งเดียวแลนาท่านเสีย ที่นั่น พระญาพิมพิสาร ได้ยินคำงามข่าวขาด ที่อันจักเมื่อเสวยราช บ่มี ท้าวจึงนิมนต์พระมุณีแถมเล่าว่า คาค ดูราเจ้าจอมเกสเกล้าตัพพัญญุต เมื่อได้ตรัสตัพพัญญุตเป็น พระพุทธเจ้าโลกกล้า จงมาโปรดผู้ข้าก่อนทั้งมวล แต่เทอะ คั่นว่าพระญาพิมพิสาร มีปฏิญาณตั้ง นี้แล้ว ถึงคนแก้วหน่อโพธา จึงอำลาเจียรจาก ไหว้แล้วหากหนีมาวันนั้นแล

เมื่อนั้น พระพุทธกระตัตรา ก็สระเต้งถิลเข้าไฟสู่ป่าไม้ อันชื่อว่าอูรวรหิมพานต์ เจ้าก็ กะท่าทุกขจรียากัมมบ่เส้า พระค้ำผอนคำเข้าและอาหาร ลวดไฟพอบอาจารย์ทั้ง ๕ อันทวยพระหน่อ หล้าที่พื้นมีบ่เส้า ว่ากุมมารผู้นี้จักได้เป็นพระพุทธเจ้าเพิงมี เขาถวดยินดีทั้ง ๕ เขาถวดบวชอยู่ถ้า เปนรสี เขาถักหันพระมุณีมารอด แล่นด้อนตอบคำถาม รับเอาปริชาทั้ง ๘ เขาถักอ้อมล้อมแวดยินดี ว่าพระมุณีผ่านเส้า เทียงจักได้เป็นพระพุทธเจ้าอุเรฯ ตามพื้นเท่าเทิงแม่น เอวแอนเพิงมี เจ้าจักเป็นบ่

พราภปฏิบัติหากทุกวันยาม พระภูบาลผ่านเฝ้า ก็ข้าพ้องคำเข้าเลอาอาหารหลายวันนานแถมเล่า  
 อิดอ่อนท้าวไผมา เครื่องปาทาปหมั้น ท้าวพลิกขวิ้านอนหงาย รสีทั้งหลายเขาคีหอบอุ้ม ช่วยกัน  
 คุ้มรักษาทวยทันเหลือกำลังอิดหอบ ท้าวอนทอดเหนื่อคืน วันนั้นแล

คทา ในกาละเมื่อนั้น รสีทั้งหลายก็หันร้ายอิดหอด อันหน่อพระพุทธเจ้าทอดกายา เขาคี  
 เจียรจกัณว่า โภ ดุรา เจ้าทั้งหลายจูงรำเพิงแต่ต้นถึงปลาย ตามลวดลายดูเล่า อันเราพิเนทาหมาย  
 ตามเพียทวยแต่ก่อน บรู้อ่อนหวิดหวาง เปนตำนานอันแม่น หมั้นแก่นเหลือใจ บัดนี้หากทิวไผ  
 แถมเล่า ลูกท้าวเจ้าท้าวอนหงาย ทอดตนตายอนาถ จักเปนคนพอถึงยากเหลือใจ จักได้เปน  
 พระพุทธเจ้าคืหากแควนไกล เทียงจักตายไผเป็นหมั้น จูงละไว้หันตามลาย แม่นหากตายคืช่างตาม  
 กัมมท่านมีมา เราย่าอาชาพาพันพอก เอาตัวเรารอดหนีไผเทือะ เพื่อนเหีย

เมื่อนั้นรสีทั้ง ๕ ชัศพระพุทธเจ้าฟ้าหนีไผ เจ้าคืบมีไผจักผ่อ หอบอุ้มต่อพุ่มเพื่อ ข้าเหีย  
 แห้งผอมลงคร้ายเอนเส้นหนังห่อ ทัดที่เป็นปมดาดควงเปนบ่อ คันกัมผ่อชีวิตวิ้ออ่อนหิวแห้งหอด  
 ท้าวอนทอดภาวนา อุปมาเหมือนไม้หนุ่ม ด้ดอกออกชุมหลายวัน ข้อมันปมไผ่กลาง ปล้องเหียว  
 เชียวเล่า ขนเชียวคำถ่านพอกหมิ่น กันเอามือลูบหล่นปลิวลง เจ้าคืทรงเพียรอันมาก แม่นว่าคัน  
 อยากเจ้าคือด แม่นว่าฝนตกและแดดร้อน เจ้าคืบจุมพ้องฉั่นไค ท้องเหียวไผบ่ออยู่ แงงใจอยู่ภาวนา  
 เพื่อไคร่ตรัสประหลาฐัพพัญญผ่านแล้ว ได้เป็นพระพุทธเจ้าโปรดสงสาร สิ่งเดียวแลนา

ทีนั้น เทวดาทั้งหลาย อันอยาคอยยั้งอยู่ป่าไม้หนุ่มหิมพานต์ หันพระภูบาลหน่อ  
 พระพุทธเจ้าท้าวอนหงาย เทวดาทั้งหลายพร้าพร้อม มาแวดล้อมบูชา ตามรักษาอยู่เฝ้า ว่าโอยหน่อ  
 สิทธาตถ์เจ้ากุมมาร มาละอาหารกลั่นอยาก เข้าน้ำชาดบ่อาลัย พอดใจฉั่นเข้า หื้อสืบชีวิตเจ้าเปน  
 ไผก่อนเทือะ

เมื่อนั้น หน่อโพธิญาณโยคนผ่านเฝ้า ก็ห้ามคำเข้าแห่งเทวดาอันมานิมนต์คน เจ้าคืมารำเพิง  
 ถึงสัพพัญญูเจ้า เจ้าคืครอดได้ฉั่นไค เทวดาคืมาเหลือใจโอกาส เข้าน้ำชาดแลงกาย เดือนวันแถม  
 แถมเล่า เทวดาเท่าเฝ้ารักษา ด้วยคำกรณณามีมาก เขาบ่พราภหนีไกล พร้องเฝ้าดูใจ ค่อยผ่อถามกัน  
 ค่อไผมา เขาคืพิจารณาเปนหมู่ มาเฝ้าท้าวอยู่ดูใจว่า สายใจเหียเจ้าสิทธาตถ์พ้อยมาคัใจบ่อาลัย  
 อาหารโคกลั่นอยาก ชีวิตเจ้าเทียงจักขาดตายไผชะแล ว่าอัน ทุกหมู่ถ้วนหน้าคู้เทวดาแลนา

คโค เมื่อนั้นพระญาณินทาราชเจ้าฟ้า คนปราบแหล่งกล้าดาวติงสา ท้าวคืเสด็จลงมาสู่ที่อยู่  
 ภาวนา คันว่าท้าวอินทาลงมารอดแล้ว ท้าวคืคิดพิณแก้วสามสาย ด้วยอธิบายเพียรแรง สายหัวที่  
 ท้าวขึ้นหื้อเครื่องปานคังจักบุค คังเสียงระซุดระซาด ปานคังจักขาดบุคไผ ท้าวคืถามดูใจแห่งเจ้าว่า  
 ข้าแต่พระหน่อหน้าเชียงจีน อันว่าสายพิณคังระร่วน มีเสียงบุนไค ยังเพิงใจแห่งเจ้า เมื่อเสียงพิณ  
 เข้าหูค่านันชา

เมื่อนั้นพระพุทธานผ่านเฝ้า จึงตอบคำเจ้าอินทว่า มหาราช ดูรามหาราช อันเปนเจ้าฟ้าปราบเทา อันว่าเสียงพินนั้ดั่งระร่วน สายเสียงเคร่งเสียงพิน ดั่งจักจะขึ้นระร่วน เสียงบ่ม่วนใจเราแลนา ท่านเหี้ย เมื่อนั้นขุนอินทธาราช คนองอาจเชียงคราน คี้นสายพินยานแถมเล่า ดั่งเหมือนเก่าเทียมทัน มีเสียงนั้ดจางจืด ดังรีดรีดลำบากหู ท้าวคี่ชำถามดูเล่า เหมือนดั่งเก่าหัวที ว่าพระสายสรีเฝ้านเฝ้า ดัดพินแก้วเสียงใส จักว่าม่วนปุ่นใด ยังชอบใจแห่งเจ้า เมื่อเสียงพินเข้าหูค่านั้ชา

เมื่อนั้นพระพุทธานองอาจ กล่าวตอบท้าวธรรมาธิราชขุนอินทว่า เสียงพินยานระร่วน ดูบ่ม่วนหูเรา มีเสียงเบ้าตะถาก ดูบาดใจเราแล ท่านเหี้ย เมื่อนั้นท้าวอินทผู้เฝ้า คี้นสายพินแก้วปานกลาง คือว่าบ่ยานบ่เคร่ง สายป้อยเปล่งกลมงาม มีเสียงหวานอ่อนอ้อย ม่วนอ้อยซ้อยโลมใจ ท้าวคี่ถามคำไพแถมเล่า ถามเชิงเจ้าจอมมุนี ว่าเสียงพินคี่ดั่งระร่วน เจ้ายังม่วนเพ็งใจ มีเสียงใสสะส้าว ยังเข้าหว่างหูคี่แลเรื่อ เมื่อนั้น พระพุทธานองอาจ คี้นกล่าวเชิงท้าวธรรมาธิราชว่า ดูรามหาราช เจ้าฟ้าปราบ สวรรค์ อันว่าเสียงพินนั้ดั่งระร่วน ค่านั้ม่วนเสียงหวาน เสียงบ่เคร่งบ่ยานสว่างป้อย ยังรู้ถ้อยปุ่นฟัง แลนา

ที่นั้ขุนสวรค์อินทธาราช จึงโอกาสเชิงพินตน ท้าวจึงนิมนต์พระพุทเจ้า ยอมือตั้งเกล้า วันทว่า ข้าแต่พระสัพพัญญู จ้งจักเปนครูโลกหล้า มาโปรดผู้ข้าด้วยเสียงปานกลางอินระร่วน เสียงกลางม่วนควรฟังแลท่านเหี้ย ที่นั้พระพุทเจ้า คี้นะทำทุกกรกิริยานานเมินมาก ๖ วัสสา หากเปนตรา พระบ่พิจารณาใจ หื้อเปนไฟบ่ขาด ยังปัจจเวกขณาอาจถาษา ตามพุทฐปาเวณิมาแต่ก่อน บ่หื้อพ่อนหายหวิด คัดด้วยเข้าปิ่นทิบาต บ่หื้อขาดเปนไฟ ด้วยใจอันชอบ พระคี่ประกอบ ด้วยคลองธัมมัสสิปประการ บั้วระพำเพงงามเดมสะอาดดูวิลาสเรื่องไร เจ้าคี่สระเต้งไฟไต่ผาเผียบ เลียบฝั่งแม่น้ำนั้ณรัฐราไฟ วันนั้แล

ในกาละยมนั้ ยังมีลูกยิงเสฏฐิผู้ชะโศกมีชื่อว่าสุชาดา นางคี่มาสู่ปล้ำเหล่น กับด้วยหมู่เพื่อนแห่งตน ในระวงขงเขตทิศประเทศ ริมแม่น้ำนั้ณรัฐรา นางคี่ไฟหันคั่นไม้ไนโครธคั่นชะโศกเจียวงาม ปุ่นคี่อามใจมาก นางคี่คี่แล้วหากพิจารณา รอยว่าเทวดาตนประเสริฐ อยู่รักษาไม้ไนโครธนี้เพ็งมีชะแลว่าอันแล นางคี่เข้าไฟเพียวเตล้าไม้ไนโครธ หื้อโสโศกหมดงาม นางคี่อรุณาทานว่า ข้าแต่เทวดาเจ้า ข้าหื้อได้ลูกเต้ายิงชายแต่เทือะ คั่นว่าข้าได้แล้ว ยังลูกแก้วพายลุน ข้าจักกะทำคุณตอบเจ้า ด้วยเข้าอันตระหนูน คนด้วยนั้มนถัวอันประเสริฐ ด้วยคุณอันเจ้าหื้อลูกเกิดแก่ข้า ชะแลว่าอันแล คี้นั้เมื่อสู่เรือนแห่งตนวันนั้แล

อุปภาเค ไฟพายหน้าคั่นนั้บ่บานเท่าใด นางสุชาดาผู้นั้คี่ได้ยังลูกยิงชายแท้คี่หี นางคี่มีใจยินดียังโยคเชิงเทวดา อันรักษาไม้ไนโครธโพธิไซร นางคี่มีใจยินดีชมชื่น อันจักตอบคุณเย็น โถมนาคคุณ แก่เทวดาคั้วยริบ จ้งจักบิบบเอนนั้มนถัวอันพันตัว หื้อแม้งวันม ๕ ร้อยตัวกิน ข้าบิบบเอน

น่านมจว ๕ ร้อยตัว หื้อแม้งจวนม ๒ ร้อยขาว ๕ ตัวกิน ชำบิเบียน่านมจว ๒ ร้อยขาว ๕ ตัว หื้อแม้งจวนม ๖๒ ตัวกิน ชำบิเบียน่านมจว ๖๒ ตัว หื้อแม้งจวนม ๓๑ ตัวกิน ชำบิเบียน่านมจว ๓๑ ตัว หื้อแม้งจวนม ๑๕ ตัวกิน ชำบิเบียน่านมจว ๑๕ ตัว หื้อแม้งจวนม ๗ ตัวกินแล้ว คีบิเบียน่านมจว ๗ ตัวนั้น มาตระหมูนกวนด้วยเข้าสานดำได้ ๗ ที เลือกเอาเม็ดบ่ย่อย เอามาคัม หุหื้อสุกชะช้อยคิงาม เถิงเวลาภาลรุ่งเช้า นางคีคคเอาเข้าใส่ไครคำ นางคียอทุลทำใส่เกล้า ยอไคร เข้าใส่เหนือหัว ทั้งตัวนางคีคคินทำทางเทียวทอง ไพตามช่องหนทาง หั้นแล

ส่วนสัพพะบุญพระพุทธรกระสัตราเจ้า ก็สระเค็งลีลาเทียวทอง เถียบตามช่องฝ่งแม่น้ำ เนรัญชรา เจ้าคิหันไม้โคโรธา อันโสโศดหมคงาม พระคีไพสติดสำราญยังโยค นังเกล้าไม้โคโรธา โพธา เมื่อนางสุชาดาหนุ่มหน้า นางคีเอาไครคำใส่เข้าเทียวไฟแล้ว รอดแม่น้ำแก้วชื้อเนรัญชรา นางคีทอดเนตตาเลงหัน พระสัพพะบุญตนผ่านเผ้า หวังว่าเทพดาเจ้า อันอยู่เผ้าเกล้าไม้โคโรธา แลมาปรากฎโสคเตลงหัน อยู่ฉั้นยังเครื่องโภชนะเอื้องปฐา สุชาดาหนุ่มหน้า บัรู้ว่าพระพุทธรเจ้า กระสัตรา หวังว่าเทพดาตนวิเสส แสงตำแดงเพสหื้อนางหัน นางคีน้อมไครคำใส่เกล้า ไฟเคนแก่ พระพุทธรเจ้ายอศาสดา นางคีอำลาเจียรจาก สระเค็งพรากมาเรือนวันนั้นแล พระพุทธรเจ้าตนผ่าน เผ้าคิรับเอาไครเข้า สระเค็งลงไฟสู่ฝ่งน้ำเนรัญชรา พระคิมาแปลงหื้อเปน ๔๕ ก้อน เจ้าจันฉั้นเข้า หั้นแล้วจึงลอยไครคำ ปูนอัสจรรย์ใจมีมาก ไครคำลูกนั้น หากรอยไพตามฟองใสเสียปะป็นนะ ไหลถันทำงเมื่อบน คัดฟองชลแม่น้ำกว้าง ไหลป็นกว้างเวียนวง จมคำลงบ่ฟ่อน ไพตกเอาพื้นไครคำ ตามลูกก่อนหัวที หากเปนปาเวณิมาบ่พราก ยังมีพระญานาคตน ๑ อาจเรียงคราน มันบ่มาหลับแต่ เมื่อยามพระกัปปะบวช ลวดคืบขึ้นบ่ขึ้นเสยา ส่วนไครคำพระสาดาคตนตักสวาด ลงไฟช้อน ไครคำหากฟาดฟัดกัน มีเสียงนันจะจาด พระญานาคราชเจ้าลวดคกใจ มินดาไซสะคั้งคั้ง มีใจฉั้น เลงควา โอหนอ พระสัพพะบุญยังโยค เท้าเกิดมาโปรดโลกฝูงคน อยู่ละเลิงเท่งเท้า นาคราชเจ้า ลวดเชยชม มีอภิมย์ต้องคั้น ปิตีชื่นโมทนาแลนา

คดา เมื่อนั้นพระสาดาคตนองอาจ ยามตระหวั้นช้ายพลาดไครไคคคดา เจ้าคิสระเค็งลีลา ทองเค้า เข้าเกล้าไม้ศรีโพธา พระคิรับเอาคาเชียว ๘ กำมือ อันโสถิยะพราหมณ์ หากหื้อเปนทาน แล้วคียอู่แทบเกล้าไม้แก้วพระโพธิมูล พระคนบุญขึ้นนั่งอยู่แล้ว ลวดคกลายเปนแท่นแก้วปิลังการ วันนั้นแล คโต มาโร ราชา เมื่อนั้นพระญามารตนใจหาญบาป อยู่ขึ้นฟ้าถ้วน ๓ มันคิมิใจคกฟ้าว ฟัง เสียงคลัดคลั่งเวียวาย ว่าเสียดายแท่นแก้ว เจ้าสิทธาตถ์ได้แล้วอยู่ฉั้นคิ มันบ่ทำมีความเคริง เคียด โมหะหากกล้าเข้า คัณหาเข้าที่คัง มันว่าจักชิงเอาแล้วว่าของกู มันคิคิดบ่ยินชอบ โมหะครอบ ไหลหลังมันจึงแต่งจาตุงค์พลหลายหลากคนเล็กมากโยธา แก้วหามาหลายโกฏี คลัดคลั่งโสคกัน มา ถือผาลากับดาบ เหมือนจักปราบเทคนคัว มันคิเนรมิตหัวหื้อมี ๑๒ หัวหลายหลาก มือมีหาก พอพันถืออาวุธต่างๆ ทั้งข้างม้าค่างเสื่อลาย ทั้งงัวควายแลหมูเถื่อน ค้าเน้เพื่อนกวางฟาน

มีพื้นฐานต่างๆ ๔ ดินย่างหัวคน ๒ ตามนเม่นสวด คัวม้ามิงา ลางพร่องคาเพสยักซ์ หน้าผาก  
 คัวหมี คาพริบพริคังผิเสื้อ แคลงเพตเซิงเหมือนจัว เนรมิตหัวช้าง เจ้าขว้างคั่งเขาคายมีหัวเหมือน  
 ควายคัวมันกลายเปนแรด มีห้องแฟดปุมหลวง ขนยวบงอ้าปาก ยี่เจี้ยวขลากเงินฟัน คาแดงคำ  
 เหลื่อมเหลือก เยยะเส็กแลชัน ยี่เจี้ยวฟันฟักพอก แม่บลิ้นออกปุนกลัว พร่องมีตัวเปดตั้งช้างอ้า  
 ปากกว้างเหมือนสิง ๔ ดินยันปาวเป็บ วิคยันเป็บเลียถัน ตกดินยันระรูด หกเดินผุดไผมา  
 ถือผาตาเครื่องช้า หอกดาบพริ้วทั้งกงธนูวงเวดไต้ป็นระบูใหญ่คายัง เหมือนคอยดินจักแตกค้าน  
 ตั้งฟ้าจักม้างเมื่อกัปปี้หลวง เสี่ยงพัคพวงอะโอด อุกขถูกโศดถึงพรหม ลวงกว้างกลมแสนโกฏ  
 หัวหมื่นโลกจักวาท ส่วนว่าพระญามารตนใจบาป อิจฉาหยาบหนักหนา มันก็ถือเอาผาสาและหอก  
 ดาบ ทั้งเครื่องจ้าววาคตมบาง มีหลายทางหลายเขต มันก็เนรมิตเพตแดนพอพัน เคียดเมามันป็นป่า  
 แคลงเพตหน้าหลายหัว เคียดเมามัวจัวโขด หนักหนาโศดดี ทั้งสุรโยธามีพริ้วพร้อม มาเวดล้อม  
 ตนมัน แล่นเกลากันແ่นແຄง มันก็ขึ้นขี่ช้างคิลิเมกขลา ใหญ่สูงหนาเพียงเมฆ คิริเพกพายบน  
 คันมันแต่งริพลพร้อมแล้ว เพื่อจักรบเอาแท่นแก้วปลัดังก์ ทั้งโพธิรุกษะตนยัง มันหากรู้แล้วจึงถือ  
 เอา มีใจเมาโลหหลง เจิงخابพันเป็บปาวไฟ เวดวัดในไหร้อง อะโอดซ้องกล่าวเสียงดังว่าดังนี้  
 ชาวเราเหี้ย สูงยังเวียเวียอย่าช้า จงกลาคล้าวไฟเผา ไต้เลียเอาหื้อได้ จับยับไว้ผูกพันแทง  
 มัดสองแขนสอกเป้ เลียไต้แพ้ปราบยอชิง ทั้งธนูสิงและหอกดาบ ละบุนาป็นไฟ จับยับเอาทันใจ  
 หื้อได้ ผูกมัดไว้แทงพัน ตัดขาดบังเถื่อเถก คุ่นขึ้นแยกไขมัน เนื้อมังสังดับปอด สิริสาขอดปีปพา  
 ขวา แก่นตาทั้งคู้ ใสน้อยหมูปมหนา ลากลงมาจากแท่นแก้ว ฟักฟันแล้วทอดทุมลง ยังเจ้าสมตน  
 กิเลส พ้อยมาเปรียบเทียมคู มันมีใจระอุร้อน มาตอบค้อนคำคูแรง มีเสียงแข่งสะอาด ค้วยสินหา  
 คำไฟ มีโยธาเกลือกเกือ เหมือนดั่งพรวานเนื้อล่าเดินดง ไฟประสงค์ล้อมเวด เนื้อร้ายแรดหมูมัน  
 เสียงเนืองน้นสวะสัวว ร้องทัวปาดงไฟ พระสัถธาอันนั้นแลมีจันใด

ส่วนว่าพระญามารตนใจบาป มันหนีเจ้าสิทธิธาตุ อยู่สุภิราภณันตี ยังบ่หนีบ่พ่าย มันหวัง  
 ว่าจักได้ค้วยง่ายทันใจ มันก็เนรมิตเปนลมไฟอันใหญ่ ทั้งเมฆไควเมามัว มีคบบบนฟ้าผ่า มีคู้มลา  
 จดจน เปนมหาโกลาหนเกิดก้อง ฟ้าร่วร้องแหลกหลายแสง ชาวเจียวแดงเหลือองด่าง ม้านเส้าก้าน  
 ดำแสง ลมพัดแรงพัดผัน ะรังทั้งป็นควัน หลักมันปุดขาด เสียงระรูดระรูดเพ่ง ฟ้าเมบดั่ง  
 ผละแฟก เสียงฟ้าเทกคินชาย เมฆฝนหลายฝนใหญ่ ไชวขว้างไฟตกลง มาตราต้อมน้ำฝนคืบมา  
 รอด ตักเท่าเม็ดหมียหมอกคืบมารอดจับตน ปลิวกับลมหายจาก ยามนั้นพระญามารผู้ใจบาปดี  
 มันหันเจ้าสิทธิธาตุอยู่ณคืบพ่าย หวังว่าจักได้โดยง่ายคั่งหัวใจ มันก็เข้าไฟด้านค้อ ออกปากม่อ  
 เจียรจาวว่า ครุาสิทธิธาตุกุมมารเหี้ย อันว่าแท่นแก้วปลัดังการอันประเลฐ หากเกิดค้วยบุญเราคาย  
 ในบุพพชาติก่อน คู่มักยอมหื้อเททาน เพื่อหื้อเป็นปลัดังการแท่นแก้ว บัดนี้ท่านรู้เอาแล้ว พ้อยมา  
 นั่งแท่นแก้วอยู่ณคืบ คันลักจิตานมีคู้หื้อกล่าว หื้อรู้แจ้งข่าวสังกา แก่นคนเลเทวดาทั้งหลายเทือะ

อันว่าสักขีแห่งท่านจูงเลงคูมามาก คือว่าโพธอาจสังขยา จักคณณนาไปได้ วันตกได้หนเหนือ  
 แหน้นหนาคัดคั้ง แวดล้อมสระพรั่งเปนปรีวาร ส่วนปรีวารพระญามารคนใจบาป มันเท่านั้นบอก  
 ปากเจรจา เอาส่วนโพธอันมาก เปนสักขีสาวิญญูณ เอาปรีวารมันมาก พันธนั้นขานขึ้นต่อ  
 เอาแท่นแก้วหน่อโพธิญาณ คีมีด้วยประการคั้งกล่าวมานี้แล

ยถากาเล มีในเมื่อใด ตทากาเล ในกาละเมื่อนั้น หน่อสัพพัญญุตัญญาณ เลงหนยังนิพาน  
 อันเป็นที่สุดแห่งโลก โปรดสัตว์หื้อพ้นจากทุกข์โทษสงสาร พระจึงตอบคำพระญามารว่า  
 มาโรธราช ครุาพระญามารเหี้ย อหิ อันว่าคู่ได้พำเพงสร้างโพธิญาณสมพารมีปารมีธัมม ประหมาน  
 ๓๐ ทศมีมาก มหาปัญญาปริจาค์ ๕ ประการพราภเปนทาน เพื่อไคร่ตั้งแท่นแก้วปัดล้างการ  
 คูจิงปลูก พืชขทานมากหลายชาติ ผังไว้ในดินหลายหลายที่ สร้างปารมีมาบพราภ แผ่นดินหลวง  
 เปนสักขีแก่คุณแล เมื่อนั้นพระสัพพัญญูออกปากว่า สักขีคุณแผ่นดินแล้วอันแล ด้วยปารมีอันประเสริฐ  
 คีปรากฏเกิดหันมาเป็นตนตัว หาคความเขตกลับได้ ผ่อคุณได้แลหนเหนือ บัมีค่ากลัวสักอยาค  
 มีสีหนาทเสียงแจจ ออกปากแรงเ็นปล่าว จิงร้องกล่าวว่าคั้งนี้ ดังแรกแต่พระพุทธเจ้าปารณนาเอา  
 แท่นแก้ว ได้หื้อทานแล้วอยาคน้ำคกลงบนหัวแห่งคุณ แล้วคียังขึ้นบรู่หื้ออดแห่งเหยหายแล้วอัน  
 คีเอามือบีบปั้นน้ำนม โปรดผายลงเปนคั้งมหาสมุทรคียีใหญ่คังคา ฟองใหญ่หนาถ้วมถั่งถ้าง ช้างม้า  
 กั้งเมาเป็นัว พัดหมู่พลพระญามาร หื้อพ่ายจะจัดจะจายวัน ค้านเพพันไฟวันนั้นแล

สถถา สัพพัญญูตนผ่านแล้ว คันว่าประจัญปราบแพ้แล้วหมู่พระญามาร พระคีย่ปลั่งรัสมิ  
 ๖ ประการใสต่อง ขาวเจียวผ่องเหลืองแดง หม่นเหลื่อมแสงใสโสศ ทั้งหมื่นโลกทั้งมวลคียี  
 วันนั้นแล สมเด็จพระเปนเจ้า คนปราบเหง้าแพ้แล้วแก่มาโร สยุมพุโน คนเปนครูสอนโลก  
 พระคีย่เทศนาโปรดฝูงสัตว์และคนและเทวดาทังหลายไฟใจๆ คราบค้อเท่าอายุพระเจ้าได้ ๘๐ ปี  
 ปฐมะหัวทีออกบวชอายุเจ้าได้ ๒๕ ขวบเข้าหากเปนครา กะทำพำเพงทุกขจริยาเมินมาก ๖ วัสสา  
 หากเปนนปัทส จิงได้ตรัสสัพพัญญูเปนครูสอนโลก เทศนาโปรดสงสาร เจ้าคียี่ได้ตรัสสัพพัญญุตัญ  
 ญาณเมินมาก ๔๕ วัสสาบวรมวล ถังรวมบ่เส้า ตระหมวนอายุพระพุทธเจ้าเต็ม ๘๐ ปี พระคียี่  
 สระเด็จจีลาเทียวเทศโปรดเทศและฝูงคน พระทศพลตนผ่านแล้ว พระพุทธเจ้าจิงหน่ายสงสาร  
 จักเข้าสู่นิพานทีแล้ว พระจึงไฟสู่เมืองแก้วกุกุสินาราย พระคียี่ทอ้งเทียวกายเข้าสู่ สวนแก้วกุกุ  
 ญญานพระคียี่สถิตเหนือหินลีลาการนอนอยู่หว่างไม้รังทังคู้ ฉายา พระคียี่มาเลงดูเวลารู้แล้ว ว่าคู้จัก  
 เข้าสู่เวียงแก้ว เนรพาน ในเมื่อมัชฌิมยามขึ้นรุ่ง เมื่อสายอรุณไปทันพุงขึ้นมา ส่วนพระสาสดาคน  
 ประเสริฐ คียี่บังเกิดกรุณา จิงเรียกหามายังเจ้าอนันท์คือน้องว่า ท้องคุณพระหน่องหนักใจ ว่าน้อง  
 จูงไปบอกกล่าว หื้อเจ้ามัลละไขรู้ข่าวแจ้งชู่ประการว่า มัชฌิมยามจักไกลรุ่ง สายฟ้าไปทันพุงขึ้นมา  
 เถึงชมพู่ ส่วนพระสัพพัญญูตนผ่านแล้ว คียี่จักเข้าสู่เวียงแก้ว ยอดเนรพานแล ว่าน้องจูงไปบอก  
 กล่าวหื้อ พระญามัลละได้รู้ข่าวตามมีเทอะ

ที่นั่น มหาอานันทเถระเจ้า ก็ทูลรับใส่เกล้าวันทา อันว่าพระญามัลละมีในที่ใด มหาอานันทเถระเจ้า ก็เข้าเฝ้าผู้เมืองกุสินารายมหานครที่นั่นแล้ว เจ้าก็ขึ้นเฝ้าผู้ปราสาทราชมนเทียรแห่งพระญานั่นแล ถอด ในกาลนั้นพระญามัลละยังฟังเจียรจา กับด้วยเสนาอำมาตย์ทั้งหลาย อันได้ ๖ หมื่นคนหากแวดล้อมเป็นปรีวาร หันมหาอานันทเถระเจ้าเข้าเฝ้าผู้ดังอัน พระญาก็ลงจากที่นั่งคนแล้วมาต้อนรับแล้ว นิมนต์ฉันอาหาร อานันทเถระเจ้าหือเมื่อนั่งเหนือแท่นแก้ว อันเลิศแล้ว ประดับงาม จึงไหว้ตอบปฏิญาณว่า ภนเด ข้าแก่เจ้ากู ยังอินดูผายโปรด เจ้ามีประโยชน์ฉันใดนั้นหาที่นั่นมหาอานันทเถระเจ้า จึงกิตตนาบอกกล่าว หือท้าวได้รู้แจ้งในใจชู้ประการว่า ดูรามหาอุปราชนั้นเป็นพระเจ้าปราสาทอาณา บัดนี้พระพุทธานผ่านแล้ว สระเด็จพระเจ้าคลาดแคล้วลิดา ท่องเทียวมา จุจจอมารอดห้องอุญญาน ในสัญญาท่งเทศแคนอาณาญาติกาหาบได้ บัไซไกลักราวไกล เยื่อนอดใจลำบาก เพราะว่าท่งหากลงแดง เหลือกำลังแรงอดทอด พระพุทธรเจ้าทอดหัวตนโปรดสัดต์และคนยังบ่ค่าย บัไซถ่ายสักคำมาถึงกาละบัดนี้ พระร่ำเพ็งคิดต่อ ออกปากม่อเทศนาว่า พระศาสดามารอด เขตแคนจอดอุญญาน เปนอาการะแซกรอด ควรเราบอกสัญญาแก่ราชาเจืองเจ้า หือรู้ถึหนักเบา จึงใช้เราบอก สัญญารอดราชา แลนา

ส่วนว่าพระพุทธานประเลฐ อันเปนครูแก่โลกท่ง ๓ เถิงมัชฌิมาจักคาไกลักรุ่งสายฟ้า ไปทันพุ่งขึ้นมาถึงชมพู ส่วนพระสัพพัญญุตผ่านแล้ว ก็จักเข้าสู่เวียงแก้ว คือว่านิพพานชะแล

คั สุตฺวา ราชา พระญาได้ยินคำอันนั้น ก็มีอินดูคุณนารักยังพระพุทธรเจ้ามากนักแล้ว ก็ส่งมหาอานันทเถระเจ้าเมื่อแล้ว พระญาก็เอามือตีกตณร่ำเรณร้องไห้ กล่าวเซ่งเสนาอำมาตย์ทั้งหลายว่า โกฎราเสนาอำมาตย์ชาวเราทั้งหลายเหยิบ บัดนี้พระพุทธรเจ้าตนประเลฐ พระคัโปรดโลก สงสาร คัมารอดสวนอุญญาน ยังไปทันเมื่อนานเทื่อ พระเจ้าเมื่อสงสาร ว่าจักเอานิพพานกว่าจ้อย เราได้พบยามเมื่อช้อย รอยว่าบุญเราน้อยแต่หลังมาชะแล

คันั้นว่าพระญามัลละเจียรจาเท่านั้นแล้วคัหือตีกตองแก้วปาวไฟในเมือง เสียงน้นเนื่องชะข้าว ท้วดำนด้าวเมืองมุน ท่งฝูงขุนแลไพร่ทุกน่อยไหยิงชาย คนทั้งหลายคัอกร้องไห้ แสนโสภโหม้ เกริงคลา มีเวทนาขร้ำเชือก ยะย้าวเยือกเซงซา ว่าพระศาสดาผ่านแล้ว มารอดแล้วไปทันนาน พ้อยว่าจักเอานิพพานด้วยง่าย ผู้ข้าทั้งหลายบ่ทันจกจ่ายเททาน รอยว่าบุญสมพารเรามีน้อย จึงได้มาพบยามเมื่อช้อยเพิงมิชะแล คนทั้งหลายคันร้องไห้คันี้แล้ว ต่างคนคัต่างมีมือถือเข้าตอกดอกไม้ คันระของหอม เข้าน้ำโภชนาอาหาร คัไฟตามพระญามัลลราชันแล

ราชา อันว่าพระญามัลละคนนั้น คัหือเสนาและอำมาตย์และนางเรือนหลวงท่งหลาย คกแต่งเข้าน้ำโภชนาอาหาร และคิลานปัจฉิมผ้าผ่อนท่อนจันท์ เข้าตอกดอกไม้ เครื่องไล่ลาหาคันระจวนจันท์ ช่อท่งอันมีวิณะหลายหลากมากนักแล้ว พระพุทธรเจ้ามีในที่ใด ส่วนพระญา

คือสระเต็ญขึ้นจีข้างตัวมั่งละตัวประเลีฐ มีจตุรงค์เสนา ๔ จำพวก หากแวดล้อมเปนปรีวาร คือออกไฟจากเมือง กุสินารายมหานครวันนั้นแล

อด ในกาละนั้น มลลราชฯ อันว่าพระญามลลราชตนนั้น ภควาอันว่าพระพุทธรเจ้า วิหริติแลอยู่ฐาน ในฐานที่ใดส่วนพระญาคีเข้าไฟสู่ในฐานที่นั้นแล้ว พระญาคีทำปัทมจินเชิงพระพุทธรเจ้า ๓ รอบแล้ว ก็ไหวด้วยครบอย่า บูชาพระพุทธรเจ้าด้วยเข้าตอกดอกไม้ เครื่องไล่สาทาคันธจวนจันท์ประทิบน้ำมันแล้ว ค็นั่งอยู่ที่ใกล้พระพุทธรเจ้า พระญาคียอมมือขึ้นไหว้ถาม พระพุทธรเจ้าว่า ภนเต ภควา ข้าแต่พระพุทธรเจ้าเมื่อสัพพัญญูเจ้าปรินิพานแล้วตั้งอัน อันว่ารองคัศนแห่งพระพุทธรเจ้า หื้อข้าทั้งหลายเพ็งใจจักกะทำเลิขากส่งสการคังรือชา ขอสัพพัญญูพระพุทธรเจ้าจงเปล่งมหากรุณา แก่ผู้ข้าทั้งหลาย ได้รู้แจ้งสู่ประการแต่เทือะ

อดโ ข ภควา ในกาละนั้น พระพุทธรเจ้าตนมีมหากรุณา ได้ยินแล้วยังถ้อยคำอันพระญาคิถามเชิงตนตั้งอัน พระคักกล่าวว่ สาธุ โภ มหาราช คุรามหาราช สาธุ เปนอันคินักแล มนุสสา อันว่าคนทั้งหลาย มาส่งสการพระญาคักวัดคิมินใด ผิแลพระตถาคตะหากนิพนพานไฟแล้วตั้งอัน สาริริ อันว่ารองคัศนพระตถาคตนั้น มหาราชจงเลิขากส่งสการเราพร้าคังคนทั้งหลายส่งสการพระจักกันั้นเทือะ สัพพัญญูพระพุทธรเจ้าคักปลางมหากรุณาแก่พระญามลลราชคังกล่าวมานี้แล

ส่วนว่าพระญาคักยินคำพระพุทธรเจ้าหากกล่าวเชิงตนว่าฉนนี้ คักมีใจภิรมย์ชมชื่นยินดี มากนัก พระญาคักตักลงแก้วบุชาแต่งรักษาผ้าแหนสงเสพ ทั้ง ๔ ทิศเขตอาณา แต่งรักษาทั้งอยู่ทั้งข้างม้าหมูโยธา ถือผาสาหอคาบ หน้าไม้อาจป็นธนู ปูนขามดุสะอาด ช่อฟ้ากวาดกวัดไกว ทั้งทงชัยแลช่อน้อย แฉวนขร่ายห้อยควงบาน เรือเรืองามเลียงขนาด เพ็งอยาดฟ้าลงมานั้นแล สดุดา สัพพัญญูพระพุทธรเจ้าแห่งเราคืออาสรัยเชิงเมืองกุสินาราย มหานครหลวงในสวนอุญญาณหว่างไม้รังทั้งคู้ อว่ายหน้าสู่อุดอร เจ้าคักสถิตนอนอยู่เหนือแท่นแก้ว อันประดับแล้วด้วยเงินคำ พระคักเทศนาคำสอนแก่ภิกษุทั้งหลายฝูงเปนปรีวาร มีประมาณว่าได้ ๘ ร้อยตน ทั้งฝูงคนแล เทวดาอันมากนัก หากเปนปัจฉิมพุทรวังจนะ ออกปากเปนปางสุดปางช้อย ด้วยเสียงอ่อนอ้อยปน ฟังว่า หนุตทานิโว ภิกขเว อมนุตยามีเวยฺย ธมฺมาสงฺขารอาอุปฺปมาเทน สมปาเทถาคิ

ภิกขเว คุราภิกษุทั้งหลาย หนุตทายิ คุวรนักแล อหิ อันว่าคุตถาคตะ อมนุตยามี คักสังเขยเชิงสุทธานทั้งหลายนี้ มักว่า อิทานิ ในกาละบัดนี้ สงฺขารฯ อันว่า สังขารธัมม์ทั้งหลาย เวยฺยธมฺมา มีสภาวะธัมม์รู้คักรู้เกิด คุมฺเหวนฺตา อันว่าสุทธานทั้งหลาย สมปาเทถ จุงประกอบไฟด้วย สนฺตโน อคฺคฺต ยังอันประโยชน์ะแห่งตน อุปฺปมาเทน ด้วยอันหาประมาทบได้นั้นเทือะ คันว่า พระพุทธรเจ้าเทศนาสอนคังนี้แล้ว คักเข้าสู่เวียงแก้วเนรพาน ในปีมะเสงเคือนวิสาขาทเพงเมงวันอังคาร มัจฉิมยาม จักดาโกสิ้งวันนั้นแล

เมื่อสมเด็จพระสังฆราชผ่านแล้ว เข้าสู่เวียงแก้วนครพาน ยถา กาเล มีในกาลละเมื่อใด ตลา กาเล ในกาลละเมื่อนั้นแผ่นดินหลวงลงหนาสังขยาว่าได้ ๒ แส่น ๔ หมีโยชนะคนนา เหมือนดั่งมีจิตเจตนา คีร์รังกลองสั้นห้วนไหวร่าไรรัก พระพุทธเจ้ามากนักแล มหาสมุทท์คงคา คีร์ราเชร็อก พระฟ้าเวียงคิฟองนองตีฝั่ง เมฆหลังซอนฝน เปนโกลาหลอิด ฟ้าคลุ้มมีคมุงบน เวลาหลกาสฟ้าร้องม้าบรายเรื่อง ผิวแผดเหลืองทั่วป่า เฝิงฟ้าจักผาดินทลาย ปูนอัศจรรย์ไหญ่สุด ขนาด มหาอุบาทว์นิมิตมากหลายชั้น เสียงเนืองน้นคะครื้น ได้พื้นฟ้ามีดเมามัว ปูนตีกัวข้าวเยือก หนั่งหั่วเลือกขนสยอง เสียงค้องกลองพิณพาทย์ คุริยะอาจนนตรี อันคนทั้งหลายบ่ได้ตีบ่ได้เป่า คีเป่งออกเล่าเสียงคัง ทั้งหอยสังข์พ้องเสียงสั้นก้องนองทั้งหิมพานต์ปองคงไหญ่ แม่น้ำไผ่ไฉน โอดัดตตรึงแลเขาสิเนโรราษ อันเปนพระญาแก่คอยทั้งหลาย คีอ่อนน้อมไผมา เปนโกลาหลกิด ก้อง เปนต้นว่าแผ่นดินร้องและคอยคราง คีเปนมหาปางอันไหญ่ สมัยไซ้พอประหมาดทั่วจักกवाल แส่นโยชน์ อุกขฤกโสคถึงพรหม ลวงกว้างกลมมีแส่นโยชน์ พายลุ่มโสคถึงอวิจิ ปางเมื่อพระมุนี คนผ่านแล้ว เข้าสู่ เวียงแก้วนครพาน มีอัศจรรย์ไหญ่หลายประการต่าง ๆ ปูนโสกล้ำสว่างแกมวอน เช่นแล

ในเมื่อพระพุทธปรินิพพานไปแล้วคั้งอัน ส่วนว่าคนและเทวดาทั้งหลาย คีถึงเชิงอันโสกล ทุกข์ คีร้องไห้ร่ำไรไผมาว่า บัดนี้ป่าปรัหมกั่มอันแน้นหนาหาความเผิดละอายบ่ได้คักจกมีมาก เท้าจักมีบาปแลกั่มมีเวรมาสูน ผู้จักกะทำบุญหื้อเปนคุณคักจกมีพายน้อย ผุ่งกะทำบาปหาบช้าคักจกมี พายหลาย คีเท้าจักจมลงสู่อบายทั้ง ๔ เหตุบูรีที่เปนนุญ โมหากุมผันหน่อง เทียงจักชก้องงพาวาย หื้อพลันตายพลันเกิด ที่นรกเดือคอวิจิ หวังว่าคิหมันแน้น ถือบ่แม่นผิดตาย เหมือนบ่ตายหมันเทียง มีมานะเสียงหากัน อวิชาผันพันพอก บ่หื้อข้ามพันออกสงสาร ผัดเวียนไว้นานพรั้าช้า ขวนกันขึ้น ฟ้าหากบบางชะแล ผุ่งหมุ่นอินทพรหมยมราช ทั้งครุฑนาคและไอสวร กุมภันฑะคันธัพพักข เทวา เขะกันมาชู้ด้านด้าว ทั้งท้าวเวสสุวัณณ์ ทั้ง ๔ สวรรค์ฟากฟ้า ถ้วนหน้าคู้อินทพรหม ผุ่งสัดต์ และคนทั้งหลายหลก ทั้งการวิกอาจสกุณณา ทั้งกินนรานราช นักขัตตฤกษ์กับชาตிரายุ เขะกัน มาดูทั้งหมองหมุ่นเส้า ปางเมื่อพระพุทธเจ้าจักเข้าสู่เมืองนิพพาน อันว่าสัดต์คิริงจานมีในป่า ทั้งช้างม้าค่างรี ทั้งราชสีสิงห์แรคไหญ่ เนื้อร้ายไกล่หมูกวา ทั้งกวางฟานกระต่าย วอกค่างม่าย ถึงจุ่น เสือแล้วสุนัขควายเถื่อน รุ่งแหลวเถื่อนเดินดง เสือเหลืองจงขางเถื่อน ทั้งค่านั้เพื่อนจัวกะทิง สัดต์ในดินงูอด คลัดคลั่งสอคไผมา ผุ่งสัดต์ตาอันอยู่ในน้ำ ทุกเถื่อนถ้ำคองคา ทั้งเมกขลาอารักษ์ เปนชาตียักกะผีเสื้อ เจือกอยู่เรือกคองคา ทั้งปูปลาหอยเต้า จักเข้าเฝ้ามั่งกร กุ้งเหี่ยวจอนแคล้นคลั่ง ปูปลาดั่งรูปรอย ปลานางคอยเดินเทศ เพสเหมือนเนื้อเนตนางคน ส่วนสัดต์ทั้งมวลมีในโลก มีโทมนัสโสกลโสกา ปางเมื่อพระพุทธเจ้าตนผ่านแล้ว เข้าสู่นครพานไผวันนั้นแล

ตथा มลลราชาน ในกาลนั้นส่วนพระญามัลลราชา คีหื้อเสนาอำมาตย์ทั้งหลายประดับ  
 ประดาแต่งแปลง ยังโรงคำอันแล้วไฟด้วยแก่นจันทร์แดงควรค่าแพงนัก บัดนั้นพระญาคีหื้อสั่งตถ  
 แต่งห้างแปลงอันจักเลิกซากส่งสการบูชา ที่อันประเสริฐ ถ้าเลิศควรระมาเอาใจ สนุกชมชื่นยินดี  
 ปีติ ๕ ประการมีใสสว่าง กวาดเผี้ยวห้างขวางงาม ราบเพียงตามสะอาด จึงหื้อตั้งปราสาทหลาย  
 หลัง ขึ้นซ้อนขึ้นมุงบนเชิงยอด แปลงแม่ทอดประตู่โง่ง หลังมุงบนมุงมาก ตั้งยอดปราสาท  
 ของปถี ซ่อฟ้ามีแปดถ้อย แฉวไหย่น้อยแปดสาย ห่วงหลามไหลจุจอด แต่จอมยอดครณี ประดับ  
 งามคิมีสรีวิลาส ชาวชาติหมอแปลง เอาแก่นจันทร์แดงเครื่องกุ่มเกลี้ยงเกลี้ยงจุมคอกบัว เพื่หื้อเป็น  
 หลังามสะอาด ซ้ำประดับแก้วะวาดลายคำ ซ่างตถแต่งทำพร้าพร้อม ทุกแห่งน้อมนำมา ประดับ  
 ประดาเรืองเรื่อ รัสมีเพื่หื้อคำแดง ซ่างแต่งแปลงงามสะอาด มัดหมั้นคาดจันคอง จาลงสูงแปดมอก  
 ร้อย ๘๐ สอดคิหิถี ประจิตริสสนาคีเลิศแล้ว ด้วยแท่นแก้วและคำแดง ชาวช่างแปลงแสงใส  
 แวดแก้วไคว่สมเพิง เปนลายเลิงจุจอด พื้นโรงคำขาวเจียวเหลืองแดงคำสีเสด ซันนี้แวดแปดรา  
 ประดับประดาตั้งงามถ้าเลิศ ซ่างประเสริฐเรียงแปลง คุปฺนแยงถูกมอก ทุกซอกซกักต้องคอกทุกพาย  
 คุโณมฉายทุกถ้ำ ระเบอมขัวจีดลายคำ ระเบอมหงายถ้ำทองแท่นคอกคืบ เปนนิดแนวคำ ผ่าควม  
 จ้าหับแทบ มุขซอนแวดพายบน เข้าหาจนดูแจ้ง คอกคืบแวดปานปูนเหลื่อมเหลื่อมมะบาย  
 ะวิดวะวาดวาดใสโสภายะยวาด รูปครุณาคนาคิ หังมานปีและซ่อฟ้า ต่างกาบจว่าเลียงกัน  
 โสภินาฉั้นชาวฟ้าแต่ง น้าวเนื้อแวงกวัดไกว หะเหื่องไหยะยวาด ๗ ชั้นอาจงามคิ มีรังสีวะวาด  
 ร่มฟ้าอาจตาคน ถัดนั้นพระญาคณสวัทสวาท คีหื้อแต่งปราสาทงามคิ แล้วด้วยทิพสังคิหังแห่ง  
 คิคคำแผ่นแดงงาม โคมสะครานดูอาจ ประดับแก้วคางงามคิ แต่มานปีจุจอด ต่อเท้ารอดครณี  
 มีรัสมิ์ดูองอาจ คุวิลาสใสงาม แต่งกันหามสุบสอด พร้อมหย่องดิงาม เพื่หื้อว่าจักเอาสร้งพระมุณี  
 บุญใหญ่ จักยกโรงคำเข้าไต้พายใน แต่งรูวไวบ่ซ้ำ หังเทวคาอันอยู่ฟ้าพายบน หังหมุ่คนอันอยู่พาย  
 ลุ่ม มาประสมชุมนุมกัน หังอินทพรหมยมราช หังครุณาคและไอศวร หังกุ่มกัณทะคันธัพพะ  
 องอาจหังท้าวจุโลกบาลพร้อมกันทุกหมุ่ สุมกันอยู่แเกมคนเขาคีเลงหันทุกเพสปางเมื่อพระพุทธรเจ้า  
 คนวิเสสภูบาล เข้าสู่เวียงนิพพานที่นั่นแล้ว วันนั้นแล

ตथा ในกาลนั้นไฟพายหน้า พายในมีมหาอนรุทธเจ้าเป็นประธาน เปนที่สั่งสอนเดือน  
 บอก หังพายนอกและพายในตามโอวาท มีท้าวพระญาอินทพรหมยมราช มาอวยคอดยายแวดล้อม  
 อ้อมแปดปริวาร บูชาด้วยบุปผาบานคองคอก หังเข้าคอกขาวใส ประทีปไต้เทียนไฟ อวยคอดยาย  
 พร้อมแล้ว คีมาสงรงเสพบูชาด้วยดุริยนคริทิพอันมีมาก พื่อนเหล่านหลากหลายฉั่น เหล่นหลาย  
 พรัดต่างๆ จับพื่อนอย่างบูชา คนแลเทวคามาคลับคั้ง สะพรั่งพร้อมบูชา เมื่อนั้นเทวบุตรเทวคา  
 อินทพรหมยมราช คีมาอาบองสงรงเกศ ด้วยน้ำวิเสสคันธะของหอม มาสงรงคนแห่งพระพุทธรเจ้า  
 แล้วคีเอาขังแผ่นผ้าอันประเสริฐมาพอกพัน ยังวรองคั่นแห่งพระพุทธรเจ้า คีพอกพัน ๕ ร้อยชั้นแล้ว

ด้วยไหมเทศ อ่อนวิเสศกุมาร เป็นปริสุทธิบัวรวมลู่ประการพร้อมแล้ว จึงเอารองคั่นแก้วเข้า  
สู่โรงคำ ฝากควมจำหับแทบ เอาขันร้องไห้แทบปูชา ทั้งฝูงคนแลเทวดาอันมาก จึงเอาโรงคำขึ้นตั้ง  
ปราสาทพวยบน ดูสมเพิงงามทุกซอก รัศมีออกเรืองไร เพ็งคั่งเปลี่ยวไฟระวาด ๖ ห้องฟ้าอาจถึง  
พรหมคี่มีแล

ครหา ในกาละเมื่อนั้น นางมัลลิกาอันเป็นชนิกา อันเป็นแม่มารดาออกเจ้า ทำร้องไห้อยู่  
พายนอก ฝูงคนคือคนกลิ้งท้าว ร้องเอ็งกล่าวปูนวอนว่า โอโยหนอ พระภุชอรเหยคนผ่านแล้ว  
พ้อยว่าเข้าสู่เวียงแก้วเนรพาน มาละคำทานเสียชะกว้าย รอยว่าวิบากร้ายแต่หัดมาชะแล ข้าแต่  
พระพุทธรเจ้า พระนั่งเกล้าเหนือหัว เหตุว่าคำกลิ้งแก่ท้าวพระญา แม่จึงบิได้มาใกล้ ทำจกร้องไห้  
แต่ไกลคน คือคนวิงวอนแห่งหอด แม่นี้ก็เที่ยงจักทอดสยุดตายชะแล ข้าแต่พระศัพพิณ  
ตนเป็นครูโลกหล้า มาโปรดผู้เข้ามาทันได้เถิง ดังข้ามารำเพิงถ้วนถี่ แต่ต้นที่เถิงปลาย แม่ก็กลัวตก  
อบายหลาก เหตุว่าได้ออกปากหื้อทาน เป็นนิจกกาลอันใหญ่ จึงจักข้องไฟอาลัย กินแห่งใจจะ  
แม่ทำจกร้องรำไห้อยู่วิงวอนชะแล ข้าแต่พระพุทธรเจ้า ตนเป็นปิ่นเกล้าโลกสงสาร แม่จักได้หื้อ  
ทานคือเป็นอันยาก เพราะว่าผิวแก้วพราดแม่แล้วตายไฟ ยินหนักใจทุกข์โศก ข้าเป็นแม่ร้างหม้าย  
โลกคือย็นร้ายโศกนินทา ยินสังกัลล้าบาก ข้าว่าพระเจ้าพราดนิพพานไฟ พ้อยจักมีโผมาผายโปรด  
หื้อหายโศกโศกาคอบายนั้นชา ข้าแต่พระพุทธรเจ้าตนประเลื้อ ถ้ำเลิสกว่าโลกทั้ง ๓ ผิเลยัง  
ทรมาณ แม่ก็จักไฟลามต่อปาก หื้อเลี้ยงหลากที่สงสัย ทั้งสังกาใจฝูงอื่น หื้อใจแจ้งขึ้นยินดี ปีติมี  
ถ้ำเลิส ผรณาเกิดเต็มคิง ชะแล

ในเมื่อนางมัลลิกาทายกายยังรำไรโผมาคั่งอัน ส่วนพระญามัลละแลอินทร์พรหมยมราช  
ทั้งเสนาอำมาตย์หมู่หลวงหลายหลาก ก็ห้ามเอาปราสาทแห่งพระพุทธรเจ้า เพื่อว่าจักไฟได้ตามทาง  
อันคนทั้งหลายหากแต่งตั้งห้างประดับประดาวิลาส ประดับอาจโสงาม ยังหนทางอันชื่อ ก็เพื่อ  
ว่าจักเข้าสู่กองหล้า คนมีดมัวลัดคดลั้ง เป็นมหาปางสะพรั่งหลังไหลหลาม เอาขันหามพระเจ้า  
ว่าจักท่องเต้าเทียวไฟ คนหลามไหลลัดคดลั้ง สะพรั่งพร้อมสิ้นสิ้น ยัดเยียดอวยนอย่างทุกเมือง  
พรั่งเทียวไฟ ถ้านพอดเหลือใจหิวหอด ยกย่างเทียวทาง ตาพอทางปั่นซ้าย คีบซ้ายไฟไหน เขา  
ย็นเหลือใจเล่า ปลงลงที่เกล้าปูชา เขายินสังกามีมาก เหตุใดพระพุทธรเจ้าบ่พราดสระเด็จไฟนั้นชา  
ที่นั่นคนทั้งหลายและเทวดาทั้งหลายอันมาก หันพระพุทธรเจ้าบ่พราดคลาไฟ เขายินอัศจรรย์ใจมีมาก  
คิดแล้วหากปูนอาม เขาเอาไฟลามถึงมหาอนุรุธเจ้า มือตั้งทั้งเกล้าวันทาว่า เหตุฉนั้นโคชาดูหลาก  
พระพุทธรเจ้าบ่พราดสระเด็จไฟนั้นชา เมื่อนั้นมหาอนุรุธเถรเจ้าจึงพิจารณาด้วยทิพจักจุญาณอัน  
วิเสศ ก็รู้เหตุอัชฌาสรียังใจแห่งพระพุทธรเจ้า อันบ่มีใคร่ท่องเต้าเทียวทาง อันคนทั้งหลายไฟถาง  
เผี้ยว ทัดเชื้อไกลเทียวไฟ พระบ่มีใคร่ไฟ ตามวิสัยแห่งเจ้า จักมีใคร่ท่องเต้าเทียวไฟ แต่หนไกล  
ผัดเลียบได้หางเวียง หื้อเลียบเอียงทางนอก ถึงด่านวันตกแล้วอวบน้ำพอกเมื่อเหนือ ถ้ำดับเมื่อ

วันออกข้าพริกพอกคีนมาหา มัคคาทางเกล้า แหวนประจุกล้ำวันออกเกล้าคี่แฉะ จึงแม่นวิสัยพระมุนีคนผ่านเผ้า อนุรุทรเถรเจ้าหากรู้ธรรมาศรัยจึงใคร่บอกกล่าว ร้องเอิ้นปล่าวหา ทั้งท้าวพระญาและเสนาอามาตย์รู้แจ้งอาจจิงใจ คี่มีแฉะ

ส่วนว่าท้าวพระญาแลเสนาอามาตย์ อินทพรหมยมราชทั้งหลาย คี่มีใจซึ้นน้อมยอขึ้นยินดี จึงห้ามเอาพระมุนีญาณยอด สระเค็งสอดเทียวไพมาตามพุทรวสัย อันเถรเจ้าหากบอก เขาคี่ห้ามเอาพระพุทเจ้าสอดคกลางเมือง จึงจักไฟถึงจอดเรือนนางมัลลิกาแม่ออกพระพุทเจ้า คี่ยังยออยู่บ่ไฟ แม่นว่าท้าวพระญาทั้งหลายยกดินคี่บ่ออก จึงเอากันยอขบยังปลงวาง ว่าเป็นเหตุการณ์คี่นนี้ชาพระพุทเจ้าตถาพ้อยบ่ไฟแลมเกล้า ข้ายอขบยังเหมือนเกล้าหัวที นีชา

ส่วนว่าท้าวพระญาทั้งหลาย ยินอัศจรรย์ใจสังเวช ว่าจักเป็นเหตุคี่นนี้ชา ว่าอันแล้ว เขาจึงไพถามถึงมหาอนุรุทรเถรเจ้า คี่จึงเข้านิโรธสมาบัติเลงดู คี่รู้ว่าพระสัพพัญญูโยโคด มักใคร่โปรดกรุณา ยังนางมัลลิกาแม่ออก มักใคร่ทอดเททาน มีคำผานถึงถูก เพราะว่าลูกแลผัวตายทุกข์เหลือหลายยิ่งกลายเป็นแม่ร้างหม้ายอยู่เฒ่ามั่วด้วยลูกแลผัวโสกเส้า เพราะว่าพระเจ้านิพนพานไฟนางอินแห่งใจอยู่ใช้ ๆ ร้องรำให้อยู่แวนแลนา

คี่ สุตฺวา ราชา เมื่อนั้นพระญามัลลสะได้ยื่นคำแห่งมหาเถรเจ้า หากบอกกล่าวหื้อรู้ข่าวสังกาพระญาคี่มีคำกรุณานางมัลลิกาแม่ออก แห่งพระพุทเจ้ายอดกระสัดรา พระญาคี่เรียกหานางมัลลิกามาแล้ว พระญาคี่เล่าโลมนางมัลลิกาวา อมมตาค ดูราแม่มัลลิกาเหีย บัดนี้พระพุทเจ้าตนประเลฐ คี่มาโปรดแม่คี่หสิ ตามเจตนาบ่เปล่งปอด แม่จูงทอดเททาน ตามใจบานชมขึ้น หื้อหายเลียงคี่นใจนางคี่เหือะ

เมื่อนั้น นางมัลลิกาได้ยื่นคำพระญาไขกล่าว ร้องเอิ้นปล่าวเตือนนาง คี่มีปีติบานชมขึ้น โสมนัสตต้นยินดี อภิรมย์บังเกิด นางคี่เหือาเรื่องประเลฐชื่อว่ามหาตตาศาสตราของโกดรัตมิโสคเรื่องไร นางคี่ยกโยงไฟอากาศ ดูวิลาสพวยบน เพื่อว่าจักหื้อคนและเทวดาทั้งหลายได้อ่อนโมทนาชมขึ้นยินดี นางคี่ยกยื่นหื้อเป็นบุญเมื่อนั้นแล

ในกาละเมื่อนั้น ส่วนว่าเสนาและอาตย์ ทั้งบัชชานราชทุกคน ทั้งอินทพรหมยมราชทั้งครุฑาแลไอสวร สัพเพชนามวลหมู่ คี่น้อมหน้าอยู่โมทนา ยอดกระพุ่มมือสาเอิ้นปล่าวกล่าวอ่อนโมทนาแม่น ดูทั้งหลายข้าทั้งหลายคี่อ่อนโมทนายินดีเซ่งทานแห่งนางมัลลิกาทายกาแล้วอันคี่เป็นโกลาหลอัน ๑ อันคี่ยว คี่หื้อเสียงสาธุการของโกด ทั้งหมื่นโลกจักวาพ ด้วยเสียงสาธุการอันมาก ๖ ห้องฟ้าตราบถึงพรหมคี่มีแฉะ เมื่อนั้นนางมัลลิกา คี่หื้อไยยังฝำโรงคำ นางคี่เลงหันยังวรองค์ตนแห่งพระพุทเจ้า นางคี่เลิกกระพุ่มมือขึ้นไหว ร้องรำให้ไพมา ถวายวันทากายเกล้า ว่า ภนฺเต ภควา ข้าแควพระพุทเจ้า ตนเป็นปิ่นเกล้าโปรดสงสาร บัดนี้แม่คี่น้อมนำมาทานของโยคยังเครื่องมหาตตาศ ๘ โกฎ ดูวิโรจงามคี่ ด้วยปีติมีบ่เส้า ถวายบูชาทานจิมพระเจ้านั่งพันไฟ ด้วยใจ

โสทรชน แม่ทัพปราชญ์อันอื่นสักอัน ขอจงเป็นปัจจัยไทยธรรมแก่นักแก้ว คือว่าเมืองฟ้าแลเนรพาน  
แต่เทิอะ คั่นว่านางมัลลิกามีคำปราศณาวรรณพร้อมแล้ว ส่วนท้าวพระญาทั้งหลาย ก็เอาข้อมหา  
วัดถาผืนนั้น พอกพันยังวรวงศ์ตนแห่งพระพุทธเจ้า เป็นอันรุ่งเรืองงามมากนักแล้วก็หือเสียง  
สาธุการอันมากนักแล้วก็เอากันห้ามพระพุทธเจ้าสระเค็งไฟกล้าวันออกต่อเท้ารอดคลองหลวง  
คนเฒ่ามัวลัดคดลั้ง แวดล้อมสะพรั่งบูชา มากนักแล

เมื่อนั้นพระญามัลละแลอินทร์พรหมยราชทั้งหลาย ก็เอาโรงค้ำแห่งพระพุทธเจ้า ขึ้นสู่กอง  
หลัวพายบนแล้วก็เอากันปทักษิณวงแวง ร้องไห้แหบปฐา ขอสมมาขมายังโทษพระเจ้าคือโปรด  
กรุณาวันนั้นแล ที่นั่นฝูงหมู่อินทร์พรหมยราช ก็ถือเอาข้อมันไฟทิพแต่งบูชา ฝูงคนก็เอายังข้อมัน  
ไฟแห่งคนแล ส่วนว่าไฟแห่งเทวดาแลคนทั้งหลายฝูงนั้น ก็บ้ออาจจักไหม้ยังกองไม้และกองหลัว  
แห่งพระพุทธเจ้าได้ คั่นว่าเข้าใกล้ดับไฟ เป็นดั่งถ่านไฟทอดคกน้ำนั้นแล เมื่อนั้นคนแลเทวดา  
ทั้งหลายฝูงนั้น คียินจิตอัศจรรย์ใจเป็นอันมาก คิดแท้หากปุนอาม ก็จึงเอากันไฟตามเชิง มหาเถรเจ้า  
ก็ยอมมือตั้งเกล้าถามควา อนุเต ข้าแต่เจ้าคุณ ส่วนพระสัพพัญญุตเป็นครูวิเสส พ้อยเป็นเหตุจันใด  
ผู้ข้าทั้งหลายสังกาใจมีมาก แก่นแท้หากปุนอามเช่น เสนา

ที่นั่นมหาอนุรุธเถรเจ้า ก็เข้าสู่ยังฉาน เลงด้วยทิพจักขุญาณอันวิเสส ก็หันยังเหตุนี้ไซ้  
หันยังน้ำใจแห่งพระพุทธเจ้า อันจักอยู่ถ้าถูกตักขันธ์แล้วไปทันมา ก็จึงเจียรจาไขกล้าว หือรู้แจ้งข่าว  
ทุกประการว่า โภ มหาราช ดูรามหาราชทั้งหลายเหยย ส่วนว่าพระสัพพัญญุตเป็นครูโลกหลัว ก็ยัง  
ยังอยู่ถ้าถูกตักขันธ์ อันไฟโปรดฝูงคนต่างๆ ประเทศแดนด้าวเขตต่างอาณาคือว่ามหากัสสปเถร  
เจ้า ยังฝั่งท้องเค้าเที่ยวทาง บ่เหิงนานจักมารอด ถึงกาลจอดยามคี่ ชะแล เมื่อนั้นคนและเทวดา  
ทั้งหลาย ได้ยินยังคำมหาเถรเจ้าหากบอกกล่าวจันนั้น ก็เอากันยอบยังอยู่ช่า บูชานบ้นอมนัสการ  
ด้วยเข้าตอกคอกไม้คั่นธวณจันท์พร้อมแล้ว ก็จึงเอาสีล ๕ สีล ๘ พร้องก็ร้องไห้แหบปฐา  
ด้วยประการนาๆ ต่างๆ ลาง พร้องก็เอาดอกไม้วานบูชาวันนั้นแล

ตทา ในกาละนั้นบ่เหิงนาน ส่วนมหากัสสปเถรอุทานวิเสส มีภิกษุทั้งหลายจะเดินเทศ  
เปนปริวาร ก็เอากันได้ทางมาจักดาใกล้รอด ที่พระเจ้ายุดจอมมุณี คีมาพบอัญญุตติผู้ ๑ ไซ้ ก็ถือ  
เอาดอกไม้มันนิกา ก็ไต่เที่ยวทางมาเถียรอด มหาเถรเจ้า อันเป็นครูแห่งสุทธานทั้งหลาย คีนีพพาน  
ไฟแล้ว นานประมาณว่าได้ ๒๐ วันทันวันนั้นแล อันว่าคนทั้งหลายและเทวดาทั้งหลาย ก็แวดล้อม  
ล้อมเปนปริวาร เพื่อว่าจักส่งสการในป่าช้า เพื่อว่าจักยังถ้าสุทธานทั้งหลายแล

เมื่อนั้น มหากัสสปเถรเจ้าก็หันยังกิ่งดอกไม้มันนิกา อันท่านอัญญุตติเอามานั้น ก็เปน  
อันแจ้งใจนักแล ส่วนว่าเจ้าภิกษุทั้งหลายฝูงเป็นปฐุชน ไปได้เถียรหันดาที่อดังอัน ก็เอากันร้อง  
ไห้ร่ำไรโหมาคีมีแล ที่นั่น ท่านอัญญุตติผู้นั้น ก็ห้ามเจ้าภิกษุทั้งหลายฝูงอันร้องไห้ว่าดังนี้  
โอ ดูราเจ้าทั้งหลาย อย่าได้ว่าจักร้องไห้โสทุกขนักกว่าเช่นเทิอะ ตั้งแต่นี้ไฟพายหน้า บ่มีไฟจักมา

ห้ามกะด้างจัดขึ้นยังเราทั้งหลายแล อย่าว่าจักร้องให้เทอะ บัดนี้เจ้าท่านสมณคณินพพานไฟแล้ว ตามใจเราจักกินจักอยู่ บ่มีใสมหาพุเจียรจา ห้ามคำเราทั้งหลายชะแล เหตุนั้นเจ้าทั้งหลายอย่าว่าจักได้ ร้องให้ทุกข์โศกโศกใหม่พันประมาณเช่นเทอะ ท่านอัญญุตติผู้ นั้น คีเจียรจาตามวิสัยแห่งมันเท่านั้น แล้วคืหนีไฟตามวิสัยแห่งมันนั้นแล ส่วนว่ามหาเถรเจ้า ได้ยินคำแห่งอัญญุตติหากกล่าวเท่านั้น แล้ว เจ้าคืจำไว้ในใจหื้อหมั้น แล้วคืพาเอาเจ้าภิกขุทั้งหลายเข้าไฟสู่สำนักแห่งพระพุทธเจ้า นั้นแล

เทว ปาธา อันว่าบาทจักกัคำคืว่าดินทั้งคู้แห่งพระพุทธเจ้าคืบุผาโรงคำออกมารับเอา อามิสสการแห่งมหาเถรเจ้ามีฉัพพรรณรังสีใสส่อง เหลืองเหลืองผ่องคั่งคำแดง ปูนคืแยงสะอาด มหาคัสสเปเถรเจ้า คืบ่น้อมกราบวันทาวันนั้นแล คินว่ามหาคัสสเปเถรเจ้าจะใส่เกล้าบูชาแล้ว ส่วน ว่าจักกัคตินแก้วคืลวดสระเด็งคินคั่งเก้า คืบ่น้อมรอยสักเท่าเส้นผมแล ในเมื่อมหาคัสสเปเถรเจ้าไห้ว นบคืบออย่าแล้ว คืลงมาอยู่ที่ควรแก้ตนแล

อถ กาลเ ในกาละนั้น ส่วนว่าท้าวพระญาและอินทพรหมยมราช ทั้งครุฑนาคและไอสวร ทั้งหลายมวลดหมู่ คืเอากันแต่งยังยนต์ไฟทั้งหลายต่างๆ บูชา อันว่าไฟแห่งคนแลเทวดาทั้งหลาย คืเท่าไหม้แต่กองหลัวแลเครื่องทั้งหลายสิ่งเดียวแล้วคืลวดดับไฟเสียงแล

ยทา กาลเ มีในกาละเมื่อใด ตทา กาลเ ในกาละเมื่อนั้น อคฺคิตะโชธาตุ คืมาไหม้วะวาด ยามเดียว ลูกเปนเปลี่ยวเรือกลาด กระซังขึ้นสู่อากาศพวยบน คินว่ายอบลงหายชะยาด คืลวดกลาย เปนธาตุทั้งมวล มีรัสมิ์เรืององอาจ ๖ ประการ ชาบถึงพรหมโลกพูน คืมีวันนั้นแล

ส่วนว่าธาตุพระพุทธเจ้าเราดวงใหญ่และน้อย มี ๓ ประการ อันไห้เท่าเม็ดถั่วคว่าง อันปานกลางเท่าเม็ดเข้าสารหัก อันน้อยน้กเท่าฟันผักกาด มีรัสมิ์อาจดูงาม ในอาทิพานแถมเล่า คืว่าเกสาคันดาเขี้ยวมี ๓๒ ตามพุทธจารีตกับทั้งดูคัคัมภีร์ บ่ไหม้เลาโรสเปนปิกกคือยู่ฉันคื คืมีรัสมิ์ ใสโสศ พระเจ้าไว้โปรดอินทพรหม อันว่าเครื่องพอกพันตุนแห่งพระพุทธเจ้าพวยใน เตโชไฟไหม้ เลี้ยงบ่เหลือสักอัน อันว่ามหาคัสสเปเถรเจ้า อันเปนเครื่องประดับประคานางมัลลิกาด้วยใจเจตนา ยินคืใจ ๆ ไฟคืบ่ไหม้สักอยาด เหมือนคั่งแผ่นคำแดงห่อธาตุพระพุทธเจ้าอยู่ฉันคืแล เมื่อนั้นเทวดา ทั้งหลายคืยินอัศจรรย์ใจมีมาก จึงนบ่น้อมกราบบูชาวันนั้นแล

พุทธปริณิพพุตคืตา ปริณุณา กรียาอันกล่าวหื้อพุทธนิพพาน คืสมเร้งสระเด็งแล้วเท่านี้ก่อนแล

ปริณุณณะสระเด็งแล้วยามแตรโกสัเทียงคินเข้าแล อิมินา ธมฺมสัทฺตคฺค เนกขมฺมปพฺพชฺชา ยาว พุทธปริณิพพาน คจฺจนฺติ ลิกฺขิตฺต โชฏกฺวรวุทฺธสฺสเน อรหฺนฺตา มคฺคญฺาณเน สพาภิญฺญาณเ อถวิโมกฺเขคฺคณฺธิรปฺลญฺเณ ผลมฺุตตม มหาณิพฺพาน มหาณิสฺสเส ลภญฺเญยฺยามิหิ สจฺจํ นิพฺพานปจฺจโย โหนฺตุ โน นิจฺจํ ชฺวํ คังนี้ จังจักมีแก่ผู้เข้าแลพ่อแม่พี่น้อง ญาติสัมพันธวงสา พ่อออกแม่ออกแล สัทธาทายก และอาวอาป้าปู่ลุงตา ครูบาอาจารย์ อุปัชฌายสหายมิตร เปนปัจฉัยแต่ยามนี้เดี๋ยวนี ไฟใจ ๆ トラบต่อเท่าได้ถึงเมืองนิพพานแค

## ธัมมพิมพาฬิลาป

ต้นฉบับวัดท่าโป่ง ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

จุฬศักราช ๑๒๗๔ (พ.ศ. ๒๔๕๕)

\*\*\*\*\*

นโมตสฺสสตฺถุ ฯ

ปพฺพชา ยทฺรสิเน ภโว หิริสินศฺตโม โน ภควา ปพฺพชา ยทฺรสิ เนตฺตา ยทฺรจฺจินเนหา  
วทฺธ อจฺจนฺตวิปฺลุตฺโต ตกฺขณฺตสมฺหิ ทฺรศฺสเร สติ ชฺวรสมฺมตฺ ปถหิตฺวา สกฺกโร กโรณนฺมฺ มตา  
จกฺกวตฺติราชสิ วิริยกปฺปิตฺตวตฺถุ ปุริวิปฺลุตฺติริ อสฺสิจฺจวา สติ ปสฺสุตฺตปฺนฺนตฺ ติริสฺสุวิริย พมฺพิสนฺธุริรา  
ตุริ ตริ ชเนตฺวา อุกายมฺมุขปตฺตทการโว ตํ สุวณฺณปตฺติ พิมฺพา วิย ตทปฺรชมนฺนณฺจ ราหุล  
วรนฺต นฺรชยน เปตฺวา หทตฺมहिตฺตล สมฺมยฺธา คตฺสทกปฺปิตฺตสิริสฺสุทฺโททฺน มหาราชํ ปมฺย อนฺนตฺร ติต  
สฺสสมยฺวสฺสทฺน มหาชน โกถํทยํ อภิรฺยฺหิ นิภฺยมนฺตํ โอกฺสจฺจวริ ปทํ หิตฺวา อภิสมฺพุทฺโธสิ มาติกา.

สาธโว จูราสฺสปุริสสํทเจ้าทงฺหลาย ปพฺพชา อันได้เปนพระที่รักแห่งหอรทัยประธาน  
แห่งคน ผู้อันสมเด็จพะพุทธเจ้าตนเปนใหญ่แก่คนแลเทวดาทงฺหลาย ปตฺติ วสิโส อันมีหัวใจ  
อันชมชื่นค่องคูลอกพรหมวิหารธัมมคือ พระมหากรุณา ปสาทะ จักใคร่หื้อสัพพสํคัตตงฺหลาย  
ทงฺยังชายผู้หวังเอาอดเนรพานอันจักมาพายหน้า ก็ปราบแพ้แล้วเชิงกิลสัดตหา รูปสังขารธัมม  
เปนที่แล้ว เจ้าก็ยงได้เถลิงนิพพาน กับด้วยปัญญาญาณอันแก่กล้านั้นแล ภควา อันว่าพระพุทฺธเจ้า  
คนมีภากะอันงาม เจ้าก็มีใจรักในมทานกัสมฺมสุขกระเสม พระพุทฺธเจ้าก็มาละเสียยังเวียงแก้ว  
กปิลวตฺถนคอรอันใหญ่กว้าง สุขกระเสมยิ่งนัก แลประกอบไฟด้วยสรีระสํปตฺติ เปนประคองจะคัง  
สวรัคทพิภแห่งพระญาจกฺวตฺติราชนั้นแล เปนที่ปรารภนาแก่สัพพสํคัตตงฺหลาย วิปฺลุตฺติ อันกว้าง  
ขวางไฟด้วยญาคิวงสาทงฺหลาย หมายมีพระญาสรีสฺสุทฺโททฺนมหากระสัดตรา ตนเปนพระปิตตาดน  
พอนั้นแล อัน ๑ พระคิมมาละเสียยังนางพิมพาอันเปนแม่แห่งเจ้าราหุล ผู้เปนลูกเจ้าแห่ง  
สากยราชนั้นแล ส่วนนางพิมพาผู้นั้นอันประกอบไฟด้วยรูปโฉมโนมพรรณวิณณะอันงามยิ่งนัก  
เหนือกว่านางนาฏสนมทงฺหลายอันได้หกหมื่นหกพันนางแล พระพุทฺธเจ้าก็จักมีใจมกจักใคร่  
เอื้อเฟื้อ คับมีคำอาลัย ละเสียแล้ว เจ้าก็ขึ้นสู่ม้ากัณฐกะอัสสยาน กับด้วยสหายผู้ชื่อว่า จันนอามาตย์

ในเมื่อรวายตริกกลางคีนนั้นแล้ว เจ้าก็ได้ถือปัญญาณทพิภยชินิกขมกัสมฺม แพบแม่  
น้ำอโนมามหานที ที่ยังปัญญาณแห่งตนแล้ว เจ้าก็ปลงลงยังเกสเกล้าเกสาอันงามจำเข้าสู่  
สัพพัญญุตญาณอันประเสริฐ ได้ตรัสแก่สมพารปารมีสัสมโพธิญาณ แพบเค้าไม้มหาโพธิรุกขา  
ด้วยอิทธิทธิธอานุภาพ เพื่อบันจักหื้อเปนประโยชน์นาแก่คนแลเทวดาทงฺหลาย เจ้าก็สระเด็จเข้ามาสู่  
เมืองกัปปิลวตฺถมหานคอรแล้ว จึงขึ้นคำว่า พระพุทฺธเจ้ามีเดชะทธิธอานุภาพเพื่อบริษณะแก่ญาติ  
ทงฺหลายนั้น จักหื้อเปนประพมาณไค่นั้นชา ภควา อันว่าพระพุทฺธเจ้าแห่งเรานี้มีประพมาณปารมี

อันแก่กล้าล้วนถ้วน ๓๐ ทัส พระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญแล้วยังแผ่นดินทั้งมวลที่อหวนไหวไผมา  
แทบช่วงมหาโพธิบัลลังก์แท่นแก้วนั้นแล

ราชา เปตฺวา พระพุทธเจ้าที่เผาศึกแล้วยังบาปกรรมคือกิเลส รากะ คัดหาทั้งหลาย  
ที่อวินาศปรายแพ้แล้วด้วยไฟอันใหญ่ พระอรหันตามัคคญาณ จากกิเลส รากะธัมมทั้งมวล  
กับด้วยสัพพัญญุตญาณนั้นแล ในเมื่อเวลาปัจจุสมัยยามจักโกถ์รุ่ง วันนั้นเป็นวันพุธ ๔ เดือน ๘  
ออก ๑๕ ค่ำ ไทยกคเถ้า คั้นว่าบวระมวลแล้ว พระพุทธเจ้าจึงเทศนายังธัมมจักกัปปวัตตนสูตร  
โปรดปัญจวัคคีย์ภิกษุทั้ง ๕ คนแล้ว ที่เขาสถิตยอบยังอยู่หือเสียงเหม็นตรดู แล้วเจ้าที่สระเต้งไฟ  
ยังเมื่อง ก็ปิลวัตถุนคอรแก้วกว้าง อันมีหมู่อรหันตสาวกะเจ้าทั้งหลายได้สองหมื่นตนเป็นปริวาร  
แวดล้อม มีพระอุททายิเถรเจ้าเป็นมคคะหนทางนำไฟก่อน สพุพโต ก็ได้ถึงยังข้างฝั่งแม่น้ำ  
โรหิณินที ที่นั่นก็มีแล ญาคโย อันว่าญาติทั้งหลาย รูปจวนทนา ก็ไฟค้อนรับแล้ว คืออาราธนา  
นิมนต์เข้าไฟสุณิโครธารามแล้ว พระพุทธเจ้าที่จึงกะทำปฎิหาริย์เข้าสู่ตถญาณมีอภิญาเป็นเกล้า  
พระพุทธเจ้าที่กะทำยังฝนฝนธุลีหือติดพื้นพระบาทปาทา เป็นประคจจะคังคอกบัว เพื่อหือได้คกลง  
มาจับยังสิริสา คือว่าหัวแห่งท้าวพระญาเจ้าสาทยะราชทั้งหลาย กังทับพระราชปิตดาตนพอกับทั้ง  
ญาติกาทั้งหลาย ได้ันมัสการกราบไหว้บูชาแล้ว เจ้าที่หือฝนहांแก้วไปกขรพัสต์คกลงมาในที่หุ่มนุ  
แห่งญาติกาทั้งหลายแล้ว พระตนแก้วจึงเทศนายังมหาเวสสันดรชาดกดวงประเสริฐ คังประดับ  
ประดาไฟด้วยคากาทั้งหลายได้พันนึ่ง อันมีเสียงทั้งมวลอันเพราะ สะอาดส่องใสงามเป็น  
ประคจจะคังเสียงแห่งมหาพรหมนั้นแล

สุทฺธโรทโน อันว่าพระญาศรีสุทฺธโรทนะมหากระสัตราทั้ง ๒ ท้าวพระญาสาทยะราช  
ทั้งหลาย คิมิหัวใจอันชมชื่นยินดีกับด้วยธัมมเทศนาอันได้ฟังมาแต่กาละเมื่อก่อน บัดนี้คิมิ  
แจ้งส่องในมโนทวารวิจิตรแล้ว ก็เอากันเลิกอังฐลิถยานมัสการกราบไหว้ แล้วท้าวพระญาเจ้า  
สาทยะราชทั้งหลายก็เอากันสระเต้งคีนเมื่อสู่ที่อยู่แห่งตน คิมิวันนั้นแล

อด ในกาละเมื่อนั้น ส่วนท้าวพระญาเจ้าสาทยะราชทั้งหลาย กลับคีนไฟแล้วคิมมาอาราธนา  
นิมนต์พระพุทธเจ้าในวันพรุกเช้า จักมาราณานิมนต์พระพุทธเจ้าสมเด็จพระเป็นเจ้าเมื่อจันเข้าาย  
ในราชชะฎถ์นั้นชะแล บัดนี้ท้าวพระญาเลขาเมืองทั้งหลายคิมารำเพิงว่า บัดนี้พระพุทธเจ้าแล  
พระอรหันตเจ้าทั้งหลาย คิมารอดในหือทองที่นี้แล้ว จักสระเต้งไฟในที่ใดเล่าชา เหตุคังอันญาติ  
ทั้งหลายคิมอาราณานิมนต์พระพุทธเจ้าเพื่ออันแล ภควา อันว่าพระพุทธเจ้าคั้นว่ารุ่งเช้าสายอรุณา  
รติมีส่องแจ้งขึ้นมาถึงแล้ว เมื่อเวลาปณทิตบาตคังอัน พระพุทธเจ้ากับทั้งพระอรหันตสาวกะได้ ๒  
หมื่นตน ก็ทรงยังบาตรแลผ้าข้อมผาคแล้ว ก็เข้าไฟสู่เวียงแก้วกปิลวัตถุนคอรหันแลพระพุทธเจ้าจัก  
ชื่นชมยินดีปิติเหมือนคังแต่ก่อนคิมมีแล

อด สุตัวเร สุโต ในเมื่อพระพุทธเจ้าหนีหลีกออกจากฐานฐานบ้านเมืองไฟแล้ว ประหมาดว่าได้ ๘ วัสสาแล ศาสนิ เมื่อพระพุทธเจ้ากลับคืนมาพิจารณาด้วยเมืองกบิลวัตตนครแควกว้าง แลราชการบ้านเมือง อุปมาเป็นคั่งทางเปล่าทางคายนั่นแล ปฐมราชบ้านเมืองเก่าเป็นคั่ง บมีคนแลคั่นว่าเข้าห็นคั่งอันแล้ว พระพุทธเจ้าตีปลั่งรังสี รัศมีมิวัณณะอันงามอันประกอบไฟด้วยราชรัศมีรังสี ๙ ประการ คีบังเกิดย้งค่างามจืดจ๋อจ๋ัยมากนั้ก ปฐวิ อันว่าแผ่นดินที่โคปราบเพียงเรียงงามในที่ขุมนมแห่งคอกไม้ทั้งหลาย คีบังเกิดเป็นอันราบเพียงเรียงงามเป็นคั่งหน้ากลองไชย ไสเรื่องเรือไฟด้วยถ้องแถวแห่งมาลาดอกไม้ทั้งหลาย มีฝูงโกสอรอบตลบไฟด้วยคันธระกลั่นดอกไม้ทั้งหลาย บางพร่องจุจิจงานมีรัสสะอันหอมปรากฏไฟด้วยกำลังลมอันมาพัดพาต้องมาตีชนอนอ่อนน้อมค้อมไผมา หมู่ละอองโกสอรหากตกลงมาบูชาในที่ ไฟอากาศพวยบน แจ่มมณทลที่ทางอันประกอบไฟด้วยคันธระมาลาของหอมดอกไม้แล เงินคำแก้วมุกขมาสแลปัทมมราชแก้ววชิรเพ็ชร์แก้ววิฑูรแก้ว ค้อคัตถกลงมาบูชาประคุดคังพิดานดวงดอกไม้อันงาม อันนายนั้กการผู้ฉลาดหากคกแต่งรัตนาแต่งคาไว้ นั้น คีเหตุภาวะเชื้อไฟในคณแห่งพระพุทธเจ้าคีมีแล บ่เท่าแต่นั้น คีบังเกิดย้งลมฉับเพราะ ๑ คีบังเกิดมาพัดอุ้มหอบเอาข้มลทั้งหลายหื้อเหยเหิดแห่งทั้งมวล คีเอาไฟชดเสียในที่ไกลฝั่งแล ย้งมีลมฉับเพราะ ๑ คีมาพัดเอาชายอันอ่อนสุขุมมาเรียรายผายหว่านไว้ในที่นั้นแล มีลมฉับเพราะ ๑ คีมาพัดกระหวัดเอาขังน้ำโน้ดตตสระมาเรียรายลงมาบูชาแล ลมฉับเพราะ ๑ คีมาพัดเอาฝุ่นผงธุลีทั้งมวลบ่หื้อฟุ้งกระจายไฟตกที่ไกลแล ประการ ๑ ดอกไม้ทั้งหลาย อันมีในน้ำและอากาศพวยบนคีดี ในสวนอุทยานคีดี อันมีกลั่นคันธอันหอมอบตลบตามไฟในอากาศแล พสุธา อันว่า พสุธาอันหนาได้สองแสนสี่หมื่นโยชนะ คีมาร้องก้องสนั่นหวั่นไหวไผมา มหาสมุทโท อันว่าแม่น้ำมหาสมุททสาครคีขัวเขือกยาวเยือกดีฟองนองดีฝั่งมากนั้กแล โอนมิควา ปพพุดตา ราชา อันว่าเขาสิเนโรรราชอันใหญ่กว่าคอยทั้งหลาย คีมาอ่อนน้อมค้อมไผมา เสมอคังยอดหวายอันท่านหากเอาเลนไฟเสียแล้ว คีมากวัดแคว้งโน้มน่อนไผมานั้นแล เทวดา โย อันว่าเมืองบนแก่งเทวดาทั้งหลายอันมีเมืองสวรรค์ คีเอากันมาอภิรมย์ข่มขื่นปีติยินดี คีคัตถ์กลองแลคัตถ์ตีเป่า มีเสียงระบำพร่ำเพียงเสียงแห่งดุริยดนตรีในเมืองสวรรค์คีเอากันมาทุกหมู่ คีกะทำสักการะบูชาด้วยคันธระมาลา ดอกไม้ของหอมอันเป็นทิพยบุปผาทั้งหลายต่างๆ คีข่มขื่นยินดีเช้งพระพุทธเจ้าคนปราบเหง้าตัพพัญญ เมื่อจักสระเด็จเข้าไฟสู่เมืองกบิลวัตตมหานนครด้วยอัศจรรย์ เปนอันมากนั้กแล

ภควา อันว่าพระพุทธเจ้า อินุทานิ เลฎฐิโต สเจต เจ้าย้งอัยนอยู่แทบฝั่งแม่น้ำธรมีแลปะตุ เมืองกบิลวัตตมหานนครแล้ว พระพุทธเจ้าคั้สระเด็จเข้าไฟปินชิบาตในราชขระกุดก่อนอันชาโรรู้ว่าไฟเทียวเทศตันตริที่อื่นก่อนอันชา พระพุทธเจ้ากระนิงแล้ว พระพุทธเจ้าทั้งหลายแต่ก่อนเคยปินชิบาตสมัยท่านอันชาโร ชาวเมืองแห่งคนแล แม่นว่าสระเด็จเข้าไฟสู่ราชวงศาบัดนี้ อัคกระสาวกะเจ้าทั้งหลายคีจักดูหมิ่นดูแควนแท้แล คั่นว่าเจ้าคูมีพระราชาะร่ำเพ็งพิจารณาคั้งนี้แล้ว คีจ้งรู้ว่า

พระพุทธรเจ้าแต่ไฟในกาละเมื่อก่อน เคยได้กะทำตั้งอันชา คีทรวงยังผ้าข้อมผาด แล้วคีไฟโปรด  
ยังชาวเมืองทั้งหลายแล้วเข้าไฟสู่ในราชวังแห่งพระราชบิดาตามปาเวณิแล

คทา ในกาละเมื่อนั้น มหาราชา โน อันว่าชาวเมืองชนบทบ้านน้อยเมืองใหญ่ข้างนอกออก  
นิคมทั้งหลาย ทั้งยังชายอันอยู่พายใน เลน ภินุติควา คีเอากันแปลงช่องบ่องผา หื้อเป่นปล่องเป่น  
ช่องแล้ว คีหื้อเลงดูพระพุทธรเจ้าแลอยู่ค้อยอยู่ยังปริงคาปราสาทพื้นใต้ในฐานะที่นั่นคีดี วิริตวา  
คีไชสีหะหน้าปล่องเบงชอรเอี้ยมผ่อเลงดูพระพุทธรเจ้า เมื่อสระเด็งเข้ามาปิจิบาตแอ่วไผมาแล  
เดชนา อันว่าคนทั้งหลายคีปากด้านเจียรจาเซ็งกันว่า โภนุโค ดูราชาวเราทั้งหลายเหยย อันว่าเจ้าราช  
กุมมารตนชื่อว่าสิทธิตละ ตนเป่นลูกพระญาเจ้าเมืองแห่งเรานี้ ได้หลักลิ้แดนฟ้าจากเมืองไฟเหิงนาน  
บัดนี้เข้ามีรูปโฉม โนมพริณวันณะอันงามเสมอดั่งแก้วลอคฟ้าอวยวาลลงมา เจ้าคีมาทรวงผ้าข้อมผาดแล  
มีบาตรมาผายโปรดแก่ชาวเราทั้งหลาย เทบสธารชาวชนบททั้งหลายทั่วสัณฐานบ้านช่องทั้งมวลแล  
สตุต ทสสุ พลวตา คีเอากันมาเลงแลแปรผ่อค้อยดูพระพุทธรเจ้าแล้ว ชาวเมืองทั้งหลายคีเอากันมา  
ขว้าเจือกคนทั้งเมืองนั้นแล อวาทา นิวิษนุติ หล้างหมู่แล่นไผมา หล้างหมู่อุ้ฟูจากัน ทั้งยังชายชาว  
เมืองทั้งหลายคีเอากันอุกขลุกนึ้นนึ่งก้อง เวตมภาวตา วิรุโกไซ สมุททุย วิทียา เป่นประคุดคั้งน้ำ  
มหาสมุททสาครอันใหญ่ คัวยก้าลึงลมอันชื่อว่าปฐวีหากมาตค้องคีน้าฟาดฟองแตกไผมานั้นแล

คทา ราชูตมาตา ส่วนอันนางพิมพาราชเทวีผู้เป่นแม่แห่งเจ้าราชูล สตุวา ได้ยินแล้วยังเสียง  
โกลาหลมีก้องนั้ร้องก้องชาวเมืองทั้งหลาย ปุจฉามิ คีถามนางนาฏสนมคนใช้ว่า ดูรานางใช้  
สทุทิ อันว่าเสียงแห่งชาวเมืองบังเกิดมีนั้สนั้ก้องโกลาหลมีก้องนั้ทั่วทั้งเมือง เขากะทำอันใด  
นั้ชา นางใช้ทั้งหลายคีเอากันกราบไหว้ เอยย ข้าแต่แม่เป่นเจ้า เสียงอันนั้คิบไซ่เสียงอันอื่นแล เอยย  
ปุตโค คีอว่าลูกพระญาเจ้าผู้เป่นผัวขวันแห่งเจ้า บัดนี้คีมาทรวงบาตรจรเดินไฟด้วยปาทาตินอัน  
เปล้าคายนั้นแล สา ส่วนนางพิมพา สตุวา คั้นว่าได้ยินแล้วยังถ้อยค่านางใช้แล้ว นางคีเอยยังผ้าสะไบ  
บางผืนอันข้อมผาดมาปกหน้าแล้ว โรทนุตา คีร้องร่ำไห้ไผมานีคคลอนแคลนแต่ผายหลังมามาก  
หนักหนา จึงกล่าวว้า ยามเมื่อเข้ามาอยู่เสวียรราชสมบัติเป่นพระญาในกาละเมื่อก่อน เป่นพระญา  
มหากระสัตราตนประเลฐ แม่่นว่าเจ้าจักสระเด็งไฟในฐานะที่ใดคีดี คีข้อมไฟด้วยย้วยานสิวิกายคำ  
แลข้างม้าราชรถ มีห่มุรตเสนาอำมาตย์แห่แหนแวล้อมอ้อมขุนขางรักษาเป่นปรีวาร เสนาอำมาตย์  
ทั้งหลายบางพ่องคีถือเอายังทุงกะดาชแลทุงไชยไกวกวัดแกว่ง นุ่งเกาะขร่ายคำอันดีวิลาสรุ่งเรือง  
งามเงาวิเสศ หากมาแวล้อมอ้อมเป่นปรีวารไฟในที่ทั้งหลาย มีสวนอุทยานเป่นหว่างบุพเพ  
ในกาละเมื่อก่อน บัดนี้เข้าคีลวคปลดปลงลงไว้ยังเครื่องท้าวพระญามหากระสัตราแลบ้านเมือง  
เสียแล้ว มาทรวงยังผ้าข้อมผาดอันเป่นจ้งไรจิดแจ้นแอ่วแสวงหาขอทานกินทุกแห่ง ปุนคีน้ายละอาย  
หน้าชะแล มาที่นั้มีความเผิดละอายในคนตัวแห่งข้าแท้แลหนอ ว่าเรานีจะไร้หาสังบได้แลเรื่อ  
พระบาทเจ้าจึงมีใจมักมาทรวงผ้าข้อมผาดนั้ชาหนอ นุนา คั้งข้าผู้มีชื่อว่าสิริพิมพาจักมาร่ำเพิงดู

เมย์ห์ เม อปุลณฺญ โยชนน รอยว่านญแห่งตัวข้านี้มีหลายเสียแทนนอ พระวราชสามีกาเป็น  
เจ้าเหี้ย เหตุว่าข้านี้เป็นยงกาลกนิษฐ์บดิ์ พระเป็นเจ้าจึงจกมาลาละไว้หื้อเป็นแม่ร้างอยู่กลางเมือง  
แลนา ดูรานางใช้เหี้ย ตัวบุญหากน้อยบ่หายบ่คืตามเทอะ ตาค ปุตตา ดูราเจ้าราหุลถูกรักแม่ชาย  
เดียวเหี้ย เจ้ายังหนุ่มน้อยบ่รู้ถ้อยคำคนเทื่อ หล้างเท่าว่าพระราชบิดาคนพ่อหากมาละเจ้าเสีย  
เป็นกำพร้าหาพ่อบ่ได้นี้แล โปรานชมกมม กคค โยชนน รอยว่าเวลาก่อนอันเราแม่ลูกหากได้  
กะทำมาแต่ภาวะชาติปางหลังบุพเพในกาละเมื่อก่อนคืดี บัดนี้จึงจกได้ไ้ให้ตามมาทันบัดนี้แลนา  
นุนา โยชนน ทุกข์ หนอพิมพาเหี้ย แม่เจ้ารำไรคั่งอันคืดี บุญของตัวบ่มีคืจึงได้เป็นแม่ร้างผัวพรา  
ข้างหนีไฟ วตตเม ชีวติ อันว่าชีวิตแห่งขุนนางนี้บ่หล้างจกมีแต่แลหนอ

ในเมื่อกาละนางพิมพาร้องรำได้ไพมา มีกายาเนื้อคนอันหม่นหมอง เกสเกล้าผมคืมาหลุด  
หล่อนเรียบเรียงว้าย สมารา มคฺคเกสา อันว่าผมแห่งนางเมื่อก่อนเหลื่อมใสงามเหมือนคั่งปีกแมง  
ค่อมคำแล บัดนี้คืหาผิวหาวันณะบ่ได้ นางคืมาห่มเอาผ้าสะไบบางย้อมฝาคมาปกหน้า แล้วคืเอามือ  
เบื่องขวาถืออกสยบท่าวไฟแลนา นางคืหายใจเข้าออกได้แล้ว นางคืไขยังสีเบงชอรหน้าปล่อง  
ทอดพระเนตคืสายดาเลงแลยังรูปโถมโนมพรณวันณะอันงามแห่งพระพุทเจ้าคั่งอัน คืหันประกอบ  
ไฟควัรตมิรังสี ๗ ประการเรือเรือแปลก คืคั่งสายฟ้าแมลบเรืองราย ผับทั่วทั้งโลกจกกวาล  
ทั้งมวลชะแล

สา ส่วนนางพิมพาคืบังเกิดเป็นคำอันสุขกำลัง เหตุว่าพระพุทเจ้าคนประกอบไฟด้วย  
ทวคฺคีส มหาปริตสลกฺขณา ๓๐ สอง อติติ อนุพยัญชนะแปดสิบสอง มิรตมิรังสีทั้งหลาย  
อยายอยยังอยู่เป็นเส้นเป็นสาย ในระหว่างคืเหลื่อมใสงามเหมือนคั่งขอบฟ้าอันรุ่งเรืองมากนัคนา  
นางคืมาตักเสียนกยอยยังคุณแห่งพระพุทเจ้าแล้วคืกล่าวว่ นิสนท นิรุทมณจ พุกโส สุริยนิมรคฺโต  
อตุกกถามทฺธ อคฺคโน โสริริวิติเตน รติโน คั่งนี้เป็นคื สาวนางพิมพาคืมาหอบอุ้มเอาขงถูกราหุล  
แก้วแห่งตนออกไฟแล้ว คืทอดพระเนตคืสายดาเลงแลแผ่ผ่อที่ปล่องเบงชอรชองหน้าลูกน้อยแล้ว  
จึงกล่าวว่ ตาค ปุตตา ดูราเจ้าถูกรักแก้วสมใจแก่แม่เหี้ย เจ้าจูงทอดพระเนตคืสายดาเลงแลคืยัง  
พระบิดาคนพ่อแห่งเจ้าตามหว่างมือแม่นี้เทอะ ย้อนว่าเมื่อหน้า เจ้าคืจกได้คืเตียนนินทาแม่นี้  
แม่คืได้เลี้ยงเจ้ามาเพียงนี้แล้ว ยังบ่รู้จักหน้าตาแห่งพระราชบิดาคนพ่อแห่งเจ้า ว่ามีหน้าอันส่อง  
ใสงาม เป็นประคุดคั่งพระอาทิตย์ออกมา ปราศจากกลีบฝ้ายเมฆา น้ำค้าง อันหามละมุลทินบ่ได้  
มุกเกสา อันว่าผมเส้นแลบถ้วนเหลื่อมใสงามเหมือนคั่งปีกแมลงพู่ มีหน้าอันรุ่งเรืองใสงามมี  
รตมิรังสีพุ่งขึ้นมา เป็นอันงามประคุดคั่งเปลียวไฟ มีพระเนตคืทั้งคู่ จุกคั่งตาถูกเนื้ออันชื่อมคฺคิ  
วงคืวโก่งคือมกลมงาม ผิบบ่มีแปดขากกล่าวจา อันข้างผุสสราขมาขุคฺคากเหง้า เกลี้ยงกลมงามคืวิลาส  
องอาจ คืคั่งพระญาราชสีห์อันออกจากถ้ำคืคตบิณณคฺคานันแล กณจ ปสฺส วิย อคฺคตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
อันมิวันณะทำเนาเถาคนอันอ่อนอ่อนเหมือนคั่งลำลียวงฝ้าย อันบุคคละทั้งหลายหากคืคดียังได้รือย



ตระหนี่จีจี้ยังสั้มปัดดิอันซารือ รู้ว่าพ่อนี้บ่เลี้ยงดูไฉนยังพระพุทเจ้ากับทั้งภิกขุสังฆะทั้งหลายได้อันซารือ มยิ กริตถ คังพ่อนี้มาคิยังคำเื่องนั้น คีบมีแก่พ้อผู้เฒ่าแล เจ้าอย่าได้คิมีคำเื่องนั้นเทอะแม่นว่าเจ้าภิกขุสังฆะทั้งหลายอันมากหลายเท่าใดคิดี ข้าผู้เป็นพ้อคิหากครอบอ้ายในพระพุทเจ้ามากนักแล

จึงกล่าววว่า ดูรามหาราษะ อันว่าพระคตาคะคิได้ประหมาตยังญาติกาสั้มพันธวงสาทั้งหลายแล มหาราษะคิมีแล พระตาคะคิหากเป็นวงสาแห่งพระพุทเจ้าที่ปิงกรเป็นเจ้าตราบต่อเท่าถึงพระพุทเจ้ากัศสัปะ ตนทรงสั้มโพธิญาณเป็นที่สุดนั้นแล เย ปิเต ดูรามหาราษะเยปิเต สมบุทา อันว่าพระพุทเจ้าทั้งหลายมีพระพุทเจ้าทั้งหลายมากนัก คีมากำจัดเสียยังวงสาวันณะทั้งหลายเสียแล้วแลมาบวรวิบัติคือสมณะปฏิสันฐานทั้ง ๔ มีในปรารณาแข่งเพียรทั้งหลายหื้อหายหมดคิเลศราคะทั้งหลาย คีเพื่อรำเพิงจำเรณูสัตตโพธิปักขิยธัมม์ ๗ ประการเป็นค้ำมีพระพุทเจ้าตนตรัสรู้ยังธัมม์ทั้งมวล อนุตฺตร เป็นอันประเลืหาผู้จักเสมอบได้ พระพุทเจ้าทั้งหลายเลี้ยงชีวิตด้วยสั้มบิปปทานจาริต อาสรัยซึ่งเข้าปินทืบาตเป็นอารมณ์นั้นแล จักมาเอายังยสัคคีราชสั้มปัดคิแลมาเลี้ยงยังชีวิตคิเป็นปาเวณิแล อยู่ตุต อันบ่ควรละปาเวณิแห่งพระพุทเจ้าแต่ก่อนนั้น ยตง มหาราษ ดูรามหาราษะอันว่าบ้านเมืองพระตาคะอยู่ในปริมนทลรมัไม่รังคั้นชื่อวารัฐวิวัฒนะคิบังเกิดเป็นบุพพะนี้ได้ ๓๐ ประการ ทัวหมื่นโลกจักกวาลพระตาคะคิกระนิงหาวงสาทั้งหลายเท้แล ประการ ๑ พระตาคะคิจะท่าแข่งสมาทานจิตคิสระเตจขึ้นไฟเหนือรันปัลลังก์ค้ำแก้ว ปราบแพ้แล้วยังหมุ่พระญาณารคิพายแพ้นไฟแล้วแล พระตาคะคิตั้งอยู่ในราชวงสาแห่งตนแล้ว อถโข มหาราษ ปจณิยา เมทาตสุต สมบุคติมปาหิ ดูรามหาราษะในเมื่อปจณิยามจักไกล่รุ่ง รัตมีรังสีพระอาทิตย์พุ่งขึ้นมา พระตาคะคิพิจารณาเลงดูคือ อวิชชา ปจญาเป็นอารมณ์ไฟมา จคูปจญาภิ สมโพธิ คีได้ตรัสประหมาตัพพัญญุตัญญาณด้วยสัจจธัมม์ทั้ง ๔ ประการแล้ว คีบังเกิดยังโลกุตตระธัมม์ทั้ง ๕ ประการแล้ว พระตาคะคิได้ถึงยังราชสั้มปัดคิบ้านเมืองแห่งรานั้นกว้างขวางคังนี้แล พระพุทเจ้าคิเทศนาธัมม์แก่พระพุทปัตตาตนพ้อด้วยบาทคาถาว่า อุตฺตเรณมเจยฺย ธมฺเม สจฺจธมฺมํ เสฏฺฐิมสฺสึ โลเกปรมุหิชาติ ดูรามหาราษะ ปุคละผู้ใดทั้งหลายบ่เพิงประหมาตได้ในเพียรเคียดคร้านในที่เกิดแล เชิงกุศลอันเป็นสุจริตธัมม์คิคือตั้งอยู่ในทสราษธัมม์สิบประการบวรมวลเต็มแล้ว คีพ้นจากในวัฏฏสงสารแล้ว คีอว่าหน้าเข้าสู่เวียงแก้วคือเนรพาน แม่นว่ายังทวนเทียนไฟมาในวัฏฏสงสารหลายชาติคังอัน โส ปุคฺคโล อันว่าปุคละผู้นั้นคิจักได้เสวยสุขอันคิคืออภิมยัชมชื่นยินดีสักเลืดยกยอแก่ตนแลเทวดาทั้งหลายในโลกนี้คิหิแลในเมื่อเสียงรัสสธัมมเทศนาแล้วคังอัน พระราชปัตตาตนพ้อคิได้ถึงยังโศดาบนนั้นแล พระพุทเจ้าคิสระเตจไฟฉั่นเข้าในสำนักนางปชาบดีโคตมี ผู้เป็นแม่น้าแล

อถ พุทธยทิวเส มหาปชาปคฺติ ในเมื่อวันอันครบถ้วนสองแล้ว พระพุทธเจ้าก็เทศนาด้วย  
 คำว่า ฐมมญฺเฐ สุจฺริตฺตํ จเร ฐมฺมาจริ สุขํ เสติ อสฺสึกาโล เทวมฺหิวดคฺ ในเมื่อพระพุทธเจ้า  
 เทศนาคั้งนี้แล้ว นางมหาปชาปคฺติโคตมียี้ได้ถึงยังโศคาปฏิลละแล ราชา อันว่าพระญาสรีสุทฺธโรทนะ  
 พระราชปิตดาตนพ้อ ปณฺธิ คีตั้งอยู่ฟ้งธัมมในที่ควรแล้ว คีได้ถึงยังสภิกาคามีด้วยมคฺคผล  
 สมพารแล ในวันครบถ้วนสามคั้งอัน พระพุทธเจ้าก็สระเค็งไฟลั่นเข้าในปราสาทแห่งพระญา  
 สรีสุทฺธโรทนะราชปิตดาตนพ้อกับทั้งเจ้าภิกขุทั้งหลายสองหมื่นตนเปนปริวาร แล้วคีเทศนาชาคก  
 ในท่ากลางหมุญฺดาตทั้งหลาย คีหื้อพระญาสรีสุทฺธโรทนะพระราชปิตดาตนพ้อตั้งอยู่ในอนาคามีผล  
 คั่นว่าพระพุทธเจ้าเทศนาแล้วคั้งอันเมือบน พระพุทธเจ้าก็กะท่าภคตาอนุโมทนาสืบไฟด้วย  
 ผละอานิสงส์เข้าปณฺธิบาตอันปคฺคละทั้งหลายถวายเป็นทานแล้ว ส่วนอันว่านางปชาปคฺติโคตมียี้  
 ผู้เปนแม่ น้ำคั่นว่าได้ฟ้งยังธรรสธัมมเทศนาอยู่กับด้วยนางนาฏสนมทั้งหลายหมื่นหกพันนางคั้งอัน  
 พระญาสรีสุทฺธโรทนะ พระราชปิตดาตนพ้อคีทอดพระเนตคั้ไพมาในท่ากลางนางนาฏสนมทั้งหลาย  
 คั่นอัน ทิสฺวา คีบ่หันยังนางพิมพาอันเปนลูกสะไฟแห่งตนในที่นั้น เอก์เวเทสิ พระญาสรีสุทฺธโรทน  
 มหาราชคีเรียกหาเมียงนางใช้ทั้งหลาย หื้อไฟเรียกหาเมียงนางพิมพาอันเปนลูกสะไฟแห่งตนมาหื้อ  
 ได้จิงกล่าววว่าพระราชปิตดาตนพ้อเซ็งเจ้าหื้อเมือหาพ้อที่นั่นแล้ว ปพฺพเต ปิเยทโส บัดนี้  
 พระพุทธเจ้าก็สระเค็งเข้ามาสู่ปรังคาปปราสาทมาเมตดาโปรดเรทัง ๔ คน อันได้พลัดพราจากกัน  
 เปนอันเมินนานประหมานวได้ ๗ พระวัสสาปลายนึ่งแล้ว บัดนี้พระพุทธเจ้าก็สระเค็งมาเพื่อเซ็ค  
 น้ำดาแห่งเรททั้งหลายกับด้วยคั้กาสาเยอันกว้างขวางบางเบา คีอว่าธรรสธัมมเทศนา อิทานิ  
 ในกาละบัดนี้ นางใช้คีรับเอาพระราชอาชญาอันอมถวายนมัสการหว่านไหวแล้วคีอาลาไฟสู่สำนัก  
 นางพิมพาแล้ว คีกั้มกราบทูลตามกลอนอาชญาธัมมแล

สา ส่วนว่านางศรีพิมพา สุตฺวา ได้ยินแล้วคีร้องร่ำไห้ร่ำไ้ไพมาด้วยสินหาเคียดเค้นแค้น  
 ใจเจ็บด้วยพระพุทธเจ้าอันมาลละชวะชวงกว้างเสียแล้ว โรทนฺดา นางคีร้องให้ชวะชวงเส้า  
 โสกายังความสินหาเคียดเค้นในพระราชหอรุทัยในพระเนตคั้สายดาด้วยพายหลัง นางคีอุ้มเอาเจ้า  
 ราหุลเข้าไฟร้องให้อยู่ในที่ใกล้ห้องท้อทึนอน มีกายาเนื้อคนอันชอบเลื่องไข้เมือร้องให้หิวแรง  
 เสวียเข้าน้ำโภชนะอาหารคีเปนอันน้อยนคฺ เหตุว่าพระปรักแลมาลละไ้เสียคียี้แล มีหน้าอันเค็ม  
 ไฟด้วยน้ำดาอันร้องไห้เปคังจกเสียงชีวิคไฟนั้นแล กายา วีย เนเร เปนประคุดคั้งพระจันท์แล  
 พระอาทิตย์เทียวทอ้งเขาสู่ช่องเมฆอันหนาอันสูง รทา ปรี ทิเก กริชฺช แล้วคีร้องร่ำไห้แล้วไรไพมา  
 มีเกสเกล้าเกสอันหลุดลุ่ยเลหละลง มีกายาเนื้อคนอันเหี้ยมแห่งเปนประคุดคั้งแม่นั้รดูรอันอัน  
 ค้องสายพระอาทิตย์เมือยามแล้ง อุปมาเปคังอันแล คั่นว่านางใช้ไฟเล็งแล้วคีกั้มกราบทูลถวยาว่า  
 ข้าแต่แม่เทวีเปนเจ้าเหี้ย มาโสเกเส้าโคชา จนพอมเลื่องนี้ชา ส่วนอันว่านางศรีพิมพาโยสธรากรม  
 แ่ง กคฺตา มห คีกล่าววว่า ดูรานางใช้เหี้ย เจ้าจุงเข้ามาหานี้ ดูจกกล่าวเล่าก่อนทุกวันแม่คียี้มาโสเกเส้า

กับพระเฒ่าคนผู้เหง้าจอมขวัน ก็มีความสืบทอดอันใดในตัวข้า แม้นลูกน้อยแลแม่นโศสแห่งข้ามีฉันใดก็ดี รู้ว่าข้าผู้ชื่อว่าศรีพิมพานีหาครองวัตรบรรีบริบได้เยี่ยหื้อคลอนแคลนเหตุฉันใด พระราชหอรระทัยบ่พิจรณาตั้งตักสิ่งรู้ว่าข้านี้มีบุญน้อยบ่หลาย เท้าพ้ออินดูถูกข้ายังหนุ่มยังน้อยบ่ควรจักพรากรหน้าเป็นที่รักจูบชมแล เหมือนดั่งดอกบัวอันพ้นจากน้ำขึ้นมาหาโทสบ่ได้เป็นทุกข์ไซ้ น้อยประคองตั้งภูเขานักถึงตกลงมาแล้วหนีไฟหั้นแล ดูราเจ้าราหุลถูกรักชายเดียวของแม่เหียเจ้าเกิดมาเป็นคนซัดจัญไรแก่พ่อ ก็เป็นทุกข์แก่วงสากระดูก แม่นี้คือประกอบไฟด้วยเป็นแม่ร้างผัวนอนข้างหนีไฟ ผูกหนุ่มชายทั้งหลายก็จักดูแควนว่าอันหาผัวบ่ได้นั้นแล รดี อันว่าราชรถก็ปรากฏแก่ช่อแลทุ่งนั้นแล อคฺติ อันว่าคว้นไฟก็เทียบร่มอาสรัยแข่งเปลวไฟอันรุ่งเรืองนั้นแลมีฉันใด นาที อันว่าแม่น้ำทั้งหลายก็เทียบร่มอาสรัยแข่งแม่น้ำมหาสมุทรสาครอันใหญ่อันไหลโหมบ่ขาดสาย นคร อันว่าบ้านเมืองอันหาทำวพระญาบ่ได้ก็เรียกว่าเมืองเปล่าเมืองคายนแล อันนี้แลมีฉันใด อหิ อันว่าคู่นี้แลกับเจ้านี้มีนาบุญอันน้อยบ่หลายแลเจ้าเหีย แม่นว่าวิบากแห่งแม่แลถูกแต่พายหลังเกิดต่อพ่อเจ้าจึงมาลละไวยังแม่แลถูกแควหนีไฟ คนทั้งหลายเขาก็จักคิดเตียนนินทาด้วยคำว่า ลูกนี้หาพ้อบ่ได้แล แม่นี้คือเป็นแม่ร้างก็จักมีความเผ็ดละอายแก่ชาวเมือง จึงมีความทุกข์เครื่องในหัวใจมากนักแล แม่นี้บ่อาจจักออกอยู่ได้ด้วยคำละอายแก่ชาวเมืองจักลำบากยากใจ แม่นี้จักกินยังจวนพิษสารหื้อตายไฟแควนประเสริฐกว่าอันมีชีวิตอยู่ชัะแล แดมประการนี้แม่ก็จักเอาเชือกมาผูกรัดคอแล้วปาวตกลงจากปรางปราสาทแล้วตายไฟแล เสโย ก็แควนประเสริฐกว่าอันมีชีวิตอยู่นั้นแล รวิวา ทูรส ต ปรีเวทนา โอยหนอความนี้คือหากแควนดีกว่าอันเป็นแม่ร้างผัวหนีแท้ดีหลี สา ส่วนว่านาง ศรีพิมพาดีเล่าแต่เหตุภายหลังมาหื้อแจ้งแล้วแก่นางทาสี คนใช้ฟังด้วยนัยยะดังกล่าวนั้นแล

ทาสี สุตวา อันว่านางทาสีคนนี้ได้ยินแล้วยังคำโสทุกขวิโยค อันนางศรีพิมพาอันได้พลัดพรากจากผัววันดั่งอัน นางใช้ก็เข้าไฟเล่าโลมยังนางศรีพิมพาดด้วยคำว่า เอยฺย ข้าแต่แม่เป็นเจ้าอย่าคิดโสกเส้าตั้งตักสิ่งอันเทือะ จาลวงสุดไฟที่แพ้นุญราบหลายนั้นแล ค้นว่านางใช้เล่าบอกกล่าวดั่งอัน พระญาสุทโธทนะมหาราชหื้อมาอั้งเชิญเพื่อเข้าไฟฟังยังรัสตมมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าในสำนักพระราชปิตดาตนพ่อกับด้วยมหาราชปิตดาแล โคตมิผู้เป็นแม่น้านี้เทือะ

นางพิมพา สุตวา ได้ยินแล้วยังถ้อยคำแห่งนางทาสี อาห ก็กล่าวว่าดูรานางทาสีแม่นพระราชปิตดาตนพ่อกี้ใช้หื้อมาหาแท้ฉันชารือ สา อันว่านางทาสีก็กราบทูลสาวว่า เอยฺย ข้าแต่แม่เป็นเจ้า อันว่าพระราชปิตดาตนพ่อกี้จ่าหื้อข้ามาราณาแม่เป็นเจ้าแท้แล อาห เมื่อนั้นนางศรีพิมพาจึงกล่าวว่า ดูรานางทาสีคนใช้ข้านี้เป็นคนกาลกิณีถ้อยข้า บ่มีคลองวัตรบรรีบริบด้ว รู้แต่การแต่งตัวหนุ่มอ้อยบ่ขาดสายคนทั้งหลายเขาก็จักมีคำคิดเตียนนินทาด้วยคำว่า นางพิมพาผู้นี้ผัวรักอยู่แล้วกับพ่ายหน้าหนีเสีย ค้นว่ารู้ข่าวว่าพระพุทธเจ้าตนเป็นผัวรักเสด็จมาแล้ว เถิงในที่นี้จักมีใช้ว่าจักแปรเข้าไฟคำอันนี้นา เขาก็จักคิดเตียนนินทาข้าแลนา ดูรานางใช้เหีย ดั่งเราทั้งสองนี้ ค้นว่าผัวร้าง

เมื่อนาน บ่ได้อำลา บ่เอื้อนเชิงเบื่องหน้า คึดเล็งความเก่าหนหลัง ผัวคนเก่านั้นคืนมา ค้นว่ารู้ข่าวว่า ผัวตนมา เล่นไฟหาต้อนรับคั้งอัน เจ้าจักกะทำได้แลหรือ ข้านี้มีคำละอายเผ็ดหน้าแท้แลนา แต่ก่อน พระบาทเจ้ายัง กรุณาคิดเล็งข้าแล หากสระเดีงเข้ามาอื้อเอี้ยมจำเรียว จระเดินมาปู้เมื่อแล บ่อ้งเชิญท่านเจ้าสระเดีงเข้ามาอื้อเอี้ยมสู่ห้องท้องที่นอน ยังบ่ทันปูลาดอาสนา ท่านคืหากสระเดีง เข้ามา คืมีกรุณาด้วยกับข้า คืบ่ได้มีคำตีดเกลียดกล่าหนายแห่งยังเจ้า คืหากนั่งนอนลงด้วยตัวเองแห่งท่านแลนา ดูรานางใช้อันว่าตนเราทั้งสองนี้เป็นอันเชื่อใจกัน เพื่อเคียวอยู่กับด้วยกันมาแต่ก่อน แล คำรักอันนี้อ่าได้หื้อแตกฟุ้งไฟทางใดเนือเจ้าเหีย ค้นว่าข้าฟูเจ้าแล้ว พื่อได้อำซ่อนไว้เทือะเนือก่อน ค้นว่าเจ้าจักสระเดีงเข้ามาแล้ว คืมีคำยินดีย้วยแย้ม แล้วจึงเจียรจามีคำมาเอะยะโยว่าเหล้นตาม ภาสการหนโลก ด้วยสับเพราะบ่วงบาตแก่ข้าแล แต่ก่อนเจ้าคืมีคำขานกรุณารักข้าบ่ค่อย ค้นว่า คักน้ำมาไว้แล้วล้างบาทปาทา ท่านคืหากสระเดีงเข้ามารอดแล้วคืบ่รู้คืนเมื่อ คำหากมาจับยับเอาบวย คำมาล้างบาทปาทาตีนด้วยตน บ่เท่าแต่นั้น แผ่นผ้าสะไบของแห่งข้าหากเรียรายยายอยู่ ท่านคืยังเก็บเอาไว้เนือขันคำใบเลิส แม่นว่าพระเปนเจ้าคั่นนังนอนแล้วเทือะ ข้าคืเอาผ้ามาห่มแลผ้าสะไบไฟทอดไว้ทางตัว ข้าบ่คืบ่ทันขัดขึ้นพระเปนเจ้าด้วยหอระทัยดักอันแล คนทั้งหลายจักสงสัยว่านางพิมพ์านี้บ่ชื่อต่อผัวเปนเจ้า เปนคนกาลกิณี ประกอบไฟด้วยมารยาบมีที่อ้างอาสรัย ข้านี้เป็นคนบ่คืซังเจ้าสิทธิธาตุ ผู้เปนเจ้าเปนผัวจึงจักหนีจากข้าเหิงนานแท้แล

อิทานิ อาคตา ในกาละบัดนี้พระเปนเจ้าคืสระเดีงเข้ามาอื้อเอี้ยมพ่อพระราชปิตดา มารดา บ่พลัดมาหาข้าแล พระราชมารดาแม่เจ้าราหุลคืเป็นอันเปล้าคายชะแล ดูรานางใช้เหีย โบราณท่านว่าไว้ชายผู้ใดทุกข์ยากไร หาเข้าของบ่ได้ จึงขงขวยหาเมียผู้คืมีเข้าของ แลมีรูปโฉมโนมพัตถิณะอันงาม อุดเยื้อนอยู่กับด้วยกันเมื่อนาน พายดูนเขาคืหากสุขสบายแล แม่นว่าตัวแห่งอิงตัวบ่งาม รูปผางร้ายเปดั่งคังจะไม้ เทียวเหียปะหาย มีความสบายน้อยหนึ่งคืหาบ่ได้แล อหิ อันว่าข้าผู้มีชื่อวานางศรีพิมพ์าคีมาได้สมเดีงพระเปนเจ้าโฉมงาม คืมาเคียดเค้นแท้คืหิแล เหมือนคังคำเขาว่าไว้เปนประทัด ค้นมีลูกหลายจักได้สั่งสอนสืบไฟเมื่อหน้า ข้านี้บ่ใช่คนทุกข์ไรเจื้อยใจ บ่มีสังอันใดปริบุญณ วุตต เม ดูรานางทาสีคนใช้เหีย เหมือนคังคำข้าว่าแต่ก่อนหากบ่บุญนั้น ข้าแม่นบ่ได้สมริทธิคังคำปรารธนา คือุปมาเปดั่งคังไม้อันมีดอกนั้นแลลูกอันหล่นคนไฟนั้นแล้วมีจันใดเหมือนคังข้าอันเปดั่งกำพร้า บ่ทันเสี้ยมฝังอายุชัย ทุกข์อันบ่ได้คังคำปรารธนานั้นแลนา พระเปนเจ้าคืสระเดีงไฟสู่เนกขัมมะอันบวช คืสมริทธิตรัสประหญาตัพพัญญุตัญญณ คังคำมักปรารธนาแล้ว อหิ อันว่าข้านี้คืมีคำปรารธนาน้อยหนึ่งคืหาบ่ได้ ด้วยเปนประโยชน์อันใดอันหนึ่ง ผัวจึงมาลาละไว้เปนแม่ร้างเหิงนานชะแล ท่านคืหนีไฟทรงผนวชเปนชีได้ ๘ ปีปลาย ข้านี้คืได้เผ็ดละอายโสกเส้าตราบ ต่อเห้า ยาวชีว์ อหิ อันว่าข้านี้คืบ่อาจจักหนีละได้ คืบ่หลังว่าจักมีชีวิตแก่ข้าแล ดูรานางใช้เหีย มึงจูงเอาคานี้ไฟพิทุลกราบไหว้ พระบาทไว้ปิตดาตนพื่อหื้อรู้ข่าวสัจญญาเทือะ อหิ อันว่าข้าผู้

ชื่อว่านางศรีพิมพาจะมาอะเคือ เป็นเชื้อเจ้ากระสัตร่า ตั้งคำมาไหว้พระบาทไว้ปีศดา ทือรู้ข่าวว่าลูกพระราชเจ้าสระเค็จเข้ามาสู่สำนักได้ ๓ รายศรีตราบวันนี้แล บัดนี้พ่อเป็นเจ้าจึงใช้นางทาสิมาเอายังเคือข้านางนาฏไ้พิมพาว่าอัน บัดนี้พระเป็นเจ้าคืหากหนีไฟเสียแล้ว บ่มีคำอาลัยได้หลายปี ละยังข้าพพานี้ว่าอัน พระเป็นเจ้าบ่กรุณา คืบ่สระเค็จมาสู่ยังปรงคาปราสาทแห่งผู้ข้า อันช่างริสนาแต่งไว้ คิงาม พ่อเป็นเจ้าจู้รู้แจ้งยังเหตุอันนี้เทือะ ชิวติ อันว่าชีวิตแห่งข้าผู้นี้ คืบ่หล้าว่าจักมีอยู่ชะแล อหิ อันว่าข้าผู้ชื่อว่านางศรีพิมพาจักมาจักอาชญา ขอรุณาผายโปรด อย่าทือมีโทษแต่พ่อเป็นเจ้าแต่ไกลเทือะ อันว่าสาวใช้ศรีรับเอา วณิ ยังคำแห่งนางฉินนี้แล้ว ก็คลาดแคล้วไฟกราบทูลสา ยังถ้อยคำแห่งนางศรีพพาน้อยนาฏ หากสั่งมาหาพระราชปีตตาตนพ่อคืมีวันนั้นแล

ราชา โน อันว่าพระญาศรีสุทโธทนมหาราช คันทาได้ยินถ้อยคำข่าวสารจากนางทาสีคนใช้ดั่งอัน อันมาราบไหว้ทูลสดังนี้แล้ว พระตนแก็วจึงอาราณานิมนต์พระพุทเจ้า เพื่อว่าจักทือเสด็จไฟสู่ปราสาทแห่งนางนาฏถูกสะไฟดั่งอัน จึงไหว้พระพุทเจ้าว่า วุศเต มหารุณณโก คังนี้เป็นต้นแล้ว พระเนตต์ข้าเจ้าข้าไหว้พระพุทเจ้าตนมีภายอันงาม มิตรมโม เล่าตนอันบวรวิสุทธิ ชู่แห่งแม่นว่าพระพุทเจ้าบ่กรุณา บ่สระเค็จเข้าไฟสู่สำนักมหาอุบาสิกาเค้าจึงดั่งอัน สา ส่วนอันว่านางพิมพานี้คืจักถึงกาละมอรณาตายไฟแล ภควา อันว่าพระพุทเจ้า อาห จึงกล่าวว่ มหาราช ดูรา มหาราชมิดำนิมนต์อันนี้เราคืหากควรแล แม่นว่าพระตถาคตะบ่ไฟสู่สำนักแห่งเจ้าราหุลแต่ดั่งอัน นางคืบ่หล้าว่าจักมีชีวิตอยู่ คืจักร้องร่ำให้ ใจจักแตกเป็นอนตรายไฟบ่อย่าชะแลนา ดั่งพระตถาคตะร่ำเพิงดูแล้ว ส่วนว่านางพิมพานี้มีรุระแก่ราตถาคตะนี้แต่รือยชาติพันชาติหมื่นชาติแสนชาติแล้ว เมื่อพระตถาคตะปางเมื่อได้หื้ออุปตถาภริยาเมี่ยมึงแก้วเป็นทาน คืสมริทธิแก่สัพพัญญุตัญญาณ คืเหตุอาสรัยเชิงนางพิมพา คืจึงสมริทธิด้วยดั่งคำปรารธนาแต่แล ราชา อันว่าพระญาศรีสุทโธทนะ มหาราษกระสัตร่า คืไหว้พระพุทเจ้าว่า กาละ ในกาละบัดนี้คืควรสระเค็จเข้าไฟกับด้วยบันดาเจ้าภิกขุทั้งหลายอันได้สองหมื่นคนเป็นปริวาร คันทาเข้าไฟสู่สำนักแห่งนางพิมพาแล้ว คันทาไฟรอดแล้ว พระพุทเจ้าจึงหื้อเจ้าภิกขุทั้งหลายสองหมื่นคนอยู่พายนอกแล้ว ส่วนวรองค์ตนพระพุทเจ้าคืสระเค็จเข้าไฟสู่ยังห้องท้อทอนกับมหาสารีบุตรเถรเจ้าแลมหาโมคคัลลานเถรเจ้า

อาห อันว่าพระพุทเจ้าคืกล่าวเชิงเจ้าอุททั้งสองว่า ดูรา สารีบุตรเถรเจ้า มาดาอันว่าแม่แห่งเจ้าราหุลนี้มีคุณแก่ตถาคตะนี้คืมากนักหนา แม่นว่าพระตถาคตะสระเค็จมาบัดนี้ แม่นว่านางศรีพิมพาจักรับเอาปาทาตีนแห่งตถาคตะแล นวดพื้นคันทันด้วยมืออันอ่อนสุขุมล ด้วยกำลังอันเสนหาอันรักเชิงตถาคตะดั่งอัน ท่านทั้งสองอย่าได้ห้ามนางไว้ คันทังอัน อันว่าหัวใจแห่งนางคืจักแตกตายไฟจากชีวิตเพิงมีชะแล อหิ อันว่าข้าพระพุทเจ้า คืยังประกอบไฟด้วยคุณแห่งนางพิมพามีมาแต่ก่อน จักได้ลาละอดไว้เสียยังป่าปักษิมังทังมวล คืบ่เป็นดั่งอันเทือะแล ดูรา โมคคัลลานเถรเหีย พระตถาคตะจักมีราคะ โทสะ โมหะอันปราศจากกิเลสเสียแล้ว เจ้าคืบ่มีที่ยินดีกับด้วยเชื่องนั้นแล คันทาเทศนา

แก้มหาโมคคัลลานาเถรแลสารีบุตรเถรแล้ว เจ้าศรีสระเค็จเข้าไฟสู่ห้องท้องที่นอนแห่งนางพิมพาหันแลภควา อันว่าพระพุทธรเจ้าเค็จเปล่งออกเชิงรัศมีรังสี ๗ ประการ เหลื่อมใสงามประดุจดังพระจันทร์แล พระอาทิตย์ อันออกได้ร้อยดวง ขึ้นมาจากภูเขาขัณฐะทรงรัศมีรังสีส่องแจ้งไฟในเรือนหลวงแล พระพุทธรเจ้าเค็จสระเค็จเข้าไฟสู่ในโง่งปราสาทแห่งนางยโสธราพิมพา เจ้าเค็จลีลาเข้าไฟถึงแท่นแก้ว อันประดับแล้วแลบุลวาดไฟด้วยรัตนะทั้ง ๗ ประการแลผ้ารัตนกัมพลแลห้อยย้อยไฟด้วยขร่ายจึงประดับไฟด้วยคำอันแล้วด้วยแก้ว ๗ ประการทั้งมวลนั้นแล

คัมภีร์ว่า ส่วนว่านางยโสธราพิมพาแลนางนาฏสนมทั้งหลาย คันทว่าไฉนยังพระพุทธรเจ้า ผู้สถิตอยู่เหนือแท่นแก้วรัตนปัลลัฏก์แล้ว ต่างก็กราบไหว้ทูลสาวว่า เอยยะ ข้าแต่แม่เป็นเจ้า อย่าได้โสกเส้า โสกาสังสัฏกเล็กสัฏกน้อยเทอะ อันว่าพระพุทธรเจ้าเค็จสระเค็จเข้ามาสู่ปราสาทปรังคาชของแม่ที่นี้แล้ว บัดนี้พระพุทธรเจ้าเค็จสระเค็จเข้ามานั่งอยู่เหนือแท่นแก้วแล้วแล คัมภีร์ว่า อนุหิ อสาตปยา สิตวา ส่วนนางพิมพาคันทว่าไฉนคำอันนั้นแล้ว ก็รับเสียแล้วยังพระราชมหาราช มีหัวใจอันเคื่อคร้อนคืหายใจเข้าออกได้ดั่งเก่าแล้ว กาสาวุ อุดตรา สงฆิ เจ้าเค็จเอาผ้าสะไบอันข้อมผาดอันปกหน้ามาพาดไว้เหนือ บ่าแล้ว เจ้าเค็จชำระเนื้อคนหื้อสะอาดหมดใสแล้ว เจ้าเค็จแปลงชฎอันหลุดลุ่ยตกหื้อดีบัวรวมแล้ว เจ้าเค็จยื่นมือเบื่องขวามาหอบอุ้มเอายังเจ้าราหุลกุมมารลูกน้อย เจ้าเค็จสระเค็จเข้าไฟสู่ประตูโง่งปราสาทแห่งนางแล แล้วก็ทอดพระเนตต์ตาดูลงแลดู คืหันพระพุทธรเจ้าแล้ว ก็เกลี้ยเกลี้ยวหัวใจแห่งนางแล้ว นางแก้วยอดพิมพาเค็จเขาดกกฎหมายรู้แล้ว คือ่อนน้อมค้อมก้มหน้าลงแทบดินปาทา ร้องให้สะอื้น เรรน นางคัมภีร์กัฏวลอยู่บ่ได้ คืร้องรำให้ไพเราะว่า โอยหนอข้านี้เป็นแม่ร้าง บ่มีผิวเป็นเพื่อนเทียมข้างพอสองแลเค ส่วนนางพิมพาเค็จร้องรำให้ไพเราะด้วยประการดั่งกล่าวมานี้แลนา

อสุโส เสตวา นางคนใช้ทั้งหลายคืเอากันโลมเล้ายังนางราชเทวีด้วยคำว่า แม่เป็นเจ้ามีคำโสกเส้าด้วยประการฉัณโฉชาเรื่อ มาร้องรำให้ด้วยประการฉัณนี้ เมินนานแท้นี้ชา เทว่าสมเค็จพระภูบาลคนเปนเจ้าผู้เปนเหง้าผิวขวัญมาเอี้ยมอี้ยอเถิงที่นี้แล้ว แม่เทวีเปนเจ้ามาบ่ตั้งสคิอภริมย์ชมชื่นหื้อดีหมั้นนี้ชา

สา ส่วนว่านางยโสธราพิมพา คัมภีร์ว่า คันทว่าไฉนแล้วยังคำของนางใช้กล่าวดั่งนี้แล้ว นางราชเทวีคืเหยหน้าแสงแลดูยังพระพุทธรเจ้า นางคัมภีร์มีน้ำตาไหลออกมาหาสคิบ่ได้ ส่วนนางพิมพา ราชเทวีจึงรำไรรำพันด้วยคนว่า ดูรา คาทั้งสองเหย เจ้าเยยะสังเลมมีน้ำตาอันไหลออกมาย้อยหน้านี้ ด้วยเหตุอันไฉนชา หน่อราชคืมีความอาลัยกับด้วยเจ้าแล้ว ได้ลาละพราภูกแก้วแลเมียวขวัญไฟด้วยวันแลคืน บ่พลิกฟื้นมาดั่งเก่า เจ้าอย่าได้คืคกระนิงเถิงท่านเทอะดาเหย เราร้องให้หาท่านคืให้เสียตาย คืให้มาเหิงนานแล้ว มีประหม่าว่าได้ ๖ ปีพอปลาย สมเค็จพระเปนเจ้าเข้ามาที่นี้ ข้าจึงได้หันหน้าผิวตนอันเปนคนที่หวังจักผากใช้ และเปนร่มไม้ใบหนาเปนอาชญาอังกว้าง ตกแต่งส้างสมพารแล เปนเหมือนสัณฐานแต่เค้า อันเปนเหง้าผิวขวัญข้าแล โอยหนอพิมพาเหย เจ้าหากมีน้ำตาไหลออกมา

ตั้งอัน นางนาฏสนมทั้งหลาย ทั้งเด็กทั้งสาวงามแม่ทั้งเจ้าแม่เรือนหลวง ทุกคนในปริมณฑลปราสาท คีบ่อาจจักตั้งยังความโสภทุกขได้สักคนแล โรทนตา เขาเครื่องให้กับด้วยแก้วแก่นไธยอคพิมพาศีมี หั้นแลนา

นางคีตลานออกมาทักกราบแทบบาทปาตาทันทั้ง ๒ ก็ไหวน้อมนมัสการพระพุทธเจ้าแล้ว คีตลีเกสเกล้ามวยผมสยายลงมาแทบบาทพระบาท เชื้อยังคืนทั้ง ๒ แล้วนางยอแก้วศรีพิมพาศี กอดเอายังปาตาทันทั้ง ๒ หื้อหมั้นแล้ว เจ้าศิษย์ท้าวไพ อุปมาเหมือนคั่นคั่นกระจับคำ อันเกิดมี ในปาจิตรลดาวัลย์ อันมีกำลังลมหากมาพัดถูกต้อง คืออ่อนน้อมค้อมไหวไพมา มีกายาเนื้อตนอันห้วน ไหวนั้นแลเด นางยโสธราพิมพาศีร้องรำให้รำพันในที่นั้นแล้ว เมื่อนางได้สติคืนมาแล้ว ก็ไหวยัง พระพุทธเจ้าด้วย ที่ติด ที่เท้า ๕ แห่งด้วยคำว่า ภนเต ภควา ข้าแต่ลัทธิพญูปุทธเจ้า คนอยู่เหนือเกล้าเกสแห่งข้าอันเป็นคนกาลกิณี มีความละอายแก่ท้าวพระญาในสกลชุมพูทวีปทั้งมวลนี้แลตั้งอัน ชารือ คือพระเปนเจ้าผู้คอยได้ จึงมาลาละเข้าไว้ หื้อได้ละอายเป็นแม่ร้างอยู่กับลูกกำพร้า พระเปนเจ้า บักรณณา มาตัดเสียนี้ชารือ ปุพเพ ในกาละเมื่อก่อนเป็นฉนโค พระเหนือหัวเป็นเจ้า บัพิจรณา หื้อถ้วนถี่ เหตุว่าข้านี้เป็นคนกาลกิณี จักเลี้ยงไว้บได้ พระบาทใช้สั่งว่าบว่าแต่หัวที่คั่งรือชามาละเข้าไว้หื้อมีคำคั่งแค้นหอรระทัย เหตุฉนโคพระมาลาละไว้ยังข้านางพิมพานีชา แต่หัวที่คำใดคือจักเลี้ยงได้ คั่นว่าเหิงนานมาแล้วคีมาลาละเข้าเสียหนีไฟ หื้อข้านี้ได้ยังคำละอายเผ็ดหน้าชะแล นุน คั้งข้า นี้จักรำเพิงคุณนี้ โทโส อันโทสแห่งข้านางพิมพาหากมีด้วยประการฉนโค พระเปนเจ้าขอกรณณา ผายโปรดหื้อข้ารู้โทสแห่งข้านี้เทื่อะ รู้ว่าข้าน้อยอันเป็นข้าพระบาทเป็นเจ้า ข้านี้หากผิดด้วยเหตุฉนโค ผู้ข้าขอท่านผายโปรด แม่นว่าพระเปนเจ้า ข้าน้อยนาฏจักได้น้อมหลังรับอาชญาแม่น พระเปนเจ้าบักรณณาดีตาม พระเปนเจ้านั่งเกล้าอยู่เหนือหัวเทื่อะ กุมาริ อาก ส่วนเจ้าราหุลกุมมารนี้ ยังอ่อนน้อย เหมือนเลือดเนื้ออันเกิดมาบรู้ทันพิฆฎฐณาผิดถูก แต่เจ้าคี่เป็นลูกเสมอใจพระบมี ความอาลัยเลอินดูกรณณา เहांมาลาละไว้เหมือนแควได้บมีเปลียว เหมือนคั้งเหวบมีเสื่อสิงห้อยู่ บ่เหมือนนกเขาคู่แบ่งกันบนผาชันแลไม้ไผ่แต่พระยอได้บิตดา พระเปนเจ้าบักรณณาแล จึงมาละเพื่อเข้าไว้แล้ว คีจั้งข้าแก้วตัวชื้อกัณฐกะ อหุร รตุดี กตสพเสน ในเมื่อกาละเมื่อพอเวลายามเที่ยงคั่น มหาราชาเจ้าอันไพสุ่มหานะกขัมม ผู้ข้าคี่คิดเคียดแค้นหอรระทัยมากนักหนา ยามเมื่อพระเปนเจ้ากะทำวิวาหมงคลกับด้วยข้าผู้ชื้อว่ายโสธราพิมพาแล สมเด็จพระตนเป็นเจ้าเป็นผู้คนมีบุญแล พระบิตตามารดาสัมพันธวงศาคีมาร้อมเสียงกันโนโรงหลวงใหญ่กว้าง ปานคั้งหมอหากทำนายนทวยว่าไว้ บ่ผิดคั้งคำเขาว่าเนื้อห้วนนั้นเมื่อหน้า บมีนางนาฏไธยพิมพา จักได้มาทรงทุกขเวทนาเป็นราชบุคค์ อันนี้เป็นคั้ง ๑ หากคี่หากสมคั้งคำหมอโหรว่าอันแล

ภนเต ภควา ข้าไห้วพระเปนเจ้าคนอยู่เหนือเกล้าเกส ผู้ข้านี้ได้อินคำปรัมปรามาแต่ก่อน เช่นปุหม่อนก่อนคี่ ว่าบุคคละผู้บิตตามารดาแห่งพระเปนเจ้านั้นคี่ได้ชื้อว่าปราสาจาก

ยังทุกขเวทนาด้วยอนตรายทั้งมวล ผู้ข้าก็ได้พระเปนเจ้ามาเป็นเหง้าผู้ขวัญ อัน ๑ เหมือนเขาว่ามา แต่ก่อนด้วยดั่งพระเปนเจ้าไฟออกไฟทรงยังชีพพาผนวชอันยาวนานประมาณว่าได้ ๕ วัสสาผู้ข้า นี้ก็มีพระราชหอระทัยใจจักแตกไฟด้วยอันระนึกคิดถึงพระเปนเจ้า ทุกคำเจ้าถูกน้อยราหุลกุมมาร อันมีวิณะสมพารเป็นคั่งท่อนแก้วนั้น หื้ออ่อนน้อมนั่งอยู่เหนือดัก จุมพิควา คือจุมชมคมกระหม่อม เจ้าเรียกขวันต่อหน้าพระพุทธรเจ้าว่า คาต จูราเจ้าราหุลถูกรักแม่แม่เหีย เจ้านี้เป็นคนจิตใจดีเยี่ยมแพ้นา เจ้าเกิดมาปางนี้หากน้อยบ่หลาย จิตดีเยี่ยมแก่พ่อแลแม่ นับแต่วันนี้ไฟพาหน้า แม่นี่ก็ทำว่าเป็นแม่ ร้างก็จักได้คำละอายแก่ชาวเมือง บ่หวังจักเป็นคนอยู่ได้ทุกวันสิ้นแล แม่นี่ก็ปรารมณ้อาลัยรักด้วย หน่อไร่แม่คนเดียวแลนา ตั้งแต่วันนี้ไฟเมื่อหน้า ไฟจักมาเหมือนพ่อเจ้ายอดฟ้าหน่อสายใจ แม่นี่นา มริสุตา เจ้าก็จักตายไฟด้วยแม่แลหะริอ รู้ว่าเจ้าคิดเป็นฉันทใจ เจ้หน่อสายใจพระเมืองแม่เหีย เราแลก็ จักได้กลับลิ้นน้ำอยู่ในที่ทางใดอันชา อันว่าบิดดาเจ้าถูกรักแม่เจ้าจูงมาลา จักพากันไฟตายเสียหื้อสว่าง ทุกข์แลนาหื้อพ้นจากอันเพื่อนคิดเตียนนินทาเทื่อเจ้าแม่เหียค้นว่านางยโสธราพิมพากล่าวคำดังนี้แล้ว ก็ออกเอาลูกแก้วไว้กับอกแห่งตนแล้ว โรทนดา นางก็ร้องให้รำไรรำพัน ไพมาในฐานะที่นั่นหั้นแล

อด โข ราชา สุทุโธโทโน กสาธน ภควโต ปเวเทนเต อิทมโวจ ในเมื่อนางยโสธราพิมพา แลกกล่าวยังโศกเส้าโสมมนัสจัดเครื่องในลูกแห่งคนดั่งอัน ราชา อันว่าพระญาศรีสุทโธทนมหาราช บิดดาจักตำแดงยังคุณแห่งลูกสะใฝ่แห่งตน จึงกราบไหว้พระพุทธรเจ้าว่า ภนเด ภควา ข้าไห้ว พระพุทธรเจ้าแล ส่วนอันว่านางยโสธราพิมพานี้ มีความสืเนหาอันรักยังพระพุทธรเจ้ามากนักคิดหิ คั่นว่าพระพุทธรเจ้าออกไฟสู่มหาภิเนกขัมมะเมื่อใด นางก็มีพระราชหอระทัยใจอันระนึกคิดถึงเจ้า ลูกทุกคำเข้า วันแต่คั่นก็ร้องให้รำไรไพมา ในปฐมะยามตราบต่อเท้าถึงยามเที่ยงคืนชะแล โอโโลเกนุ โต สิริตพุพิ นางก็ทอดพระเนตต์ดูสถานแห่งห้องในที่ท้องบันทมอันประจิตริสนาดกแต่งไฟด้วย เสดตฉัตต์อันแล้วไฟด้วยแก้ว ๗ ประการ อันตคแต่ดิงามถวายพระเปนเจ้าแต่ก่อนนั้นแล โรทนดา นางก็ร้องรำให้ไพมาต่อเวลายามบ่ายจว้ายบ่หันเข้าคู่คั่งอัน ดั่งนางก็ไขออกยังปล่องสีห์เบงชอรทอด พระเนตต์สายตาเลงแลไพมา ก็มีความโศกเส้าโศกาปริเวทนาอึดอ้อน นางก็ทอดพระเนตต์สายตา ผ่อดูแลยังแก้ว อันต้องไว้หว่างเบงชอรปล่องคืบหาย ยังสั่นระสายในหอระทัยแห่งข้าแล สดุดเม ทิวเส นิราชา อาโรติ สุตวา คั่นว่านางยโสธราพิมพา รู้ข่าวสารว่าเจ้าคูบ่เสวียเข้าน้ำโภชนะอาหาร ประมาณว่าได้ ๗ วัน รู้ข่าวว่าเจ้าคูทรงผ่ายหยอมอยาก ก็รู้ข่าวว่าเจ้าคูไสยาสน์นอนนอนเหนือ แผ่นดิน กาสาคิ อธิริตวา พระเปนเจ้ามาเอายังห้ำแลคาเขียวมายุลวาดทางสาด ไบไม้ถวาครอง ที่นอนที่นั่งแล ส่วนว่านางนาฏไธสีหื้อหามาเอายังห้ำแลคานามา ปลูกวาคไวนอนไสยาสน์ หากคำ มักแห่งตนเจ้าคูเยยะกะทำอันใด นางก็กะทำด้วยประการคั่งอันชะแล ชมพูปตติ ราชานอ ประการ ๑ อันว่าท้าวพระญาทั้งหลายในสากลข้มพุทวิปทั้งมวล คั่นรู้ข่าวว่านางศรีพิมพาเป็นแม่ร้าง ทุกบ่าว อ้างแต่งนำมาแข่งเครื่องปณณาการของฝาก ควรค่าได้แสนคำมาถวายเป็นมิดดโมตรี มีในมักใคร่ได้

ยังนางนาฏได้สรีพิมพานี้แล เหตุตั้งอันหรือเจ้าอุบมีคำมกปรารถนาเลงแลกคอยผ่อค้อยเครื่องประดับ ประดาทั้งหลายมวลงนั้น เปนประดุกตั้งปิ่นผาหน้าไม้หากมาเสียบแทงยังหัวอกแห่งข้าแล ไฟจักมา เหมือนดังนางนาฏไว้สรีพิมพานี้ค้ำหับได้แล อันว่าทุกขเวทนาคิดถึงยังเจ้าอุททุกคำเข้าแล วันคืน ชะแลนา

ภควา อันว่าพระพุทเจ้าตนมีภาคยะอันดิอันงาม อาห จึงกล่าววว่า ดูรามหาราชะ ปีตดา อาจารสุต อุกกหิรราชย์ ส่วนอันว่านางยโสธราพิมพานี้บไซว่ามีหัวในรักในตถาคตะในชาตินี้เท่านั้น แล นุพเพปิ แม้ในกาละเมื่อก่อนวันนั้นนนักได้พันไฟแล้ว นางพิมพาตีบหันแต่ปุกละผู้ใด แม่นว่าท้าวพระญาฝูงอื่นค้ำบ่เท่ามารักในตถาคตะนี้เป้นอันที่สุดกำลังแล เมื่อก่อนปางหลังเมื่อ ตถาคตะเป้นพระญากินนอรนั้น นางสรีพิมพาตีได้เป้นนางกินนรีราชเทวีแล อันว่าพระญาพระญา พาราณสี คีมาเล้าโลมเอาด้วยราชสัปปัตติทั้งหลาย อันแล้วไฟด้วยแก้วแหวนเงินคำ ช้างม้าวัวควาย และบรรดาข้าทาสาปบริวารหาประมาณบ่ได้ ส่วนว่านางนาฏไว้กินนรีนั้นค้ำบ่มีใจเอื้อเพื่อผ่อคอยเซ่ง ถ้อยคำและสัปปัตติแห่งพระญาเจ้าพาราณสีสักหน้อยแล อันว่านางยโสธราสรีพิมพานาฏไว้นี้ค้ำมี ความรักใคร่ในตถาคตะนั้นแล

เมื่อนั้นพระมหาโมคคัลลานเถรแลพระมหาสารีปุตเถรเจ้าทั้ง ๒ คี้องศาธราชนาณินคี่ ยังพระพุทเจ้า เพื่อหื้อน้อมมายังรัสตธัมมเทสนา อติศขาคยยกออกมาเทศนาแก้ไขในท่ามกลางหมู่ ชุ่มนุมนแห่งท้าวพระญาชาวสากยราชทั้งหลาย มีพระญาสรีสุทโธทนมหาราชปีตดาเป้นค้ำเป้น ประชานนั้นแล คั้นว่าแล้วยังธัมมเทสนาแห่งพระสัพพัญญูพระพุทเจ้า เทสน อุปปกปฏติ ส่วนนางยโสธราสรีพิมพา คีมีพระราชหอรทัยอันร่าจับดับไฟด้วยความโสกเส้าโสกา อันร้อน กะหายใจเข้าออกแล้ว คีมีใจบังเกิดยังปีติยินดีชมชื่น หอมหื่นในรัสตธัมมเทสนาคำสอน แล้วคี่ ละเสียยังความโสกามีคี่เส้าทั้งมวล คีมีวันนั้นแล

โสตา ปถล ปาปญญีสุ ในเมื่อแล้วยังธัมมเทสนาแล้วตั้งอันนางคี่ได้ถึงยังโสคาปัดติผล อันเป้นอริยบุคคลผู้วิเสศคี่มีวันนั้นบ่อย่าชะแลนา ราชานอ อันว่าท้าวพระญาชาวสากยราชทั้งหลาย กับทั้งอิงชายไหย่น้อย อันเป้นหมู่ คีพากันตั้งอยู่ในฐานะที่นั้น คีได้ถึงธัมมวิเสศ มีประเททว่า มัคคผละ คีมีวันนั้นแล

ในเมื่อแล้วยังรัสตธัมมเทสนาดังอัน สดถา อันว่าสัพพัญญู พระพุทเจ้าคี่พาเออภิกขุทั้งหลาย กลับไฟสู่ณิโครธาอารามคี่มีวันนั้นแล

สโมธาทาน์ พิมพา นิฏฐิตา จียาอันกล่าวเทศเทสนา จาคัวยนางยโสธราพิมพาอันมาร้องให้ รำพันพิลาปสาปครวญ คีบังคมสมเร็จสระเดีงแล้วเท่านั้นก่อนแล.

คี่แล้วบัวรมวล ตักราชได้ ๑๒๗๔ ตัว ปถิเต้าไข่ เดือนเจียงลง ๑๐ ค่ำ เมงวันจันท์เข้าแล

นิพพาน ปจโย โหนตุ เม นิจจํ รุวั รุวั รุวั สาธุ คีหสิแล

### ธัมมพูทธาภิเษก

ต้นฉบับวัดท่าโป่ง ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

จุฬศักราช ๑๓๐๐ (พ.ศ. ๒๔๘๑)

\*\*\*\*\*

นโม ตสฺสสตฺถุ ฯ

สุวิสุทธิ สกลธมมสารี สารณฺญชน จ นายนาภิมุข พุทธิ รุจิรายตน นิล เนตติ วนเทสิรสา อรณฺมุณินิหิ ข้าคินมัสการไหว้ยังพระพุทธรเจ้าตนเปนที่จั้งที่เพ็งแก่สัดคั้งหลาย พุทธิคนตรัสรู้สัจจะทั้ง ๔ อันมีคาเหลื่อมใสงาม อว่ายหน้าจับเพราะเชิงคนผู้มีตาถือประหลาที่เทศนาธัมมอันเปนแก่นเปนสารอันบัววิสุทธิหามลมูลทินบได้นำสัดคั้งามสู่เวียงแก้วคือนิพพานแลสิรสา ด้วยหัวแห่งข้าแล

เอโส โน สตุถา ตถาคโต เอโส พุทฺโธ อันว่าพระพุทธรเจ้า คนตรัสรู้ยังสัจจธัมมทั้ง ๔ คือ ทุกขสัจจะ สมุทยสัจจะ ได้ละคณหาทั้ง ๕ ร้อยมี พหิทธารัมมณะ เปนต้นแล นิโรธสัจจะ ได้อสังขัตตธาตุ คือนิพพานเจ้าอันหาปิจจัย แต่งแปลงบได้แล มัคคสัจจะ ได้ อัญญังคิกมัคคะ ๘ เปนหนทางนิพพานแล

ตถาคโต ตนเกิดมาแต่ อริยวงสาชาติ ตนเปนครูแก่คนแลเทวดาตนประกอบด้วยมหากรุณา ได้ตรัสรู้สัพพัญญุตญาณ เปนหน่อโพธิญาณฟ้าเพงปารมี ๓๐ ทัส มาทางชาติตราเบ็งเวสสันตระ ฟ้าเพงปารมีก็ยังบัวรวมวลแล้ว คันจุติคลาคลาได้เมื่อเกิดขึ้นฟ้าคุดสิตาเสวียรราชสมบัติได้ ๔ พันปีทิพย์ สมพารเจ้าแก่จักได้ตรัสยังประหลาสัพพัญญุตญาณ แล้วเทวดาอันอยู่ใน หนื่นโลกจักกวาลพร้อมกันอาราธนาว่าดังนี้

กาโลยฺนเต มหาวิรฺร จูราเจ้าตนมีเพียรอันมาก บัดนี้เป็นกาละอันควรท่านได้ลงมาเกิดในเมืองคนเปนพระโปรดสัพพสัดคั้งโลกทั้งมวล ก็ควรชะแล ในกาละนั้นโพธิสัดคั้งเจ้าก็จักรับเอาจนกัมม์แล้ว ก็ลงควิโลกนะ ๕ ประการ แล้วเจ้าก็จุติคลาคลาจากคุดสิตาเทวโลก ลงมาเกิดในสากยราชตระกูล เอาปฏิสันธิในท้องนางสรีรมหามายาราชเทวี ได้สิบเดือนบัวรวมวลแล้ว ก็ประสูติออกจากท้องแม่ แล้วอว่ายหน้าเมื่อทิสสะหนเหนือ เลงคุดยังปุดคละผู้ทรงคุณอันยิ่งเสมิอคนบมีสักคน เจ้าจึงกล่าวคาว่าดังนี้ อคุโคหมศฺมี โลกสุสเสฏฺฐโฐหมศฺมี โลกสุสเสฏฺฐโฐ โลกสุส ดังนี้

อหิ อันว่าคุด อคุโค อันยิ่งกว่าโลกทั้งมวลเปนใหญ่ เสฏฺฐโฐ ประเสริฐกว่าโลกทั้งมวล ส่วนว่าปริมมโพธิสัดคั้งเจ้า จำเริญขึ้นไยมาแล้วได้เสวียรราชสมบัติมีอายุได้ ๒๕ พรรษา ก็หันนิมิต ๔ ประการ เหตุสมพารเจ้าแก่ เจ้าก็ละราชสมบัติไว้แล้วออกประพนวชแทบฝั่งแม่น้ำอนิมานที กะทำเพียรได้ ๖ วัสสาในป่าอุทุมพรา วันเดือน ๖ เพงมาถึง เจ้าก็รับเอาเข้ามรูปายาส

อन्नางสุชาดาหากถวายทาน เจ้าก็รับฉันทพฝั่งแม่น้ำเนรัญชราแล้ว จึงลอยไตรคำเสีย แล้วเข้าไป  
สู่ราวป่าเสียงวันคำ ยามดาววันแสงเจ้าก็รับเอาคาเขียว ๘ กำมือ อันโสศกถียพราหมณ์ถวายหื้อ  
เจ้าไฟสู่เค้าไม้มหาโพธิ เจ้าก็บูชาเขียวไว้ คือนั่งอยู่กะทำอธิฐานว่า จูจักนั่งภาวนาแทบเค้าไม้  
มหาโพธิตัดกิเลสธัมม์ กะทำหื้อตราบโคกิเลสธัมม์บ่เสีย จูก็บ่ถูกจากที่นั่งแล เจ้าอธิฐานในใจแล้ว  
ดาววันตกคำลัษคยไฟเจ้าคือว่าหน้าเมื่อหนเหนือปรารภเพื่อย่างจักนั่ง ยามนั้นแท่นแก้วก็เกิดปรากฏ  
วิเศษตุดว เจ้าก็กะทำปารมีกำจัดมารพ้นแล้ว นั่งอยู่เหนือแท่นแก้วภาวนาว่าดังนี้

ทีฆิ อสุตตาสมิ ทีฆิ ปสุตตาสมิ ดังนี้เป็นต้น ปรมมโพธิญาณเจ้ากะทำอานาปานกัมมัฏฐาน  
ฟังลมหายใจว่าดังนี้

อหิ อันว่ากู อสุตตาสิปสุตา หายใจเข้าคือคือออกคือคือ ทีฆิ เปนอันยาว ประการ ๑

หายใจเข้าคือคือออกคือคือ รสุต เปนคั่งสั้นนั้นแท้แล ประการ ๑

หายใจเข้าคือคือออกคือคือ เสวียกายิกสุขแล ประการ ๑

ได้ระจับเสวียยังกายสังขาร ประการ ๑

ปีติปฐิสัเวริ ถึคูหายใจเข้าออกคือได้เสวียปีติ

สุขปฐิสัเวริ คูหายใจเข้าออกคือได้เสวียสุขจิตุดปีติสัเวริ

คูหายใจเข้าออก คือได้เสวียจิตตสังขารคือขันธทั้ง ๕

ปัสสมภยจิตตสังขาร คูหายใจเข้าออกคือได้ระจับเสวียยังจิตตสังขาร ประการ ๑

คูคือได้ยังจิตตูกประเลฐ อภิโมทยจิตต จิตใจแห่งคูนี้ยินดีเชิงนิพพานแท้แล

สมมาทหิจิตต จิตใจแห่งคูนี้ยินดีตั้งอยู่ในอารมณ์อันเดียว

วิโมจย เพื่อจักปล่อยพ้นจากสงสาร

อนิจจานุปสฺสี ร่าเพิงหั้นยังขันธทั้ง ๕ ว่าเปนอนิจจา

วिरาदानุปสฺสี อันหาราคะบ่ได้

นิโรธานุปสฺสี เลงหั้นยังอันดับยัง รากปฐินิสถานุปสฺสี หายใจเข้าออกร่าเพิงหั้นยังขันธ  
ทั้ง ๕ ว่าถอนเสียแล้วยัง รากะ โทสะ โมหะ มานะ ทิฏฐิ บ่เกิดได้แล

สิกขณฺเด ส่วนปรมมโพธิสัตว์เจ้าพำเพงยังอานาปานกัมมัฏฐาน มุกฺโก มีใจอันอ่อนกว่า  
สมถกัมมัฏฐานทั้งมวล อลัน มีใจบ่ห่อเหียง อาत्मกนฺเด ประการแข่งเพียรมีสติอันหมั่น มีกายอัน  
อ่อนมีใจตั้งอยู่ในอารมณ์อันเดียว วิเวกสัจจจากอกุศลธัมม์ อุปสมปทา ได้แล้วยังปลงมาน  
อันประกอบด้วยปีติสุข เปนวิเวกกัมมัฏฐาน ประกอบด้วยวิคกวิจารวิหริตวา คืออยู่แล้ว ปีติยาจวิราคา  
แต่นั้นไปพายหน้า นักปราชญ์เจ้าหน่ยราก ปิติ สติ สัมปชาโน มีสติรู้ร่าเพิง คือได้เสวีย กายิกสุข  
คือได้ถึง ตติยญาณ เหตุนักปราชญ์เจ้าเทศนาว่า ยนตฺมานิ ฆานอันใดประกอบด้วยอุเบกขาบวรวิสุทธิ  
อันนั้นชื่อตติยญาณ วิหริตวา คืออยู่แล้วแล

สุกขสฺสจปหานา ทุกขสฺสจปหานา ปุพฺเพนิวาสโสมนสฺสโทมนสฺสอฏฺฐัคมมา แรกแต่นั้น  
ไฟพายหน้าเจ้าก็มาละเสียยังทุกข์ละเสียยังสุข

อฏฺฐัคมมา แรกแต่นั้นไฟก็หือดับเสียยังโสมนสาเวทนา แล้วก็ได้ถึงยังจตุตถฌานสมาปคฺติ  
อันประกอบไฟด้วยอุเบกขาสติบวรวิสุทธิ วิหริตฺวา ก็อยู่แล

สมาหิตะ ปรมมโพรหัสตฺตํก็ได้ถึงจตุตถฌานสมาปคฺติ แล้วก็มีใจตั้งอยู่ในอารมณ์อันเดียว  
ปริสุทฺเท บวรวิสุทธิขาวผ่องจากอกุสลธัมมํ วิคฺคฺคฺปิเลเส มีกิเลสธัมมํพราภไฟแล้ว มุทฺถุเต  
มีใจอันอ่อนควรแก่กัมมํ อเนญฺชปคฺโต ได้ถึงแล้วยังอเนญฺชสมาธิแล้ว อภินิยามคฺโต น้อมจิต  
ไฟในปุพฺเพนิวาสญาณในปฐมยาม ดังนี้

โสหัมวา โส อหํ อันว่าผู้ฉันนั้น อมฺตาสิ เกิดในที่ไฟนํ เอวํ นาโม มีชื่อดังนี้ มีโคตฺตํ  
มีนาม มีวิณฺณะ มีอายุประมาณเท่านี้จุติตายจากที่นี้ไฟเกิดที่ไฟนํอันเดียวแล

อภินิยามนคฺโต น้อมจิตไฟในอบายทั้ง ๔ ว่าดังนี้ โภจนคฺโต ดุรา อิม สคฺตา อันว่าสัตว์  
ทั้งหลายฝูงนี้ กายทฺวจริตฺเต สมฺนาคคฺโต ประกอบด้วยกายทฺวจริตกัมมํ คือว่ากะทำผิดด้วยกายกัมมํ  
ผิดด้วยวจีกัมมํ ผิดด้วยมโนกัมมํ คีตใจไฟในทางปาวอันผิดคลองอริยะเจ้า อุปวาทกา ย่อมติเตียน  
ยังอริยะเจ้านักปราชญ์เจ้าตนประเสริฐแล ที่มีจนาทิญฺฐิ กายสภททาปรมมรณาทุคฺคิ ที่พายหน้า  
อันม้างจันท์ทั้ง ๕ ได้ถึงทุกข์ในอบายทั้ง ๔ แล วาปน ประการ ๑ โภจนคฺโต ดุราเพื่อนทั้งหลาย  
ฝูงถือสัสมาทิญฺฐิ อันคิปปิผิดคลองอริยะนักปราชญ์เจ้าทั้งหลาย กายสภททา ภายหน้าแต่อันม้างจันท์  
ทั้ง ๕ ก็ได้ไฟเกิดในเทวโลกตามบุญสมพารแห่งตนแล

คตฺตฺสฺสคฺติยามชฺฌิเมยยาม เมื่อมัชฌิมยามเที่ยงคืนมาถึง สมาหิตะ จิตฺเต เจ้ามีใจตั้งอยู่  
ในอารมณ์อันเดียว ปริสุทฺเท มีใจอันบวรวิสุทธิขาวผ่องจากอกุสลธัมมํ กะทำฉันเดียวแล ปสฺสิตฺวา  
เจ้าเลงหันสัตว์ทั้งหลายอันจมอยู่ในอบายทั้ง ๔ อันข้ามพ้นวิสัยตาแห่งตนทั้งหลาย ปวิสิทฺวา  
เจ้าเลงหัน จวมานะ ยังสัตว์อันตายแล้วเกิด หิเน สัตตํอันถ้อยสัตว์ด้วยยัง สุวณฺเณ สัตตํตัวมีวิณฺณะ  
อันงาม สัตตํตัวผางร้าย สัตตํได้ถึงสุข สัตตํได้ถึงทุกข์ ยถา คมฺปโปเก ตามกัมมแห่งตนแล

คตฺตฺสฺสคฺติยา ปจฺฉิมเม ยาม ในเมื่อปัจฉิมยามมาถึง ส่วนปรมมโพรหัสตฺตํเจ้า สมาหิต  
เตจิตฺเต มีใจตั้งอยู่ในอารมณ์อันเดียว ปริสุทฺเท อันบวรวิสุทธิขาวผ่องจากอกุสลธัมมํ วิคฺคฺคฺปิเลเส มีกิเลส  
ธัมมํคฺลาดไฟแล้วมีใจอันอ่อนควรแก่กัมมํ อเนญฺชปคฺโต ได้ถึงอเนญฺชสมาธิ อภินิยามคฺโต  
น้อมจิตใจไฟในอาสวักขยญาณ อันจักหือเสียกิเลสธัมมํร่าเพียงว่า อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารธา อันว่า  
สังขารจันท์ทั้งสิบมีอวิชชา คืออันมีคัมมานักเป็นปัจจัยสังขารได้จันท์ทั้ง ๕ คือรูปจันท์ เวทนาจันท์  
สัญญาจันท์ สังขารจันท์ วิญญานจันท์

นามรูปปี อันว่านามรูปเกิดมีวิญญานเป็นปัจจัย

สพายนเกิด มีนามรูปแปดปึงจัย นามรูปไ้รูปจันทร ๑ นามจันทร ๔ สพายนะได้อาย  
ตน ๖ คือจักขุ โสตา ฆาน จีวหา กาย มาโน แล

สพายนเกิด มีผัสสะแปดแห่ง อายตน

เวทนาเกิด แปดแห่ง ตัณหา

ตัณหาเกิด แปดแห่งเวทนาทั้ง ๓ คือสุขเวทนา ทุกขเวทนา อทุกขมสุขขายเวทนาแล

อุปปาทานเกิด ตัณหาแปดปึงจัย

ภาวะเกิด มีอุปปาทานแปดปึงจัย

ชาติเกิด มีภาวะแปดปึงจัย

ชรา พยาธิ มรณ โสกปริเทวทุกขโทมนสาอุปายาสาสัมภวันติ เกิดมีชาติแปดปึงจัย

มักว่าชาติเกิด ชรา พยาธิ มรณะจึงเกิดแล

สมุทธโย อันว่าเกิดแห่งกองทุกข์อันนี้มีสภาวะดังนี้ แล

สงฺขารนิโรธ อันว่าดับเสียแห่งจันทรทั้ง ๔ นิรุชฺชนติ ก็ดับตัดแต่อันน้อยเสียยังรากตัณหา  
คือพยาธิ อวิชชาแลสังขารดับ วิญญานดับ ชาติก็ดับชาติดับไฟแล้ว ชรามรณโสกปริเทวทุกข  
โทมนัสส อุปายาสนิรุชฺชนติ ก็ดับไฟด้วยลำดับแล

ตทา ในกาลนั้นปรมโพธิสัตว์เจ้า ร่ำเพ็งว่า อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา ดังนี้  
ไฟใช้ ๆ บังเกิดได้มหาวชิรญาณดวงประเสริฐ ร่ำับเสียยังกังขา ก็เลงหันยังสัลโลภิตฺติ คือ  
จกฺขุปริสฺสทฺธิสฺสแล ได้ยังจกฺขุปริสฺสทฺธิแล คือจตุตถญาณสมมาปตฺตินามรูปาววตฺถายนสมตฺถ์  
เขวดคกฺขณามายูยังนามรูป อาจร่ำับเสีย ก็ได้เลงยังทิฏฐิวินิยฺยสฺสแล นามรูปปานิ ปจฺจยาตฺถญาณ สมตฺถ์  
เขวดคกฺขณามายูยังประไลยแห่งนามรูป ก็ได้เลงยังกังขาวิตรณวินิยฺยสฺสแล

ตโต ในกาลนั้นเจ้าก็เข้ายังจตุตถญาณ มีวิปัสสนาบาทกเป็นอาจินแห่งโพธิญาณ  
เจ้าร่ำเพ็งหันยังจันทรทั้ง ๕ ว่าเป็นทุกข์มากนัก ก็ได้เลงยังสมสนญาณแล

แต่นั้นไฟพายหน้าร่ำเพ็งหันจันทรทั้ง ๕ อันดับอันเกิดใช้ ๆ ก็ได้เลงยังอุทฺทพฺพญาณแล

อิเม อุปากิเลสา อันว่าอุปากิเลสติดดวง ก็เกิดตัดอุปาทายญาณ และมหาวชิรญาณ มาร่ำเพ็งดู  
เขวดคกฺขณามายูว่าปไซรมมฺคฺวตฺติ ก็ละเสีย ก็ได้เลงมคฺคญาณทสฺสนวินิยฺยสฺสแล

ตโต แต่มั่นไฟพายหน้า นักปราชญ์เจ้าร่ำเพ็งหันจันทรทั้ง ๕ ดับไฟใช้ ๆ เปนคั่งไหลเข้า  
ไฟในรูถ้ำ ปศินมาคี่ได้คั่งวตฺถญาณแล

ร่ำเพ็งหันจันทรทั้ง ๕ ว่ามีภัยยะมากนัก ก็ได้เลงยังภยญาณแล

แรกแต่มั่นร่ำเพ็งหันจันทรทั้ง ๕ ว่าเป็นโทษมากนัก ก็ได้เลงอาทินวญาณ ข้ำร่ำเพ็งไฟ  
พายหน้าเล่า เลงหันยังจันทรทั้ง ๕ หน่ายมากนัก ก็ได้เลงนิพพันญาณแล

ปณจิตตะเจ้าใคร่พ้นจากชั้นระทั้ง ๕ เปนดังกฎกฤษณะไก่อเลื่อน อันท่านเอามาขังไว้ แม่นว่า  
ป็นกินเข้าคั่งอัน สัตต์ตัวนั้นมันค้ำยินดี เท้ายินดีในปลา เหตุคั่งอันนักปราชญ์เจ้าหน่ายชั้นระ  
ทั้ง ๕ คั่งนี้ ก็ได้ถึงมฤตยูคาปยตตญาณแล

แต่นั้นไฟพายหน้า รำเพิงหันสภาวะสัตตญา ๕ ประการ คืออนิจฺเจอนิจฺจสณฺญา  
สุภอสฺสสณฺญา ทุกฺขสณฺญา อนตฺเตอนตฺตาสณฺญา คั่งนี้ ปฏิสงฺขาสณฺญาณเกิดแล

แต่นั้นนักปราชญ์เจ้าเลงหันทุกข์ในนารกยินว่าทุกข์ เลงหันสุขในเทวโลกยินว่าสุข สงฺขารูป  
เปกฺขาญาณ เกิดมาแล

ประการ ๑ กริยาแห่งนักปราชญ์เจ้า หลีกจากโลกียะยามใด อนฺุโลมญาณเกิดยามนั้นแล

ญาณสมปยุตฺตา กามาวจรกุสฺล เปนปาทกมาอนฺุโลมญาณแท้ถึงเดียว ถัดแต่นั้น โคตรภูญาณ  
ละปฺปุชฺณะโคตต์เสีย แล้วเข้ามาเปนอริยโคตต์ แล้วสักกายทิฏฐิ วิจิกิฉา สัตถ์พัตตา ปรมมัสสสณฺ  
โยชนนังเจตฺถการัง คัดขาดยังสักกายทิฏฐิ วิจิกิฉา สัตถ์พัตตาปรามาสแล

ปฏิบัติปทาญาณทสฺสณวิสุทฺธิก คือโสคาปฏิมุคฺคญาณตคฺกขณะจิต ๑ ปฏิผลตค ๓ ขณะจิต  
ปจฺจเวกฺขณญาณ ตคกล้าปจฺจเวกฺขณญาณ ๑๕ คือในโสคามิ ๕ พิจจณฺาแล

อนาคามีสจฺจ ๕ แฉ่งแล้ว โสคาบันแล้ว ปุณฺเรว เมื่อพายลุนเล่ายกชั้นระทั้ง ๕ ขึ้นตั้งไว้  
ในไตรลักขณะจำเริญไฟใช้ ๆ ก็ได้ถึงปฏิบัติปทาญาณทสฺสณวิสุทฺธิ ทั้ง ๘ อนฺุโลมญาณเปนที่แล  
โวทานญาณเกิดแล ต้องแจ้งหันนิพพานแล สวาสนรูปราคมานอุทฺธจจอวิชชาสณฺโยชนนิลว  
เสสฺสพหานการิ คัดขาดยังรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทฺธจจะ อวิชชา สณฺโยชนะธัมม กับวตฺสนา  
อกุสฺลธัมมทั้งมวลแล มีประหยาสัพพัญญูเปนวาทฺฐาน คี่หันยังปฏิบัติปทาญาณทสฺสณวิสุทฺธิ  
มีอนฺุโลมญาณเปนที่แล โวทานญาณตคต้องแจ้งหันนิพพานเจ้าแล

ญาณทสฺสณวิสุทฺธิก คืออรหันตมคฺคญาณในขณะจิต คืออรหันตาคค ๘ ขณะจิต

ปจฺจเวกฺขณญาณตค คือประหยาสัพพัญญูคณฺญาณแล

ปสฺสติวาท หันแล้วยังสัจจะทั้ง ๔ ว่า อิทิ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ คั่งนี้เปนประธานแล

อิทิ ทุกฺขํ อันว่าทุกฺขอันนี้ อริยสจฺจํ เปนสัจจะแห่งอริยะแล

โฆ ปน ประการ ๑ อิทิ ทุกฺขํ อันว่าทุกฺขอันนี้ อันว่านักปราชญ์เจ้ารำเพิงเล็งหือเสี่ยงแท้แล

อันว่ากองทุกฺขอันนี้ ปรียาค์ อันนักปราชญ์เจ้าเพิงกะทำหือเสี่ยงแท้แล

อิทิ ทุกฺขํ สมฺมุตฺถํ อันว่าหือบังเกิดยังกองทุกฺขอันนี้ เปนสัจจะแห่งอริยนักปราชญ์เจ้า  
สจฺจิกคิ กะทำหือแจ้งแท้แล ด้วยมีแท้กองทุกฺขอันนี้ ปหิณฺ นักปราชญ์เจ้าเพิงละเสียแล

ทุกฺขํ ทุกฺขนิโรธิ อันว่าดับเสียยังทุกฺขอันนี้ เปนสัจจะแห่งอริยะเจ้าแล อันว่ากองทุกฺขอันนี้  
นักปราชญ์เจ้าเพิงกะทำหือแจ้งแท้ ด้วยมีแท้ กองทุกฺขอันนี้นักปราชญ์ สจฺจิกคิ กะทำหือแจ้งแท้

อิหฺมฺ ทุกฺขํ นิโรธคามินิ ปฏิปทา อันว่าปฏิบัติหือดับเลี้ยยังทุกข์อันนี้ เปนสัจจะแห่งอริยะ  
นักปราชญ์เจ้า เลงหันยังสัจจะทั้ง ๔ อันมีปริวัตต์ ๓ อันมีอาการได้ ๑๒ ด้วยมคฺคญาณแล

ปจฺจเวกฺขณญาณ คือประหยาสัพพัญญุตญาณดวงประเลฐ วิสุทฺเธน อันบัววิสุทธิ  
จากมลมูลทินทั้งมวล พุทฺโธ หุตฺวา ได้เปนพระพุทฺธเจ้าแล้ว

ปจฺจยาสิ เจ้าคิ่ปฏินาณขานว่าตนได้รู้ยังประหยาสัพพัญญุตญาณอันประเลฐ เช้งคนแล  
เทวคาอินทาพรหมสมมณพราหมณ์และหมู่สัตว์ทั้งหลายวันนั้นแล

คโต ในกาละเมื่อเจ้ายังนั่งอยู่เหนือแท่นแก้วร่ำเพ็งว่า พระตลาคตได้เสวยยังวิมุตติสุข  
มีรั้มอันหมั่นคฺง อนิตฺ เกิดมาชาตอันนี้เป้นชาตอันสุดอันซ้อย จักเกิดมาพายหน้าคิ่หาบได้แลแล้ว  
เจ้าจึงนํ้ามายังอุทานคาถามาว่า อนเณกชาติตํสาร์ คังนี้เป้นประธานแล

อนิพฺพิสํ ตนเราพระตลาคตปางเมื่อยังรอรมานสร้างสมพารมีพิชบได้ถอรเลี้ย สนฺธาวิส  
แล่นไฟสู่สงสารอันมากนํก คเวสนํโต แสงหายังช่างแบ่งเรื่อน คือว่าคณหา คีเป้นทุกข์แท้แล

คหการก คฺราช่างแบ่งเรื่อน คีคณหา ทานบได้แบ่งเรื่อนเราพอ ๒ คีอจันท์ทั้ง ๕ นี้แล

คหกุญฺ อันว่ายอดช่อฟ้าแห่งเรื่อน คีอวิชา เราคิ่ได้หักเลี้ยแล้ว จิตใจแห่งเรานี้คิ่เล็งเช้ง  
อันเข้าสู่นิพพาน อาชาคา เราคิ่ได้เล็งคฺณวิเสสเป้นเหตุแก่นิพพานเจ้าแล้ว

ยทา หเว ปาตุกฺวนคฺธิรุมมา อันว่ากุสลรั้มเกิดปรากฏแก่นักปราชญ์เจ้าตนกะทำเพียรหือ  
ร้อนแก่บาป คีอกิเลส ฉายโต ตนประกอบด้วยฉาน วิรุปายํ กํจัดเลี้ยยังมารผู้บาปได้แลแล้ว นั่งอยู่  
เหนือแท่นแก้วคฺงาม เป้นประคฺคคังสุริยาอาทิตยขึ้นคังตั้งอยู่เหนือเขาขุคันธอร นั้นแล

โย พฺราหฺมโณ อันว่าอรหันตาเจ้าตนใด มีปาปรั้มเป้นพายนอก นิหฺกุกมิ กัมมคังรือ  
พรากไฟแล้ว คีอหาสันเทหะบได้ มํกัว่าหากิเลสรั้มบได้ บัหือเสสสะหลอ มีพรหมจริยะได้  
อยู่แลแล้ว วเทยฺย กล่าววาทะว่าเป้นพราหมจริยสทา อันว่าหนาด้วยกิเลสรั้ม คีหาบได้ในโลกนี้แล

สุโข วิเวโก สงัดจากอกุสลรั้ม คีเป้นสุขอันยังแท้แล

ปสฺสิตฺวา เจ้าคิ่หันยังรั้มอันตนได้สุดได้เรียนแต่ก่อน คีเป้นสุขแท้แล

อพฺยาปชฺฌํ สภาวะบมีความเกียคคีเป้นสุขในโลกนี้แล

สํยาโม สภาวะอันสังรวมยังจิตบัหือบีบเบียนยังสัดด์ คีเป้นสุขแท้แล

วิราคโต สภาวะอันปราศจากราคะคณหา มีคณหาอันข้ามลวงพันไฟแล้วคิ่ดี บรรเทา  
เอาเลี้ยยังอัสมีมาคิ่ดี ปริมํ สุขํ คีเป้นสุขอันยังในโลกนี้แล

สพฺพาภิกฺขุ ประจนแพ้ง้าเลก สพฺพาวิหฺกุ รุ้ยังกว่าคนและเทวคา

อนุปาริโค บมีอันคิ่ช้องในอกุสลรั้ม วิมุตฺโต พ้นจากคณหาทั้งมวลแล

ประการ ๑ พระตลาคตบํสํแดงทํานผู้อื่นว่าเป้นครุแล หาผู้จักเสมือตนบได้แล

ปฏินุคฺคโล อันว่าปุคฺคละผู้จักเสมือยิ่งกว่าพระตลาคตบมีในโลกนี้แล

อรหัง พระตถาคตตะคนเปนอรหันตา สตุถา ตนเปนนายนำหมู่ สมาสมพุทโธ ตนตรัสรู้  
ญะยธรรม์ทั้งมวลด้วยตนด้วยดีแล

คจณามิ พระตถาคตจักไฟสู่เมืองกาสิ คือเมืองพาราณสี จักเทศนาธรรม์จักอันปราเสริฐ  
อมตพุทฺธิ พระตถาคตจักตีกถอลงหลวงสำแดงคลองนิพพานเจ้า แก่ปริสัดทั้งหลายอันอยู่ในโลกนี้  
อนรุทโศสมิ อันมีคัมภีร์ด้วยระกะโทสะโมหะมานะทิฏฐิมากนัก พระตถาคตปราบแพ้แล้วยัง  
กิเลสธรรม์ทั้งมวลจึงได้ชื่อว่า อุปปักษิโนแล

อลโข ในกาลนั้นปล่าอัสติปัตคนมิตถาววันมีในทิสสะหนโค พระพุทธรเจ้าเข้าไฟแดงแล้ว  
ปัญจวัคคีสทั้ง ๕ มารับชำระปาทายุลทั้งคู่แล้ว เจ้าเข้าไฟนั่งเหนือธรรม์สนะแล้ว ก็เทศนาว่า  
เทว เม ภิกขเว อนุตปาพพาจิเตนา นเสวิตพุพา ดังนี้เป็นประธานแล

ภิกขเว คูราภิกขุทั้งหลาย อันตา ๒ ประการคือกิเลสคาม วัตถุคาม อันนักปราชญ์เข้าตน  
มักใคร่ได้ยังนิพพานเจ้า คื่บ้ำควรสัมมาคมแล

พระพุทธรเจ้าเทศนาธรรม์จักแก่คนแลเทวดาทั้งหลาย มีปัญจวัคคีสทั้ง ๕ เปนประธานได้  
๓ เดือนบวรมวล คันออกวัสสาแล้วเจ้าก็เข้ามาในเมืองราชคหะแล เทศนาธรรม์แก่พระยาพิมพิสาร  
แก่ปัญฐาน แล้วเจ้าเข้าไฟสู่เมืองกบิลวัตตนคราชาณี สั่งสอนญาติทั้งหลายได้แล้ว ไฟโศคัสตต์  
โลกในชั้นฟ้าเมืองคณินิมราชาณี ได้โศคัสตต์ทั้งหลายผิจักคณนาอ่านนับว่าได้ชาวสงไชโยโกฏ  
ปลาย ๖ ล้าน ๖ แสน ยิบหมื่น ๗ พันโกฏ อายุเจ้าได้ ๘๐ จักเข้าสู่นิพพาน โปรดัสตต์บ่เท่า  
พระเจ้าทั้งหลายยัง ๔ อสงไชโยโกฏ ปลาย ๒ ล้าน ๔ แสน ๗ หมื่นปลายพันโกฏ จึงจักตั้งไว้ยัง  
ศาสนา คือธรรม์ ๘ หมื่น ๔ พันชั้น กับพุทธรูปเจ้าไว้โปรดัสตต์ ๕ พันวัสสาแล

โย โส ภควา อันว่าพระพุทธรเจ้าตนใด อันตรัสรู้ยังสัพพัญญุตญาณด้วยญาณดวงใด  
ขอรารนาเข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท่า ๕ พันวัสสาเทือะ

ปฐิสุมภิตาญาณ อันเกิดแห่งอรหันตาผลคิธี ติฏฐนุค จ้งเข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าเทือะ

สิล สัมมาธิ มหากรุณา ๓ คิธีทรงคุณหาที่สุดบ่ได้ ติฏฐนุค ขอรารนาเข้ามาตั้งอยู่ใน  
พุทธรูปเจ้าเทือะ

วิมุตติธรรม์ อันนำสัดต์ออกจากสงสาร อนนุตา หาที่สุดบ่ได้ ขอรารนาเข้ามาตั้งอยู่ใน  
พุทธรูปเจ้า พิมพะ อันงามบัดนี้เทือะ

พุทโธ อันว่าพระพุทธรเจ้า นั่งอยู่เหนือแท่นแก้ว ผายยมกปาฏิหารต่องแจ้งในแสนโกฏ  
จักกวาลหื้อคนและเทวดาทั้งหลายเขวคกฎหมายรู้ว่าตนได้เปนพระคนสลาด ด้วยคุณทั้งมวลนี้ขอ  
รารนาเข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท่า ๕ พันวัสสาเทือะ

พระพุทธเจ้าลงมาจากแท่นแก้ว อันยืนอยู่นับเพราะเชิงแท่นแก้วลงด้วยทิพพจักขุญาณ บำเพ็ญมาได้ ๗ วัน ฐานะที่นั่นปรากฏชื่อว่าอนิมิตตเจตียะ ด้วยคุณอันใด คุณดวงนั้นจึงเข้ามาตั้ง อยู่ในพุทธรูป พิมุโพ อันงามบัดนี้เถอะ

ภควา อันว่าพระพุทธเจ้าตนมีภาคยะอันงาม ๕ ประการ เนรมิตยังจงโถมแก้ว ก่ายขอบ จักวาลทิศสะก้าวันคกวันออก ด้วยคุณดวงใด ขอรารนาเข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเถอะ

สมมาสมพุทฺโธ อันว่าพระพุทธเจ้าตนตรัสรู้ญะยธัมมทั้ง ๕ เนรมิตยังเรือนแก้วอยู่ ๗ วัน พิจจณาคูยังอภิธัมมา ๗ กัมพิร ด้วยญาณดวงใด ขอรารนาญาณเจ้าดวงนั้นเข้ามาตั้งอยู่ใน พุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเถอะ

วิชชาจรณสมบุโน พระพุทธเจ้าตนประกอบด้วยวิชาและจรณะ ๑๕ อยู่สำราญในเกล้า ไม้้อชชาปาลนิโครธ มาร่ำเพ็งถึงคุณทั้งหลายมีมหากุณณาภิคุณเป็นต้น คุณทั้งมวลผ่องนั้น ขอรารนา เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเถอะ

สุกคโต พระพุทธเจ้าตนไฟสู่สุกคตที่อันงามคือนิพพานเจ้า อยู่สำราญแทบฝั่งมัจฉลินทสระ ๗ วัน เมกขมุขิ ฝนตกลงมามากนัก อถ ในกาลนั้น นาคราชา อันว่าพญานาคบังเกิดราชสัทธาดี มาเกี่ยวตนพระพุทธเจ้าแล้วแผ่พังพานควบบนหัวพระพุทธเจ้าไว้ ๗ วัน เพื่อบ่ให้อุทกขเวทนาเกิดมี แก่พระพุทธเจ้า เมกขะพราภไฟแล้วจึงเกี่ยวบ่วงจากตนพระพุทธเจ้าแล้วกลับหายจากที่นั่น พระพุทธเจ้าร่ำเพ็งถึงคุณวิเสศดวงใด ด้วยคุณดวงใด ขอรารนาคุณแห่งพระพุทธเจ้าดวงนั้นเข้ามา ตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเถอะ

โลกวิทู อันว่าพระพุทธเจ้าตนตรัสยังโลกด้วยเหตุ ๓ ประการคือ ติกขิณฺทริ เจ้าอยู่แทบ เกล้าไม้ราชายคณะ ๗ วันร่ำเพ็งถึงหมู่คุณทั้งหลายมีปัญญานุคุณทั้งมวลผ่องนั้น ขอรารนาเข้ามา ตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเถอะ

อนุตโต พระพุทธเจ้าตนทรงคุณยิ่งกว่าน้ำสมุทรเมื่อตีฟองขึ้นอากาศ เจ้าก็เข้ามาสู่เกล้า อาชาปาลนิโครธ มีพระราชร่ำเพ็งว่าดังนี้ คุณพระศากยได้ถึงคุณอันวิเสศอันยิ่ง คือว่าตรัสรู้ยัง ญะยธัมม เตปิฏก ทั้ง ๘ หมื่น ๔ พันฉนฺธ ปะควรหือเป็นสาธารณแก่คนผู้ใดผู้หนึ่งชะแล อุปมา เปนคังนายพ่อค้าอันวิเสศ บ่หือเป็นสาธารณนั้นแล

อถ ในกาลนั้น สหัมปติมหาพรหมรู้ใจพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ร่ำเพ็งว่าพระพุทธเจ้าได้ ตรีสประหญาสัพพัญญูแล้วพ้อยบ่เทศนาธัมมคังอัน โลกอันนี้จักฉิบหายชะแล สหัมปติมหาพรหม จึงลงมาขอนิมนต์พระพุทธเจ้าแล้วพระก็รับเอาอย่างอาจนกัมมแล้วก็เทศนาธัมมจักเป็นต้นแก่คน แลเทวดาทั้งหลาย

ในคืนนั้นรุ่งแจ้งแล้ว ตปุสส ภักติก นายพ้อคำ ๒ คนมารอดในที่ใกล้แล้ว คำนามายังเข้า  
 บิณฑบาตเปนนทาน ในขณะยามนั้นบาทพระเจ้าปมืเทื่อ เจ้าก็คิดใจว่าพระพุทเจ้าทั้งหลายแต่ก่อน  
 รับเอาค้อมืออันชะรือ เจ้าก็แหวคกฏหมายรู้ว้ารับเอาด้วยบาตรแล บาทพระพุทเจ้าปมืเทื่อนั้น  
 ท้าวจตุโลกปาลาทั้ง ๔ คนมีสัทธาคนำเอามายังบาตรทั้ง ๔ ลูก มาหื้อทานแก่พระพุทเจ้าพระคี่  
 รับเอาทัง ๔ ลูก เจ้าคือธิฎฐานซ้องกันหื้อเปนนลูกเดียว ตำแดงขอบหื้อเปนน ๔ หื้อเปนนผละอันยัง  
 แก่ท้าวทั้ง ๔ คน คี่รับเอาเข้าบิณฑบาตอันพ้อคำทั้ง ๒ หื้อทานนั้น คันจันเข้าแล้ว เจ้าก็เอาเกสา  
 ราช ๘ เส้นหื้อแก่พ้อคำทั้ง ๒ ปฏิบัติบูชาอันวิเสสเปนนเหตุเปนนประโยชน์ในนครเวียงแก้วคือ  
 นิพพานแล คุณแห่งพระพุทเจ้าทั้งมวลหาที่สุดบ่ได้ ขอรารนาคุณแห่งพระพุทเจ้าทั้งมวลฝูงนั้น  
 เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันพระวัสสาเทือะ

ปุริสสทมมสารถิ พระพุทเจ้าคนตั้งสอนผู้ชายทั้งหลายใจ้ ๆ เปนคั้งนายสารถิสอนมล้า  
 เจ้าก็เข้าไฟสู่เมืองพาราณสีอยู่ตำราญในปล้าอสิปัตตนมิลคทาวัน คี่เทศนาธัมมจักกัปปวัตตสูตร  
 แก่คนและเทวดาคด้วยญาณดวงใด ขอรารนาญาณเจ้าดวงนั้น เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า  
 ๕ พันวัสสาเทือะ

สตุถา เทวมนุสสานิ พระพุทเจ้าคนเปนนายนำหมู้นำสัคค์เข้าสู่นิพพานเจ้า มาสอนยัง  
 เจ้ายะเปนนประธานแก่สหายแก้ว ได้ ๓๐ หื้อได้เถิงอรหันตาคด้วยญาณเจ้าดวงใด ขอรารนาญาณ  
 เจ้าดวงนั้น เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเทือะ

พุทฺโธ อันว่าพระพุทเจ้าคนครี่สัวยังสัจจะทั้ง ๔ มาสอนยังขฤถะ ๓ คนพี่น้องมีเจ้า  
 กัสสัปปะเปนนคั้ง กับปริวารพัน ๑ หื้อได้เถิงอรหันตาค ด้วยญาณเจ้าดวงใด ขอรารนาญาณเจ้าดวง  
 นั้น เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้า พิมพา อันงามตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเทือะ

ภลฺวิา อันว่าพระพุทเจ้าคนทรงภาคะอันงาม ๕ ประการ เข้ามาสู่ในเมืองราชคหะ  
 อยู่ตำราญในปล้าราชวณูยยาน เทศนาธัมมแก่พระญาพิมพิสาร แก่ปฎิญาณด้วยญาณเจ้าดวงใด  
 ขอรารนาญาณเจ้าดวงนั้น เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้า ตราบต่อเท้า ๕ พันวัสสาเทือะ

จิโน อันว่าพระพุทเจ้าคนประจัญแพ้ยังกิเลสธัมมเจ้าก็เข้าไฟสู่เมืองกบิลวัตตราชธานี  
 เพื่อสอนยังญาติทั้งหลายอันบ่ออนน้อมด้วยสัทธา เจ้าก็สยงขึ้นสู่อากาศ ตำแดงจงโชมแก้วเทียว  
 ไพมา ตำแดงฝุ่นผงฐติผายตกบนหัวแห่งท้าวพระญาทั้งหลาย เขาจึงอ้อนน้อมด้วยสัทธาเจ้า

โลกนาถ พระพุทเจ้าคนเป็นที่เพ็งแก่โลกทั้งสาม ประารภเชิงท่าฝนโปกขรพัสต์แล  
 เทศนามหาเวสันตรชาคด้วยญาณเจ้าดวงใด ขอรารนาเข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้า พิมพะ อันงาม  
 ยิ่งนัก ตราบต่อเท้าห้าพันวัสสาเทือะ

ธมฺมราชา พระพุทธเจ้าตนเป็นพระญาแห่งธัมมคีคีนมาสู่เมืองราชคหะ เทสนาธัมมเการาช  
ปรีตัททหลายด้วยญาณเจ้าดวงใด ขออาราธนาเข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้า เลี้ยงจิรกาลนานห้าพัน  
วัสสาเทือะ

ธมฺมสามี พระพุทธเจ้าตนมีธัมมแปดหมื่นสี่พันจันท์ อันเกิดมาแต่อกพระพุทธเจ้าออกมา  
จึงปรากฏชื่อว่า ธมฺมสามี แล

ตทา ในกาลนั้น โสสาวคฺคิยิ คนฺดวา คตฺสฺส เซตวนิ คหิ โส ภควา อันว่าพระพุทธเจ้า  
ตนทรงภาคยะอันงามเข้าไฟสู่เมืองสาวัตถี เมื่อนั้น นายอนาถปิณฑิกมหาเสฏฐีประกอบด้วย  
โอฏกปณฺสพฺพธา คหิ มกฺกวา เทติ คีหือปาเซตวันนอารามเปนนานแก่พระพุทธเจ้า แลพระพุทธเจ้าตน  
ประกอบไฟด้วยมหากรุณา คีรับเอาแล้วคีเทศนาธรรมแก่ปรีตัททหลาย มีนายอนาถปิณฑิก มหา  
เสฏฐีเปนนประธานหือแจ่งแก่นิพพาน ด้วยญาณดวงใดขออาราธนาเข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปแล เลี้ยง  
จิรกาล นานห้าพันวัสสาเทือะ

อุปฺปุกฺกชิโน อันว่าพระพุทธเจ้าตนประจัญแพ้เข้าเล็กทั้งมวล ผายยมกปาฏิหารยฺห์ เทบเกล้า  
ไม้ม่วง คณฺจทมปรุกฺข ข่มเสียยัง วาเทแห่งอัญญุตคิตีทหลายด้วยญาณเจ้าดวงใด ขออาราธนา  
ญาณแห่งพระพุทธเจ้าดวงนั้น เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้าตราบต่อเท้า ๕ พันพระวัสสาเทือะ  
จกฺขมา อันว่าพระพุทธเจ้าจนประกอบด้วยตาอันงามคือวชิรญาณดวงประเสริฐ เจ้าคี่ขึ้นเมื่อเอาวัสสา  
ในดาวคี่สาเทวโลก คีเทศนาอภิธัมมาเจ็ดคัมภีร์ด้วยญาณเจ้าดวงใด ขออาราธนาญาณแห่ง  
พระพุทธเจ้าดวงนั้น เข้ามาตั้งอยู่ในพุทธรูปเจ้า ตราบต่อเท้าห้าพันวัสสา จูงมิดีหฺลเทือะ

ยถา ยถา ยตฺถิ ยํ ยํ ธมฺมํ อาเทสยิ สพฺพํ พุทฺธรูปมฺหิ คิฏฺฐนฺตุ ยาวสาสนํ นายโก  
พระพุทธเจ้าตนเปนนายนำหฺมู นำสัดคี่เข้าสู่ณิพพาน อาเทสยิกิ คีเทศนา ยํ ยํ ธมฺมํ ยังธัมมอันใด  
อันใด ยตฺถิ ยตฺถิ ในทึใด ทึใด

ยทา ในกาละเมื่อใด เมื่อใด อตฺถิสพฺพํ ธมฺมํ ยังธัมมทั้งมวลฝู่งนั้น ขออาราธนาเข้ามาตั้งอยู่  
ในพุทธรูปเจ้า ตราบต่อเท้าห้าพันวัสสาเทือะ หือเปนนิตฺตฺสขประโยชน์แก่คนและเทวดาทหลายแล

เยเทวา เย จ มนุสฺสตา อินฺทรา จ พุรฺรهما จ มาลาณา สพฺพเพ เต พุทฺธรูปณฺจ รกฺขนฺตุ ยาว  
สาสนา เยเทวา อันว่าเทวดาทหลายคี่คี่ คนทหลายคี่คี่ พระญาอินทา พระญาพรหม พระญามาร  
ทหลายฝู่งใดคี่คี่ สพฺพเพเต เตกายนฺตกา เทวดาทหลาย และคนทหลายฝู่งนั้น รกฺขนฺตุ จูงมา  
รักษายังพุทธรูปเจ้า ยาวตราบต่อเท้าห้าพันวัสสาเทือะ

เทสนาปริโยสานเณ สาธุการธมฺมเทสนา โสตา ปตฺติผลาทีนิ ปาปฺณิสฺสุ พุทฺธนา ในเมื่อแล้ว  
ธธัมมเทสนาอันนี้ คนแลเทวดาทหลายคี่ได้ถึงธัมมวิเสสมีประเภค ว่าโสคาบัน เปนต้น  
มีอรหันตา เปนทีแล้ว ตามบุญสมพารแห่งคนอันได้กคธาธิกาณ มาแต่ปริมาชาติก่อน คี่มีวันนั้นแล

พุทธาภิเสกธา ปริพณณา นิภูจิตากรียา อังกลาวแก้ไขยังธัมมเทศนาพุทธาภิเสกก็บังคม  
สมเรศระเด็จแล้ว ห้องนึ่งก่อนแล

อินทนนท์ภิกขุ เจ้าอาวาสริสนาเขียนที่วัดทุ่งฟ้าร่วม เพื่อคำฐาตนาครุบาเจ้าอุปัชฌาย์  
เจ้าคณะวัดท่าโป่ง ตำบลบ้านแม วันนั้นแล จุฬศักราช ๑,๓๐๐ ตัว ปีเพิกยี่ เดือนยี่ดับ วัน ๓  
ยามใกล้เที่ยงคืบวัริบูรณแล้วแล

**ชั้นมัธยมศึกษาปีที่แปดตอนสุดท้าย**  
**ต้นฉบับวัดท่าโป่ง ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่**  
**จุฬารัศมี ๑๒๓๘ (พ.ศ. ๒๔๑๕)**

\*\*\*\*\*

นโมตสสุตตฤๅ

เอวมเม สุตตํ เอกํ สมยํ ภควา พาราณสียํ อธิปัตตเนมิกทาย เอวมเม สุตตํ อาทิกํ  
 นิทานวณํ ยังคํามีต้นว่า เอวมเม สุตตํ นี้นิทานวณํ แห่งสุตตันนี้ อันมหาอนันตเถรเจ้า  
 ตนเป็นชั้นมัธยมศึกษาคาริกหากกล่าวเชิงอรหันตาเจ้าทั้งหลายห้าวร้อยพระองค์มีมหาภักตสปรเถรเจ้า  
 เป็นประธาน ในกาละเมื่อปฐมสังคายนาชั้นมัธยมวันนั้นว่า ภนฺเต อริยภักตสปรเถรเจ้า อิทิ ชนมจก-  
 กปาวตตณฺสุตตํ อันว่าชั้นมัธยมศึกษาปาวตตณฺสุตตํ อันข้าตนชื่ออนันตเถรหากได้สดับรับเอาแต่  
 ชระอุบแก้ว คือว่าปากแห่งพระพุทธเจ้า ด้วยอาการดั่งข้าจักวิสทชนามานี้แล

เอกํ สมยํ ยังมีในกาละสมยะคาบหนึ่ง คือ เทสนากาล ภควา สัพพัญญูพระพุทธเจ้าตน  
 มีภากะอันงาม อยู่สำราญในป่าอิสิปัตตเนมิกทายอันเป็นที่หืออไภยแก่เนื้อทั้งหลายอันมีในที่ใกล้  
 เวียงพาราณสีประหมาดห้าวร้อยเช่นชาธุคิมิแล

คโต โข ภควา ปญฺจวคียะ ภิกขุ อามนฺเตสิ ในกาละนั้นพระพุทธเจ้าก็กล่าวเชิงปัญจวคียะ  
 ภิกขุห้าตนในป่าอิสิปัตตเนมิกทายที่นั้นด้วยคำว่า เทวเม ภิกขเว อนฺตาปพฺพชิตน นสฺวีตพฺพชา-  
 ดูราภิกขุทั้งหลาย เทวเม อนฺตา อันว่าโกธากสองอันฝูงนี้อันปีพพิตทั้งหลาย บัควรรเสพแท้ดี  
 หลีแล ส่วนโกธากสองอันนั้นฝูงใดอันใดชา

โย จายํ กามสูกขลิกานุโยโค กรียาอันประกอบด้วยสุขอันติดข้องอยู่ในกามคุณทั้งหลาย  
 อันเป็นกิเลสตามแล้วตฤกตามทั้งหลายฝูงใดอันเป็นลามก อันถ้อย อันหยาบ คาโม อันเป็นของแห่ง  
 ชาวบ้านเลขของแห่งปฤชนอันบ่เป็นของแห่งอริยะเจ้าทั้งหลาย อันกะทำบ่หือเป็นประโยชน์เป็น  
 คุณสักอันคิมิแล

โย จายํ อตฺตกิลมตฺฐานุโยโค กรียาอันประกอบด้วยเพียร อันกะทำหือทุกข์ยากลำบากแก่  
 ตนอันได้เป็นดังอัญญตติฐิชีเปลือยทั้งหลาย ในกาละเมื่อรื้อร่อนพ้อยดั่งไฟไว้ในทิศะทั้ง ๔ คือ  
 พายหน้าพายหลังข้างซ้ายข้างขวาแล้ว ส่วนตนเขาเจ้านั่งอยู่ในระแวกหว่างกองไฟฝูงนั้นแล้ว  
 พายบนคี่หือร้อนด้วยรัสมิพระอาทิตย์ดี ปฏิบัตินั้นเท่ากะทำหือลำบากแก่ตนหือเป็นทุกข์แก่ตน บ่เป็น  
 คลองแห่งอริยะอันกะทำบ่หือเป็นประโยชน์และเป็นคนสักอันคิมิแล

เอเต เต ภิกขเว อุโฆ อนฺเต อนุปคมม มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา  
 จกฺขุกรณี ญาณกรณี อุปสมฺมา ย สมโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ ดูราภิกขุทั้งหลายพระตถาคตะ

ปฏิบัติเข้าไฟในโกฐากองอันสูงนั้น คือกามสุขัลลิกานุโยคแลอัคตกิลมณานุโยคนั้น พระศาสดา  
ปฏิบัติตั้งอยู่ในท่ากลาง คือว่าบ่เกรงนัยานนัถ ก็จึงได้ตรัสรู้สัพพัญญุตญาณอันหือบังเกิดยังตา  
คือประหยาอันเลงหันธัมม์ทั้งมวล ญาณกรณี อันว่าญาณคือประหยาอันรู้ยังธัมม์อันทั้งมวล คีเปน  
ไฟเพื่อหือร่าบยังกิเลสตัณหาทั้งมวล เพื่อหือตรัสรู้ยังนัยยังอริยสังขัมม์เพื่อกะทำนิพพานหือแจ้ง  
คีมี่แล

กตมาจสุตา ภิกขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเต อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุณฺณิ ญาณกรณี  
อุปสมฺมา ย อภิญฺญา ย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ ภิกขเว จูราภิกฺขุทั้งหลาย ส่วนมัชฌิมา  
ปฏิบัติ ปฏิบัติปานกลางบ่เกรงบ่ยานนัถ อันพระศาสดาหากได้ตรัสรู้สัพพัญญุตญาณ อันหือ  
บังเกิดยังตาคือประหยาอันเลงหันธัมม์ทั้งมวลนั้นแล หือบังเกิดยังญาณคือประหยาอันรู้ยังธัมม์  
ทั้งมวล คีหือเปนไฟเพื่อร่าบยังกิเลสตัณหาทั้งมวล เพื่อหือรู้หือตรัสรู้ยังนัยเพื่อกะทำนิพพานหือ  
แจ้งนั้น สูงโคชา

อยโม อริโย อญฺฐิติโก มกุโค ส่วนมัชฌิมาปฏิปทานั้น คีได้อริยอัฏฐังคิกมัคคะแปดอัน  
สูงนี้คือว่าสัมมาทิฏฐิ ๑ สัมมาสังกัปป ๑ สัมมาวาจา ๑ สัมมากัมมันโต ๑ สัมมาอาชีโว ๑  
สัมมาวายาโม ๑ สัมมาสติ ๑ สัมมาสมาธิ แล

อัย โข สตา ภิกขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา จูราภิกฺขุทั้งหลายส่วนมัชฌิมาปฏิบัติ  
คืออริยอัฏฐังคิกมัคคะแปดอันสูงนี้ อันพระศาสดาหากได้ตรัสรู้สัพพัญญุตญาณ อันหือ  
บังเกิดตาอันเลงหันธัมม์ทั้งมวล อันหือบังเกิดยังญาณคือประหยาอันรู้ยังธัมม์ทั้งมวล คีเปนไฟ  
เพื่อหือร่าบ ยังดับเสียยังกิเลสตัณหาทั้งมวล เพื่อหือตรัสรู้ยังนัยเพื่อกะทำนิพพานหือแจ้งคีมี่แล

พระพุทฺธเจ้าได้เทศนาสำแดงยังมัชฌิมาปฏิบัติแล ที่นี้จักสำแดงยังอริยสังขัมม์ทั้ง ๔  
จำพวก จึ่งจำเริญธัมมเทศนาว่า อิทํ โข ปน ภิกขเว ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ชาตปิทุกฺขา พยาริปีทุกฺขา  
มรณปิทุกฺขํ อปิเยหิ วิปโยโคทุกฺโข ยมปิจฺจนํ นลภติ ตมปิ ทุกฺขํ สจฺจิตฺเตน ปณฺจอุปฺพานกฺขนฺธา  
ชา คังนี้เปนต้นแล

ภิกขเว จูราภิกฺขุทั้งหลาย ส่วนทุกขอริยสูงนี้จักได้ดังร้อชา อิทํ โข ปน ภิกขเว  
คือธัมมชาตทั้งหลายสูงนี้สิ่งเดียวแล

ชาตปิ แม้นชาตคือปฏิสนธิกำเนิดอันเกิดมาแห่งสัตว์ทั้งหลายคีเปนทุกข์มากนัถ ตั้งแต่แรกแต่  
สัตว์ทั้งหลายมาเอาปฏิสนธิกำเนิดเกิดในท้องแม่นั้น กรียาอันจักได้ปสาทะความยินดีคีหาบได้สัก  
อันแท้แล คีเทียรยอมได้เสวยทุกขเวทนาในตนในใจบ่ขาดสาย เปนดังอยู่ในคันคูลิณารกนั้นแล

ชรา แม่นอันว่าชรา กรียาอันเฝ้าร่าชราเหตุม้างวิณฺณายตน คือรูปโณมนมพรัณวิณฺณะอันงาม  
หือถึงกรียาอาการอันหลากอันกำหม่นหมองเหี่ยวแห้งแลชราอันนั้น ทุกฺโข คีเปนเหตุแห่งทุกข์แล

พฺยาธิ โลกนฺตร ภาว อันไขแจ้งนั้นคีเปนเหตุหือบังเกิดยังทุกข์เวทนามรณะแล

มรณา กาลอันม้างยังรูป คือชีวิตที่จุติจิตแห่งสัตว์ทั้งหลายนั้น ก็เป็นทุกข์ยิ่งนัก แล

ปริเทโวปี แม่นว่ากริยาอันปุคคละมากิตตนาปรารภเชิงโทสแลคุณที่วระนีกคิดถึงด้วย  
สภาวะอันได้อยู่ได้กินกับด้วยปุคคละผู้นั้นก็เป็นทุกข์ ให้อยู่กินกับปุคคละผู้นี้สุขยิ่งนักแท้แล ยังเกิด  
โทมนัสสะอยู่ใจ ๆ ให้อำไรเหตุได้พลัดพรากจากปุคคละผู้รักจำเริญใจ ๆ ฉะนั้นอันนั้น ก็เป็นเหตุ  
หือปุคคละผู้นั้นถึงยังทุกขเวทนาอันมากแล อันว่าโทมนัสสะเวทนาเบียดเบียนใจ ๆ หือถึงทันอัน  
เจ็บปวดมากนักรู้ ก็บ่เจ็บด้วยสตราอาวุธเครื่องข่ากล้าคมอันใดอัน ๑ สักอัน หากเจ็บปวดด้วยรากล  
คณหาหากเสียบแทงดังอัน ก็เป็นทุกข์อันยิ่งนักแล

อปปิเยหิ สมฺปโยโค กริยาอันได้ประสบกับอยู่กินปากด้านเจียรจากับด้วยปุคคละผู้เป็นคน  
ชังนั้น อันนั้นก็เป็นทุกข์เวทนายิ่งแล

ปิเยหิ วิปฺปโยโค กริยาอันพลัดพรากจากปุคคละผู้เป็นกัลยาณมิตร อันคือบ่ได้ปากด้านเจียร  
จากับด้วยปุคคละผู้เป็นปิยมนาปะอันรักจำเริญใจ ๆ อันนั้นก็เป็นทุกข์อันยิ่งนักแท้แล กริยาอันปุคคละ  
ผู้ปรารภนามักเพื่อใคร่ได้ยังวัตถุสิ่งอันใดแลบสมริทธิบัวรวมวลตั้งความปรารภณาดังอัน อันนั้นค  
เป็นเหตุหือบังเกิดทุกขเวทนาอันยิ่งแล

ปญฺจุปาทานุชฺชรา ชันธะกัง ๕ อันนั้นคือว่า รูปฉันธา เวทนาฉันธา สัญญาฉันธา  
สังขารฉันธา วิญญาณฉันธา อันคณหาแลทฎฐิหากถือเอาด้วยอัตตะว่าเปนของคนว่าอัน ก็เหตุแห่ง  
ทุกข์อันมากคือเป็นที่ตั้งงอกออกมาแห่งทุกข์ทั้งมวล เหมือนคั้งแผ่นดินอันเป็นที่เกิดที่ตั้งแห่งวัตถุ  
ทั้งหลายอันมีวิญญาณและหาวิญญาณบ่ได้ อันมีหลายประการต่าง ๆ นั้นแล

กริยา อันเทศนาสำแดงยังทุกข์สัจจะด้วยอันกว้างพอประมาณเปนหนทางอันเข้าไฟสู  
นิพพานเป็นอันชื่อนักหือแจ่งแก่เวเนยสัตตอันชือวิปจิตฺตญฺญอันมีญาณประหยาอันพอประมาณ  
ปานกลาง คีบ่แรงนัก บ่ช้านักแล กริยาอันกล่าวยังนิเทศวาน ก็แล้วเท่านี้ก่อนแล

อปคินิเทศวาโส อันว่าปฏินิเทศวาน ก็กริยาอันเทศนาสำแดงทุกข์สัจจะในนิเทศวาน  
ในบทว่า ตตฺถ กตฺมา ชาติ นั้นไพตราบถึงบทว่า อิหํ วุจฺจติ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ นี้ สัพพัญญ  
พระพุทฺธเจ้าค้เทศนาไฟเมื่อน้ำ เพื่อจกยยังชาติทุกข์อันตนได้เทศนามาในนิเทศวานพายหลังนั้น  
บ่กว้างนักเข้ามาเทศนาหือกว้างหือปรากฏแจ่งแก่เวเนยสัตต ผู้ชือเวเนยสัตตเหตุมี ประหยาอัน  
ทุนช้าฉันนั้น จึงเทศนาว่า ดูราภิกขุทั้งหลาย อันว่าชาติทุกข์อันใดอันพระตถาคตกล่าวในที่นี้ ทส  
วาน ยหลังนั้นอันใดชา ดูราภิกขุทั้งหลายอันเกิดมาแลบัวรวมวลด้วยอินทริทั้ง ๕ อันเอาปฏิสันธิ  
ก่าเนคเกิดในท้องแห่งแม่ถึงยังจุตติจำเริญใจแล้วแลถึงเชิงอันม้างยังรูปชีวิตินทริอันใดแห่งสัตต  
โลกอันนี้ พระตถาคตก็กล่าวยังชาติอันนั้นว่าเปนเหตุเปนขุนแห่งทุกข์ทั้งมวลแล

ดูราภิกขุทั้งหลาย ยังมีชายผู้ ๑ อันคิอาชญาท้าวพระยาและถึงยังทารกัมม มีคั่นว่าใส่ชือ  
กัณคาผูกขังไว้ในคอกและปึกแทงด้วยอาวุธหอกดาบแลไม้เหลียมทั้งหลายคี้ดี แม่นเลี้ยงวันอันมาก

คือว่าปี ๑ สองปีตั้งอันคีติ ชายผู้นั้นอันถึงยังทุกขโหมนัสสเวทนาเจ็บปวดอันคีติ ทุกข์อันนั้น  
 ก็เป็นทุกข์อันยิ่งคิมิแท้แล ทุกข์อันมีในนารกนั้นก็ควรเป็นทุกข์อันยิ่งนักกว่าชายผู้นั้นได้รื้อยเท่าพัน  
 เท่าแล เหตุใดแลบว่าอันชา เหตุเสมอตั้งชายผู้ ๑ เอายังก้อนหินประหม่อมมือเดียวเลามาเปรียบ  
 เทียบด้วยคอยหิมวันต์อันสูงได้ ๕ ร้อยโยชน์ กว้างได้ ๓ พันโยชน์ อันประจิตริตสนาไฟด้วย  
 ยอดคอยทั้งหลายอันได้ ๘ หมีน ๔ พันยอดนั้น เป็นอันหม้าดูงามนัก ก็เป็นตั้งอันแล ประการ ๑  
 ทุกข์อันมีในกามสุขคติภวะอันนี้แลเกิดมีในมนุสโลกอันนี้ ก็เหตุการณ์านอันจักเกิดมาแห่งสัตต  
 ทังหลายนั้นก็เป็นทุกข์อันยิ่งแล ทุกข์อันนั้นได้ชื่อว่าคัพโกถันธกัมมลิกทุกขะเพื่อว่าเป็นเหตุเป็นขุน  
 แห่งทุกข์ทั้งมวลแล

แรกแต่อันอยู่ในคัพภปฏิสนธิอันคิมิแท้แล ด้วยแท้สัตตทังหลายนั้นอันเกิดมาเป็นคนตั้งอัน  
 คีบ่ห่อนได้เกิดในที่อันเป็นสุขสำราญสักอันแล สัตตโลกนั้นอันเกิดมาเป็นคนตั้งอันก็เกิดในท้องแม่  
 อันมีในระแวกแห่งขดไส้สองอัน คือที่อันลูกเกิดนั้นมีพายใต้แห่งอามาสยคืออันเป็นที่อยู่  
 แห่งอาหารทั้งหลาย เหมือนดังผ้าอันชุ่มอันปุคคละหากบิดหากกัวทั้งสองหัวนั้นแลพองอยู่ท่ากลาง  
 นั้นแล ไส้อันเป็นที่อยู่แห่งอาหารทั้งหลายนั้นแลที่อันลูกจักเกิดนั้นพายบนแห่งปการสยะคือไส้อัน  
 เป็นที่อยู่แห่งอามทั้งหลายนั่นแล ที่อันลมจักเกิดนั้นมีในท่ากลางแห่งท้องแล ดูกำลังอันเป็นที่เกิด  
 แห่งเด็กน้อยนั้นเป็นอันกิดแคบนั้นมีคัมมามากนัก อันจำเรฐเร้ารมด้วยกลิ่นคันธอันอาเกียรเทศมไฟด้วย  
 มละมูลทินอันควรเกลียดมากนัก อุปมาเป็นดังหนอนอันเกิดในที่ทั้งหลายมีชุมวิงเป็นต้นนั้นแล

สัตตผู้เกิดในท้องแม่อันเป็นกับด้วยมละมูลทินอันมาก อันไฟท้องมีอยู่เป็นแม่หากร้อนด้วย  
 กำลังเตโชราคุอันร้อน เหมือนดังหม้อจั้นอันปุคคละหากหนึ่งด้วยไฟอันร้อนนั้น หือถึงอันสุก  
 อันเปื่อย อัน ๑ เหมือนดังกองเข้าหนมอันปุคคละหากจั้นในหม้ออันร้อนนั้นแล สัตตผู้นั้นปราศ  
 จากยังอันสู่แลเอียดย หาทักสู่แลหายใจเข้าออกไม่ได้ บออาจจักกะทำกิจอันใดได้สักอัน เท่าได้เสวย  
 ทุกขเวทนาอันมากนักแล ทุกอันได้เกิดมาในท้องแม่นั้นชื่อคัพโกถันธกัมมลิกทุกขะ เป็นเหตุเป็นขุน  
 แห่งทุกข์ทั้งมวลแล

ประการ ๑ ในเมื่อแม่แลไฟกะทำกิจการเป็นต้นว่าไร่นาค้าขายอย่างเทียวไพมาคีติ คัพภโปตก  
 สัตตผู้นั้นถึงยังทุกขเวทนามากนักมีต้นอันเจ็บปวดด้วยสนั่นหวั่นไหวไพมากนัก เป็นตั้งแม่  
 เพะตัว ๑ อันถงเหล้าทั้งหลายหากบุบตีด้วยไม้ค้อนก่อนกินเพื่อจักหือตายแล้วกินนั้นแล อัน ๑  
 เสมอตั้งพระญานาคอันหมองหากบิบบหากชักหือถอยกำลังแล้วแลเหล้นเพื่อจักเอาขังรังวัลนั้นแล  
 ประการ ๑ ยามเมื่อกินยังน้ำอันเย็นตั้งอันสัตตอยู่ในท้องแม่นั้นก็ได้เสวยทุกขเวทนาเหน้อยคายนัก  
 เป็นตั้งสัตตอันเกิดในโลกันทรนารกอันแล ในกาละเมื่อเมื่อกินลงยังอาหารอันร้อน สัตตผู้นั้นอยู่ใน  
 ท้องแม่นั้นก็ได้เสวยยังทุกขเวทนาอันลำบากมากนักเป็นตั้งสัตตนารกอันท่าฝนถ่านไฟแดงหากตก  
 ลงถูกตนนั้นแล

ในกาละเมื่อแม่กินยังส้มและเคมคังอัน สัตต์ผู้อันอยู่ในท้องแม่นั้นก็ได้เสวยทุกขเวทนามิ  
คนเจ็บเสียบเปนคังโจรทั้งหลายอันท่านหากผู้ไวนั้นสับยังหัวด้วยดาบแล้วใส่ยังส้มและเกลื่อนั้นเปน  
ทุกขเวทนาเจ็บปวดลำบากมากนัก คิมิแล

อาทิทุกข์ทั้งมวลมีประการดังกล่าวมานี้ ชื่อคัพภปริหารควา เปนเหตุเปนชนแห่งทุกข์ทั้ง  
มวลอันมาเอาปฏิสนธิกำเนิดเกิดในท้องแม่เปนทุกขเวทนาอันมากนักด้วยประการดังกล่าวมานี้คิมิ  
แล ถัพพัญญูพระพุทธรเจ้าได้เทศนาสำแดงยังทุกข์ในคัพภะดังนี้แล้ว

ที่นี้จักสำแดงยังทุกข์แห่งคัพภปาดนิคัสต์เล่าจึงเทศนาว่า ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลายประการ  
๑ ในเมื่อแม่มีคัพภะอันแก่แล้วแลประสูตออกนั้นคิเปนทุกข์ยิ่งนักแล ทุกข์อันใดแลเกิดมีแก่สัตต์ผู้  
นั้นอันนอนขวางอยู่ในทวารพายค้ำอันกิดอันแคบมากนักแล จักเล็งเชิงอันผ่าอันมังได้คังอันส่วน  
ว่าลมกัมมชวาดแห่งแม่นั้นเกิดแล้วคิปลิ้นคิพลิกคัพภะพื้นท้องแม่หื้อเล็งเชิงอันเจ็บปวดมากนักยัง  
สัตต์ทั้งหลายผู้อันอยู่ในท้องแม่นั้นคิปลิ้นพลิกไพมา แล้วลงสู่คลองอันประสูตแล ที่นั้นคิเปนที่เจ็บ  
ปวดมากนักแห่งสัตต์ทั้งหลายเปนคังนารกอันเป็นที่สัตต์ตกไฟแห่งสัตต์ทั้งหลายนั้นแลเล็งเชิงอัน  
ทุกขเวทนามากนักนั้นแล ในกาละนั้นส่วนทุกข์อันใดลมกัมมชวาดหากเบียดและเกิดมีแก่สัตต์ผู้  
นั้นอันลมหากมาค้ำจืดหื้อออกจากคัพภะอันกิดอันแคบคังอัน คิเปนทุกขเวทนาแก่สัตต์ผู้  
นั้นคังซ้างพลายสารตัวใหญ่อันคนหากมัดไว้แล้วชักออกในรูอันน้อย คือดังขอกะดานปะตุนั้นแล  
ทุกข์อันมิในภะวะนี้คิหากเปนทุกข์อันออกจากท้องแม่แห่งตน นั้นแล

สัตต์อันเกิดมาแล้ว ในเมื่อแลอาบน้ำชำระแล้วแลหุຍบถคังอัน มิคนอันเจ็บอันปวดเสมอ  
คังถูกอันท่านหากคัตหากพินหากถาก หากแตกเนื้อตนด้วยปลายเขมแลมีคชูดเปนทุกข์อันยิ่งนัก  
แก่ผู้นั้น เหตุมิเนื้อหนังอันนุ่มเปคังฝิ อันมิเกสอันจิงตกไฟแล มีเนื้อหนังอันนุ่มนั้น คิมิแล

พายหน้าแต่นั้นในเมื่อปวดติกลแลเปนไฟแก่เด็กน้อยผู้นั้น คันย่างเทียวได้แลแล้วมีคังอันรูป  
จิวิติทริยเปนไฟเสียดกาละนั้นเท่านั้นคังอัน ทุกข์อันใดแลเกิดมีแก่สัตต์ผู้  
นั้นอันคนหากซ้างคณด้วยสมัตตะอาวุธเครื่องซ้างถ้ำคมอย่างใดคิดี บ่บานเท่าทุกอันได้แลเกิดมีแก่สัตต์ผู้  
นั้น อันเกิดมาใน  
กระดูลอันถือมิจจาทิฏฐิแลได้กะทำยังกุสลกัมมอันมาก คันเมียนอายุจุตคิได้ไฟเกิดในนิริยานร  
กเสียดกาละนานนัก เปนคังเต่าอันจักเอาหัวมาสูบในวงแอกอันปุดคละหากซัดไฟในน้ำแม่คังคา  
มหาสมุทรนั้นแล กรียาอันจักได้เปนครนเมื่อพายลุนเปนอันยากนักเท่าได้ทวนเทียวในนิริยะแลเปน  
เปรตเปนสัตติริจจานได้เสวยทุกขเวทนาอยู่ใ้ ๆ แล ประการ ๑ ทุกข์อันได้แลเกิดมีมาแก่สัตต์ผู้  
นั้น  
เปนอันลำบากมากนักแล ชื่ออันว่าทุกข์อันมิสภาวะคังนี้ อันคนหากหื้อบังเกิดยังทุกข์แก่คนสิ่งเดียวแล

ประการ ๒ ทุกข์อันใดแลเกิดมีแก่สัตต์ผู้  
นั้นอันเปนพาลชนไปไร้ประญาแลเล็งยังอำนาจ  
แห่งคณหากะทำยังมิจจาทิฏฐิกัมมอันต่าง ๆ มิปรทาร์กัมมเปคัง คันเกิดมาคิได้เล็งยังอันพลัด  
พรากจากพ่อแม่พี่น้องตน เปนทุกขเวทนาอันยิ่งนักนั้น คิเหตุเปนข้าแห่งคณหาแล ส่วนว่าทุกข์

ทั้งมวลมีแล้วด้วยประการดังกล่าวมานี้ ชื่อว่าทุกข์อันท่านผู้อื่นหากเบียดหากเบียนตน ว่าเป็นเหตุเป็นชนแห่งทุกข์ทั้งมวลแล เหตุตั้งอันคลาพันชนอันนี้พระพุทเจ้าเทศนาตำแดงยังชาติทุกข์ทั้งมวลด้วยประการอันนี้แล ประการ ๑ บุคคละผู้อันออกจากท้องแม่แลได้ถึงยังทุกข์อันใดคือดี อันว่าทุกข์ทั้งมวลนี้ค้นเว้นจากชาติตั้งอัน ทุกข์ทั้งมวลผู้หนึ่งสืบมีแก่บุคคละผู้ใดสักคนแล มักว่าทุกข์อยู่ในท้องแม่คือดี ทุกข์อันออกจากแม่คือดี แลถึงยังวัยคนใหญ่แล้วอันตนหากเข้าตนคือดี ก็เท่ามีแก่ผู้เกิดมาสิ่งเดียวแล ด้วยมีแท้จักมีประโยชน์อันใดในอันจักคนณาตั้งขยาจักแก้ไขยังชาติทุกข์ที่กว้างขวางยิ่งกว่านี้เล่าอันชา

นิพพาน ในเมื่อนิพพานอันปราศจากพากยังชาติ ชรา พยาธิ มรณะ ๕ อันจักเล่าคร่ำชราภาวะอันตายแลเกิดบได้แก่บุคคละผู้อันถึงแล้วนั้นแล มักว่าทุกข์ทั้งมวลจักเกิดมีก็เหตุอาสรัยซึ่งชาติแลเกิดแล ค้นได้ถึงยังนิพพานตั้งอัน คีบวหาอันจักเบียดเบียนได้สักอันแล เหตุตั้งอันพระพุทเจ้าลวดเทศนาตำแดงยังชาติทุกข์อันนี้ว่า เป็นหมู่เป็นกองแห่งทุกข์ทั้งมวลก่อนแต่ก่อนชราเพื่ออันแล

ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย อันว่าชราทุกข์อันใดอันพระตถาคตะหากกล่าวหากเทศนานั้นได้ชื่อว่าทุกข์ในเทสวานอันใด ส่วนว่าชราทุกข์อันนั้นจักได้อันใดชา ดูราภิกขุทั้งหลาย ยา ชราอันว่ารัมมชาตอันหื้อถึงยังอันเล่าคร่ำแลสภาวะอันหล่อนแห่งเหี้ยวเดียวกินยังโภชนะอาหารวัตถุทั้งหลายบตีบดำ อันได้เป็นประคุดังพลามีคอันหล่อนคลอนเสีย บ่อาจเพื่อหื้อแล้วยังกิจอันตัดอันฟันได้สักอัน แลสภาวะอันหงอกแห่งผมแล ถึงซึ่งอันหล่นหลากไฟอันใด สภาวะอันเหี้ยวแห่งหนังแลผ้าปรากฏแก่รูปชีวิตินทรีย์แล หากายพละกำลังบได้แห่งสัตว์โลกอันเกิดมาในกระกูลอันมีสัตว์ตริจฉานเป็นต้นนั้นแล สภาวะอันหลุคร่ำอันนั้นอันพระตถาคตะหากเทศนาว่าชราทุกข์นี้เป็นเหตุอันหื้อปลิ้นแพกแห่งรูปกายแลนามกายเป็นทุกข์อันแควนยิ่งแล ด้วยมีแท้ ชราสภาวะอันเล่าคร่ำอันนี้เหตุหื้อรูปจันทรทั้ง ๕ อันถึงซึ่งอันหม่นหมองแล

ประการ ๑ อันว่าสรีรายะอันใดแห่งบุคคละผู้เล่าคร่ำนั้นเป็นอันปราศจากพราแล้วยังสภาวะอันผ้ออันเลงแลแห่งบุคคละยังชายทั้งหลายอันยังหนุ่ม แลเป็นประคุดังเกวียนและรถอันมีกงคุมหากหักหากหล่อนอันบุคคละผู้เป็นเจ้าหากทอดทุมเสีย บ่เป็นที่ผ้อดีเลงแก่ บุคคละทั้งหลายนั้นแล ในกาละนั้นอันทุกขเวทนาอันลำบากยิ่งนักก็เกิดมีแก่บุคคละผู้ถึงชรา นั้น เมื่อจักเปลี่ยนจักพินยังอิริยาบถอันใดอัน ๑ ตั้งอัน คีเป็นอันทุกข์ยากลำบากมากนัก เหตุหากายพละกำลังบได้นั้นแล

ในกาละนั้น คนทั้งหลายเป็นต้นว่าลูกและเมียเข้าคนแห่งตนเลงหันคีบังเกิดยังทุกข์แก่ตาบ่เวยวัจปัจจัยายนาอ่อนยอบรักย่ำยังคำขอบสักอันเหตุบุคคละผู้ นั้น เมื่อยังหนุ่มบ่อดสาหะพำเพงกุสณญกัมมเป็นที่ยังที่เพ็งสักอัน เทาอุอานาจแห่งโลกัตถหาใครได้ลากสัมปัตติปัจจุบันหันต่อ

หน้าสิ่งเดียว เหตุตั้งอันชราที่บุคคลผู้หนึ่งได้ยังทุกขโทมนัสสะในกาละเมื่อเจ้าคร่ำชราลงยัง  
 วัฒนธรรมสัมปตติทั้งมวลนั้นแล

ประการ ๑ ในเมื่อมีชีวิตินทรีย์แลยังเปนไฟตั้งอันบุคคลผู้เด้านั้นอันช่องแห่งตน ๑ ถูก  
 และเมื่อยอันบุคคลผู้อื่นหากมาแลโลมหื้อเข้าไฟในอำนาจแห่งเขาคนตั้งอัน ส่วนว่าบุคคลเจ้าคร่ำ  
 ชรานั้นคืบถึงยังความทุกข์มากนัก เหตุโทมนัสสะหากเบียดเบียนแลชบเซาเหงาอยู่ เปนคั้งนกเขียนตัว  
 เจ้าแก่แลชบเซาเหงาอยู่เหนือเปิกตมอันบ่มีอาหาร คือว่าปลาหากเลี้ยงแล้วนั้นแล บุคคลผู้ถึงยัง  
 ชราเจ้าคร่ำนั้นเปนอันเปล้าจากกุศลก็มีมีทานสืลเปนคั้ง มักว่าทำบ่จะทำบุญรักษาสืลเมตตา  
 ภาวนาแลอยู่คั้งอัน ก็เท่าเหตุกัศตริกในโลกคัณหาแลอยู่คั้งนั้น คั้นชราถูกนั้นแลมารอดมาคั้งอัน  
 คีเปนอันโทมนัสสะทุกขมากนักเหมือนคั้งธนูหน้าไม้อันสายขาดหากบุคคลเสียแล้ว อันบุคคล  
 หากทอดทุมเสียนั้นแล อันว่าตนแห่งตนทั้งหลายนี้แม่นมีสรีรวัณณะรูปอันงามเสมอคั้งคนทิพพอัน  
 คีดีเทืออันไฟกล่าวคือว่าชราหากมาใหม่เบียดเบียนตนไล่ตามทุกวัน คีบังเกิดยังรูปอันปลิ้นแปรหื้อ  
 ถึงเชิงอันผางร้ายสิ่งเดียวเสมอนคั้งคั้งไม้อันไฟหากใหม่นั้นแล พระพุทธเจ้าได้เทศนาตำแดงยัง  
 ชราทุกข์ด้วยประการคั้งนี้แล

บทนี้จักตำแดงยังพยาธิทุกข์เล่า จึงเทศนาว่า ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย ส่วนว่าพยาธิอันใด  
 อันพระตถาคตะหากเทศนาในนิเทศวานนั้น อันว่าพยาธิอันนั้นจักได้อันใด ดูราภิกขุทั้งหลาย  
 จกขุโรโค คือพยาธาอันใดคีดีแลเหตุแลคั้งแลคั้งตนทั้งมวล แลพยาธิแลปากเขียวอันใดคีดี โยโสโส  
 อันว่าเปนไอแลหมองคร้อกระยือเปนหวัดแลร้อนกระหายไข้แลพยาธิท้องแลถมเสียบแทงอันใดคีดี  
 อันว่าเปนลำเลียดเสียบแทงเนื้อตนลงท้องแล สภาวะอันใดแลเปนฝืดคั่งหื้อคั้งน้อยอันใดคีดี พยาธิ  
 ทั้งมวลคั้งนี้คีเปนกองแห่งทุกข์ทั้งมวลแล

อันว่าพยาธิอันมีประการคั้งกล่าวมานี้ พระตถาคตะคักกล่าวว่าเปนทุกข์อันยิ่งแล ด้วยมีแท้แล  
 พยาธิทั้งหลายคั้งนั้นอันจักเกิดมีในตนบุคคลผู้ใดคั้งอันคีเทียรยอมกะทำหื้อรูปกายนั้นถึงเชิงฉิบ  
 หายแล้วคีเกิดเสมอดังไม้สีไฟ ฆฎณา ครีคครือกันไฟคีเกิดมีในไม้คั้งนั้น คีไหมยังไม้คั้งนั้น  
 เสมอดังม้าสินธุว่าอันยังอยู่ท้องแม่แลเกิดมา อัน ๑ เสมอดังเครือกล้วยอันเกิดมาแลหื้อกล้วยคั้งคั้ง  
 แม่ฉิบหายไฟนั้นแล อันว่าบุคคลผู้เปนพยาธินั้น แม่นมีพยาธิเท่าใดคีดี คีถึงเชิงอันไหย่มากนัก  
 เปนประคุดคั้งข้างสรวตัวประเลื้ออันร้อนในป่าอันไฟหากใหม่นั้นแล พยาธินั้นคีจะทำหื้อขาด  
 เสียยังอิริยาบถยังเที่ยวโผมาแห่งคนคั้งมีกำลังอันมาก เปนประคุดคั้งรถอันมีกงและคุดหากหักเสีย  
 นั้นแล ในเมื่อชีวิตแลยังเปนไฟตั้งอัน บุคคลผู้เปนพยาธิหากคร่ำชรานั้นบ่อาจเพื่อจักกะทำบุญ  
 กริยาวคุดทั้งหลายอันจักเปนเหตุหื้อได้ยังสัมปตติในภวพายหน้าคีคั้งมีแล

เหตุตั้งอันบุคคลปณจิตตะทั้งหลายรู้แล้วยังพยาธินั้นแล ธิบะทำกุศลก็มีมีทานเปน  
 คั้งเพื่อจักหื้อเปนที่จั้งที่เพ็งแห่งตนในภวพายหน้าด้วยอันคั้งวนธิบ เปนประคุดคั้งชายผู้ ๑ ไฟหาก

ไหม้หัวและรีบกระทำเป่าใคร่หือดับเสียพลันนั้นแล อัน ๑ ตัวคูอันนี้เป็นที่เกิดออกออกมาแห่ง พยาศิหังมวลแล อัน ๑ ก็เป็นหมู่เป็นกองแห่งทุกข์ทั้งมวลแล เหตุตั้งอันท่านทั้งหลายหาญแลรูป กายอันนี้แล้วหือมีใจ ใจ อันน้อมไฟในวิปัสสนาด้วยอาการว่า รูปอนิจจัง รูปทุกข์ รูปอนตคา ดังนี้ ไฟใจ ใจ แลหันยังกรียาอันดับอันเกิดแห่งชั้นทั้ง ๕ ด้วยอุทยาญาณ ในกาลนั้นท่านทั้งหลายก็ ได้ ถึงยังเวียงแก้วกล่าวคือว่ามัตตมหานิพพานอันเป็นสุขยิ่งนักเป็นอันเสียทุกข์สุดทุกข์ทั้งมวลก็มีแล

ดูรากิขุทั้งหลาย อันว่ามรณะอันใด อันพระตถาคตจะหาเทศนาในนี้ในริทสวานด้วย อาการว่า มรณปิทุกข์ นั้น มรณจุติแห่งสัตว์โลกอันนั้นเป็นทุกข์ อันกล้ากระหนองยิ่งนักแล ส่วนว่าสภาวะอันจุติจากอันเป็นคนและรับดับม้วยยังชั้นทั้ง ๕ แลกระทำกาลอันเสียแห่ง ชีวิตดับยังรูปกายในทรียจากสังขารทั้งมวลนั้น พระตถาคตก็กล่าวคือเทศนาซึ่งมรณอันนั้นว่าเป้นหมู่ เป็นกองแห่งทุกข์ทั้งมวลแล ด้วยมีแท้ จุติแห่งสัตว์โลกนี้มี ๓ ประการอัน ๑ คือชนกมรณะ สภาวะอันจิต ปฏิสัมพันธ์กับรูปทั้งมวลแลพันคาบแสนคาบแล อัน ๑ ชื่อสัณมัตติมรณสภาวะอัน ตายจาก อุตตภาวะนี้ ได้ไฟเกิดในภาวะพวยหน้าเล่าใจ ใจ สิ่งเดียวแล อัน ๑ ชื่อว่าสัณมัจฉมรณ คือสภาวะอันตายแลบังเกิด เอาตนเข้าสู่เวียงแก้วกล่าวคือว่านิพพานอันดับยังชราและมรณะ ๓ ประการ ส่วนสมุตติมรณะนั้น พระตถาคตก็กล่าวคือเทศนาเป็นเหตุหือม้วยยังรูปชั้นทั้งมวล แลเป็นเหตุหือ บังเกิดยังทุกข์ยิ่งแล

ภิกขุเว ดูรากิขุทั้งหลาย ในเมื่อปุคคละผู้ร้ายหาสัตว์หาได้มี มรณ อันใกล้แลหันยังนิมิต อันเป้นลามกอันยิ่งดั่งอัน ในกาลอันว่าทุกข์อันใดมีทุกข์เวทนาหากเบียนมีความกินแค้นใจมาก นักเหตุกลัวได้ไฟเกิดในนิรียนารกแลประการ ๑

ในเมื่อสปริสปุคคละผู้ใดมีประกอบด้วยสัทธาที่มีกุศลบุญได้พำเพงมากนัก เท่าบได้จำเริญ วิปัสสนาสักอัน แม้นได้อยู่กินกับด้วยปุคคละผู้ใดอันรักยิ่งนักเสมอคั่งชีวิตแห่งคนคี่ดี ในเมื่อมรณา แลมาถึงดั่งอัน ก็เท่าตนจักได้ไฟสิ่งเดียว ปุคคละผู้ใดพ้อจักได้ไฟกับด้วยตนคี่บมีแล เหตุตั้งอันผู้ มีสัทธาวิริยะสมพารได้พำเพงเสียดกาลอันมาก ก็สมควรมีความสันทหาอันรักยิ่งนักในลูกและเมีย แล โภคสัมปตติทั้งมวลเหตุเป็นสาธารณะแห่งมัจจุราชราชัมอันยิ่งแล ส่วนมัจจุราชผู้้นคี่เทียรยอม เอายังปุคคละผู้มีรูปโฉมอันงามยิ่งนักแลผู้เจ้าคร่ำคราแลปุคคละผู้หนุ่มยังน้อยนั้นแล

ปพพดา อันว่าคอยทั้งหลาย ๔ อัน ไหยังนักอันแล้วด้วยหินทั้งมวลสูง ๑๒ โยชนะกลิ้ง เข้ามาในทิศทั้ง ๔ บ่ควรหลีกฟีกได้แล มาการจัดยังชีวิตแห่งสัตว์ทั้งหลายอันมีในแผ่นดิน ทั้งมวลอันนั้นแล มีด้วยประการฉนใด มัจจุราชผู้้นคี่บ่อกคี่อันหยาบช้ากล้ากระหนองยิ่งนัก บ่มีใจ อันอินคฤณณารักยังปุคคละผู้้นคี่ผู้ใด ๑ สักคน มาแล้วคี่กำจัดยังชีวิตแห่งสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ บ่เว้นสักตัวสัตว์ แล้วนำเข้าไฟในอำนาจแห่งตน คืออุปมادتังอันแล ประการ ๑ อันว่าภานะอัน แล้วด้วยดินทั้งมวลอันช่างหม้อหากแต่งแปลงด้วยกิจจะคืออันเผาแล้วคี่ดี อันบ่เผาเทื่อคี่ดี เทียรยอม

มีอันแตกอันมังเป็นที่สุดที่เมื่อนั้นแลมีฉันใด ส่วนว่าชีวิตแห่งสัตว์โลกทั้งหลายนี้ เทียบย่อมมี  
มรณเป็นที่แล้ว คืออุปมาเป็นคั้งอันแล

อัน ๑ คนทั้งหลายฝูงอันเข้ายังหนุ่มปานกลางผู้มีประญาแลหาประญาบได้ ผู้สมรทริ  
เป็นคิมิเข้าของสัณปัดคิอันมากนักร แลคนฝูงทุกขไ้ไขเอนใจคิคือ ปุคคะทั้งหลายมวลฝูงนั้น ก็เทียบ  
ย่อมมีมรณเป็นที่ไพเทียงนักร อันปุคคะผู้ใดผู้ ๑ บ่อาจเว้นได้ หนทางอันใหญ่แลอุปมาเป็นคั้ง  
ภาชนะดินนั้นแล เหตุคั้งอันปุคคะยังชายทั้งหลายเพียรกะทำบุญทั้งหลาย มีทานสืลเป็นคั้ง  
ในกาละเมื่อชีวิตยังเป้นไฟนี้สิ่งเดียวเทื่อะ ส่วนกุศลแลอกุศลกัมมทั้งหลายอันปุคคะได้ทำเพงใน  
อิตถภาวะอันนี้แม่นน้อย ๑ คิคือ มากคิคือ คิไ้ไปตามคนแห่งปุคคะผู้หนึ่ง ฉายาว เป้นประคุดคั้งเงา  
เทียมคนนั้นแล

ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย โสโก อันว่าโสโกทุกข์ อันกล้ากระนอยยังนักร ประคุดคั้งป็นพิช  
หากปิกหากแทงยังกายจิตแห่งสัตว์โลกทั้งหลายที่อบังเกิดยังทุกขเวทนาอันมากนักร ส่วนว่าปุคคะ  
ทั้งหลายมีลูกและเมียเป็นคั้ง เคียหยังปุคคะผู้หนึ่งเมื่อยังมีชีวิต แลหยังเครื่องใช้ของบริโภคอัน  
ปุคคะผู้หนึ่งหากแต่งแปลงแล้วละไว้แต่ก่อนคิคือ กรียาอันเคยปากด้านเจียรจาอยู่กินกับด้วยกันคิคือ  
ส่วนโสโกทุกข์อันปุคคะมาระนึกรถึงคิคือฉันนั้น คิหากมาปิกมาแทงยังตนยังใจแห่งสัตว์ฝูงนั้นที่อได้  
เดือคร้อนสนั่นหวั่นไหวไ้ไ้มาอย่างนักร ประคุดคั้งป็นเหล้มอันปุคคะหากเผาในชุมถ่านไฟอันร้อนแล  
หุบด้วยยาพิศแลมาปิกมาแทงในคนในใจบ่ที่อปุคคะ ถอดเสียได้ เป้นอันบังเกิดยังทุกขเวทนามี  
ประการต่าง ๆ แลที่อยังปุคคะผู้หนึ่งถึงยังอันคร้าชรา เหตุโสโกทุกข์หากมาเบียดเบียนมากนักรนั้นแล

ดูราภิกขุทั้งหลาย พระตถาคตะอันจักยกยอยังทุกขสังขะนี้ อันมาเทศนาแก่คนทั้งหลาย  
แม่นแต่ียงปีทั้งหลายเท่าใดคิคือ คิบ่อาจเพือจักกล่าวที่อเสียงที่อแล้วได้แล พระตถาคตะเท่ากล่าวด้วย  
อันหยังยังทุกขสังขะทั้งมวลลงมาในขันธทั้งมวล ๕ แล เทศนาแก่ท้าวพระญาทั้งหลายเป้นประคุด  
คั้งน้ำสมุทท์ทั้งมวลมาใส่ไหอันน้อยนั้นแล

ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย อันว่าขันธทั้งหลาย ๕ อันคือ รูปขันธะ เวทนาขันธะ สัญญา  
ขันธะ สังขารขันธะ วิญญานขันธะ อันคัณหาทิฏฐิหากถือเอาว่าเป้นอารัมมณะคั้งอัน คิหากเป้นที่  
อาสรัยเชิงเป้นหมู่เป้นกองแห่งทุกข์ทั้งมวล พระตถาคตะคิคือระหมวนเอาทุกข์ทั้งมวลในภาวะทั้ง ๓  
มาเทศนา ปจจุปทานกษนุราปิทุกขา นี้แล

อิทิ โข ปน ภิกขเว ทุกขสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ภิกขเว ดูราภิกขุทั้งหลาย คัณหาอันบรู้อิมใน  
อารัมมณะทั้งหลายฝูงใด อันเป้นเหตุที่อสัตว์ทั้งหลายเกิดในภาวะทั้ง ๓ อันเป้นกับด้วยนันทิราค  
ภาวะคืออันสนุกขมขึ้นยินดีในอิตถภาวะอันตนสิ่งเดียว อันว่าคัณหาอันนี้ชื่อทุกขสมุทฺทยสังขะ  
ว่าเป้นที่ไ้ไหลออกมาแห่งทุกข์ทั้งมวล อันอริยเจ้าทั้งหลายหากตรัสรู้ยังนักรในกาละทุกเมื่อแล  
ส่วนคัณหาทั้งหลายฝูงนั้นอันโคชา กามคัณหา คิคือคัณหาอันกัตติกรียนคิเชิงอารัมมณทั้งหลายมี

รูปารัมมณะเปนคั่น อัน ๑ คือตันทา อัน ๑ คือวิภวตันทา อันเปนกับด้วยอุจเฉททิฏฐิวาสัตตโลก  
นี้ตายแล้วพ้อยเกิดเล่าแล้วอัน ตันทาอันนั้นชื่อทุกขสมุททยแล

ที่นี้สัพพัญญูพระพุทธเจ้าอันจักสำแดงยัง นิโรธสังจะเล่าจึงเทศนาว่า อิทํ โข ปน ภิกขเว  
นี้แล ภิกขเว จูราภิกขุทั้งหลาย ส่วนว่าตันทาอันดับแล้วแล สละเสียบ่เอื้อบ่เพื่อยังตันทา ๓  
ประการ สภาวะธัมมอันนั้น คือนิพพานธัมมมัคคัณฺเฑนแลกำจัดยังตันทา ๓ ประการ  
บ่เสสสะหลอนั้น สภาวะอันนั้นชื่อนิโรธสังจะแล

ภิกขเว จูราภิกขุทั้งหลาย ด้วยมิเห็นนิพพานธัมมอันรับดับยังธัมมชาติอันอื่นกว่านิพพาน  
สุขนี้มีแล เหตุตั้งอันอันว่านิพพานธัมมนั้น พระตถาคตตะคักกล่าวซึ่งว่านิโรธสังจะว่าดับยังชาติ  
ภาวะสิ่งเดียวคี่มีแล

อิทํ โข ปน ภิกขเว ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ ภิกขเว จูราภิกขุทั้งหลาย  
ส่วนว่านิโรธคามินีปฏิปทาอริยสังจะนี้ คืออริยอัฏฐังคิกมัคคะ ๘ อันผู้นี้แล สัมมาทิฏฐิ คือสัมมา  
สังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธินี้แล  
พระพุทธเจ้าได้สำแดงยังสังจธัมมทั้ง ๔ ประการดังนี้ จักสำแดงยังญาณประหยาอันเปนไฟใน  
สังจธัมมทั้ง ๔ นั้นแล หากเปนแลสามคือ สังจญาณ กิจจญาณ กัตตญาณเล่าตั้งอัน คีเทศนาว่า  
อิทํ ทุกขํ อริยสัจจํ นี้เป็นคั่นแล

ภิกขเว จูราภิกขุทั้งหลาย จกฺขุ ส่วนว่าคือประหยาอันเลงหันธัมมทั้งมวลคี่เกิดมีแก่  
พระตถาคตตะแล ประหยาอันรู้ยังธัมมทั้งมวลด้วยวิเสตยังนักคี่เกิดมีแก่พระตถาคตตะแล ปัญญา  
ประหยาอันรู้ยังธัมมทั้งมวลด้วยประการต่าง ๆ คี่เกิดมีแก่พระตถาคตตะ อโโลโก ส่วนธัมมคี่คือ  
ประหยาอันรุ่งเรืองส่องแจ้งหันยังธัมมทั้งมวล คี่เกิดมีแก่พระตถาคตตะในธัมมทั้งหลายอัน  
พระตถาคตตะบ่ได้ฟังในสำนักแห่งบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง ในกาละเมื่อก่อนด้วยอาการว่าทุกขทั้งมวลผู้นี้  
ได้ชื่อว่าทุกขอริยสังจะแล

จูราภิกขุทั้งหลาย อันว่าญาณประหยาอันยังทุกขสังจะแจ้งนักคี่เกิดมีแก่คุณแลอริยสังจะอัน  
นี้อันคุณพระตถาคตตะบ่ได้ฟังคี่บ่ได้เรียนในสำนักแห่งบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งสักคน ในกาละเมื่อก่อนแต่  
อันได้เปนพระนี้แล ญาณประหยาอันกณฺเฑนารู้ว่าสภาวะอันนี้เป็นทุกขสภาวะ อันอื่นกว่านี้จักเปน  
ทุกขบ่มีแล ญาณประหยาอันนั้นคี่เกิดมีแก่พระตถาคตตะแล ญาณประหยาอันตรัสรู้ยังสภาวะอัน  
ทุกขแล มีลักษณะอันเบียดเบียนเที่ยงแท้แล อันว่าธัมมิกกล่าวคือญาณประหยาอันตรัสรู้ในธัมมอัน  
บ่ได้เปรียบเทียบเรียนในสำนักแห่งบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง ในกาละเมื่อก่อนแต่กาละอันได้ตรัสรู้  
สัพพัญญุตญาณเปนพระมุนี

ภิกขเว จูราภิกขุทั้งหลาย ญาณประหยาอันนั้นคี่เกิดมีแก่คุณแล อริยสังจะอันนี้ แหวค  
กณฺเฑนารู้ว่าไมคั่นนี้เป็นพิษอันกล้ากระหนองยิ่งนัก ควรตัดเสียแล้วอัน ประหยา

อันตรัสรู้ด้วยอาการต่าง ๆ ก็เกิดมีแก่พระตถาคตแล ในขณะนั้นว่าทุกข์อันนี้ มีประมาณเท่านี้ พายหน้าแต่นี้ก็มีแล อันว่าอริยสัจจะทั้งหลายมีสัพพัญญูพระพุทธเจ้าเป็นต้นหากกฎหมายรู้ด้วยประการดังนี้ก็มีแล สัพพัญญูพระพุทธเจ้าจักสำแดงยังญาณประหยาสามประการ ในทุกข์สัจจะแล้วเมื่อพายนจักสำแดงยังประหยา ๓ ประการ ในสมุททยสัจจะ อันเกิดเป็นเหตุเป็นชนแห่งทุกข์สมุททยสัจจะก็เทศนาว่า อิทิ ทุกขํ สมุทฺยํ อริยสัจจํ นี่เป็นต้น

ภิกษเว อูราภิกษุทั้งหลาย ประหยาอันหันยังสมุททยสัจจะแจ้งนักแล สภาวะอันบังเกิดยังทุกข์มีประมาณเท่านี้แล จักเกิดมีพายนหน้าแต่นี้ก็มีแล เหตุใดแล้วว่าอันชาแท้แลพระพุทธเจ้าทั้งหลายค้นว่าได้ถึงยังนิพพานแล้วตั้งอัน ยังทุกข์สัจจะแลค้นหาที่หือร้งจับดับไปบ่หือเกิดได้แล เหตุตั้งอันอันว่าประหยาอันหันยังสมุททยสัจจะแจ้งนักอันนี้คือเกิดมีแก่พระตถาคตในธัมมอันบ่ได้ฟังในกาละเมื่อก่อนแต่กาละอันได้เป็นพระนี้แล สภาวะธัมมักกล่าวคือค้นหาอันนี้ได้ชื่อว่า ทุกขสมุททยสัจจะว่าเป็นที่ไหลออกมาแห่งทุกข์ทั้งมวลคือมีแล อริยสัจจะทั้งหลายมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้นหากตรัสรู้แจ้งนักสิ่งเดียวคือมีแล สักดาสัพพัญญูพระพุทธเจ้าได้สำแดงยังทุกข์สมุททยสัจจะด้วยประการดังนี้แล้ว

ทีนี้ จักสำแดงยังญาณสามประการ คือนิโรธสัจจะเล่าจึงเทศนาว่าด้วยเนยยมีต้นว่า อิทิ ทุกขํ นิโรธํ นี่แล

ภิกษเว อูราภิกษุทั้งหลาย ญาณประหยาอันรู้ยังนิโรธสัจจะแจ้งนัก ก็เกิดมีแก่พระตถาคตแล ญาณประหยาอันตรัสรู้ยังทุกข์สัจจะ สมุททยสัจจะ นิโรธสัจจะ มัคคสัจจะ ๔ ประการ แจ้งนักก็เกิดมีแก่พระตถาคตตนบ่ได้สุดต์เรียนในสำนักบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งในกาละเมื่อก่อนแต่กาละอันได้เป็นพระนี้แล อธิบายมกัว่าธัมมทั้งหลายอันเป็นสังขตะคือ พระตถาคตบ่ได้เรียนก็บ่ได้ฟังในสำนักแห่งบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง ในกาละเมื่อก่อนพระตถาคตคือตรัสรู้ยังธัมมทั้ง ๔ ด้วยคำว่า อันนี้เป็นทุกข์สัจจะ อันนี้เป็นสมุททยสัจจะ อันนี้เป็นนิโรธสัจจะ อันนี้เป็นมัคคสัจจะแล ว่าอัน ประหยาอันรู้สัจจธัมมทั้ง ๔ ฉะนั้น ชื่อสัจจะญาณแล ประหยาอันรู้ด้วยคำว่าทุกข์สัจจะเป็นปริยายบุคคลผู้มีประหยาเพ็ญรู้เพ็ญแจวกกฎหมายรู้แล สมุททยสัจจะเป็นปหาดัพพะผู้มีประหยาเพ็ญละเสียแลนิโรธสัจจะเป็นสังสิกตัพพะ บุคคลผู้มีประหยาเพ็ญจะทำหือแจ้งแล มัคคสัจจะเป็นภาเวตัพพะบุคคลผู้มีประหยาเพ็ญจำเรญแล ประหยาอันรู้ฉะนี้ ชื่อกิจจญาณแล อูราภิกษุทั้งหลาย ประหยาอันรู้ด้วยคำว่าทุกข์สัจจะเป็นปริยาย พระตถาคตได้แจวกกฎหมายแล้วแล พระตถาคตได้ละเสียแล้วแล นิโรธสัจจะเป็นสังสิกตตะ พระตถาคตได้กะทำหือแจ้งแล้วแล มัคคสัจจะเป็นภาเวตะ พระตถาคตได้จำเรญแล้วแล ประหยาอันรู้ฉะนี้ ชื่อกคญาณประหยาอันเป็นไฟในสัจจธัมมทั้ง ๔ เป็นสามจำพวกด้วยประการดังนี้ ก็เกิดมีแก่พระตถาคตแล

ยาวกัณฐก เม ภิกขเว อิมสฺส จตุสฺส อริยสัจเจสฺส เอวณฺติปรีวณฺณํ ทฺวาทสการํ ยถาภูตัญญานํ ทสฺสนํ น สุวิสุทฺธํ อโหสิ ภิกขเว ตฺวาราภิกฺขุทั้งหลาย ส่วนว่าญาณทัตฺตสนะ คือประหยาอันเลงหัน ยังธัมมํทั้งมวลควรแก่อันมีอันเป็นในอริยสัจธัมมํ ๔ ก็กลับเป็นชื่อตามอันคือว่า สจฺจญาณ กิจจญาณ กตญาณ ทฺวาทสการํ อันมีอาการได้สิบสองคือว่าได้สัจจะทั้ง ๔ อันมีอาการได้สาม เป็นลักษณะกิจจะอันเปลี่ยนแปลงในอริยสัจจะทั้ง ๔ ด้วยประการดังนี้ เป็นอันบวรวิสุทฺธิชาวมองยิ่งนักแลบปรากฏในกาละอันใดคั้งอัน ๑ พระตถาคตะก็บอกยังอริยสัจจะอันนั้นหื้อแจ้งแก่คนแล เทวาททั้งหลาย มารพรมในกาละอันขุมนุแห่งสัตตโลกอันเป็นกับสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ด้วยเนยะมีคั้นว่า อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุทฺโธ ดังนี้ ว่าผู้ใดตรัสรู้ยังอรหัตตมคฺคญาณอันยิ่งแล้ว พระตถาคตะก็บอกหื้อแจ้งฉนั้นแล

ภิกขเว ตฺวาราภิกฺขุทั้งหลาย ญาณประหยาอันหันยังอริยสัจจะ ๔ อันนั้น ติปรีวณฺณํ ทฺวาทสการํ กลับเป็นชื่อตามอันแลมีอาการได้สิบสองอันเปลี่ยนแปลงในอริยสัจจะทั้ง ๔ เป็นอันบวรวิสุทฺธิยังนักแลเกิดมีแก่ในกาละอันใด ในกาละนั้นพระตถาคตะก็บอกหื้อปรากฏในมนุสโลก อันเป็นกับด้วยเทวามารพรมในสัตตโลกอันเป็นกับด้วยสมณพราหมณ์ทั้งหลายด้วยคำว่า พระตถาคตะได้ตรัสรู้ยังอรหัตตมคฺคญาณอุตตมปหาธัมมํ อันจักประเลี้ยล้ายบได้สิ่งเดียวก็มีแล

ญาณญจ ปน เม ทสฺสพณฺณํ ประหยาอันพิจารณาคุณคผลอันอาจหันยังธัมมํทั้งมวล อันดูได้แจ้งแล้ว ก็เกิดมีแก่ ๑ อันว่าอรหัตตผลอันธัมมํทั้งหลายฝูงเป็นข้าเลียบม้างเสียได้นั้นก็เกิดมีแก่แล

อัย ชาติ กรียาอันเกิดมาปางนี้แห่งพระตถาคตะเป็นปางสุดปางซ้อยทั้งมวลแลพ้อยจักเกิด ภาวะพายหน้าก็หาบได้แก่พระตถาคตะในกาละบัดนี้แล

อิท มโว จ ภควา อุตตมฺนา เต ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินฺนุทฺติ ภควา สัพพัญญุพระพุทฺธเจ้าตนมีภาคะอันงามก็กล่าวก็เทศนายังธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอันนี้แก่ ปญฺจวคฺคิยาภิกฺขุทั้งหลาย ด้วยประการดังกล่าวมานี้ ก็มีวันนั้นแล

อุตตมฺนา โสมนสฺส ยุตตมฺนา หุตฺวา ส่วนเจ้าภิกขุทั้งหลาย ก็มีใจภริมชมชื่นยินดี ประณมมืออังกฐีตั้งกระหม่อมน้อมนมัสการ รับเอาธัมมเทศนาแห่งพระพุทฺธเจ้าด้วยอุตตมังคะ หัวแห่งตน ก็มีวันนั้นแล

อิมสฺมี จ ปน เวยยากรณสฺมี ในเมื่อสุดคอันหาถาพันรนาบได้ อันประกอบปฐสาวิธัชนาแลได้ชื่อว่าเวยยากรณภัญชามาอันสัพพัญญุพระพุทฺธเจ้าหากเทศนาด้วยประการดังนี้

ส่วนธัมมจักกั คือโสตาปตฺติมคฺคญฺญานํ อันปราสจากไฟ คือกล่าว รากคฺคิคมลล์ อันปราสจากมละมูลทินคือกิเลสหากคลาดแล้วก็เกิดมีแก่ โภณทัตฺตญฺญเอรเจ้าตนมีอายุด้วยคำว่า ยํ ภิกฺขเว สงฺขาร รมฺมชาตํ ส่วนสังขารธัมมชาตอันได้น้อย ๑ สมุทฺทพฺพธมฺมํ อันมีสภาวะอันรู้เกิดรู้

เป็นดั่งอัน สัพพัญญุตฺ สงฆาธมฺมาตฺ ส่วนสังฆารธมฺมาตฺทั้งมวลฝูงนี้ โรธมนํ มีสภาวะรู้ดับเสียง  
แท้แล

ในเมื่อธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอันนี้เต็มไฟด้วยแก้ว กล่าวคือว่าเทศนาญาณแห่งพระพุทธเจ้า  
ตนอันเล่าโลมเอายังปัญจวัคคียาภิกขุทั้งหลาย อันมิโกณฑัญญเถรเป็นประธานด้วยแก้วคือ  
ธัมมเทศนาแล้ว ก็ตั้งไว้ในโศคาปฏิสลัฏฺกับด้วยพราหมณ์ทั้งหลายอันได้สืบทอดโกฏฐ อันได้ฟัง  
ธัมมเทศนาแห่งพระพุทธเจ้าก็มีวันนั้นแล

ในเมื่อแล้วธัมมเทศนาอันนี้ ส่วนภุมมเทวดาอันมีวิมานปราสาทตั้งอยู่เหนือแผ่นดินแล  
ขอบด้วยทั้งหลายคิณี เทวดาทั้งหลายมวลฝูงนั้นคือหื้อเป็นไฟยังสาธุการพร้อมที่ ๑ ที่เดียว ในขณะ  
กาละเมื่อพระพุทธเจ้าหากเทศนานั้น ด้วยปลั่งสว่างจนจะว่าดังนี้ เอตํ ภควตา พาราณสียํ อธิปตฺตน  
มิกฺคทายเย อนุตฺตรํ ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตติตํ ดังนี้ มาริสา ดูราเจ้าทั้งหลายฝูงหาทุกจับได้ ธัมมจักกัปป-  
วัตตนสูตรอันนี้ อันประเสริฐยิ่งนัก อันสมณพราหมณ์คนใดคิณี อันเทวดามารพรหมคิณี แลบุคคลผู้  
ใดผู้ ๑ บ่ออาจเทศนาหื้อได้ในโลกนี้แล เท่ามีแต่สัพพัญญุพระพุทธเจ้าหากเทศนาด้วยตนสิ่งเดียว  
ในป่าอิสิปตฺตนมิกคทายเยอันมีในที่ใกล้เมืองพาราณสีสิ่งเดียวคิณีนั่นแล

ส่วนว่าเทวดาทั้งหลาย ๔ คน คือธตฺตัญฺหะ วิรุฬฺหะ วิรูปักขะ กุเวระแล บ่เท่าแต่พระญา  
๔ คนนั้น แม่นเทวดาอันมีวิมานปราสาทตั้งอยู่ชั้นฟ้าอันมีจาตุมาหาราชิกาคิณามากก เทวดาทั้งหลายฝูง  
นั้นตั้งอยู่ในอายุอันเป็นทิพประมาณ ๕ ปี ผิจักคณนาเป็นปีในเมืองคนได้เก้าล้านปีแล จาตุมา-  
หาราชิกาเทวดาทั้งหลายมีพระญาใหญ่ ๔ คนเป็นประธาน ได้ยินแล้วยังเสียงสาธุแห่งภุมมเทวดา  
ทั้งหลายฝูงนั้นแล้ว ก็ส่งยังเสียงสาธุการนั้นขึ้นไฟด้วยคำว่า ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอันนี้สมณะ  
พราหมณ์คนใดคิณี แลเทวดามารพรหมแลบุคคลผู้ใดผู้ ๑ บ่ออาจจักหื้อเป็นไฟได้ในโลกนี้แล มีแต่  
สัพพัญญุพระพุทธเจ้าหากเทศนาหื้อเป็นไฟในป่าอิสิปตฺตนมิกคทายเยอันมีในที่ใกล้เมืองพาราณสีแล

ดาวตีสาว เทวา อันว่าเทวดาทั้งหลายอันอยู่ชั้นฟ้าอันชื่อว่าดาวตีสาว มีอินทาริราชเป็น  
ประธานแล ดาวตีสาวเทวดาทั้งหลาย ก็จำเรียดด้วยทิพฟ้าอายุพันปี ผิจักคณนาเป็นปีในเมืองคนได้ ๓  
คือปลาย ๖ ล้านแล เทวดาทั้งหลายฝูงนั้นได้ยังเสียงสาธุการแห่งจาตุมาหาราชิกาเทวดาทั้งหลาย  
แล้ว อมฺนุสาเวสุ ก็ส่งขึ้นไฟด้วยคำว่า เอตํ ภควตา พาราณสียํ อธิปตฺตน มิกฺคทายเย ดังนี้แล

ยามา เทวา เทวดาทั้งหลาย อันอยู่ในชั้นฟ้ายามาได้ยินยังเสียงสาธุการแล้ว อมฺนุสาเวสุ  
ก็ส่งขึ้นไฟแลเทวดาทั้งหลาย ได้ยินเสียงสาธุการแลก็ส่งขึ้นไฟด้วยลำดับตราบเล็งอกนิฏฐาพรหม  
โลกด้วยประการดังนี้ คิณีนั่นแล

อยมฺภจ ทสฺสทสฺสี โลกธาตฺวํ หมึนํ โลกธาตฺวํอันนี้ ก็เกิดเป็นโกลาหลมีนั้น เป็นเสียงสาธุการ  
อันหนึ่งอันเดียวกัน คิณีนั่นด้วยเดชานุภาพอันสัพพัญญุพระพุทธเจ้าได้เทศนายธัมมจักกัปปวัตตนสูตร  
นั้นแล ส่วนโอภาสรัศมีอันเกิดด้วยอาณภาพแห่งเทศนาญาณอันประเสริฐกว้างขวางมากนัก

ซาบทั่วไฟในหมื่นโลกธาตุทั้งมวลแล รัฐมีอันล่วงข้ามยังวันฉะรัฐมีมีแห่งเทวดาทังหลายอันอยู่ในที่ประมาณ ๑๒ โยชนะแล

ในกาลนั้น พระพุทธเจ้าก็เปล่งออกยังความชมชื่นยินดีด้วยคำว่า ดูราพรหมทั้งหลายส่วนโกณฑัญญเถรนี้ก็ได้ตรัสรู้ยังอริยสัจจะทั้ง ๔ นั้นแล ส่วนว่าเสียงเปล่งออกยังอุทานกถาแห่งพระพุทธเจ้านั้นก็แพร่ทั่วไฟในหมื่นโลกธาตุทั้งมวลที่ตั้งอยู่แล เหตุตั้งอันชื่ออันว่าอัญญโกณฑัญญะนี้ก็มีแก่เจ้าโกณฑัญญเถรตนมีอายุคี่มีแล ในเมื่อแล้วแห่งธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอันนี้ เทวดาทังหลายและพรหมทั้งหลายอันได้แปดโคฏ มีมหาโกณฑัญญเถรเป็นประธาน ก็ได้ตั้งอยู่ในโศคาปัดติผละกับทั้งปฏิสัมภิทาณ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ธมฺมจกฺกปฺวตฺตนสูตรํ กรียาณํกล่าวยังธัมมจักกัปปวัตตนสูตรคัมภีร์เสร็จเสร็จแล้ว เท่านั้นก่อนแล

เสร็จแล้วยามกลางวันช้ายน้อย ๑ แล เดือนสิบหุติยะ แรม ๕ ค่ำ พร้าว่าได้วันอาทิตย์แล ปุ่หนานจินาเจียนแล นิพุพาน ปจฺจโย โหตุโน นิจฺจํ ชฺวํ ชฺวํ แคเทือะ

จุฬัตถราชได้ ๑๒๓๘ ตัว ปีเมืองเป้า เดือนสิบหุติยะแรม ๘ ค่ำ พร้าว่าได้วันอาทิตย์แล ปณฺณณณแล้วธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ปณฺณณณสัทธาปุ่หนานจินาเป็นเค้า พร้อมกับด้วยกรียาลูกเค้าหลานชู้คนได้สร้างธัมมชู้คน ไว้คำฐาสนาพระเจ้าโคตมะตราบต่อเท่า ๕ พันพระวัสสา ตามอายุหลาน ขอหื้อเป็นมัลลผละบุญคำฐาตัวข้า ทั้งภะวะนี้ภะวะพาย หื้อจุจฺจอรอดนิพุพานเจ้า จิมเทือะ

กาพย์พินพาพิลาป  
คันทับคู่มือฝึกเทศน์ทำนองเมืองเหนือ

\*\*\*\*\*

กาพย์พินพาพิลาป

ฟังรา จูงฟังรา  
ทั้งเคณิงชาย  
หื้อแบ่งใจหนีบเรียบร้อย  
ปางเมื่อเจ้าสืราตถ์  
พระคียบมีใจฝืนฝืนเอื้อ  
ราหุลลูกกรราชหน่อเทียมองค์  
ยังฝูงนางใช้และนาฏสนม  
ทั้งมโหรีพาทยค้อง  
มุงพระทัยใคร่พัน  
สระเค็งเคิงอโนมานที  
ดวงพระทัยใสบ่เส้า  
ฟ้าเพงทูกกริยาได้เค็งหกปี  
แล้วพระเหง้าไร่  
มาสงสารพินพานาฏน้อย  
เพราะว่ามีความผารมณ์  
ลูกมาเมื่อเช้า  
ว่าโอยนอพระพี่ใช้  
แม่คี่มาเวทนาร้องรำให้  
แล้วร่ำวอนคราง  
ว่าราหุลลูกหน้อยลูกน้อย  
พระพ่อคี่มาละวางเสียปางเปล่าช้อย  
คี่ถ้างหันแต่ลูกหน้อยลูกน้อย  
ว่าราหุลลูกหน้อยลูกน้อย  
จักไพบเรียร้องเอาไผคนไหนไคนา  
พระพ่อหนีไปป่าแต่เช้า

ฝูงหมู่สัตว์ทั้งหลาย  
หลวงหลายใหญ่หน้อย  
แล้วค้อยอยู่ถ้ำคาฟัง  
ได้นิราสจากวังหลัง  
กับทั้งพินพานอเนื้อ  
เท่ามาละไว้  
กรมวังในหกหมื่นห้อง  
เครื่องศุริยคนตรี  
ความสุขในโลกโลกี  
พระคี่มาตัดโมลีเกสเกล้า  
มุงเข้าสู่ทางคี่  
จึงได้ตรัสเป็นพระมุนีหื้อโลกได้ไหว  
คี่สระเค็งเคียวโผฝูงชน  
แม่คี่มาทุกข์โศกต้องใจคน  
ในพระสืราตถ์เจ้า  
บ่หันหน้าพระจอมเหง้าราชา  
มาละน้องไว้บ่ได้ตั้งเจียรจา  
อุมหอบเอาราลูกใช้  
เจ้ายอดศุริยบุญขวาง  
บ่หันแต่แม่  
อันบ่รู้ถ้อยคำคน  
เกิดมาบ่ได้หันพ่อของตน  
จักมาเหมือนพ่อเจ้า  
เมื่อยามซ่อนรุ่งรัตรี

มาแสนคำค้อย  
 โทสแม่เท่าพงรูลี  
 บ่เคยว่าจากระแตกแตกห้อย  
 ได้อยู่ผาสาทร่วมซ้อน  
 การเบื้อหมางจางจาง  
 พ้อยว่ามาละพิมพาเข้าเจ้านาฏนึ่ง  
 หัวอกแม่นี่  
 โสเมเสถียวเรียพระม่อนข้า  
 ยามเมื่อคณิงเทิง  
 พระทรงเมือง  
 จักมีไผมาอุปัฏฐากเจ้านั้น  
 ยามเมื่อพยาธิร้าย  
 จักมีไผมาเอายา  
 มีแต่คงป่าไม้  
 ผุงสัตว์สิ่งร้าย  
 จักมาวิงวอนร้องสนั่นก้อง  
 กลางแห่งห้องอรัญญา  
 พิมพานาฏนึ่งพิลาปให้วอนหา  
 อุ้มหอบเอาราหุลน้อย  
 กบิลภัสทีนั้น  
 พระศรีพิมพามาหนีไกลเสียจากห้อง  
 ที่ฝั่งแม่น้ำอโนมา  
 เถิงอรหันตา  
 สัตตาโลกหล้า  
 พิมพาข้าน้อง

ความผิดหน้อยนึ่งแม่บ่มี  
 บ่หื้อได้เป้นราศีแปดป้อ  
 ปากต่อหน้ององค์คำ  
 รักกันหนอแพงกัน  
 บ่เคยได้ผันเกี่ยวข้อง  
 ที่รักแม่หนอนางเดียว  
 เหมือนไฟแสนเปลว  
 จักเอาไผมาตางหน้าพระเจ้าฟ้า  
 กลางป่าไม้คงไพรเขาเงิน  
 จักได้ทุกข์ยากอยากกลั่น  
 เหมือนข้าน้อยนาฏพิมพา  
 บังเกิดในอิตตา  
 และเฝ้ารักษายู่ใกล้  
 จักได้เป้นเพื่อพระภุช  
 ในไพรเขาขน  
 จักมีไผมาเป้นเพื่อนพ้อง  
 ปุนคิเวทนาพิมพาบ่ใช้หน้อย  
 แล้วค้อยหนอบันเทา  
 พอโสกง่อมหมองเหงา  
 ไปประะหนวชน้อม  
 กันได้เป้นพระแล้ว  
 ขอมมาโปรดเอาประะชา  
 พิกมาเอาราหุลกำพรา  
 บวชเมื่อหนอวันสุน แห่ละเด.

## บทสวดมนต์ต้น (สูตรตั้งถ่า)

\*\*\*\*\*

### กาธาสวดเมื่อจุดเทียนชัย

|                      |                      |
|----------------------|----------------------|
| พุทฺโธ สัพพัญญุตญาณ  | ธมฺโม โลกุตตโร       |
| สงฺโฆ มคฺคผลญฺโฐ จ   | อิหฺมเจตํ รัตนตฺตยํ  |
| เอตสฺส อานุกาเวน     | สัพพทฺตฺวา อุปทฺตฺวา |
| อนฺตรายา จ วินสฺสนตุ | สัพพโสคติ ภาวนตุ เต  |

### บทชุมนุมเทวดา

สรชฺชํ สเสณํ สพนฺธํ นรินทํ  
 ปริตฺตานภาโว สทา รกฺขตฺติ  
 ปริตฺวาน เมตฺตํ สเมตฺตา ภทฺตนา  
 อวิกฺขิตฺตจิตฺตา ปริตฺตํ ภณฺณตุ ฯ

สกุเต กาเม จ รูปे คิริติขรตญฺเฐ จนฺตลิกฺเข วิมานเ, ทีเป รฏฺฐเ จ คาเม ตรวนคหเน  
 เหวตฺตมฺหิ เขตฺเต, ภูมฺมฏฺฐาทโย จตุโลกปาลราชา ยมราชา อินฺโทเวสสุวณฺณราชา อริยมตฺตเตโย  
 โพรสิตฺตา วภาทโย อริยสวกา จ ปุณฺณชนกฺลยาณา จ สมมาทิฏฺฐิเยว พุทฺเธ ปสนฺนา ธมฺเม  
 ปสนฺนา สงฺฆเ ปสนฺนา พุทฺเธ สคารวา ธมฺเม สคารวา สงฺฆเ สคารวา อโธ ฐานโต ยาว  
 ปรมฺปฺรา อิมสฺมีสุ จกฺกวาเพสุ เทวตฺยา มุนีวรวจฺฉํ สาทโว โน สฺสนตุ

ธมฺมสฺสวณฺณกาโล อยฺมภทฺตนา,

ธมฺมสฺสวณฺณกาโล อยฺมภทฺตนา,

ธมฺมสฺสวณฺณกาโล อยฺมภทฺตนา,

สมนฺตา จกฺกวาเพสุ อตฺตรากจฺฉนฺตุ เทวตา สทฺธธมฺมํ มุนีราชสฺส สฺสนนฺตุ สคฺคโมกฺขทํ.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส.

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ.

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ.

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

หุติยมปิ พุทฺธํ สรณํ กัจฉามิ.

หุติยมปิ ฐมมํ สรณํ กัจฉามิ.

หุติยมปิ สงฺฆมํ สรณํ กัจฉามิ.

คตติยมปิ พุทฺธํ สรณํ กัจฉามิ.

คตติยมปิ ฐมมํ สรณํ กัจฉามิ.

คตติยมปิ สงฺฆมํ สรณํ กัจฉามิ.

### นโม เม

| นโม เม สัพพพุทธานํ    | ทวคฺคีสํ วรลภขโณ     |
|-----------------------|----------------------|
| คณ्हักโร มหาวิโร      | เมธักโร มหายโส       |
| สรณ्हักโร โลกहिโต     | ทีปักโร ชุตินฺธโร    |
| โกณฑนญฺโณ ชนปาโมกฺโข  | มจฺจโล ปุริสาสโก     |
| สุมนโน สุมนโน ธีโร    | เรวโต รัตตทณฺโณ      |
| โสภโณ คณฺธสมฺปนฺโน    | อนิมทสฺสี ชนุตฺตโม   |
| ปทุโม โลกปชฺโชโต      | นารโท วรสารถิ        |
| ปทุมุตฺตโร สत्ตสสารो  | สุเมโธ อคฺคปฺคฺคโล   |
| สุชาโต สัพพโลกคฺโค    | ปิยทสฺสี นราสโก      |
| อตุตฺทสฺสี การุณิโก   | ธมฺมทสฺสี ตโมนุโท    |
| สิทฺธศฺโค อสโม โลเก   | ติสฺโส จ วทํ วโร     |
| ปฺปสฺโส จ วรโท พุทฺโธ | วิปสฺสี จ อนูปโม     |
| สีจี สัพพหิโต สุตฺตา  | เวสฺสภู สุขทายโก     |
| กกุสนฺโธ สุตฺตาวาโห   | โกนาคมโน รมณฺชโห     |
| กสฺสโป สิริสมฺปนฺโน   | โคตโม สกฺกยปฺคฺโว    |
| อภูทวิสฺติ สงฺฆาตา    | อิมะ พุทฺธา มหิทธิกา |
| กรณฺหาณฺณสมฺปนฺนา     | สัพพโลกาภิปูชิตา     |
| เอเต ทสฺ พลา พุทฺธา   | อุตฺตมา อคฺคปฺคฺคลา  |
| เตปิ สงฺฆคฺคณา อาสุ   | ปีติเย อมตํ ปทํ      |
| เอเต พุทฺธา อตฺตมา จ  | มจฺจลา โหนฺติ สัพพทา |
| อภูทวิสฺติ เม พุทฺเธ  | อหํ วณฺทามิ สัพพทา   |
| เตสํ ญฺาณณ สึเลน      | ชนฺตีเมตฺตาพเลน จ    |

เตปิ โน อนุรกขณฺตุ  
อญฺฐวีสติ เม พุทฺเธ  
กปฺปานิ สดสฺสทฺธานิ

อาโรคเยน สุเขน จ  
โย นโร สรณํ คโต  
ทุกฺคตํ โส น กจฺจนฺติ (อญฺฐวีสติ พุทฺธปริศฺค.)

### มหาสมยสูตรํ

สญฺญเต เทวณิกายา

สพฺเพ นานคฺตวณฺณิโน

นามนฺวเยน อาคณฺฐ  
ปฺวตฺตชาตมกฺขีถิ  
ทกฺขโมฆตรํ นาคํ  
สุพฺรหฺมา ปรมคฺโต จ  
สนฺนํ กุมาโร ติสฺโส จ  
สทฺสสุพฺรหฺมโลกานํ  
อุปฺปนฺโน ชุตินฺฺโต  
ทสฺสคฺค อิสฺสรา อาค  
เตสฺสจ มชฺฌโต อาคา  
เต จ สพฺเพ อภิกฺกณฺเต  
มารเสนา อภิกฺกามิ  
เอถ คณฺหถ พนฺธถ  
สมนฺดา ปริวารถ  
อิติ คคฺค มหาเสโน  
ปาณินา ตลมาหจฺจ  
ยถา ปาวุสฺสโก เมโฆ  
ตทา โส ปจฺจุทาวตฺติ  
ตณฺจ สพฺพิ อภิญฺญา  
คโต อามนฺคยิ สคฺถา  
มารเสนา อภิกฺกนฺตา  
เต จ อาคปฺปมกรุ  
วีสฺราเคหิ ปกฺกามุ  
สพฺเพ วิชิตฺสงฺคามา  
โมทฺนติ สห ภูเตหิ

เย จณฺญู สทิสฺสา สห  
โอฆตฺติณฺณมนาสวํ  
จณฺท์ ว อสิตาสิตํ  
ปฺตฺตา อิทฺธิมโต สห  
โสปาถ สมิตี วนํ  
มหาพฺรหฺมาภิตฺถุจฺติ  
ภิสฺมากาโย ยสฺสสิ โส  
ปจฺเจกฺวสวตฺติโน  
หริโต ปริวาริโต  
สินฺเทเทเว สพฺรหฺมเก  
ปสฺส กณฺหสฺส มนฺทียํ  
ราเคน พนฺธมคฺค ว  
มา ว มุณฺจิจฺค โกจิ นํ  
กณฺหนฺสนํ อเปสฺยิ  
สรํ กคฺวาน เภรวํ  
ถนฺยฺนโต สวิชฺชโก  
สงฺกฺกฺโร อสยํ วเส  
ววกฺกิจิตฺวาน จกฺขุมา  
สาวเก สาสเน รเต  
เต วิชฺชานาถ ภิกฺขโว  
สุคฺวา พุทฺธสฺส สาสนํ  
เนถํ โลมมฺปิ อิญฺชยุ  
ภยาตีตา ยสฺสสิโน  
สาวกา เต ชเนสฺสาคิ. (มหาสมยสูตรํ นิฏฺฐิตํ)

|                     |                       |
|---------------------|-----------------------|
| มหาสมยสูตรเต จ      | อโธ มงคลสูตรเก        |
| สมจิตเต ราชุโลวาเท  | ธมฺมจกเก ปฺรภเว       |
| เทวตาสมิตี คคฺค     | อปฺปเมยฺยา อนปฺปกา    |
| ธมฺมาภิสฺสมโย เจตฺถ | คณฺนาโค อสงฺเขยฺโยติ. |

### สมุพฺพุทฺธ

|                            |                         |
|----------------------------|-------------------------|
| สมุพฺพุทฺธ อฏฺฐวิสฺสย      | ทฺวาทสฺสย สหสฺสเก       |
| ปฺลยสฺสทสฺสทฺธานิ          | นมามิ สิริสา อหิ        |
| เตสํ ธมฺมณฺจ สงฺฆณฺจ       | อาทเรณ นมามิหิ          |
| นํการานุภาเวน              | หนฺตฺวา สพฺเพ อุปฺทฺทเว |
| อนเภา อนฺตรายาปี           | วินฺตฺสนฺตุ อเสสโต.     |
| สมุพฺพุทฺธ ปฺลยปฺลยฺยาสฺสย | จตุวิสฺตีสหสฺสเก        |
| ทสฺสทสฺสทฺธานิ             | นมามิ สิริสา อหิ        |
| เตสํ ธมฺมณฺจ สงฺฆณฺจ       | อาทเรณ นมามิหิ          |
| นํการานุภาเวน              | หนฺตฺวา สพฺเพ อุปฺทฺทเว |
| อนเภา อนฺตรายาปี           | วินฺตฺสนฺตุ อเสสโต.     |
| สมุพฺพุทฺธ นวตฺตรสฺสเด     | อฏฺฐจตุตาฬีสทสฺสเก      |
| วิสฺตีสทสฺสทฺธานิ          | นมามิ สิริสา อหิ        |
| เตสํ ธมฺมณฺจ สงฺฆณฺจ       | อาทเรณ นมามิหิ          |
| นํการานุภาเวน              | หนฺตฺวา สพฺเพ อุปฺทฺทเว |
| อนเภา อนฺตรายาปี           | วินฺตฺสนฺตุ อเสสโต.     |

### นโมการอฏฺฐกํ

|                       |                        |
|-----------------------|------------------------|
| นโม อรหโต สมนฺมา-     | สมุพฺพุทฺธสฺส มเหสีโน  |
| นโม อุตฺตมธมฺมสฺส     | สฺวากฺขาตสฺสว เตนฺธิ   |
| นโม หาสงฺฆสฺสทาปี     | วิสุทฺธสีลทิกฺขุโน     |
| นโม โอมาคุพฺพารทฺธสฺส | รตนคฺคยสฺส สาธุกํ      |
| นโม โอมกาตีสฺส        | คฺคสฺส วตฺถุคฺคยสฺสปี  |
| นโม การปฺปภาเวน       | วิคฺคจฺจนฺตุ อุปฺทฺทวา |
| นโม การานุภาเวน       | สฺวคฺคิ โหตุ สพฺพทา    |
| นโม การสฺส เตเชน      | วิริมฺหิ โหมิ เตชฺวา.  |

## เย สุนดา

เย สุนดา สุนตจิตตา คิสรณสรณา เอสุถ โลกนุตเร วา, ภูมมาภมมา จ เทวา  
 คุณคณคณพพยาวภา สัพพกาลี, เอเต อายนตุ เทวา วรณกมเย เมรुरาเช วสนโต, สนโต  
 สนโต สเหตุ. มุนีวรวณ โสตุมคฺคํ สมคฺคํ.

|                        |                     |
|------------------------|---------------------|
| สพเพสุ จกฺกวาเพสุ      | ยถา เทวา จ พุรุมโน  |
| ยํ อมเหหิ กตํ ปญญํ     | สพพสมปตฺติสํวํ      |
| สพเพ ตํ อนฺโมทิตฺวา    | สมกฺคา สาสเน รตา    |
| ปมาทรหิตา โหนตุ        | อารกฺขาสฺ วิเสสโต   |
| สาสนสฺส จ โลกสฺส       | วฺชฺชํ ภาวตุ สพพทา  |
| สาสนมฺปิ จ โลกญจ       | เทวา รกฺขณฺตุ สพพทา |
| สทฺธิํ โหนตุ สฺวํ สพเพ | ปรีวาระหิ อตฺตโน    |
| อนิฆา สุมนา โหนตุ      | สทฺ สพเพหิ ญาคิภิ.  |

## บทขัดมมงคลสูตร

|                       |                       |
|-----------------------|-----------------------|
| ยถจ ทฺวาทส วสุธานี    | จินตยีสฺ สเทวกา       |
| จิรสฺสํ จินตยนฺดาปี   | เนว ชานีสฺ มงฺคลํ     |
| จกฺกวาพสสเสสฺ         | ทสฺส เยน ตตฺตกํ       |
| กาลํ โกลาหลํ ชาตํ     | ยาว พุรุมนิเวสนา      |
| ยํ โลกนาโถ เทเสติ     | สพพปาปวินาสนํ         |
| ยํ สุตฺวา สพพทุกฺเขหิ | มฺหจฺจนฺตาสงฺขิยา นรา |
| เอวมาทิกฺกุเปตํ       | มงฺคลนตฺตมฺภณาม เห.   |

## มงคลสูตรต์

เอวมเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา สวาคฺคิยํ วิหริติ เชตวนเ อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามเ. อถโ  
 อญฺญตรา เทวตา อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปิ เชตวนํ โอาภาเสตฺวา เยน ภควา  
 เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อญฺฐาสี. เอกมนฺตํ จิตฺตา โข ตา เทวตา  
 ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิ.

|                     |                       |
|---------------------|-----------------------|
| พหู เทวา มนุสฺสา จ  | มงฺคลานิ อจินตฺตุ     |
| อภฺยขมานา โสตุณานิ  | พฺรหฺมิ มงฺคลมุตฺตมํ. |
| อเสวนา จ พาลานํ     | ปญฺจจิตานญจ เสวนา     |
| ปฺปชา จ ปฺปชฺฌิยานํ | เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ.    |

|                         |                                            |
|-------------------------|--------------------------------------------|
| ปฏีรูปเทสวาโส จ         | บุพเพ จ กตบุญญา                            |
| อตุตตมมาปณิธิ จ         | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| พาหุสจจณจ สิปปณจ        | วินโย จ สุลิกขิตโต                         |
| สุภาสิตา จ ยา วาจา      | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| มาตาปิตุอุปภูฐาน        | ปุตตทวารสฺส สงฺคโ                          |
| อนากุลา จ กมมนุตา       | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| ทานญจ รัมมจริยา จ       | ญাতกานญจ สงฺคโ                             |
| อนวชฺชานี กมฺมานิ       | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| อารตี วิรตี ปาปา        | มชฺชปानา จ สญญโม                           |
| อปปมาโท จ รัมเมสุ       | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| คารโว จ นิวาโต จ        | สนฺตุญฺหิ จ กตบุญญา                        |
| กาเลน รัมมสฺสวณ         | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| ขณฺตี จ โสวจสฺสตา       | สมณานญจ ทสฺสน                              |
| กาเลน รัมมสากจฺณา       | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| คโป จ พุรหมจริยญจ       | อริยสจฺจาน ทสฺสน                           |
| นิพฺพานสจฺฉิกิริยา จ    | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| ผุญฺจสฺส โลกรมฺเมหิ     | จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ                       |
| อโธกํ วิรชํ เขม         | เอตมมจกตมุตตม.                             |
| เอตาทิสานิ กตฺวาน       | สพฺพคฺคณปราชิตา                            |
| สพฺพคฺค โสคฺถิ คจฺจนฺติ | ตนฺเตถิ มจฺจกตมุตตมนฺติ. (มหามจฺจกตมุตตม.) |

### รตนสูตร

ยานิธ ภูตานิ สมากตานิ

ภุมมานิ วา ยานิ ว อนตฺติกุเจ

สพฺเพ ว ภูตา สุมนา ภวนฺตุ

อโธปิ สกฺกจฺจ สฺสณฺนํ ภาสิคํ

ตสฺมา หิ ภูตา นิสาเมถ สพฺเพ

เมตฺตํ กโรถ มานุสฺสียา ปชาย

ทิวา จ รตฺโต จ หรณฺติ เย พลี

ตสฺมา หิ เน รกฺขถ อปฺปมตฺตา.

ยงฺกิลฺลิจิ วิตุตฺ อธิ วา หุริ วา

สกุเตสุ วา ยํ รตนํ ปณฺธิตํ

น โน สมํ อตฺถิ ตถาคเตน

อิทมปิ พุทฺเธ รตนํ ปณฺธิตํ

เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ.

ขยํ วิรํคํ อมตํ ปณฺธิตํ

ยทชฺชคฺคา สกฺกยมนฺนี สสมาหิโต

น เตน ฐมฺเมเนน สมตฺถิ กิลฺลิจิ

อิทมปิ ฐมฺเม รตนํ ปณฺธิตํ.

เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ.

ยมฺพุทฺธเสฏฺโฐ ปรีวณฺณเย สฺวจี

สมาธิมานนฺตริกณฺณมาหุ

สมาธินา เตน สโม น วิหฺวติ

อิทมปิ ฐมฺเม รตนํ ปณฺธิตํ

เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ.

เย ปุคฺคธา อฏฺฐ สตํ ปสฺสเถ

จตุตฺตาริ เอตานิ ยุกฺกานิ โหนฺติ

เต ทกฺขิณฺเอยฺยา สฺวคตฺตสฺส สวากา

เอเตสุ ทินฺนํ นานิ มหปฺปผลานิ

อิทมปิ สจฺเจ รตนํ ปณฺธิตํ

เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ.

เย สุปฺปยุตฺตา มนฺสา ทพฺพะเนน

นิกฺกามิโน โคตฺมสาสนมฺหิ

เต ปตฺติปฺปตฺตา อมตํ วิคฺยห

ลทฺฐา มุรฺธา นิพฺพุตฺตี ญฺญชฺมานา

อิทมปิ สจฺเจ รตนํ ปณฺธิตํ

เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตุ.

ยถินุทสิโล ปฐวี สิตโต สียา  
 จตุพฺภี วาเตภี อสมฺปกมฺปิโย  
 ตถูปมํ สปฺปรีสํ วทามิ  
 โย อริยสัจจานิ อเวจฺจ ปสฺสตี  
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิตํ  
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺติ โหตุ.

เย อริยสัจจานิ วิภาวยนฺติ  
 คมภีรปณฺเณน สุเทสิตานิ  
 กิณฺจปี เต โหนฺติ ภูสพฺปมคฺตา  
 น เต ภวํ อฏฺฐมมาทียนฺติ  
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิตํ  
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺติ โหตุ.

สทาวสฺส ทสฺสนสมฺปทาย  
 คุยสฺส ฐมฺมา ชหิตา ภวณฺติ  
 สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกจฺฉิตฺตย  
 สีสพฺพตํ วาปี ยทตฺถิ กิณฺจ  
 จตุหปาเยหิ จ วิปฺปมฺตโต  
 ฉ จาภิชฺชานานิ อภพฺโพ กาคฺง  
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิตํ  
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺติ โหตุ.

กิณฺจาปี โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ  
 กาเยน วาจาเยหิ เจตสา วา  
 อภพฺโพ โส คตฺส ปฏิจฺจทาย  
 อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วตฺตา  
 อิทมฺปิ สงฺฆเ รตนํ ปณฺธิตํ  
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺติ โหตุ.

วนปทุมเพ ยถา ผุสฺสิตฺตฺเค  
 คิมฺหํมาเส ปฐมฺสฺมี คิมฺห  
 ตถูปมํ ฐมฺวารี อเทสยิ  
 นิพฺพานคามิ ปรมํ หิตาย  
 อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณฺธิคํ  
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺติ โหตุ.

วโร วรณฺณ วรโ ท วราหโร  
 อนุตฺตโร ฐมฺวารี อเทสยิ  
 อิทมฺปิ พุทฺเธ รตนํ ปณฺธิคํ  
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺติ โหตุ  
 จิณฺ ปุราณํ นวํ นตฺติ สมภวํ  
 วิรตฺตจิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
 เต จิณฺพิชา อวิรุฬฺหิณฺนทา

นิพฺพนฺติ ชีรา ยถายมฺปทีโป  
 อิทมฺปิ สจฺเจน รตนํ ปณฺธิคํ  
 เอเตน สจฺเจน สุวตฺติ โหตุ.

ยานิธ ภูตานิ สมากตานิ  
 ภูมฺมานิ วา ยานิ ว อนุตฺตลิเก  
 ตถาคคํ เทวมนุสฺสฺสปุชฺติคํ  
 พุทฺธํ นมสฺสตาม สุวตฺติ โหตุ.

ยานิธ ภูตานิ สมากตานิ  
 ภูมฺมานิ วา ยานิ ว อนุตฺตลิเก  
 ตถาคคํ เทวมนุสฺสฺสปุชฺติคํ  
 ฐมฺมํ นมสฺสตาม สุวตฺติ โหตุ.

ยานิธ ภูตานิ สมากตานิ  
 ภูมฺมานิ วา ยานิ ว อนุตฺตลิเก  
 ตถาคคํ เทวมนุสฺสฺสปุชฺติคํ  
 สจฺจํ นมสฺสตาม สุวตฺติ โหตุ. (รตนฺตฺตฺต)

## บทจักรณียเมตตสูตร

ยสฺसानุภาวโต ยถา เณว ทสฺเสนฺติ ภีสนํ  
 ยมฺหิ เจวานุยุชฺชนฺโต รตฺตินทิวมตฺนทิตโต  
 สฺขํ สฺปติ สฺตฺโต จ ปาปํ ภิชฺชํ น ปสฺสตี  
 เอวมาทิกฺขณเปตํ ปรีตฺตนตมฺภณาม เห.

## กรณียเมตตสูตรํ

กรณียมตฺตกฺกุสเลน ยนฺตํ สนฺตํ ปทํ อภิสเมจฺจ  
 สกโก อชฺช จ สฺหชฺช จ สฺวโจ จสฺส มฺหํ อนตฺตมานิ  
 สนฺตฺตสโก จ สฺกโร จ อปฺปภิจฺโจ จ สลฺลหฺกฺกตฺติ  
 สนฺตฺตินทฺริโย จ นิปโก จ อปฺปคพฺโก กุเลสฺส อนนฺนทฺทโร  
 น จ ชุทฺทํ สมาจเร ภิชฺชํ เยน วิณฺญํ ปเร อุปฺวาเทยฺย  
 สฺขินโน วา เขมิโน โหนฺตฺต สพฺเพ สตฺตา ภวนฺตฺต สฺขิตฺตฺตา  
 เย เกจิ ปาณญตฺตติ ตสา วา ถาวรา วา อนวเสสา  
 ทิฆา วา เย มหนฺตา วา มชฺฌิมา รสฺสกา อนุกฺกุลา  
 ทิฏฐา วา เย จ อทฺธิฏฐา เย จ ชุเร วสฺนตี อวิชฺฐา  
 ภูตา วา สมภเวสี วา สพฺเพ สตฺตา ภวนฺตฺต สฺขิตฺตฺตา  
 น ปโร ปรี นิภพฺเพถ นาทิมลฺลญฺเถ กตฺถจิ นํ ภิชฺชํ  
 พฺยาโรสนา ปฏฺฐิมสฺสญฺญา นาลฺลญฺมลฺลญฺสฺส ทฺกฺขมิจฺเจยฺย  
 มาตา ยถา นิยํ ปฺตฺตํ อายุสา เอกปฺตฺตมฺนฺรฺกฺเข  
 เอวมฺปิ สพฺพญฺเตสฺส มานสมฺภาวเย อปฺริมาณํ  
 เมตฺตลฺลจ สพฺพโลกสฺมี มานสมฺภาวเย อปฺริมาณํ  
 อุตฺธํ อโธ จ ติริยลฺลจ อสมฺพารํ อเวรํ อสปฺตฺตํ  
 ติฏฐญฺจํ นิสินโน วา สยาโน วา ยาวตฺสฺส วิคตฺตมิตฺทโร  
 เอตํ สตี อธิฏฺฐเยยฺย พฺรหฺมเมตํ วิหารํ อธิมาหุ  
 ทิฏฐญฺจํ อนุปคมมํ สีลวา ทสฺสเนน สมฺปนฺโน  
 กาเมสฺสุ วินยฺเย เคธํ น ทิ ชาตุ คพฺภเสยฺยํ ปฺนเรตฺตี.

(กรณียเมตตสูตรํ)

## บทคัดขันธปริตตสูตร

|                       |                     |
|-----------------------|---------------------|
| สพฺพาสีวสชาตินํ       | ทิจฺพพมนฺดาคทํ วยิ  |
| ยณฺนาเสติ วิสํ โฆรํ   | เสสฺสจายิ ปริสฺสยิ  |
| อาณญเขตฺตมฺหิ สพฺพตฺถ | สพฺพทา สพฺพปาณินิ   |
| สพฺพโสปี นิวาเรติ     | ปริตฺตณฺตมฺภณาม เห. |

## ขณฺธปริตฺตคาถา

|                        |                        |
|------------------------|------------------------|
| วิรูปกฺขเหหิ เม เมตฺตํ | เมตฺตํ เอรापเถหิ เม    |
| ฉพฺยาปฺตเตหิ เม เมตฺตํ | เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จ |
| อปาทเกหิ เม เมตฺตํ     | เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม    |
| จตุปฺปเทหิ เม เมตฺตํ   | เมตฺตํ พหุปฺปเทหิ เม   |
| มา มํ อปาทโก หีสิ      | มา มํ หีสิ ทิปาทโก     |
| มา มํ จตุปฺปโท หีสิ    | มา มํ หีสิ พหุปฺปโท    |
| สพฺเพ สตุตา สพฺเพ ปาณา | สพฺเพ ภูตา จ เกวลา     |
| สพฺเพ ภทฺธานิ ปสฺสนตุ  | มา กิลฺยจิ ปาปปมาคมา   |

อปฺปมาโณ พุทฺโธ อปฺปมาโณ รมฺโม อปฺปมาโณ สงฺโฆ ปมาณวนฺตานิ สิริสฺปานิ อหิ  
 วิจุฉิกา สตปฺปํ อุนฺณานาภิ สรพฺพ มูลิกา กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตฺตา ปฏิกฺกมฺมฺนฺตุ ภูตานิ โสฬํ  
 นโม ภควโต นโม สตฺตณฺนํ สมนฺมาสมพุทฺธานํ. (ขณฺธปริตฺตํ)

## บทคัดโมรปริตตสูตร

|                            |                      |
|----------------------------|----------------------|
| ปฺุเรนฺตมฺโพธิสมฺภาเร      | นิพฺพตฺตํ โมรโยนียํ  |
| เยน สํวิหิตารกฺขํ          | มหาสตุตฺตํ วเนจฺรา   |
| จิรสุตํ วยมฺมฺนฺดาปิ       | เนว สกฺขีสุ คณฺหิตุง |
| พฺรหฺมมฺมฺนฺตฺนฺติ อกฺขาตํ | ปริตฺตณฺตมฺภณาม เห.  |

## โมรปริตฺตํ

อุเทตฺยญฺจกฺขมา เอกฺราชา  
 หริสฺสวณฺโณ ปฐฺวิปฺปภาโส  
 ตํ ตํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺณํ ปฐฺวิปฺปภาสํ  
 คยชฺช คฺคฺคฺตา วิหเรมฺหิ ทิวสํ

เย พราหมณา เวทคุ สัพพรมเม  
 เต เม นโม เต จ มํ ปาลยณฺตุ  
 นมตฺถ พุทฺธานํ นมตฺถ โพธิยา  
 นโม วิมุตตานํ นโม วิมุตตียา  
 อิมํ โส ปริตฺตํ กตฺวา โมโร จรติ เอสนา.

อเปตยณฺจกฺขมา เอกราชา  
 หริสฺสวณฺโณ ปฐฺวิปฺปภาโส  
 คํ คํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺณํ ปฐฺวิปฺปภาสํ  
 คยชฺช กุตฺตา วิหเรมฺ รตฺตี  
 เย พราหมณา เวทคุ สัพพรมเม  
 เต เม นโม เต จ มํ ปาลยณฺตุ  
 นมตฺถ พุทฺธานํ นมตฺถ โพธิยา  
 นโม วิมุตตานํ นโม วิมุตตียา  
 อิมํ โส ปริตฺติ กตฺวา โมโร วาสมกปฺปยิตฺติ. (โมรปริตฺตํ)

#### บทच्छัคคสูตร

|                       |                     |
|-----------------------|---------------------|
| ยสฺसानุสฺสเรณนํปี     | อนฺตลิกฺเขปี ปาณิน  |
| ปติฏฺฐมฺริคฺชนฺติ     | ภูมียํ วีย สพฺพทา   |
| สพฺพุปฺพุทฺทวชาลฺมฺหา | ยกฺขโจราทิสฺมภาว    |
| คณฺนา น จ มุตฺตานํ    | ปริตฺตณฺตมฺภณาม เห. |

#### ธชกฺกปริตฺตํ ธชกฺกสฺสุตฺตํ

เอวฺมเม สุตฺตํ. เอกํ สมฺมํ ภควา, สาวตฺถิยํ วิหริติ, เซตวเน อนาถปิ่นฺจิกิสฺส, อารามะ.  
 คตฺตร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขุ วาติ. ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโสสง. ภควา  
 เอตทโวจ.

ภูตปฺพุทฺธิ ภิกฺขเว เทวสฺสสงฺคาโม สมฺปพฺยุโฬห อโหสิ. อถ โข ภิกฺขเว สกฺโก  
 เทวานมฺินฺโท เทเว ตาวตฺธีเส อามนฺเตสิ. สจ มารีสา เทวานํ สฺคามคฺคานํ อุปฺปชฺเชยฺย ภยํ วา  
 ฉมฺภิตฺตํ วา โลมฺหํโส วา. มเมว ตสฺมี สมฺเย ธชคฺคํ อุถโลเกยฺยาถ. มมํ หิ โว ธชคฺคํ  
 อุถโลกยตฺถ, ยมฺภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมฺภิตฺตํ วา โลมฺหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสติ. โน เจ เม ธชคฺคํ  
 อุถโลเกยฺยาถ.

อด ปชาปติสฺส เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลเกยฺยถ. ปชาปติสฺส หิ โว เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลกยฺตํ, ยมภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสติ. โน เจ ปชาปติสฺส เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลเกยฺยถ,

อด วรฺณสฺส เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลเกยฺยถ. วรฺณสฺส หิ โว เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลกยฺตํ, ยมภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสติ. โน เจ วรฺณสฺส เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลเกยฺยถ,

อด อีสานสฺส เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลเกยฺยถ. อีสานสฺส หิ โว เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลกยฺตํ, ยมภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสติ.

ตํ โข ปน ภิกฺขเว สกฺกสฺส วา เทวานมินฺุสส รัชคํ อุถโลกยฺตํ, ปชาปติสฺส วา เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลกยฺตํ. วรฺณสฺส วา เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลกยฺตํ. อีสานสฺส วา เทวราชสฺส รัชคํ อุถโลกยฺตํ. ยมภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยเยถาปิ โนปิ ปหิยฺเยถ. ตํ กิฺสฺส เหตุ. สกฺโก หิ ภิกฺขเว เทวานมินฺุสส อวิตราคี อวิตโทโส อวิตโมโห. ภิกฺขุ ฉมภี อุตฺตราสี ปรายีติ.

อหณฺจ โข ภิกฺขเว เอวํ วทามิ. สเจ คุมหากํ ภิกฺขเว อรณฺญคคานํ วา รุกฺขมูลคคานํ วา สฺถวนฺยาคารคคานํ วา, อุปฺปชฺเชยฺย ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, มเมว ตสฺมี สมนเย อนุสฺสเรยฺยถ.

อิตฺติปิ โส ภควา อรหํ สมนาสมฺพุทฺธ, วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกาวิทุ, อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺธ ภควาติ. มมํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ. ยมภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสติ. โส เจ มํ อนุสฺสเรยฺยถ. อด รมมํ อนุสฺสเรยฺยถ.

สุวากฺขาโต ภควตา รมโม, สนนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก, โอปนยิโก ปจฺจุตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหีติ. รมมํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ. ยมภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสติ. โน เจ รมมํ อนุสฺสเรยฺยถ. อด สงฺฆมํ อนุสฺสเรยฺยถ.

สุปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ. อชฺชปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ, ญายปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ, สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ, ยทิทํ จตฺตาริ ปริสฺสุคานิ อญฺฐ ปุริสปรุคฺคตา, เอส ภควตฺต สวากสงฺโฆ, อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเอยฺโย อณฺชลิกรณฺเอยฺโย, อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺขเจตฺตํ โลกสฺสตาติ.

สงฺฆมํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ. ยมภวิสฺสติ ภยํ วา ฉมภิตตฺตํ วา โลมหํโส วา, โส ปหิยฺยิสฺสติ. ตํ กิฺสฺส เหตุ. ตถาคโต หิ ภิกฺขเว อรหํ สมนาสมฺพุทฺธ, วิตราคี วิตโทโส วิตโมโห, อภิกฺขุ อญฺฉมภี อุตฺตราสี ปรายีติ. อิทมวํ จ ภควา, อิทํ วตฺวาน สุกโต, อถาปริ เอเตทวโจ สตฺถา.

|                       |                                         |
|-----------------------|-----------------------------------------|
| อรณญะ รุกขมูเล วา     | สุณญาคาเรว ภิกขโว                       |
| อนุสฺสเรถ สมฺพุทฺธํ   | ภยฺห คุมฺหาก โน สฺยิยา                  |
| โน เจ พุทฺธํ สเรยฺยาถ | โลกเชฏฺฐํ นราสภํ                        |
| อถ ฐมฺมํ สเรยฺยาถ     | นียฺยานิกํ สุเทสิตํ                     |
| โน เจ ฐมฺมํ สเรยฺยาถ  | นียฺยานิกํ สุเทสิตํ                     |
| อถ สงฺฆํ สเรยฺยาถ     | ปฺปญฺญเขตฺตํ อนุตฺตรํ                   |
| เอวฺมพุทฺธํ สรรณฺตานํ | ฐมฺมํ สงฺฆญฺจ ภิกขโว                    |
| ภยํ วา จมฺภิตตฺตํ วา  | โถมฺหํโส น เหสุสฺสิตฺติ. (ธชคฺคปริตฺตํ) |

### บทขัดอาถรรพณ์วิสุทธิสูตร

|                      |                     |
|----------------------|---------------------|
| อปปสนฺเนหิ นาคสฺส    | สาสเน สารุสมฺมเต    |
| อมฺนุสฺสเสหิ จณฺเหหิ | สทา กิพฺพิสการิกิ   |
| ปริสํนญฺจตฺตสฺสน-    | มฺหีสาย จ คุตฺติยา  |
| ยฺนฺเทเสสิ มหาวีโร   | ปริตฺตณฺตมฺภณาม เห. |

### อาถรรพณ์วิปริตต์

|                       |                         |
|-----------------------|-------------------------|
| วิปฺสฺสิสฺส นมตฺถ     | จกฺขมฺนฺตสฺส สิริมโต    |
| สิจฺจิสฺสปี นมตฺถ     | สพฺพภูตานุภมฺปิโน       |
| เวสฺสสฺส นมตฺถ        | นฺหาตกสฺส ตปฺสฺสโน      |
| นมตฺถ กุสฺสนฺธสฺส     | มารเสนปฺปมฺพุทฺธิโน     |
| โกนาถมนฺธสฺส นมตฺถ    | พฺราหฺมณสฺส วุสฺสโม     |
| กสฺสปฺส นมตฺถ         | วิปฺปมฺุตตสฺส สพฺพธิ    |
| องคฺริสฺส นมตฺถ       | สภฺยปฺตตสฺส สิริมโต     |
| โย อิมํ ฐมฺมมฺเทเสสิ  | สพฺพทฺฐกาปฺนุทนี        |
| เย จาปี นิพฺพุตา โลกเ | ยถาภูตํ วิปฺสฺสิสฺส     |
| เต ชนา อปฺปีสุณา      | มฺหณฺตา วิตฺตารทา       |
| หิตํ เทวมนุสฺसानํ     | ยํ นมฺสฺสนฺติ โคตมํ     |
| วิชฺชาจรณสมฺปนฺนํ     | มฺหณฺตํ วิตฺตารทํ       |
| วิชฺชาจรณสมฺปนฺนํ     | พุทฺธํ วนฺทาม โคตมนฺติ. |

|                      |                      |
|----------------------|----------------------|
| เอเต จยญเ จ สมพุทธา  | อเนกสคโกฏโย          |
| สพเพ พุทธา อสมสมา    | สพเพ พุทธา มหิทธิกา  |
| สพเพ ทสพญเปตา        | เวสธรรุเชหุปากตา     |
| สพเพ เต ปฏิจานนติ    | อาสภณฐานมุตตม        |
| สีหนาท นทนเตเต       | ปริสาสุ วิจารณ์ทา    |
| พรมหมจกั ปวตเตนต     | โกลเก อปปิภูตติย     |
| อุเปตา พุทธรหมเมหิ   | อฏฐารสทิ นายกา       |
| ทวตคีสลภญญเปตา-      | สิตยานุพยุชนาธรา     |
| พุทธา สพพญญโน เอเต   | สพเพ จินาสวา ชินา    |
| มหปปภา มหาเตชา       | มหาปญญา มหพพลา       |
| มหาการุณิกา ชีรา     | สพเพส่าน สุขาวหา     |
| ทีปา นาถา ปติฏฐา จ   | ตาณา เตณา จ ปาณิน    |
| คตติ พนฐ มหสสาสา     | สรณา จ หิเตสิโน      |
| สเทวกสส โลกสส        | สพเพ เอเต ปรายนา     |
| เตสาห์ สิริสา ปาเท   | วนุทามิ ปุริสุตตเม   |
| วจสา มนสา เจว        | วนุทามิ ปุริสุตตเม   |
| วจสา มนสา เจว        | วนุทามเต คถาคเต      |
| สยเน อาสเน ฐาน       | คมเน จาปี สพพทา.     |
| สทา สุขเน รกขนตุ     | พุทธา สมนติกรา คุว   |
| เตหิ ตว รกขิตโต สนโต | มุตโต สพพภเยน จ      |
| สพพโรควินมุตโต       | สพพสนดาปวชชิตโต      |
| สพพเวรมติกกนโต       | นิพพุโต จ คุว ภว.    |
| สพพิติโย วิวชชนตุ    | สพพโรโค วินสสตุ      |
| มา เต ภวตวนุตราโย    | สุจี ที่นายโก ภว     |
| อภิวาทนสลิสส         | นิจจ วุฑฒาปจายโน     |
| จตุตาโร ฐมมา วฑฒนติ  | อายุ วณ โณ สุขัง พล. |

### บทคัดย่อคุณิมาลสูตร

|                  |                  |
|------------------|------------------|
| ปริตต์ ยมกณนคตส  | นิสินนฐาน ไชวัน  |
| อุทกมปี วินาสติ  | สพพเมว ปริตสย    |
| โสตุตินา คพกฐฐาน | ยถา สาเรติ ตังเณ |
| เถรสตงคุณิมาลส   | โลกนาถน ภาสิต    |
| กปปฏิฐายิ มหาเศฐ | ปริตตุนคณนาม เห. |

### องคุณิมาลปริตต์

ยโตหิ ภคินี อริยาย ชาติยา ชาโต, นาภิขานามิ สณจิจจ ปาณิ ชีวิตา โวโรเปตา, เตน  
สจฺเจน โสตุติ เต โหตุ โสตุติ คพกฐส.

### โพชฌนคปริตต์

|                       |                       |
|-----------------------|-----------------------|
| โพชฌนโค สติสงขาโต     | ธมมานิ วินโย ตถา      |
| วิริมปีติปสฺสทริ-     | โพชฌนคา จ ตถาปเร      |
| สมาธูปตฺขโพชฌนคา      | สตุเตเต สพพทสฺสินา    |
| มุนินา สมมทกขาตา      | ภาวิตา พหุติกตา       |
| สํวตฺตุนติ อภินญาย    | นิพพานาย จ โพธิยา     |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน      | โสตุติ เต โหตุ สพพทา. |
| เอกสฺมี สมเย นาโถ     | โมคฺคตฺถลันณจ กสฺสปี  |
| คิลาเน ทฺวขิเต ทิสฺวา | โพชฌนเค สตุต เทสยิ    |
| เต จ ตํ อภินนฺทิตฺวา  | โรคา มจฺจีสุ ตังเณ    |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน      | โสตุติ เต โหตุ สพพทา. |
| เอกทา ธมฺมราชาปี      | เคลณญฺเณนาภิปิโธ      |
| จฺนุทฺตเถเรน ตณฺเณว   | ภณาเปตฺวาน สาทร       |
| สมโมทิตฺวา จ อาพารา   | ตมฺหา วุณฺฐาติ ฐานโส  |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน      | โสตุติ เต โหตุ สพพทา. |
| ปหิณา เต จ อาพารา     | คิณฺณนฺนมฺปิ มहेสินิ  |
| มคฺคาหตฺกิลเสว        | ปตฺตานุปฺปตฺติธมฺมต   |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน      | โสตุติ เต โหตุ สพพทา. |

## อภยปริศน์

ยมนุญนิมิตต์ อวมงฺคตญ จ

โย จามนาโป สกฺกสฺส สทฺโท

ปาปคฺคโห ทฺสสฺสปีนํ อกนฺตํ

พฺพุธานุภาเวน วินาสเมนฺตุ

ยมนุญนิมิตต์ อวมงฺคตญ จ

โย จามนาโป สกฺกสฺส สทฺโท

ปาปคฺคโห ทฺสสฺสปีนํ อกนฺตํ

ธมฺมานุภาเวน วินาสเมนฺตุ

ยมนุญนิมิตต์ อวมงฺคตญ จ

โย จามนาโป สกฺกสฺส สทฺโท

ปาปคฺคโห ทฺสสฺสปีนํ อกนฺตํ

สจฺจมานุภาเวน วินาสเมนฺตุ.

## ชยปริศน์

มหาการุณิกโก นาโถ

ปุเรตฺวา ปารมี สพฺพปา

เอเตน สจฺจวชฺเชน

ชยนฺโต โพธิยา มูเล

เอวํ ตวํ วิชโย โหหิ

อปฺปราชิตปฺปลงฺเก

อภิเสกฺก สพฺพพฺพุธานํ

สุณฺนทฺตํ สุมงฺคตํ

สุขโณ สุมฺมทฺตโต จ

ปทกฺขิณํ ภายกมฺมํ

ปทกฺขิณํ มโนกมฺมํ

ปทกฺขิณานิ กตฺวาน

หิตาย สพฺพปาณินํ

ปตฺโต สมนโพธิมุตฺตมํ

โหตุ เต ชยมงฺคตํ.

สกุยานํ นนฺทิตฺตโน

ชยสฺส ชยมงฺคเล

สีเส ปฐวิโปกฺขเร

อคฺคปฺปตฺโต ปโมทติ.

สุปภาตํ สุมฺมจฺฉิตํ

สุยิณฺฐํ พฺรหฺมจาริสฺส

วาทกมฺมํ ปทกฺขิณํ

ปณฺธิเต ปทกฺขิณา

ลภานตฺตเต ปทกฺขิณ.

|                      |                          |
|----------------------|--------------------------|
| โส อตุลลทุโร สุจิตโต | วิรุ โหห พุทธสาสนเน      |
| อโรโค สุจิตโต โหหิ   | สห สัพเพหิ ญาติภิ        |
| สาอตุลลทุรา สุจิตตา  | วิรุพฺพา พุทธสาสนเน      |
| อโรคา สุจิตตา โหหิ   | สห สัพเพหิ ญาติภิ        |
| เต อตุลลทุรา สุจิตตา | วิรุพฺพา พุทธสาสนเน      |
| อโรคา สุจิตตา โหถ    | สห สัพเพหิ ญาติภิ.       |
| นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ  | พฺพุโร เม สรณํ วรํ       |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน     | โหตุ เต ชยมงฺคลํ         |
| นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ  | ธมฺโม เม สรณํ วรํ        |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน     | โหตุ เต ชยมงฺคลํ         |
| นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ  | สงฺโฆ เม สรณํ วรํ        |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน     | โหตุ เต ชยมงฺคลํ         |
| ยงฺกิญฺจิ รตนํ โลกเ  | วิชฺชติ วิวิธํ ปุณฺ      |
| รตนํ พุทฺธสํ สตฺถิ   | ตสฺมา โสตฺถิ ภวานฺตุ เต  |
| ยงฺกิญฺจิ รตนํ โลกเ  | วิชฺชติ วิวิธํ ปุณฺ      |
| รตนํ ธรรมสํ สตฺถิ    | ตสฺมา โสตฺถิ ภวานฺตุ เต  |
| ยงฺกิญฺจิ รตนํ โลกเ  | วิชฺชติ วิวิธํ ปุณฺ      |
| รตนํ สงฺฆสํ สตฺถิ    | ตสฺมา โสตฺถิ ภวานฺตุ เต. |

#### เทวธมมคคาถา

|                       |                      |
|-----------------------|----------------------|
| หิริโอดตฺตปฺปสมฺปนฺนา | สุกฺกาธมฺมา สมหาหิตา |
| สนฺโต สปปริสา โลกเ    | เทวธมฺมาติ วุจฺจเร   |
| สนฺติ ปกฺขา อปฺตคณา   | สนฺติ ปาทา อวณฺจนา   |
| มาตาปิตา จ นิภฺชนตา   | ชาติเวทํ ปฏิภฺกม.    |

## บทสวดชัยบัณฺชร

|                       |                      |
|-----------------------|----------------------|
| ชยาสนา กตา พุทฺธา     | เชตฺวา มารี สุวํหนํ  |
| จตุสจฺจํ มตฺรํ        | เย ปวีสุ นรตฺตา      |
| ตณฺหํ กราทยํ พุทฺธา   | อญฺฐวีสติ นายกา      |
| สพฺเพ ปติญฺฐิตา มยฺหํ | มตฺถเก เต มุนิสฺสรา  |
| สีเส ปติญฺฐิตอมยฺหํ   | พุทฺโธ รมโม ทวิโรจโน |
| สงฺโฆ ปติญฺฐิตอ มยฺหํ | อุเร สพฺพคุณากโร     |
| หทยเม เม อนฺรพุทฺโธ   | สาร์ิปฺพุโต จ ทกฺขิณ |
| โกณฺฆณฺโณ ปญฺญิภาคสมิ | โมคฺคัลลฺลาน จ วามเก |
| ทกฺขิณ สวเน มยฺหํ     | อาสุ อานนฺตฺราหุตา   |
| กสฺสโป จ มหํนาโม      | อุภาสุ วามโสตฺถ      |
| เกสฺสนเต ปญฺญิภาคสมิ  | สุริโย ว ปภงฺกโร     |
| นิสิโน สิริสมปฺโน     | โสภิต มุนิปฺภโว      |
| กุมารกสฺสโป เตโร      | มเหสี จิตฺตฺรวาทโก   |
| โส มยฺหํ วทเน นิจํ    | ปติญฺฐาตี คุณากโร    |
| ปฺญฺโณ อํกุสิมาโล จ   | อุปาสิณนฺท สิวล      |
| อิม ปณฺจ มหาเถรา      | นรา เต คิลกา มม      |
| เสสาสี่ตี มหาเถรา     | จิตฺตวนฺตา จิโนรสา   |
| ชถนฺตา สีสเตเชน       | อํคมงฺเกสุ สณฺฐิตา   |
| รตนํ ปฺรโต อาสิ       | ทกฺขิณ เมตฺตสุตฺตํ   |
| ธชฺศกํ ปจฺจโต อาสิ    | วาม อํกุสิมาลํ       |
| ขนฺธโมรปฺริตฺตญฺ จ    | อาภานาญฺย สุตฺตํ     |
| อาภาเส จทน์ อาสิ      | เสสา ปาการสณฺฐิตา    |
| ชินานํ พลลํยุตฺเต     | ธมฺมปาการตฺถกเต      |
| วสโต เม สกฺกญฺเจน     | สมฺมาสมพุทฺธ ปณฺชเร  |
| วาทาปิตฺตาทิสชาตา     | พาหิรีชฺฌตฺตปทฺทวา   |
| อเสสา วินยฺยนฺตุ      | อนนฺตคุณเตชสา        |
| ชินปณฺชรรามชฺฌมฺหิ    | วิหรนฺตํ มหิตเต      |
| สทา ปาเลนฺตุ มํ สพฺเพ | เต มหาปฺริสทสา       |
| อิหฺเจว เม กโต รกฺโข  | สุรฺกโข พุทฺธานุภาเว |

จิตุพทโว รมมานาเวน

จิตนุตราโย จรามิ

จิตาโรสโฆ สงฆานาเวน

รมมานาภาวปาลีโต-ติ.(ขยปณฺชรรปณฺรตคานินฺฏิตฺตา)

### อตุถิ อุณฺหสฺสวียะย

|                          |                        |
|--------------------------|------------------------|
| อตุถิ อุณฺหสฺสวียะ       | รมโม โลกเ อนฺตฺโร      |
| สพฺพสฺสคฺคหิตฺถาย        | คํ คฺวํ คณฺหาหิ เทวเต  |
| ปรีวชเช ราชทณฺเฑ         | อมฺนุสฺเสหิ ปาวเก      |
| พยฺยเม นาคเ วิเส ภูเต    | อกาลมรณเณ จ            |
| สพฺพสฺมา มรณา มุคฺโต     | ฐเปตฺวา กาลมาริตํ      |
| ตสฺสเสว อานฺนาเวน        | โหตุ เทโว สฺวํ สทา     |
| สุทฺธสํสํ สมาทาย         | ธมฺมํ สุจริตฺตํ จเร    |
| ตสฺสเสว อานฺนาเวน        | โหตุ เทโว สฺวํ สทา     |
| ลิกฺขิตํ จินฺติตํ ปุชฺชํ | ธารณํ วจฺนํ กรุ        |
| ปเรสํ เทสนํ สุตฺวา       | ตสฺส อายุ ปวตฺตติ.     |
| สกกฺคตฺวา พุทฺธรตนํ      | โอสถํ อุตฺตมํ วรํ      |
| หิตํ เทวมนุสฺसानํ        | พุทฺธเตเชน โสตุถินา    |
| นสฺสณฺคฺคปฺททฺวา สพฺเพ   | ทุกฺขา วุปฺสเมนฺตฺเต   |
| สกกฺคตฺวา ธมฺมรตนํ       | โอสถํ อุตฺตมํ วรํ      |
| หิตํ เทวมนุสฺसानํ        | ธมฺมเตเชน โสตุถินา     |
| นสฺสณฺคฺคปฺททฺวา สพฺเพ   | ทุกฺขา วุปฺสเมนฺตฺเต   |
| สกกฺคตฺวา สงฺฆรตนํ       | โอสถํ อุตฺตมํ วรํ      |
| หิตํ เทวมนุสฺसानํ        | สงฺฆเตเชน โสตุถินา     |
| นสฺสณฺคฺคปฺททฺวา สพฺเพ   | ทุกฺขา วุปฺสเมนฺตฺเต   |
| เกสขฺชํ เทวมนุสฺसानํ     | กญฺจํ คิตฺติกํ รตํ     |
| อมฺพิลํ สวณฺณเจว         | สพฺพพยฺยาธิ วินสฺสณฺตฺ |
| เอกทฺวิติจฺจุปฺลยจ       | ฉสฺสตาหิณํ ตถา         |
| ยาวะ ทุกฺขา วินสฺสณฺตฺ   | ชีวิทานํ ททฺนฺตฺเต     |
| ชีวิทานํ ททฺนฺตฺสฺส      | อายุ วณฺณํ สฺวํ พลํ    |
| ชีวิทานานฺนาเวน          | โหตุ เทโว สฺวํ สทา     |
| ชีวิทานํ จโย ทตฺวา       | โอสถํ อุตฺตมํ วรํ      |

|                     |                     |
|---------------------|---------------------|
| สรีร์ ทุกข์ นาเสติ  | เภสัช ทานมุตตม      |
| คสุมา กาเรย กลยาณ   | นิจุย สมนปรายน      |
| บุญญา นิ ปรโลกสม    | ปติฐฐา โหติ ปาณิน   |
| อิมินา จีวทาเนน     | คุมหาก ก็ ภวิสสติ   |
| ทิจายุกา สทา โหนตุ  | สุจิตา โหนตุ สพพทา  |
| โย โส ททาติ สกุกจ   | สีกวนเตส ตาทสุ      |
| นนานาทน วร ทตวา     | จีวทาณ มหปผล        |
| เอว มหิตุริกา เอสา  | ยทิท บุญญสมปทา      |
| คสุมา ธีรา ปสฺสสนติ | ปณฺฑิตา กตบุญญตนฺติ |

(อคุติ อุนฺหสฺสวชิชโย นิภูจฺจิตฺ.)

### มงคลจักรกวางไพใหญ่

สิริธิตมิตเตโชชยสัทธิมหิทธิมหาคุณาปริมิตบุญญาธิการสฺส สพพนฺตรายนีวารณสมตฺตสฺส  
 ภควโต อรหโต สมนาสมพุทฺธสฺส ทวตฺตีสมหาปฺริสฺสทกฺขณานุภาเวน อสฺสียานุพฺพชฺชานานุภาเวน  
 อฏฺฐจฺตุรศตมงฺคฺลานุภาเวน จพฺพณฺณรฺตฺยานุภาเวน เกตุมาลानุภาเวน ทสปรามิตานุภาเวน  
 ทสอุปปรามิตานุภาเวน ทสปรมตฺตปรามิตานุภาเวน สีสสมาธิปฺลฺญาณุภาเวน พุทฺธานุภาเวน  
 รมมานุภาเวนสงฺฆมานุภาเวน เตชานุภาเวน อิทฺธานุภาเวน พลานุภาเวน ญฺเญยฺยรมมานุภาเวน  
 จตุราสฺสิตสฺสทสฺสรมฺภกฺขนฺธานุภาเวน นวโลกุตฺตรรมมานุภาเวน อฏฺฐจฺจกิมคฺคานุภาเวน  
 อฏฺฐสฺมาปตฺตียนุภาเวน จพฺพกฺคณฺณยานุภาเวน จตฺตสจฺจญาณุภาเวน ทสพลญาณุภาเวน  
 สพฺพญฺญตฺตญาณุภาเวน เมตฺตากรุณามุทิตาอุเปกฺขานุภาเวน สพฺพปรีตฺตานุภาเวน  
 รตนตฺตยสฺรณานุภาเวน ตฺวยหิ สพฺพโรคโสภุพฺพทวทุกฺชโทมนสฺสฺสยาสา วินสฺสนนฺตุ  
 สพฺพอนฺตรายาปี วินสฺสนนฺตุสพฺพสํกปฺปา ตฺวยหิ สมิชฺชนนฺตุ ทิจายุกา ตฺวยหิ โหตุ  
 สตวสฺสชฺชีเวน สมงฺคิกโก โหตุ สพฺพทา. อาภาสพฺพทวณฺณมิกงฺคตามหาสมุทฺทา อารกฺชกา เทวตา  
 สทา ตฺวยเมห อนฺนรกฺขนฺตุ.

### วฏฏกปริตต์

|                   |                     |
|-------------------|---------------------|
| อคุติ โลก สีสคฺโค | สจฺจ โสเจยฺยนุทฺทยา |
| เตน สจฺเจน กาหามิ | สจฺจกิริยมนฺตฺตร    |
| อวชฺชิตฺวา รมิมพล | สริตฺวา ปุพฺพเก ชิน |
| สจฺจพลมวสฺสาย     | สจฺจกิริยมกาสห      |

|                     |                     |
|---------------------|---------------------|
| สนธิ ปกษา อปตนา     | สนธิ ปาทา อวณนา     |
| มาตา ปิตา จ นิภนดา  | ชาติเวท ปฏิกุม      |
| สหสจเจ กเต มยหิ     | มหาปรัชลิโค สิจิ    |
| วชเชลิ โสฬส กรีสานิ | อุทกั ปตวา ยถา สิจิ |
| สจเจน เม สคม นคฺธิ  | เอสา เม สจจปารมิติ. |

โย โส ภควา สมตีสปารมิโย ปุเรตฺวา สพฺพกิเลส ภณฺชิตฺวา อนุตฺตโร สมฺมาสมฺโพธิ  
อภิสมฺพุทฺโธ เตวานมตฺเตโว สกา นมตฺติ สกโกปุราหฺมา นมตฺติ พุราหฺมโลกนาโถ ภาเกย วนฺทตาที  
หิ การนํหิ ภควาติ ลทฺธนาโม โส ภควา อิติปิ.

อรหํ อรหํ วตโส ภควา อรหํ คํ สรณํ คจฺฉามิ อรหฺนคํ สิริสา นมามิ ปญฺโหม  
วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ.

สมฺมาสมฺพุทฺโธ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วตโส ภควา สมฺมาสมฺพุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ  
สมฺมาสมฺพุทฺธํ สิริสา นมามิ ทฺติโย วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน วตโส ภควา วิชฺชาจรณสมฺปนฺนํ สรณํ คจฺฉามิ  
วิชฺชาจรณสมฺปนฺนํ สิริสา นมามิ คตฺติโย วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ.

สุคโต สุคโต วตโส ภควา สุคตํ สรณํ คจฺฉามิ สุคตํ สิริสา นมามิ จตุตฺโถ วชิรปากาโร  
โส ภควา อิติปิ

โลกาวิทู โลกาวิทู วตโส ภควา โลกวิทํ สรณํ คจฺฉามิ โลกวิทํ สิริสา นมามิ ปญฺจโม  
วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ

อนุตฺตโร อนุตฺตโร วตโส ภควา อนุตฺตรํ สรณํ คจฺฉามิ อนุตฺตรํ สิริสา นมามิ ฉฺฉนฺโด  
วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ

ปฺริสทฺมมฺสารถิ ปฺริสทฺมมฺสารถิ วตโส ภควา ปฺริสทฺมมฺสารถิ สรณํ คจฺฉามิ  
ปฺริสทฺมมฺสารถิ สิริสา นมามิ สคฺคโม วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ.

สคฺคตา เทวมนุสฺสตาณํ สคฺคตา เทวมนุสฺสตาณํ วตโส ภควา สคฺคตาณํ เทวมนุสฺสตาณํ สรณํ  
คจฺฉามิ สคฺคตาณํ เทวมนุสฺสตาณํ สิริสา นมามิ อญฺฐโม วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ.

พฺพุทฺโธ พฺพุทฺโธ วตโส ภควา พฺพุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ พฺพุทฺธํ สิริสา นมามิ นวโม วชิรปากาโร  
โส ภควา อิติปิ.

ภควา ภควา วตโส ภควา ภควนฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ภควนฺตํ สิริสา นมามิ ทสโม  
วชิรปากาโร โส ภควา อิติปิ.

วคฺคํ สรณํ คจฺฉามิ วคฺคํ สิริสา นมามิ ชยฺยปการํ นิฏฺฐิตํ.

## เทวดาอุยโยชนคาลา

|                      |                      |
|----------------------|----------------------|
| ทุกขปุตตา จ นิตทุกขา | ภยปุตตา จ นิพภยา     |
| โสภปุตตา จ นิสโสกา   | โหนตุ สพเพปิ ปาณินโน |
| เอตดาวตา จ อเมหิ     | สมภคัม ปุณณสมปทัม    |
| สพเพ เทวานโมทนตุ     | สพพสมปตติสสิทริยา    |
| ทานัม ททนต์ สทุทาย   | สีลัม รกขนต์ สพพทา   |
| ภาวนาภริตา โหนตุ     | คจจนต์ เทวาคตา.      |
| สพเพ พุทฺธา พลปุตตา  | ปัจเจกานนจ ยัม ปลัม  |
| อรหนตฺตานนจ เตเชน    | รกขัม พนฺธามิ สพพโส. |

## บทสวดสุโข

|                         |                        |
|-------------------------|------------------------|
| สุโข พุทฺธานัม อุปปาโท  | สุขา สทฺธมฺมเทสนา      |
| สุขา สจฺจมสฺส สามคฺคี   | สามคฺคานัน ตโป สุโข    |
| ขตฺติโย เสฏฺโฐ ชนตฺตมัม | เย โคตปติณายินโน       |
| วิชฺชาจรณสมปนฺโน        | โส เสฏฺโฐ เทวมานุเส    |
| ทิวา ตปติ อาทิจฺโจ      | รตฺติมาภาติ จนฺทิม     |
| สนฺนทฺโท ขตฺติโย ตปติ   | ณายี ตปติ พุราหฺมณ     |
| อต สพฺพมโหรรตัม         | พุทฺโธ ตปติ เตชสา.     |
| อโรคยา ปรมมา ลาภา       | สนฺตญฺฐี ปรมัม ธนัม    |
| วิสุตฺตสา ปรมมา ญฺญาติ  | นิพฺพานัม ปรมัม สุขัม. |

## บทสวดเบิกพุทธธาภิเษก

\*\*\*\*\*

## บทสวดเบิกพุทธธาภิเษก วาร ๑

โย สนนินิโน วรโพธิมุเต มารี สเสณิ มหนุตี วิชชโย สมโพธิมาคจฺจิ อนนตณฺญาโณ  
โลกุตตโม ตํ ปณฺณามิพุทธํ

เอโส โน สตุถา ตถาคโค โลกานุกปปี อุปทาย ปนิพฺพานโค ปตฺตาย สมิตีส ปารมีโย  
สรกตฺวา ลาวเค สนฺตรสฺสทาโว ตาวคาคา ตตฺถ กตฺวา ตสฺสิตฺวา ภวเน นปฺตติคา สนฺทมานสฺส  
สทสฺสจกฺกวนฺเต นสฺสิทิกาโล ยนฺเต เอวมา วินมฺยา ทิวา คโค จิวฺวา สากยราชกุลे นิพฺพตฺติตฺวา  
คตฺมา โสปริฏฺเฐ

มาตุ กุติเต นิภขมิตฺวา สมฺปตฺติชาโต อุตฺตรากิมุโข สตฺตปทวิติ ทาเรน กตฺวา ทสฺสทสฺส  
โลกธาคู วัโรเกนโค อุตฺตโน อุตฺตริตฺตํ อุปสฺสโนโค อคฺโค หมฺสมิ โลกสฺส เสฏฺฐิ หมฺสมิ  
โลกสฺส เสฏฺฐิ หมฺสมิ โลกสฺสา ติ อสมฺภิวาจํ นิสฺสาราตฺวา สมคฺคิ อนฺภาวิตฺวา เอญฺจนตีส  
วสฺสา นิฆรา วสฺสํ อชฌาวสฺสิตฺวา จตฺตาริ นิมิตฺตานิทิสฺวา มหาสมฺปตฺติ ปทาย มหานิภขมฺนํ  
นิภขมิตฺวา อนเฆยยนทยาติเร ปทพฺพิเต อุทฺทพฺพลวณฺเณ สพฺพสํนา มหาปธานํ ปทหิตฺวา มทวเน  
สณฺฑเททิวาวิหารํ กตฺวา สยณฺทสฺส มตฺติคยาเย โสตฺถิเยนทินฺนํ อญฺฐิตินํ มุริโย คเหตุวา ชายถานํ  
โพธิ รุกขมฺลํ อุปคฺนตฺวา ตินฺนา น สตฺถาริตฺวา น ตา วิมํ ปถงฺกํ ภินทิสฺวา มียาว เม อนฺปาทาย  
อสฺสวิหิ จิตฺตํ วิมุจฺจิ สติตฺติ ปฏฺธิ คเหตุวา ปาจิณทิสฺวา กิมุโข นิสฺสิทิตฺวา สฺริเยว อญฺฐํ คมิเตเยว มา  
ถพฺลงฺกมิทมิตฺวา อญฺญชิตฺวา อุชฺฌายํ ปณฺนิทาย ปริมุขํ สติ อุปตฺถเปตฺวา ทิฆํ อสฺสสา มิตฺติ ทิฆํ  
ปสฺสสํมิ รตฺถํ อสฺสสา รตฺถํ ปสฺสสํมิ วา ปชานาติ สพฺพกาย ปฏฺฐิสงฺเวทิ อสฺสสํมิ สพฺพกาย ปฏฺฐิสงฺเวทิ  
ปสฺสสํมิ ปสฺสสํมิ กาย สงฺขารํ อสฺสสํมิ ปสฺสสํมิ กายสงฺขารํ ปสฺสสํมิ ปิติปฏฺฐิสงฺเวทิ  
อสฺสสํมิ ปิติปฏฺฐิสงฺเวทิ ปสฺสสํมิ สกฺขปฏฺฐิสงฺเวทิ ปสฺสสํมิ ปสฺสสํมิ จิตฺตํ สงฺขารํ  
อสฺสสํมิ จิตฺตํ ปฏฺฐิสงฺเวทิ อสฺสสํมิ จิตฺตปฏฺฐิสงฺเวทิ ปสฺสสํมิ อภิปโมทํ จิตฺตํ  
อสฺสสํมิ จิตฺตปฏฺฐิสงฺเวทิ ปสฺสสํมิ สมฺมาทํ จิตฺตํ อสฺสสํมิ สมฺมาทํ จิตฺตํ  
ปสฺสสํมิ วิโมจํ ยํ จิตฺตํ อสฺสสํมิ สมฺมาทํ จิตฺตํ ปสฺสสํมิ วิโมจํ ยํ จิตฺตํ  
อสฺสสํมิ สมฺมาทํ จิตฺตํ ปสฺสสํมิ อนิจฺจานุปตฺติ ปสฺสสํมิ มิวิริราคานุปตฺติ  
ปสฺสสํมิ วิวิราคานุปตฺติ ปสฺสสํมิ นิโรธานุปตฺติ ปสฺสสํมิ วิวิราคานุปตฺติ ปสฺสสํมิ  
นิโรธานุปตฺติ อสฺสสํมิ นิโรธานุปตฺติ ปสฺสสํมิ ปฏฺฐินิสฺสานุปตฺติ อสฺสสํมิ  
ปฏฺฐินิสฺสานุปตฺติ ปสฺสสํมิ

เอว สัพเพสํ สมณฺณกมฺมฐานํ มุทฺธํ อานาปานุสฺสติ กมฺมฐานํ สิกฺขณฺโต อสฺริณํ วิริยํ  
 อรพฺภณฺโต อุปฺปณฺธิ ตสฺสโต อุปฺปณฺณสฺสโต ปทสทฺธาภาโย อรทฺภาโย สมฺมาหิตจิตฺโต วิวิจเณ  
 กามะหิ วิวิจเณ อกฺุสเสหิ ฐมฺเม หิตฺวิตํ สฺวิจฺจาร์ วิเวกฺกํ ปิฏฺธิสฺสํ ปณฺณํ ฆณานิ อุปฺปสมฺปชฺชวฺริตฺวา  
 วิตํ วิจฺจารณํ อุปฺปสมฺมาเย อฆณํ สมฺปคฺคานํ เจตฺโส เอโก ทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมฺมาริซํ ปิฏฺธิสฺสํ  
 ทฺธิยํ ฆณานิ อุปฺปสมฺปชฺชวฺริตฺวา ปิตฺยา จ วิราคะ อุเปกฺขโก จ วิหริตฺวา สโต จ สมฺปชฺชวฺริตฺวา  
 สุกฺขญฺจ กายเณ ปฏิสฺสเวทิตฺวา ยนํ อริยา อธิกฺขณฺติ อุเปกฺขโก จ สติมา สุขาวิหาริติ

ตฺธิยํ ฆณานิ อุปฺปสมฺปชฺชวฺริตฺวา สุกฺขสจฺจปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสํ โทมนสฺสํ อคฺคํ  
 คมาย อทุกฺขมสฺสํ อุเปกฺขา สติปริสฺสฺสํ จตฺตํ ฆณานิ อุปฺปสมฺปชฺชวฺริตฺวา เอวํ สมฺมา หิตะ จิตฺเต  
 ปริสฺสฺสํ ปริโย ทาเต อนฺครเณ วิคฺคฺปิเลเส มุทฺธเต

ยจิตฺตํ อภินาเมณฺโต ตสฺส รตฺติยา ปณฺณเมยาโม โสฬํ อมฺตราสิ เอวํ นาโม เอโคโต เอวํ  
 วนฺโต เอวํ มหาโล เอวํ สุกฺขปฏิสฺสเวทิตฺวา เอวํ ปุริยนฺโต โสคฺโค จิตฺโต อมฺตฺตรา อทฺฐปาติตฺรา ปาสิ  
 เอวํ นาโม เอวํ โคโต เอวํ วนฺโน เอวํ มหาโล เอวํ สุกฺขํ สุกฺขปฏิสฺสเวทิตฺวา เอวํ ปุริยนฺโต โส  
 คโค จิตฺโต อทฺฐปฺปณฺโนติ อิติ สากาเร สกฺุเทสํ เอกชาตาทิกํ อนนฺทกิริตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺริตฺวา  
 ตสฺส ยะ วรตฺติยา มชฺฌิเม ยามะ เอวํ สมฺมาหิตะจิตฺเต ปริสฺสฺสํ ปริโยทาเต อนฺครเณ วิกา ทุพฺพกิลเลเส  
 มุทฺธเต กมฺมหนิเยฐิตะ อนนฺทจ จ ปเต สคฺคานํ จตฺตปฺปาทณฺณารณายจิตฺตํ อภินาเมณฺโต

อิมะ วาปน วตฺต โภณฺโต สคฺคากายทฺฐริเตน สมฺนา สมฺนาคตา วจฺจิตฺตริเตน สมคฺคา  
 มโนทฺฐริเตนสมฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาตกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา กมฺมสมฺทานาคตา  
 ยสฺสสทา ปรมฺมมรณา อปายํ ทฺคฺคํ วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปณฺนาติ

อิมะ วาปน วตฺต โภณฺโต สคฺคา กายทฺฐริเตน สมฺนาคตา วจฺจิตฺตริเตน สมฺนาคตา  
 มโนทฺฐริเตน สมฺนาคตา อริยานํ อุปฺวาตกา สมฺมาทิฏฺฐิกา สมฺมาทิฏฺฐิกา กมฺสฺส มาทานา  
 เต กายสทา ปรมฺมมรณา สคฺคํ สคฺคโลกํ อุปฺปณฺนาติ

อิตฺติมา ทานา วิสฺสฺสํ นอติกนฺเต มานุสเส นสฺสเต ปจฺฉิตฺวา จ วมาเน อุปฺปชฺชวฺริตฺวา  
 ปนิตะ สุวณฺเณ ทุพฺพวเน สคฺคเต ทคฺคเต ยถาคมฺปเต สคฺคเตน ปชานิตฺวา.

## บทสวดเบิกพุทธภิเษก วาร ๒

โย สนนฺนินฺโน วรโฬมิเต มารี สเสณํ มหนฺตํ วิชฺชโย สมโฬมิทาคจฺฉิ อนนฺตณฺญาณเ  
 โลกุตฺตโม ตํ ปณฺนามิพุทธํ

ตสฺสยะ วรตฺติยา ปจฺฉิเม ยามะ เอวํ สมฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสฺสํ ปริโยทาเต อนฺครเณ  
 วิคฺคฺปิเลเส มุทฺธเต กมฺมหนิเย ติเต อนนฺทจปเต อาสวานํ ขณฺณยานาย วิปสนฺณานํ ยํ จิตฺตํ  
 อภินาเมณฺโต

อวิชชา ปัจจยา สงฺขารรา สงฺขารรา ปัจจยา วิญญานํ วิญญาณ ปัจจยา นามรูปํ นามรูป  
 ปัจจยา ขรายตฺตณํ ขรายตฺตณ ปัจจยา ผสฺสโต ผสฺส ปัจจยา เวทนา เวทนา ปัจจยา ตณฺหา  
 ตณฺหา ปัจจยา อุปาทานํ อุปาทานํ ปัจจยา ภโว ภว ปัจจยา ชาติ ชาติ ปัจจยา ชรามรณ  
 โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสอุปายาสาสมภวนฺติ เอวเม ตสฺสเก วรสฺส ทุกฺขชนฺนสฺสสมฺมทฺทโย โหติ

อวิชฺชาเย เตว วอเสสวिरาคณิโรชา สงฺขารณิโรโร สงฺขารณิโรชา วิญญาณณิโรโร  
 วิญญาณณิโรชา นามรูปณิโรโร นามรูปณิโรชา ขรายตณณิโรโร ขรายตณณิโรชา ผสฺสณิโรโร  
 ผสฺสณิโรชา เวทนาณิโรโร เวทนาณิโรชา ตณฺหาณิโรโร ตณฺหาณิโรชา อุปาทานณิโรโร  
 อุปาทานณิโรโร ภวณิโรโร ภวณิโรชา ชาติณิโรโร ชาติณิโรชา ชรามรณโสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺส  
 อุปายาสา นิรุตฺตชนฺติ

เอว เม ตสฺสเก วรสฺส ทุกฺขสฺส นิโรโร โหติ สพฺเพ วต โภโกโต สงฺขา อนิจฺจา  
 สพฺเพ สงฺขารรา อนตฺตา ติ เอวํ ปุณฺณปุณฺณํ ปัจจยา การชาลยณจิตฺตํ ปุพฺพกํ วิปสฺสกํ มหาวิญฺญา  
 ณํ ปตฺวา ตทหนฺตรํ โคตภณฺญา นํ ตทหนฺตรํ สกายทิกฺขุ วิจิกิฉฺชา สีสัพฺพตฺตาปรมาสฺส สณฺโณชฺชา  
 เจสทฺทกรํ โสตาปติมคฺคณฺญาณํ ตทหนฺตรํ โสตาปฏฺธิพฺรณฺญาณํ ตทหนฺตรํ โสตาปฏฺธิพฺรณฺญาณํ  
 ตทหนฺตรํ โสตาปฏฺธิมคฺคณฺญาณํ ตทหนฺตรํ โสตาปตฺติพฺรณฺญาณํ ตทหนฺตรํ ปัจจเวกฺขนณฺญาณํ  
 เตน มคฺคณฺญาณเณ นเจวปัจจเวกฺขนณฺญาณเณ นจ อิทํ ทุกฺขํ อยํ ทุกฺขสมฺมทฺทโย อยํ ทุกฺขณิโรโร อยํ  
 ทุกฺขณิโรธคามินิ ปฏฺธิปทาติ

จตฺตาริ อริยสัจฺจา วิปสฺสิตฺวา อภิฌานิตฺวา ปุณฺณเรวติ รกฺขนสงฺขารรา รมฺมณวิปสฺสณณฺญาณํ  
 อุปเทคฺวา อนุโรโหมณฺญาณํ ปตฺวา ตทหนฺตรํ โวทานณฺญาณํ ตทหนฺตรํ กามราคพฺยาปาตคฺคณฺกรํ  
 สกิทาคามิมคฺคณฺญาณํ ตทหนฺตรํ สกิทาคามิพฺลณฺญาณํ ตทหนฺตรํ ปัจจเวกฺขนณฺญาณํ เตน  
 มคฺคณฺญาณเณ เจน ปัจจเวกฺขนณฺญาณเณ จ อิทํ ทุกฺขํ อยํ ทุกฺขสมฺมทฺทโย อยํ ทุกฺขณิโรโร อยํ  
 ทุกฺขณิโรธคามินิปฏฺธิปทา ติ

จตฺตาริ อริยสัจฺจานิ ปสฺสิตฺวา อภิฌานิมิตฺวา ปุณฺณเรวติ ลกฺขณสงฺขขรรา รมฺมณํ  
 วิปสฺสณณฺญาณํ อุปเทคฺวา อนุโรโหมณฺญาณํ ปตฺวา ตทหนฺตรํ โวทานณฺญาณํ ตทหนฺตรํ  
 อนวเสสคามราคพฺยาปาตสฺสทฺทกรํ อนาคามิมคฺคณฺญาณํ ตทหนฺตรํ อนาคามิพฺลณฺญาณํ ตทหนฺตรํ  
 ปัจจเวกฺขนณฺญาณํ เตน มคฺคณฺญาณเณ เจว ปัจจเวกฺขนณฺญาณเณ จ

อิทํ ทุกฺขํ อยํ ทุกฺขสมฺมทฺทโย อยํ ทุกฺขณิโรโร อยํ ทุกฺขณิโรธคามินิปฏฺธิปทาติ จตฺตาริ  
 อริยสัจฺจานิปสฺสิ อภิฌานิตฺวา ปุณฺณเรวติ ลกฺขณสงฺขารารมฺมณํ วิปสฺสณณฺญาณํ อุปเทคฺวา  
 อนโรหมณฺญาณํ ปตฺวา ตทหนฺตรํ สวาสนรูปราค อนุรูปราค มนฺตฺทจฺจ อวิชฺชาสสฺสโณ ชนฺนํ  
 นิรวเสสปฺนํกรํ สพฺพณฺญาณปทฺฐาณํ อรหนฺตามคฺคณฺญาณํ ตทหนฺตรํ สพฺพณฺญาณ สขฺชาตํ  
 ปัจจเวกฺขนณฺญาณํ ปตฺวา

อิทํ ทุกขํ อริยสัจจํ ปริยา.คํ อิทํ สมุทฺธํ ปริเยยุย คํ.โฆ.ปนฺนิตํ ทุกขํ อริยสัจจํปริยา.คํ  
อิทํ ทุกขสมุทฺธํ อริยสัจจํ คํ โฆปนฺนิตํ ทุกขํ สมุทฺธํ อริยสัจจํ ปหาตพฺพํ คํ.โฆ ปนฺนิตํ  
ทุกขสมุทฺธํ อริยสัจจํ สจฺจลิกาตพฺพํ คํโฆปนฺนิตํ ทุกขนิโรธํ อริยสัจจํ สจฺจลิกาตํ อิทํ ทุกขนิโรธคา  
มินิปฺปิปทา อริยสัจจํ คํ โฆ ปนฺนิตํ ทุกขนิโรธคามินิปฺปิปทา อริยสัจจํ ภวิตฺตํ

เอวํ เตนฺเวตฺติปริวฏฺฐนฺทวาทสกาเลน สฺสทฺเธ วิสฺสทฺเธน ยถา ภูตํ ญานตฺสฺสณฺสงฺขาเตน  
มคฺคณฺญาเนน เจว ปจฺจเวกฺขนณฺญาเนน จ อิทํ ทุกขํ อຍ် ทุกขสมุทฺธํ อຍ် ทุกขนิโรธํ อຍ်  
ทุกขนิโรธคามินิปฺปิปทาติ จตฺตจาริ อริยสัจฺจานิ ปตฺตํ สติทฺวา พฺพทฺโร หุตฺวา สทฺเวเกโลเก  
สมารเก สพฺพหฺมเก สตฺสพฺพหฺมณิยา ปชายเทวมฺจุสฺสาย อนุตฺตํ สมนฺมา สมฺโพธิํ อภิสฺมพฺพทฺโร  
ปจฺจณฺญาสี อฏฺฐสฺสธ อฏฺฐปฺปาเม วมฺมุตฺติยา อຍ်มฺนฺติ มาชาติ นคฺติ ทานิปฺပณฺพทฺโร ติ เอวํ  
ญานตฺสฺสณฺ อุตฺทปาที โสคฺโค ปรี คสฺมี ยเว โพธิปฺပตฺตํเก ตายํ เวลาယံ อุตฺททานํ อุตฺททานนฺสิ.

### สูตรเบิกพุทธธาภิเษก วาร ๓

โฆ สฺนนิสินฺโน วรโพธิมฺลเ มารี สเสนํ มหนฺตํ วิชฺชโย สมฺโพธิมาคฺจฺจิ อนฺนตณฺญาโณ  
โลกุตฺตโม คํ ปณฺนามิพฺพทฺธํ

อถ โฆ โส ภควา สการ์ สอุทฺเทถํ เอกชาตฺธิกํ อนนฺกวิหิตุ ปฺพเพณิवासํ อนุสรีทฺวา  
ตสฺส ยะ วรคฺติยา มชฺฌิเมยฺยามะ เอวํ สมนฺมาหิเต ปรีสฺสทฺเธ ปรีโยทาเต อนํกถฺถณฺ วิคฺคตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
มฺนฺทฺทฺทฺเต กมฺมณิเยจฺจิเต อนนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สตฺตฺตฺตํ จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต จตฺตฺตฺต  
วาทฺตฺตฺต โภณฺโต สตฺตฺตฺต กายทฺจฺจิเตนสมฺมาคฺตา อริยาโย อุตฺทาทกา มิจฺจาทิฏฺฐิกา มิจฺจาทิฏฺฐิกา  
กมฺมสมฺมาทํนา เต กายสฺสณฺ สพฺเพ กายสฺสณฺ สพฺเพ เกทา ปรมฺมณฺมา อปายํ ทฺตฺตฺตฺตฺตฺต วิณิปํ  
นิริยํ อุตฺทปฺปนาติ

อิมะ วาทฺตฺตฺต โภณฺโต สตฺตฺต กาย สจฺจฺจิเตน สมฺนาสมฺนาคฺตา มโนสจฺจฺจิเตน  
สมฺนาสมฺนาคฺตา วิจฺจฺจฺจิเตน สมฺนาสมฺนคฺตา อริยานํ อนุปฺวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา สมฺมาทิฏฺฐิกา  
กมฺมสมฺมาทํนา เต กาย สพฺเพ เกทา ปรมฺมารณฺมา สจฺจฺตฺตฺต สจฺจฺตฺตฺต อุตฺทปฺปนา ติ

อิตฺติ ทพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสทฺเธน อตฺติกนฺตา มนุสฺสคฺเคนสฺเต ปตฺติทฺวา จมฺมานะ อุตฺทปฺปชฺชมาเน  
หิเน ปณฺธิเต สฺวณฺณณฺ ทพฺพพวณฺณณฺ สจฺจคฺเต ทุกฺขคฺเต ยถา กมฺปคฺเคน สจฺจคฺเต ปชานิตฺวา

ตสฺส ยะ วรคฺติยา มชฺฌิเม ยามะ เอวํ สมนฺมาหิ เต จิตฺเต ปรีสฺสทฺเธ ปรีโยทาเต อนํกถฺถณ  
วคฺตฺตฺตฺตฺต วิคฺคตฺตฺตฺตฺต มฺนฺทฺทฺทฺเต กมฺมณิเย จฺจิเต อนนฺตฺตฺตฺตฺต อสฺสวณํ ขณณฺญาณ  
วิปฺตฺตฺตนาจิตฺตํ อภินินามินฺโท

อวิชา ปฐา ปจยา สงขาร สงขารปจยา วิญญาณ วิญญาณปจยา นามรูป  
นามรูปปจยา ขรายตน์ ขรายตน์ปจยา ผสโส ผสสพจยา เวทนา เวทนาปจยา ตณหา  
ตณหาปจยา อุปาทาน อุปาทานปจยา ภโว ภวปจยา ชาติ ชาติปจยา ชรามรรณโสภปริเทว  
ทุกขโทมนสสุปปายสา สมภวนติ เอส เม ตสฺสเก วรสฺส ทุกขขณฺฐสฺสสมุทฺทโย โหติ

อวิชชาเยว อเสตวิราคณิโรชา สงฺขารนิโรโธ สงฺขารนิโรชา วิญญาณนิโรโธ  
วิญญาณนิโรชา นามรูปนิโรโธ นามรูปนิโรชา ขรายตน์นิโรโธ ขรายตน์ นิโรชา ผสฺสนิโรโธ  
ผสฺสนิโรชา เวทนานิโรโธ เวทนานิโรชา ตณหานิโรโธ ตณหานิโรชา อุปาทานนิโรโธ  
อุปาทานนิโรชา ภวนิโรโธ ภวนิโรชา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรชา ชรามรรณโสภปริเทวทุกขโทมนส  
สุปปายสา นิรุชฺชนติ

เอวเม ตสฺส เกวรสฺส ทุกขขณฺฐสฺส นิโรโธ โหติ สพฺเพ วต โภณโต สงฺขารา อนิจฺจา  
สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา สพฺเพ สงฺขารา อนคฺตา ติ

เอวํ ปุณฺณปุณฺนี ปจฺยา กรชาณจิตฺตํ ติลกฺขณวิปฺปสฺสํ มหาวชิรณฺญาณํ สงฺขาติ  
วิปฺปสฺสนณฺญาณํ อุปาทะควา อนุโลมณฺญาณํ ปตฺวา ตทฺถนฺตรํ โสคณฺญา ตทฺถนฺตรํ สกฺกายทิฏฺฐิ  
วิจิกิฉฺชาสีลพฺพคฺคปรมาสฺสโยชฺนา เจสทการํ โสคปติมคฺคณฺญาณํ ตทฺถนฺตรํ โสคปติผลณฺญา  
ณํ ตทฺถนฺตรํ ปจฺจเวกฺขนณฺญาณํ เตน มคฺคณฺญาณํ น เจว ปจฺจเวกฺขนณฺญาณํ น จ อิทํ ทุกฺขํ  
อຍံ ทุกฺขสมุทฺทโย อຍံ ทุกฺขนิโรโธ อຍံ ทุกฺขํ นิโนธคามินิปฏิบัติทา ติ จตฺตาริ อริยสจฺจานิ ปติตฺวา  
อภิจาเนตฺวา ปุณฺณเรวตฺติลกฺขณสงฺขารารมฺมณํ วิปฺปสฺสนาณฺญาณํ อุปาทะควา อนุโลมณฺญาณํ ปตฺวา  
ตทฺถนฺตรํ วัทานณฺญาณํ ตทฺถนฺตรํ กามราตพฺยาปาทตฺนุการํ สกฺิทากามิมคฺคณฺญาณํ ตทฺถนฺตรํ  
สกฺิทากามิ-ผลณฺญาณํ ตทฺถนฺตรํ ปจฺจเวกฺขนณฺญาณณฺ เตน มคฺคณฺญาณณฺ นจฺเจว ปจฺจเวกฺขนณฺญาณณ  
น จ อิทํ ทุกฺขํ อຍံ ทุกฺขสมุทฺทโย อຍံ ทุกฺขนิโรโธ อຍံทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิบัติทา ติ

จตฺตาริ อริยสจฺจานิ ปติตฺวา อภิจาเนตฺวา ปุณฺณเรวตฺติลกฺขณสงฺขารารมฺมณํ วิปฺปสฺสนณฺญาณํ  
อุปาทะควา อนุโลมณฺญาณํ ปตฺวา ตทฺถนฺตรํ อนาคตพฺพรหฺมณฺญาณํ ตทฺถนฺตรํ อนาคตมีผลณฺญาณํ  
ตทฺถนฺตรํ ปจฺจเวกฺขนณฺญาณํ เตน มคฺคณฺญาณณฺ นจฺเจว ปจฺจเวกฺขนณฺญาณณฺ นจฺเจวปจฺจเวกฺขนณฺญา  
ณณณ นจ อิตํ ทุกฺขํ อຍံ ทุกฺขสมุทฺทโย อຍံ ทุกฺขนิโรโธ อຍံ ทุกฺขนิโรโธ อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินิ-  
ปฏิบัติทา

จตฺตาริ อริยสจฺจานิ ปติตฺวา อภิจาเนตฺวา ปุณฺณเรวตฺติลกฺขณสงฺขารารมฺมณํ วิปฺปสฺสนณฺญาณํ  
อุปาทะควา อนุโลมณฺญาณํ ปตฺวา ตทฺถนฺตรํ วัทานณฺญาณํ ตทฺถนฺตรํ สวาสนรูปราค อรูปราค  
มาน อุทฺธจฺจ อวิชาเสสสโยชฺนํ ตทฺถนฺตรํ อรหฺนุตพฺพรหฺมณฺญาณํ ตทฺถนฺตรํ สพฺพณฺญาณณ  
สงฺขาตํ ปจฺจเวกฺขนณฺญาณํ ปตฺวา อิทํ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ตํ โข ปนินํ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ตํ โข ปนินํ  
ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ปริยาคํ อิทํ ทุกฺขสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ตํ โข ปนินํ ทุกฺขสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ปหาตพฺพ

คัม โข ปณิหัง ทุกขสมุทฺธํ อริยสัจจํ ปหิณฺโณ ทุกขนิโรธํ อริยสัจจํ คัม โข ปณิหัง ทุกขนิโรธํ อริยสัจจํ  
 สจฺจิกาตพฺพํ คัม โข ปณิหัง ทุกขนิโรธํ อริยสัจจํ สจฺจิกาตํ อิทํ ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสัจจํ  
 คัม โข ปณิหัง ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสัจจํ ภาเวตพฺพํ คัม โข ปณิหัง ทุกขนิโรธคามินีปฏิบัติ  
 อริยสัจจํ ภาวิตฺตุนฺติ (เอ)

เอวํ เต เนวติ ปริวณฺเณทวาทสฺสา กาเลนํสุวิสุทฺเธเนน ยถา ภูตํ ญานตฺสสนสงฺขาเตน  
 มคฺคณฺญาณเณ เจว ปจฺจเวกฺขนณฺญาณเณ จ จตฺตาริยสจฺจานิ ปสฺสิตฺวา อภิมานิตฺวา พุทฺโธ หุตฺวา  
 สเทวเก โลเก สมารเก สพรหมเก สสฺสสมณพฺรหฺมณฺเฌยปชายสเทวมนุสฺสาย อนฺตรํ สมนฺมาโพธิํ  
 อภิสมฺพุทฺโธ ปจฺจณฺญาสี อตฺตสฺส อกุปฺปาเม วิมุตฺติ อยมนฺติมา ชาติ นคฺธิ ทานิ ปุณฺพโกวติ เอวํ  
 ญานตฺสสนํ อุทปาทิสฺส คโต ปวเร ตสฺมี ยวมฺโพธิปตฺตงฺเก อิมํ อุทาทํ อุทาเนติ

#### สูตรเบิกพุทฺธากิเษก วาร ๔

โย สนนฺติโน วรโพธิมฺเณ มารี สเสนํ มหนฺตํ วิชฺชโย สมฺโพธิมาคฺจฺฉิ อนฺนตฺตณฺญาโณ  
 โลกุตฺตโม คัม ปณฺนามิพุทฺธํ

โส ตติยา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา โพธิรุกฺขมฺเณ เอกปตฺตงฺเก นิสฺสีทฺนโต วิมุตฺติสฺสํ ปฏิสฺสเวทึ  
 ตสฺส รตฺติยา ปฐมํ มชฺฌิมํ ยามํ ปฏิจฺจสมฺปาทํ อนฺุโลมปฏฺิโลมํ มนสฺกาลิ

อวิชฺชา ปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ นามรูปปจฺจยา  
 ขรายนํ ขรายนปจฺจยา ผสฺสโส ผสฺสปจฺจยา เวทนา เวทนปจฺจยา ภโว ภวปจฺจยา ชาติ  
 ชาติปจฺจยา ตณฺหา ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ อุปาทานปจฺจยา ชาติปจฺจยา ขรามรณโสภปริเทว-  
 ทุกฺขโทมยสฺสอุปายาสา สมฺภวนฺติ เอวเม ตสฺสเก วรสฺส ทุกฺขขณฺฐสฺสสมุทฺโย โทหนฺติ (เอ...)

อวิชฺชาขยเทวอเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรธา สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรธา  
 วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรธา นามรูปนิโรธา ขรายนนิโรธา ขรายนนิโรธา ผสฺสนิโรธา  
 ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรธา เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรธา ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรธา  
 อุปาทานนิโรธา ภวนิโรธา ภวนิโรธา ชาตินิโรธา ชาตินิโรธา ขรามรณโสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺ-  
 สุปายสํนิรุชฺชนฺติ เอวเม ตสฺสเก วรสฺสทุกฺขขณฺฐสฺสนิโรธา โหติ

อถ โข ภควา เอตมคฺคํ วิทฺตวสฺส ตายํ เวลายุํ อิมํ อุทาทํ อุทาเนติ ยทาหเว ปาตุภวนฺติ  
 ธมฺมา อตฺตปิโน ฆมฺบายโน พฺรหฺมณฺณสฺส อตฺตสฺส กงฺขาวปยฺนฺติ สพุพฺพายโต ปจฺจาคิสฺสเทภรณฺมํ  
 ยทาหเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อตฺตานิปี ฆมฺบายโต พฺรหฺมณฺณสฺส อตฺตสฺส กงฺขาวปยฺนฺติ สพุพฺพายโต  
 ปชฺชา จ ยานํ อเวทึ ยทาหเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา อตฺตปิโน ฆมฺบายโต พฺรหฺมณฺณสฺส วิรุปยฺ  
 คิณฺฐุตฺติมารเสนํ สุริยวโสภาสยฺนฺติ ริชฺชนฺติโย พฺรหฺมณฺณสฺส พาทิตพฺพา ปาปธมฺโม นิหุงฺหุงโก

นิกสุสาโว ยตุโต เวทนตา คุวสุตต พุรหุมจริโย รมเมนโส พุราหุมาท วเทยฺย ยสุสุ สทา นคติ  
 กหิณฺฐิโลกะ สุโฆวิเวโก คุญฺฐสฺส สุตตมมสฺสสฺสโต อพฺยาปชฺชํ สุขํ โลเก ปานญฺเต สฺสํ  
 ยโม สุขวิราคโต โลเก กามนํ สมตฺติ กโม อสฺมี มานสฺสโย วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขํ สพฺพภิกฺขุ  
 สพฺพวิทูหมสฺมี สพฺเพสุรุมเมสุ อนุปฺริตฺโต สพฺพพชฺโห คณฺฆาขทโยทิมุคฺโต สยํ อภิณฺเญยภุมฺมิเสยฺยํ  
 นเม อจริโย นคติ สทิสโส เมนวิชฺชติ สเทวกสฺมี โสภสฺมี นคติ เม ปณฺธิปฺตฺโต อหํ หิ อรหา  
 โลเกฯ อหํ สคฺคา อนุตฺตโร เอโกหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ สติญฺโต ยสฺมี นิกฺคโต รมฺมจกํ ปวตฺเตตํ  
 กสฺสามิ กาสินํ ปุริ อนุภทสฺมี อหิณฺจํ อมคฺคํ พุทฺธาภิ มาทิสาวะชิโน โหติเย สคฺคา อาสวภุขยฺชิตา  
 เม ปาปกา รมฺมา ตสฺมาทํ อุปกาชิโน ติ

อเนกชาติถัสสารํ สานุชาวิสุตํ อนิพฺพิตํ คหการํ คเวสนฺโต ทูกฺขา ชาติ ปุณฺปุณฺนี คหการก  
 ทิฏฺฐิโฐติ ปุณฺ เลหํ น กาทฺลิ สพฺพา เต ฆาสุกา ภคฺคา คหญฺญํ วิสฺสงฺขตํ วิสฺสงฺขารคตํ จิตฺตํ คณฺหานํ  
 ขยมชฺชคาคิ

สพฺพาเท ฆาสุกาภคฺคา คหญฺญํ วิสฺสงฺขตํ วิสฺสงฺขารคตํ จิตฺตํ คณฺหานํ ขยมชฺชคาคิ

สุตฺวา หนณฺญา นวหามณฺธิ มเหสี โส สนนิกะยํ จตุวิสทินฺนํ พุทฺโธ นมเทสฺมณฺเฏกาอนุเพ  
 ปรมปฺรตฺตํ คหิตฺถํ จราสนฺโต ยทาปี เวสฺสนุตตรกมฺมี ปโรโส

ตทา อนนํ อทาสี ทานํ ตํ สคฺควํ วา อนุโมทยายนฺโต ภูติบุรุษเรสุมากปฺปายีสุ คโต  
 จวิตฺวา ตฺสึเต สุรุมเมตฺถ ภวเน.

### กาพย์ภมรา

ภมรา ภมราเลย

บินพะผู้เล่นไผมา ชมไกลสอรกลั่นคันธา

เสียงหึ่งห้อย บินออกเข้า

ภมรา อันว่าภมเรศนามเพศ ว่าปีกจี

บินร่าร้อง ส่งเสียงโย

บินร่อนเกี้ยว แอ้วไผมา

ภมรา อันว่าแม่เผิง

ผานสัททะสำเนียงเสียง ร่ำวิงวน

ถวายเป็นร่ำปู่ชาพระพุทฺธเจ้า

ว่าธัมเมียม อันนี้หนา

หากมีมาแต่เค้าปางเมื่อพระพุทฺธเจ้า

อันว่าแม่เผิง แลแมลงพู่

สนสอดไกล ค่อมคอกไม้พระโพธิ์

เมื่อพระสัทธาตถ์เจ้า นั่งอยู่ภาวนา

ผานสัททะ สำเนียงดีวิดวิงก้อง

ชมไกลสอร พระไฟไพรสนสอดเสี้ยว

แลแมลงพู่ บินพะผู้ สอดแว่น

รื้อรื้อค้อง บินร่าร้อง สอดไผมา

ยามเมื่อนั่งเค้าไม้ พระโพธิ์

ธัมเมียม อันนี้หนา นิมิตอันนี้หนา

ครัสประหลา สัพพะญ

กิเลสา เยื่องสัตว์ตัดขาดแล้ว  
 ยามนั้นนา มาราริราชขุนใจหาน  
 จักมารบ พระสถิตา คนผ่านแล้ว  
 หากเป็นของเรา มาแต่เค้า  
 ว่าแท่นแก้วอันนั้น

ลวดผิเคียง พระเหง้าไว้  
 มากะทำคั่งอี คนท่านนี้ แก่นโลกา  
 ว่าแท่นแก้วอันนั้นนา หากเป็นของเรา

ยามนั้นหนา ยามนั้นนา  
 ต่างคนต่างร้อง ว่าแท่นแก้ว  
 เป็นสักขีพยาน สะสุรื่อง

ยามนั้นนา อินทาพรหม  
 ลวดมาละสมเด็จ พระที่ไหว  
 คีบหันไผอยู่ใกล้ ยินวูโหม  
 ในขณะยามนั้น บมีนา  
 ว่าอคก่อนเทอะหนา อคก่อนเทอะหนาเจ้า  
 ปราบแพ้แล้ว ผ่องหม่มารา

ทั้งนกแขกเต้า แลกกาแก  
 ร้องรำพระพุทธรเจ้า อยู่ปูนวอน  
 ฤกกะคูกะ โกกิลา  
 กลางเถื่อนถ้อง รำปูนวอน  
 คีमार้อง อยู่ซำวซัน

นกทั้งหลาย มารำร้องแล้ว  
 ขันเอย...ขัน...เอย  
 คีมาเชยใจโก โก่อฬุโขงตัวใหญ่  
 ผ่องวิคหงสา คีमार้อง  
 ยามนั้นนา อินทาพรหม  
 รำวียงวน ว่าบัดนี้

สถิตนั่งเหนือแท่นแก้ว ปลั่งการ  
 ใจแก่นกล้าเจียรจากฟ้า หยาดลงมา  
 ว่าแท่นแก้วของอุหนา ว่าแท่นแก้วของอุนา  
 ท้าวท่านเจ้าจูงจักผายหนีพลัน  
 หากเป็นของมัน อยู่แท้ใจใจ

อยู่พอหลอ ว่าเจ้าสิทธิธาตถ์นั้น  
 ว่าแท่นแก้ว อันนี้หนา  
 มาหมั่นเที่ยง ท่านใครรู้เสียง ถามดูตรา  
 ริพลแห่ง พระญามาร วางเสียงก้อง  
 แห่งพระญามาร  
 นันทั่วท้อง แผ่นปฐวิ  
 พายยังหนี อยู่บได้

อยู่คนเดียว ผัดผายผ่องแสงเหลียว  
 เป็ลยวอกพระเหง้าไว้ ยอดสยามภู แลนา  
 ฤกฤกฤก ผ่องหม่มโกเถื่อนถ้อง คีรื่องรำไพมา  
 สักบิคนึงแล้ว เจ้าจักได้ประจัญ

สกุณณา ผ่องหม่มนกเค้า  
 เขาคีमार้อง ขอเชออยู่เฝ้า  
 เชนแลนา  
 คีमार้องชมเชย นกพ้อเฮย คีमारำร้อง  
 นกสิ่งหนึ่ง เสียงวียงวน  
 นกปู้ตันคีमार้องอยู่ราวไพร  
 ซ้ำโกแจแก้ว คีมาตบปีกแล้ว วังลงคอน  
 ขันเอยเล่า...

คีมาขันเถียงถ้อง นันทั่วท้อง ปาดอยคง  
 ขอเชออยู่เฝ้า พระพุทธรเจ้า อยู่ปูนวอน  
 หนีชะชู่ ละแม่เผิง แลแมลงฟู่  
 พระประจัญ ปราบแพ้แล้ว

พระผ่านแผ้ว ปราบมารา  
พระเจ้าฟ้า ยอดไฉยยาม  
จากโอฆะ วัฏฏสงสาร

พระคียังอาลัย สัตตะโลก  
เรื่องเรือหล้า เลิศเชิงชิน  
เมตตภาวนา ไฟใจใจ คีจักปล้นไครอด

สัตถา อันว่าพระศาสดา  
นำสัตว์คนานา เข้าสู่ห้อง  
ทรง(ทะเลง) รัสมิ หกประการ

ชาวเขี้ยว ส่องใสแสง  
สุวัณณา เปรียบคำชาวห้ำ  
สมเด็จพระมุนี คนเลิศแล้ว  
เสด็จขึ้น ผายปาฏิหารย์  
อัญญทิฐิ ทั้งหกคน

ยามนั้นหนา ยามนั้นนา พระพุทธา  
สถิตนั่ง เหนืออาสนา  
อาสน์แห่งท้าว ธิราชอินทา  
เทศนาธัมม์ แก่แม่พระเจ้า  
เทศนาธัมม์ ปิฎกทั้งสาม  
จึงจักบัวรมวณ กาสะควร  
โปรดฝูงสัตว์ ในโลกา

มธุรา มธุรา มธุโร มธุเร  
มธุรส หวานยิ่งกว่าอ้อย  
เราทั้งหลาย บัควรรคิประหมาท

ในกาละบัดนี้มาศาสนา พระมุนี  
รักษาสีลพึงธัมม์ เมตตภาวนาไฟใจใจ  
หวานยิ่งกว่าหวานทั้งมวล แลนา

มหามธุรา อุทฺถคัมภีราติเรกรา อเนกุนิทิพลา  
ปนุนโคหา หิมวนตา ปพพาตลา ชราวคิรินโท

(กาพย์ภมราณีนิยมใช้สวดต่อท้ายการสวดเบิกพุทธาภิเษก วาร ๓ และวาร ๔)

ทรงพระนาม ว่าพระสัตถา ไตรโลกหล้า  
นำสัตว์ตะโลก หื้อข้ามพ้น

ปรีนิพพโค พระคิปรินิพพาน ชมวิโมกข์  
ฝูงหมู่ปักษา จึงจักตั้งศาสนา

ควรเราทั้งหลาย หื้อทานรักษาสีล  
เวียงแก้วยอดมหานรพาน นั้นแลนา

คนองอาจ เปนนักปราชญ์ แก่โลกโลกา

ประเทศทอง ที่นรพาน

เรื่องโลกหล้า เรื่องรามฟ้า หม่นเหลืองแดง

แถวถึงหล้า คำหม่นลี้ว ออกเพิงพาว

อันช่างหล่อแก้ว ใ้ร้อยเท่าพันที

ยามเมื่อพระผ่านแผ้ว ยังธรรมา

บนอากาศ คูวิลาส รุ่งพรายพรรณ

กลัวยิ่งถ้า ลวดไฟตกน้ำ แม่คงคา

คนประเสริฐเสด็จขึ้นสู่ ชั้นฟ้าแก้วเลิศดาวดิงสา

หินป้อนๆ กัมพลลีลา

ปาริชาติ เลิศล้ำคำ

สรีมหา มายาหย่อหน้า ราชองค์งาม

อันเลิศล้วน เตมสามเดือนล้วน

คีเสด็จแผ่นผ้าย ยัวยิวยาดร่าย อว่ายลงมา

โจงเขตหล้า ได้ลุ่มฟ้า หมู่ปักษา

มธุระ มธุรินโท มธุรา มธุรา

หวานจะจ้อยยิ่งกว่าหวานทั้งมวล

ชีวิตบ่ขาด จากอินทรีย์

ยังตั้งอยู่เราทั้งหลายมวลหมู่ คีควรคิชักชวนกัน

หื้อได้พลันรอด เวียงแก้วยอด มหานรพาน

### ภาพย์หื้อซื่อเสียง

หื้อซื่อเสียงเสียง เนซื่อเสียงซื่อหื้อ

กองลัวแล่ หลิว เน ลัว อุ เน ลัวแต่ ก้อง กองแล กระจกกองแล ตะละกองลัวแต่...  
แห...แฮ...แฮ เสียงกอง เนตะกอง เสียงกองแต่...อื้อ...อื้อ...กอง เนตะกองถึงกองแต่...อื้อ...หื้อ...  
ซื่อ...หื้อ เสียง...เสียง...เสียง...ซื่อ...หื้อ...กอง ตะละกองลัวแต่ หลิว เน ลัว อุ ลัว อุ ลัว แต่  
กอง กองแล ตะละกองลัวแต่ หื้อซื่อหื้อ เสียง...เสียง...เสียง...เนเสียงเซียงแต่ กอง หลิว ลัว กอง  
เน ลัว กองลัวแต่...

หื้อ หนา หื้อ ซื่อ...ซื่อ...หื้อเสียงเสียง ซื่อเสียงเซียงแต่กอง เน ลัว อุ เน ลัว อุ ลัว...  
ลัว...แต่ กองกองแลตะละกองซื่อเสียง เสียงค้องกอง เน กอง..กอง เนกองเสียงกองแต่ กอง ลัว  
ลิว เน ลัว อุ ลัว แต่ กองกองแล ตะละกอง ซื่อเสียง

หื้อสองไซเนให้สองเสื่อ เนกองเสียงกองแต่ กองลัว กองนำลัว อุ ลัวอุลัวแต่ กองกอง  
แลตะละกองซื่อเสียง หื้อซื่อหื้อเสียง เนเสียงเวียง เนเสียงเวียง...เซียง...เสียงเซียงแต่ กองลัวลัว  
กอง ลัวกองลัวแต่ กองกองแลตะละกองซื่อเสียง

สกี เทว มาลา...อา...อา...อา...ชชนา สมภี โหติ สมากโม...ณานิ สกุก ทิพฺพเล...เอ...เอ...เอ  
หื้อซื่อเสียง ซื่อเสียง เสียง เนซื่อเสียงซื่อเสียงหื้อ กองเนตะกองลัวแต่ ลัว อุ เน ลัว อุ  
ลัว กอง แต่ ลัว ลัว กองเนลัวกอง ซื่อเสียงเนซื่อเสียงซื่อหื้อ กองเนตะกองลัวแต่ แห ลัวกอง  
ซื่อเสียงเนซื่อเสียงซื่อหื้อ กองเนตะกองลัวแต่ แห ลัว อุ อุ ลัว กอง แต่...แอ...แอ...แอ...หื้อซื่อ  
หื้อ เสียงซื่อเสียง เนซื่อเสียงเซียงแต่...

(ภาพย์ซื่อเสียงนี้นิยมใช้สวดต่อท้ายการสวดเบิกพุทธานิเชก วาร ๑ หรือวาร ๒)

### ภาพย์อด โข

อด โข ภควา ยามันนัไซ

บังเกิดปราโมทยาต้องตื่น

ในเมื่อรวายตริจักคาใกล้แจ้ง

จึงนำมายังอุทธาหารณ์อันเลิศแล้ว

ว่าอนเภาคังนี้ไ้

ปกาสิ กล่าวด้วยโวหารอันองอาจ

ว่า คหาการี ครุราชังผู้แปลงเรือนเหยผู้ฉลาด

คว่ อหิ อันว่ามีมิง มยา อันคู่แสวงหาอยู่ใ้ใจ

องค์พระที่ไหวซื่อสัตตา

โสมนัสชมชื่นยินดี

พระพุทธรเจ้าแสงรั่ววงวน

พระผ่านแผ้วกล่าวเจียรจา

พระเหง้าไ้ยอดไยญาณ

กล่าวสีหนาทกาลา

มิงเปนแผ้วผู้อุสสุ

ยามเมื่อไปไ้ตรัสศัพท์พญญูญาณ

ยามนั้นคนคู่ยังอยู่ค้าง

อนเกรา อันเมื่อนานมานานักใช้

คหการ ช่างแปลงเรือนนี้หนอ

ช่างแปลงเรือนแก้วผู้กำลังแรง

คือขันธะทั้ง ๕ เมื่อพ่ายลุน เล้าเลนา

อันว่าเครื่องเรือนคือกิเลสพันปลายหัวร้อย พระยอดส้อยภควา

หากจักหื้อคลาคลาคคล้อย

คหภูริ อันว่ายอดช่อฟ้าแลของปรี

ทุมเสียบค้ำเพื่อสยมภู แลนา

จิตต์ อันว่าใจแห่งกู

อหิ อันว่ากูพระนี้ใช้ได้ถึงที่แล้วแห่งขัญญา

บัตติแปดห้อยพระยอดส้อยสักเท่าเมถิดงาคำ

ปาตุกานติ ก็เกิดมีมา

อันได้เถียงยอดเหง้าชื่อติโลกสถิตะแลนา

อตา ปิ โน กูพระหาคะทำเพียรมานานักใช้

ชฌายโต ร่ำเพิงฉานอันประเสริฐ

ยทา เมื่อ หเว ด้วยแท้แล พระประจัญแพด้วย

โส พราหมโณ อันว่าพระชินมารตนผ่านแล้ว

ติตถุนติ ยืนอยู่ในเวหาคือกลางอากาศ

กำจัดเสียดังคือเมฆะคือกลีบฝ้า

โอภาด้วยรัศมีเรืองบ่เส้า

เป็นคาถาอันเลิศแล้วยามเมื่อนั่งเหนือแท่นแก้ว

กลางย่านกว้างคือภาวะสงสาร

เป็นทุกข์กูพระเหง้าไร้ใจพอหลอ

ช่างแปลงเรือนนี้นานอูหากหันมึงแล้ว

นคหสิมิงบ่หลังว่าจักได้แปลงแลมเมื่อพ่ายหน้า

บัตติแปดห้อยของคพระมุนี

คหาคักมีคคิลิคมถ้าง

วิธูชาติได้ถึงนิพพานอันสืบปัจเจกแต่งแปลงบ่ได้

ตณฺหานิ อันว่าคณหาคคิลาคคิล้อย

อูหากได้ถึงโลกุตตรธรรมอันประเสริฐ

โส พราหมโณ แกะฉินาสาวกเจ้า

เพื่อหื้อร้อนใหม่แก่ปาปนิรวาน

อุดมล้ำเลิศเป็นปัจเจก

คาบค้ำแก้วเลิศเชิงคราน

วิธูปายิ กำจัดเสียดังฝูงหม่มมารา

ประเหียรมณฑลทิพชาติสุริยา

อันโสถ้องฟ้ารุ่งเรืองดี

พทุโธ อันว่าพระพุททะเจ้ากล่าววิณณา

แทบไม้โพธาปัดลังการ คิมิวันนั้นแลเด

### กาพย์สุมา

โย โทสา...อหิ วนทามิ

ยังพระแก้วแก่นไร้สิ่งสามองค์

สัพพะโทษแลสิ่งใดใด

ตางคอกควมบานมาลาดอกส้อย

ยังพระพุทธาพระรัศมีพระธาตุ

ทั้งไม้สริมหาโพธิงทั้งพระสังฆเจ้า

ผู้ข้าขอบบ้น้อมไหว

คมภริเยโย เยเยโยค

หัตถายกขึ้นน้อมกราบไหว้สาสาร

อาตมาม่อนน้อยก็ขอสมมา

พระบาทเจ้าแลเจดีย

จูงไปรดกรุณา

ยังโทษาถัพพะโทษ

ได้กล่าวถ้อยพลาถพิศพวน

ตัวอันควรจับหับใจ ชิวหาถันบ่ไว

ตัวที่ควรซ้ำหลอนผู้ซ้ำได้กล่าวคำไว

บ่จับถูกต้องแลบถองถึแจ้งที่ตัวหนักตัวเบา

แต่ว่า อ้อ...โย...มา

เสถียรเทียรคามุททชะทันตชะ

หลอนบ่หันถึแจ้ง

นั่งนิคคหิต อัง อา อรุ หฤ ทิฆมา สัสสา

ตัวออกในคังแลหว่างเจี้ยว ดิคปถายถัน

ผู้ซ้ำก็ขอสมมาชูปาทเบื่องแลหนอบาทบาลี

อัญฐะระมีพขอแปลค

อักษะงามสี่สิบเอ็ดตัวอยู่ตั้งถ้อย

แม่นหากผิดด้วยจิกม้นนานาต่างต่าง

หลอนผู้ซ้ำน้อยได้แจ้งได้ว่าพาโล

ตัวรัสถังนั้นแม่นว่าได้กล่าวคำเยื่องแลหนอคำวอน

ยังตัวที่ออกในคอแลปถายถัน หลอนได้ปลิ้น

หลอนหากผิดด้วยจิกำปากหากมีแล้ว

ขอขมาลาถดยังโทษโทษาทั้งมวล แลนา.

หลอนผู้ซ้ำน้อย

ยังอักษะพัญชนะทั้งมวล

หลอนบ่ทันจับทันหับทันอ้า

ตัวที่ควรใจหลอนผู้ซ้ำได้จับ

ผู้ซ้ำได้ชูกเหล่ากล่าวอ้อยตั้งแต่เค้า

ถัททโฆสธนิคคถัญฐีรัสถโยค

ถัมพันระแลโฆสะวัน

ผู้ซ้ำน้อยได้แจ้งกล่าวถ้อยแผ่ผิดพวน

ชิวหา อัง อา มุททชะตัวข่มตัวซ้อน

แลในคอสี่สิบเอ็ดตัวบ่เสสะหลอ

วัดคะมีปัญจจิชาวห่า

พัญชนะแหวคสามสิบสาม

ผู้ซ้ำม่อนน้อยก็ขอสมมา

หากมีแล้วแก่ผู้ซ้ำอันบ่ได้หันถึแจ้ง

ทีโฆตัวคำยาวหลอนได้กล่าวคำถัน

หลอนได้ผันคำว่าเหล้น

ชูปาทเบื่องแลหนอบาทบาลี

ขอพระแก้วเจ้าจูงไปรดกรุณา

(กาพย์ยอธ โข และกาพย์สุมา ๒ บทนี้ ใช้สวดต่อท้ายการสวดเบิกพุทธาภิเษการ ๔)

## บทสวดเบิกพระเนตร

\*\*\*\*\*

## บทชุมนุมเทวดาแบบล้านนา

สมนฺตา จกฺกวาเพสุ อตฺตราชณฺตุ เทวตา สทฺธมฺมํ มุนิราชสฺส สฺถณฺตุ สคฺคโมกฺขทํ  
ธมฺมสฺสวณฺกาโล อยมฺมทนต์ตา วิรุฬฺหาพฺพุทฺธสฺสเน อโรคา สุจิตฺตา โหนฺตุ.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ.

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ.

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

พุทฺธิยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ.

พุทฺธิยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ.

พุทฺธิยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

ตฺติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ.

ตฺติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ.

ตฺติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ.

## นโม เม

|                            |                   |
|----------------------------|-------------------|
| นโม เม สพฺพุทฺธานิ         | ทวตฺตีสํ วรลฺกขโณ |
| ตณฺหํโร มหาวิโร            | เมธํโร มหายโส     |
| สรณํโร โลกหิโต             | ทีปํโร ชุตินฺธโร  |
| โกณฺฑนฺตญฺเอย ชนปฺปาโมกฺโข | มจฺจโล ปุริสาสโก  |
| สุมนโน สุมนโน ธีโร         | เรวโต รติวฑฺฒโน   |
| โสภิตो กุณฺธสพฺปนโน        | อนมทสฺสึ ชนฺตฺตโม |
| ปทุโม โลกปชฺโชโต           | นารโท วรสารถิ     |
| ปทุมุตฺตโร สคฺคตฺตาโร      | สุเมโธ อคฺคปคฺคโล |
| สุชาโต สพฺพโลกคฺโค         | ปิยทสฺสึ นราสโก   |

|                         |                                                    |
|-------------------------|----------------------------------------------------|
| อศุทธสฺสตี การุณโก      | ธมมทสฺสตี ตโมนุโท                                  |
| สัทธสฺสโต อสโม โลเก     | คิสฺสโต จ วทตฺ วโร                                 |
| ปฺปสฺสโต จ วรโท พุทฺธโร | วิปสฺสตี จ อนุปโม                                  |
| สิจิ สพฺพหิตโต สตฺถา    | เวสสฏฺฐ สุตฺถายโก                                  |
| กกุสฺสนโร สตฺถาวาโห     | โกณาคมนโน รมณฺชโห                                  |
| กสฺสโป สิริสम्ปนโน      | โคตโม สกกยปฺปโก                                    |
| อฏฺฐวิสฺสติ สงฺฆาตา     | อิมะ พุทฺธา มหิทธิกา                               |
| กรณาคณสम्ปนนา           | สพฺพลโลกาภิปริตา                                   |
| เอเต ทสฺสลา พุทฺธา      | อุตฺตมา อคฺคปฺปคฺคลา                               |
| เตปิ สงฺฆคฺคณา อาสุ     | ปิติเย อมตฺ ปทํ                                    |
| เอเต พุทฺธา อคฺคิตา จ   | มงฺกลา โหนฺติ สพฺพทา                               |
| อฏฺฐวิสฺสติ เม พุทฺธะ   | อหํ วนฺทามิ สพฺพทา                                 |
| เตตํ ญฺเณน สึเณน        | ขณฺติเมตฺตทาพเลน จ                                 |
| เตปิ โน อนฺรกฺขณฺตุ     | อาโรคเยน สฺสฺเสน จ                                 |
| อฏฺฐวิสฺสติ เม พุทฺธะ   | โย นโร สรณํ คโต                                    |
| กปฺปานิ สตฺสทสฺสทานิ    | ทฺถคฺคตี โส น คจฺจนฺติ (อฏฺฐวิสฺสติ พุทฺธปริตฺตํ.) |

โกณฺทณฺโณ สารีปฺปโค จ โมคฺคัลลาโน จ กสฺสโป กุมาริ อรุเวโล จ คยานที จ  
 กสฺสโป ปาริภูโฐ ฐนฺทปาโล จ นาโค องฺคุลิมาลโก สฺสฺสโต ภารทวาไซ จ ปุณฺณโณ วกฺกฺลิ อสฺสชฺชิ  
 ภทฺทชิ จ อุปาลี จ สิวาลี จ ความฺปติ อุทายิ จ กาพฺพทายิ จ ปาวลี สมิทฺธิ ปภงฺกโร จาปี สฺพนฺโร  
 สุตฺตโตปิ จ สาคโต สโหตฺโต จาปี โคทโต นาคทตฺตโก อุคฺคาละโว จ เลโว จ เรวตฺโต จ กงฺขาร  
 โว จ ยคฺคิโก สุนนฺโท นนฺทตฺเถโร จ นนฺทโก อานนฺโท นนฺทกปฺโป เวยฺยกปฺโป จ ภทฺรคฺค จ  
 มหานาโม โรหนามิ สงฺฆมาชิตา ปนฺนมูลิโน ภทฺทีย เถโร ฐนฺยเถโร สฺสปาโก สงฺกิจจอุตฺตรเถโร  
 สฺสฺสเถโร อนฺรุตฺโต ไซติโย กิมิโล พาทุสฺสพาทุ จุตฺตปฺนฺนโก มหาลปฺนฺนโก สุมโน จ สโสมกปฺโป  
 จ สโสมโก จ สโสมกณฺโณ จ สโสมกโกฏฺฐิ กจฺจายโน วงฺคิโส ปิจฺฉา อุปหฺมณฺโณ กุณฺทราโน  
 ราชโก โมฆราชโก พากุโล ราชูลเถโร อนาคโร จ นาลโก วปฺปเถโร จ ชลโร อิจฺเจเตสฺสตี  
 สวากา เตตํ ญฺเณน สึเณน สงฺยเมเน ทเมเน จ เตปิ โน อนฺรกฺขณฺตุ อโรคเยน สฺสฺเสน จ

## พุทธธานุสฺสติ ภาวนา

| พุทธธานุสฺสติ เมตฺตา จ อสุภํ มรณสฺสติ |                            |
|---------------------------------------|----------------------------|
| อิติมา จตุรารกฺษา                     | ภิกฺขุ ภาวะยฺย สีสฺวา      |
| อนนตฺ วิตถารกฺณํ                      | คฺคณโตนุสฺสรํ มฺหิ         |
| ภาวะยฺย พุทฺธิมา ภิกฺขุ               | พุทธธานุสฺสติมาทิตฺ        |
| สฺวาสนเณ กิเลเสโส                     | เอโก สพฺเพ นิมาภฺยิ        |
| อาหุ สุตฺตฺรสนฺดาโน                   | ปฺชานนฺจ สทา รโ            |
| สพฺพกาลคเต ฐมฺเม                      | สพฺเพ สมาสยํ มฺหิ          |
| สพฺพกาเลน ภูณฺชิตฺวา                  | เอโก สพฺพพญฺตํ คโต         |
| วิปฺสฺสนาทิวุทฺธาหิ                   | สีลาทิจรณฺเห จ             |
| สฺสุมิทฺเทหิ สมนฺปนฺโน                | คฺคณนาถฺหิ นายโก           |
| สฺมาคโต สฺกณฺฐานํ                     | อโมฆวจโน จ โส              |
| ตฺวิรฺสฺสปี โลกสฺส                    | ญฺาตา นีรวเสสโต            |
| อนนฺเกหิ คฺคณฺเมหิ                    | จ โส สพฺพสฺสคฺคตฺตคโม อาหุ |
| อนนฺเกหิ อฺปาเยหิ                     | นรทเม ทเมหิ จ              |
| เอโก สพฺพสฺส โลกสฺส                   | สพฺพพอดฺธานุสฺสาโก         |
| ภากฺย อิตฺติริยาทินํ                  | คฺคณนํ ปฺรโมณิพุทฺธิ       |
| ปญฺญาเยสฺส สพฺพฐมฺเมสฺส               | กรฺณา สพฺพพชนฺตฺส          |
| อศฺตคฺคณนํ ปารณํ                      | สาคตฺติกา คฺคณเชฏฺฐิกา     |
| ทยาย ปารมิชิตฺวา                      | ปญฺญาย ตา น มุทฺธิ         |
| อฺพุทฺธิ สพฺพฐมฺเมสฺส                 | คยา ยณฺเณ จ อฺพุทฺธิ       |
| ทิสฺมาโน ปิตา วสฺส                    | รूपกาโย อจินฺตโย           |
| อสาธารณญฺาณณฺเณ                       | ฐมฺมกาเย กถาวกาติ          |

พุทธธานุสฺสติ ภาวนา.

## เมตตานุสสติ ภาวนา.

|                        |                       |
|------------------------|-----------------------|
| อตุปปมาย สพเพถิ        | สคตานิ สุขกามถิ       |
| ปสฺสิตฺวา กามโต เมตฺถิ | สพฺสคฺเตสุ ภาวเย      |
| สุจี ภาวะยย นิทฺทุกฺโข | อหิ นิจฺจํ อหิ วีย    |
| หิตา จ เม สุจี โหตุ    | มชฺชคฺคา จญฺหเวรีโน   |
| อิมมฺหิ คามเชตฺตมฺหิ   | สคฺตา โหนฺตุ สุจี สทา |
| คโต ปฺรณฺจ รชฺเชสุ     | จกฺกวาเพสุ ชนฺตโน     |
| สมนฺตา จกฺกวาเพสุ      | สคฺตานิเนเตสุ ปาณินิ  |
| สุจินิ ปุคฺคตา ภูตา    | อตุคฺกาวคฺคา สียุ     |
| ตถา อิตฺถิ ปฺมา เจว    | อริยานริยาปิจ         |
| เทวา นรํ อปฺปา ยถา     | ทสฺสิตาสฺส จาติ       |

เมตตานุสสติ ภาวนา.

## อสุกานุสสติ ภาวนา.

|                             |                           |
|-----------------------------|---------------------------|
| อวิญฺญาณสุกฺกนิกํ           | สวิญฺญาณสุกํ อิมํ         |
| กายํ อสุกฺโต ปสฺสํ          | อสุกํ ภาวะยยติ            |
| วณฺณสณฺฐานคนฺธเหหิ          | อาสโย กาลกโต ตถา          |
| ปฏิกฺุลา นิ กายะ เม         | กฺุณปาณิ ทวิโสฬส          |
| ปฏิตฺมฺหาปี กฺุณปาเชคฺคจฺจํ | กายํ นิสฺสิตํ อาชาโรหิ    |
| อสุจิ คตฺส กายะ เม          | กฺุณเปณฺฐิตํ มิพฺเห กิมิว |
| กาโยยํ อสุจิมฺหิ            | สมฺภูจฺจิตโต อนโต         |
| อสุจิสมฺปนฺโน               | ปฺนฺณวจฺจํ กฺุญฺจิ วีย    |
| อสุจิ สนนฺเต นิจฺจํ         | ยถา เมทกฺกา ลิกา          |
| นานา กิมิว กฺุลาวาโส        | ปฺกฺุชจหนฺนิกา วีย        |
| กณฺฑกฺุโต วณฺฑกฺุโต         | วณฺณกฺุโต สมฺมตฺสโย       |
| อนฺเตกฺกจิโณติ เชคฺคจฺจโณ   | ปฺกฺิณฺนํ กฺุณมฺปโปโมติ   |

อสุกานุสสติ ภาวนา.

## มรณานุสสติ ภาวนา.

|                       |                       |
|-----------------------|-----------------------|
| ปวตาทิปคฺคยา          | ยสฺสาธุสนฺตติยา ขยั   |
| ปรูปมาย สมฺปสฺสั      | ภาวนาเย มรณสฺสติ      |
| มหาสมฺปคฺคิ สมฺปคฺคา  | ยถา สคฺคา มตา อธิ     |
| ตถา อหํ มริสฺสามิ     | มรณํ มม เหสฺสติ       |
| อุปฺปคฺคิยา สเหเวทํ   | มรณํ อาคคํ สทา        |
| มรณคฺคยา โอกาถํ       | วฑฺฒโก วีย เอสฺสติ    |
| อิสกํ อนิวัตฺติตํ     | สคฺคตํ คมนุสฺสกํ      |
| ชีวิทํ อุทฺธาย อตฺถํ  | สุริโย วีย ธาวติ      |
| วิจฺจุรปฺปพฺรอุสวํ    | ชลราชิ ปริกฺขยั       |
| มาฏโก วริปฺตคฺคส      | สพฺพคฺคยาปี อวาริโย   |
| สฺสณฺณสฺสณฺณามปฺลณฺณิ | พฺพุธิ พฺพุเท ชินทวยั |
| มาณฺเณติ มรณํ ขปฺปํ   | กาตุมา ทิสฺสเก กถา    |
| ปจฺจยฺยานณฺจ เวกฺขยา  | พาหิรชฺฌคฺคปฺปทฺทวา   |
| มรณมาโน นมิสฺสามิ     | มรณมาโน อนุชณฺนติ     |

## มรณานุสสติ ภาวนา.

ภาเวตฺวา จุตฺตารกฺขา อวเชยฺยํ อนนฺตรํ มหาสงฺกเวคํวตฺถุณี อญฺญอญฺญิวิริโย ชาติ ชรา พยาธิ จุตฺตอาปายํ อตฺตํ อปฺปตฺตก วฏฺฏทฺทกํ อิทานิ อาหาร คเวสิ ทฺทกํ สงฺกเวค วตฺถุณี อิมานิ อญฺญปาโต จ สายมฺปิ เจว อิมํ วิริโย อาเสวิตฺเต สคฺคตมคฺคตฺทิตา พิลาสิ ปปฺปโปติ โสคฺคิ วิปฺปุลหตฺ ปาริปฺนโถ เสฏฺฐํ สฺสํ มุนีว เสฏฺฐมคฺคตํ สฺสเษนาติ.

นมามิ พฺพุธํ คุณสฺสาคฺคณฺด์ สคฺคา สทา โหนฺตุ สฺสํ อเวรา กาโย ชิมฆณฺโณ สกโล ทฺทคฺคณฺนติ สพฺเพ มรณํ อหณฺจ.

นมามิ ฐมฺมํ มุนิราชเทสิตํ สคฺคา สทา โหนฺตุ สฺสํ อเวรา กาโย ชิมฆณฺโณ สกโล ทฺทคฺคณฺนติ สพฺเพ มรณํ อหณฺจ.

นมามิ สงฺฆํ มุนิราชสวากํ สคฺคา สทา โหนฺตุ สฺสํ อเวรา กาโย ชิมฆณฺโณ สกโล ทฺทคฺคณฺนติ สพฺเพ มรณํ อหณฺจ.

### ปัจจุสมุปปาตปาฐ

อวิชชาปัจจุยา สงขารา สงขารปัจจุยา วิญญาณํ วิญญาณปัจจุยา นามรูปํ นามรูปปัจจุยา  
สพายตน์ สพายตน์ปัจจุยา ผสฺโส ผสฺสปัจจุยา เวทนา เวทนาปัจจุยา ตณฺหา ตณฺหาปัจจุยา  
อุปาทานํ อุปาทานปัจจุยา ภโว ภวปัจจุยา ชาติ ชาติปัจจุยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุ  
ปายาสา สมุทฺทนิ เอวเมตฺตสฺส เภวตฺตสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ.

อวิชฺชาเยวํ อเสสวिरาคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ สงฺขารนิโรธา วิญญาณนิโรโธ  
วิญญาณนิโรธา นามรูปํ นิโรโธ นามรูปนิโรธา สพายตน์นิโรโธ สพายตน์นิโรธา ผสฺสนิโรโธ  
ผสฺสนิโรธา เวทนานิโรโธ เวทนานิโรธา ตณฺหานิโรโธ ตณฺหานิโรธา อุปาทานนิโรโธ  
อุปาทานนิโรธา ภวนิโรโธ ภวนิโรธา ชาตินิโรโธ ชาตินิโรธา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุ  
สีปายาสา นิรุณฺณติ. เอวเม ตฺตสฺส เภวตฺตสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ.

|                         |                        |
|-------------------------|------------------------|
| อนนฺทชาติสงฺสารํ        | สนฺธาวิสฺสํ อนิพฺพิตํ  |
| คหการํ คเวสนฺโต         | ทุกฺขา ชาติ ปฺนปฺปนํ   |
| คหการกทฺธิฏฺฐิตํ        | ปฺน เกหํ น กาหสิ       |
| สพฺพา เต ผาสฺสุกา ภคฺคา | คหภูมํ วิสงฺขตํ        |
| วิสงฺขารตตํ จิตฺตํ      | ตณฺหานํ ขยมฺมชฺฌคฺคาติ |

### พุทธอุทานคาถา

ยทา หเว ปาตุภวฺณฺติ ฐมฺมา  
อาตปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส  
อถสฺส กงฺขา วปยฺนติ สพฺพา  
ยโต ปชานาติ สเหตุฐมฺมํ

ยทา หเว ปาตุภวฺณฺติ ฐมฺมา  
อาตปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส  
อถสฺส กงฺขา วปยฺนติ สพฺพา  
ยโต ขยํ ปจฺจุยานํ อเวทํ.

ยทา หเว ปาตุภวฺณฺติ ฐมฺมา  
อาตปิโน ฌายโต พฺราหฺมณสฺส  
วิรูปยํ คิฏฺฐติ มารเสนํ  
สุโรว โสภาสยมนฺตลิกฺขนฺติ.

โย ธีโร สัพพริ ทนุโค สุทุโธ อปฺปปฏิปุคฺคโล อรหํ สุตโต โลเก ตสฺสหาํ ปริจารโก  
เย ฐมา เหตุปฺพภาว เตสํ เหตุ ตถาคโค อาห เตสฺสจ โย นิโรโธ เอวํวาทิมหาสมโณ นยฺหุนฺติ  
เว มหาวีรสฺสรมฺเณน ตถาคตา ฐมฺเณน นียฺยามานานํ กาอุสฺสยา วิชฺชานตฺนติ

อริเจตโส อปฺปมชฺชโต มุนิโน โมณปเลสุ สิกฺขิโต โสกา น ภวนฺติ ตาทีโน อุปสฺนตฺสสุ  
สทา สติมโต.

### ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตตฺนสฺสุตํ

เอวมฺเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา, พาราณสียํ วิหรติ, อิตฺปิตนฺ เมกฺขาเย. ตตฺร โข ภควา  
ปญฺจวคฺคิเย ภิกฺขุ อามนฺเตสิ.

เทวเม ภิกฺขเว อนฺตา ปพฺพิเตน น เสวิตพฺพา, โย จายํ กามสฺส กามสฺสขลฺลิกานฺโโยโค,  
ทีโน คมฺโม ปฺลชฺชณฺนิโก อนริโย อนตฺตสฺสยฺหิโต, โย จายํ อตฺตกิลฺมณานฺโโยโค, ทุกฺโข อนริโย  
อนตฺตสฺสยฺหิโต. เอเต เต ภิกฺขเว อุโก อนฺเต อนฺปคมฺม, มชฺฌิมา ปฏฺธิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา,  
จกฺขุกรณฺี ญฺาณกรณฺี อุปสมาย อภิญฺญา สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

กตฺมา จ สฺวา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏฺธิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา, จกฺขุกรณฺี ญฺาณกรณฺี  
อุปสมาย อภิญฺญา สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ. อยเมว อริโย อญฺฺชจฺจโก มคฺโค. เสยฺยถิํ.  
สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงกฺกโป, สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมโนโต สมฺมาอาชีโว, สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ  
สมฺมาสมาธิ. อยํ โข สฺวา ภิกฺขเว มชฺฌิมา ปฏฺธิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา, จกฺขุกรณฺี ญฺาณกรณฺี  
อุปสมาย อภิญฺญา สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

อิทํ โข ปน ภิกฺขเว ทุกฺขํ อริยสจฺจํ. ชาตฺปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา มรณฺมปิ ทุกฺขํ,  
โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
ยมฺปิ จณฺํ น ลกฺขิ ตมฺปิ ทุกฺขํ, สจฺจิตฺเตน ปญฺจปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา. อิทํ โข ปน ภิกฺขเว  
ทุกฺขสมฺมทโย อริยสจฺจํ. ยายํ ตณฺหา ปิโนพฺภวิกา นนฺทิราศสฺสคฺคา ตตฺร ตตฺราภินนฺทินิ.  
เสยฺยถิํ. กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา. อิทํ โข ปน ภิกฺขเว ทุกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ  
โย ตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
โย ตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏฺธิปทา อริยสจฺจํ, อยเมว อริโย อญฺฺชจฺจโก มคฺโค เสยฺยถิํ. สมฺมาทิฏฺฐิ  
สมฺมาสงกฺกโป, สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมโนโต สมฺมาอาชีโว, สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ.

อิทํ ทุกฺขํ อริยสจฺจนฺติ เม ภิกฺขเว, ปุพฺเพ อนนฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิ. ตํ โข ปนินํ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ  
ปริณญฺเญยฺหุนฺติ เม ภิกฺขเว, ปุพฺเพ อนนฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิ. ตํ โข ปนินํ ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ปริณญฺาตฺนติ เม ภิกฺขเว,

บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาทีปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที.

อิทํ ทุกขสมุทโย อริยสัจจันติ เม ภิกขเว, บุพเพอนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที. ตํ โข ปณิธํ ทุกขสมุทโย อริยสัจจํ ปาหตพฺพนติ เม ภิกขเว, บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที. ตํ โข ปณิธํ ทุกขสมุทโย อริยสัจจํ ปหิณฺติ เม ภิกขเว, บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที.

อิทํ ทุกขนิโรธो อริยสัจจันติ เม ภิกขเว, บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที. ตํ โข ปณิธํ ทุกขนิโรธอริยสัจจํ สจฺจิกาตพฺพนติ เม ภิกขเว, บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที. ตํ โข ปณิธํ ทุกขนิโรธอริยสัจจํ สจฺจิกคฺคณฺติ เม ภิกขเว. บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที.

อิทํ ทุกฺกนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา อริยสัจจันติ เม ภิกขเว, บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที. ตํ โข ปณิธํ ทุกฺกนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา อริยสัจจํ ภาเวตพฺพนติ เม ภิกขเว, บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที. ตํ โข ปณิธํ ทุกฺกนิโรธคามินี ปฏฺธิปทา อริยสัจจํ ภาวคฺคณฺติ เม ภิกขเว, บุพเพ อนนุตตเตสุ ฐมเมสุ, จกขุ อุตปาที ญาณิ อุตปาที ปญญา อุตปาที วิชา อุตปาที อาโลโก อุตปาที.

ยวท้าวณฺจ เม ภิกขเว อิมํ จตฺตํ อริยสัจฺเจสุ, เอวณฺติปรีวณฺณํ ทวาทสาการํ ยถาภูตํ ญาณทตฺตสนฺนํ สุวิสุทฺธํ อโหสิ. เนว ควาทํ ภิกฺขเว สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก, สตฺตสมณพฺราหฺมณียา ปชาย สเทวมนุสฺสาย, อนุคฺตโร สมนาสมโพธํ อภิสมฺพุทฺโธ ปญฺจณฺญาสี. ยโต จ โข เม ภิก.ขเว อิมํ จตฺตํ อริยสัจฺเจสุ, เอวณฺติปรีวณฺณํ ทวาทสาการํ ยถาภูตํ ญาณทตฺตสนฺนํ สุวิสุทฺธํ อโหสิ. อถาภํ ภิกขเว สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สตฺตสมณพฺราหฺมณียา ปชาย สเทวมนุสฺสาย, อนุคฺตโร สมนาสมโพธิํ อภิสมฺพุทฺโธ ปญฺจณฺญาสี, ญาณณฺจ ปน เม ทตฺตสนํ อุตปาที, อฏฺฐปา เม วิมฺุตติ, ยมมนฺติมา ชาติ, นคฺคิทานิ ปฺนพฺพวตฺติ, อิทมวโจ ภควา. อคฺคมนา ปณฺจกฺคิยา ภิกฺขุ ภควโต ภาสีตํ อภินนฺทํ. อิมํสุมิณฺจ ปน เวยยากรณฺสุมี ภยฺยมาเน, อายสฺมโต โกะทณฺณยฺสฺส วิรัชํ วิตมฺลํ ฐมมจกฺขุ อุตปาที, ยงฺกิณฺจ สมฺมทฺธมฺมํ สพฺพนํ นิโรธมฺมณฺติ.

ปวตฺติเต จ ภควตา ฌมฺมจกฺเก, ภูมฺมา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, เอตมฺภควตา พาราณสียิ  
อิสิปฺตเน มิคทาเย อนุตฺตรํ ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ, อปฺปฏฺวิตฺติยํ สมณฺเน วา พฺราหฺมณฺเน วา  
เทเวเน วา มาเรเนว พฺรหฺมณฺนา วา เกนจิ วา โลกสุมนฺนิตฺติ.

ภูมฺมานํ เทวานํสทฺทํ สุตฺวา, จาคูมฺมหาราชิกา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, จาคูมฺมหาราชิกานํ  
เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา, คาวตีสฺสา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, คาวตีสฺสานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา,  
ยามา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, ยามานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา, ตฺสิตฺตา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส,  
ตฺสิตฺตานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา, นิมนฺนรตฺติ เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, นิมนฺนรตฺตินํ เทวานํ สทฺทํ  
สุตฺวา, ปรนิมมิตฺตวสวตฺติ เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, ปรนิมมิตฺตวสวตฺตินํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา,  
พฺรหฺมปาริสชฺชา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส พฺรหฺมปาริสชฺชานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา พฺรหฺมปโรหิตา  
เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, พฺรหฺมปโรหิตานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา มหาพฺรหฺมา เทวา  
สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, มหาพฺรหฺมานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา ปริตฺตภา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส,  
ปริตฺตภาณํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา อปฺปมาณา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, อปฺปมาณาณํ  
เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา อาภสฺสรา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, อาภสฺสรา เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา  
ปริตฺตสฺสา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, ปริตฺตสฺसानํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา อปฺปมาณสฺสา เทวา  
สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, อปฺปมาณสฺสาณํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา สุกฺกิณฺหกา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส,  
สุกฺกิณฺหกานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา อสฺสณฺณิสฺสตา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, อสฺสณฺณิสฺสตานํ  
เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา เวหฺปฺผลา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, เวหฺปฺผลานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา  
อวิหา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, อวิหานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา อตฺตปฺปา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส,  
อตฺตปฺปานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา สุตฺสสา เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, สุตฺสสานํ เทวานํ สทฺทํ  
สุตฺวา สุตฺสสฺสี เทวา สทฺทมนุสฺสวเสสฺส, สุตฺสสฺสินํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา อกฺนิภูฏกา เทวา สทฺทมนุสฺ  
สวเสสฺส, เอตมฺภควตา พาราณสียิ อิสิปฺตเน มิคทาเย อนุตฺตรํ ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ, อปฺปฏฺวิตฺติยํ  
สมณฺเน วา พฺราหฺมณฺเน วา เทเวเน วา มาเรเนว พฺรหฺมณฺนา วา เกนจิ วา โลกสุมนฺนิตฺติ, อิตฺติห เตน  
จเณน เตน มหฺตฺเตน, ยาว พฺรหฺมโลกา สทฺโท อพฺพคฺคจฺฉนิ, อยฺยจ ทสฺสทสฺสฺสี โลกธาคู,  
สงฺกมฺปิ สมฺปกมฺปิ สมฺปเวชิ, อปฺปมาโณ จ โอฟาโร โอภาโส โลเก ปาตฺรโหสิ, อติฏฺกมฺเมว  
เทวานํ เทวานุภาวํ, อถโย ภควา อุทานํ อุทานสฺส, อณฺญาสิ วต โภ โกณฺทณฺโญ, อณฺญาสิ  
วต โภ โกณฺทณฺญอติ, อิตฺติหํ อายสฺมโต โกณฺทณฺญสฺส, อณฺญาโกณฺทณฺญอเตว นามํ, อโหสิตฺติ,  
ฌมฺมจกฺกปฺปวตฺตคนฺตฺตํ นิฏฺฐิตํ โกณฺทณฺโญ ภทฺทโย วปฺโป มหานาโม จ อสฺสชฺชิ เอเค  
ปฺลยฺมหาเถรา ปฺลยจฺจคฺคิตฺติ วุจฺจเรติ.

## บทสวดถวายพรพระ

พาหุ สหสสมภินิมิตตสาธุรนต์  
 คุรีเมขลั อุตติโฆรสเสนมารี  
 ทานาทิธมฺมวรีนา ชิตวา มุนินฺโท  
 ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมฺงคฺถานิ.

มาราติเรกมภิชุชฌิตสพฺพหฺรตฺตี  
 โฆรมปนาพวกมกฺขมถทฺธยภฺจํ  
 ขนฺตีสุทฺทนฺตวรีนา ชิตวา มุนินฺโท  
 ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมฺงคฺถานิ.

นาพาสิริ คชวรี อติมตฺตภูตํ  
 ทาวคฺคิจกมฺสนีว สุทธารุณฺณตํ  
 เมตฺตมฺพฺเสกวรีนา ชิตวา มุนินฺโท  
 ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมฺงคฺถานิ

อุกฺขิตฺตชคฺคฺมตฺติหตฺตสุทธารุณฺณตํ  
 ธารวฺนตฺติโยชนปถํคฺคฺลิมาถวฺนตํ  
 อิทฺธิภิสงฺขตฺมโน ชิตวา มุนินฺโท  
 ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมฺงคฺถานิ.

กตฺวาน กฏฐมฺหฺร อิว คพฺภินียา  
 จิณฺจาย ทฺฐวฺจณํ ชนกายมฺชฺเฌ  
 สนฺเตน โสภวรีนา ชิตวา มุนินฺโท  
 ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมฺงคฺถานิ.

สจฺจํ วิหาเย มตฺติสจฺจกฺวาทเกตุ  
 วาทาภิโรปิตมฺนํ อติอนฺรภูตํ  
 ปญฺญาปทีปชฺลีโต ชิตวา มุนินฺโท  
 ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมฺงคฺถานิ.

นนฺโทปนนฺทภฺชคํ วิพฺพํ มหิพฺพํ  
 ปุคฺคเตน เถรภฺชเคนทมาปยนฺโต  
 อิทฺฐูปเทสวรีนา ชิตวา มุนินฺโท  
 ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมฺงคฺถานิ.

ทุกคาหทิฏฐิภูษเคน สุทฐุหคถ์  
 พรหม วิสุทฐิติมิทธิพกาภิธานิ  
 ญาณาคเทน วิธินา จิตวา มุนินุโท  
 คนุเดชสา ภวตุ เต ชยมงฺกลานิ.

เอตปิ พุทฺธชยมงฺกลอฏฐคาถา  
 โย วาจน ทินทินเ สรเต มคณทึ  
 หิตวานเนกวิวิธานิ จุปฺพทวานิ  
 โมกขํ สุขํ อธิคเมยฺยนโร สปลญฺญ.

### ชยปริตฺต

|                      |                     |
|----------------------|---------------------|
| มหาการุณิโก นาโถ     | หิตาย สัพพปาณินิ    |
| ปุเรตฺวา ปารมี สพฺพา | ปคฺโต สมโพธิมุตตม   |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน     | โหตุ เต ชยมงฺกล.    |
| ชยนุโต โพธิยา มูเล   | สกุยานํ นนทิวฑฺฒโน  |
| เอวํ ตํ วิชโย โหหิ   | ชยสฺส ชยมงฺกล       |
| อปราชิตปลฺลงฺเก      | สีเส ปฐวิโปกฺขเร    |
| อภิเสเก สพฺพพุทฺธานิ | อคฺคปฺปคฺโต ปโมทติ. |
| สุนกฺขตตํ สุมงฺกล    | สุปภาตํ สุนุญฺจิต   |
| ขโน สุมุหฺตโต จ      | สุยญฺฐํ พรหมจาริสฺส |
| ปทกฺขิณํ กายกมฺม     | วาจากมฺม ปทกฺขิณ    |
| ปทกฺขิณํ มโนกมฺม     | ปณฺธิ เต ปทกฺขิณา   |
| ปทกฺขิณานิ กตฺวาน    | ลภนฺตคฺเต ปทกฺขิณ.  |
| โส อตฺถลทฺโธ สุขิโต  | วิรูโหฬ พุทฺธสาสเน  |
| โรโค สุขิโต โหหิ     | สท สพฺเพหิ ญาตฺริ   |
| สาอตฺถลทฺธา สุขิตา   | วิรูฬฺหา พุทฺธสาสเน |
| อโรคา สุขิตา โหหิ    | สท สพฺเพหิ ญาตฺริ   |
| เต อตฺถลทฺธา สุขิตา  | วิรูฬฺหา พุทฺธสาสเน |
| อโรคา สุขิตา โหถ     | สท สพฺเพหิ ญาตฺริ.  |
| สกกตฺวา พุทฺธรรตํ    | โอสถํ อุตฺตมํ วร    |
| เทวมนุสฺसानิ         | พุทฺธเตเชน โสตุณฺนา |
| นสฺสณฺตูปทฺทวา สพฺเพ | ทกฺขา วุปสเมนฺตฺ เต |

|                      |                        |
|----------------------|------------------------|
| สกุคฺควา ฐมฺมรตนํ    | โอสถํ อุตฺตมํ วรํ      |
| หิตํ เทวมนุสฺसानํ    | ฐมฺมเตเชน โสตุถินา     |
| นสฺสณฺตปฺปทฺวา สพฺเพ | ทุกฺขา วุปฺสเมนฺตฺเต   |
| สกุคฺควา สงฺฆรตนํ    | โอสถํ อุตฺตมํ วรํ      |
| หิตํ เทวมนุสฺसानํ    | สงฺฆเตเชน โสตุถินา     |
| นสฺสณฺตปฺปทฺวา สพฺเพ | ทุกฺขา วุปฺสเมนฺตฺเต   |
| นคฺคิ เม สรณํ อญฺญํ  | พฺพุโร เม สรณํ วรํ     |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน     | โหตุ เต ชยมํจฺจํ       |
| นคฺคิ เม สรณํ อญฺญํ  | ธมฺโม เม สรณํ วรํ      |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน     | โหตุ เต ชยมํจฺจํ       |
| นคฺคิ เม สรณํ อญฺญํ  | สงฺโฆ เม สรณํ วรํ      |
| เอเตน สจฺจวชฺเชน     | โหตุ เต ชยมํจฺจํ       |
| ยงฺกิญฺจิ รตนํ โลกํ  | วิชฺชติ วิวิธํ ปุณฺ    |
| รตนํ พุทฺธสฺส สตุถิ  | คสฺมา โสตุถิ ภวณฺตฺเต  |
| ยงฺกิญฺจิ รตนํ โลกํ  | วิชฺชติ วิวิธํ ปุณฺ    |
| รตนํ ฐมฺมสฺส สตุถิ   | คสฺมา โสตุถิ ภวณฺตฺเต  |
| ยงฺกิญฺจิ รตนํ โลกํ  | วิชฺชติ วิวิธํ ปุณฺ    |
| รตนํ สงฺฆสฺส สตุถิ   | คสฺมา โสตุถิ ภวณฺตฺเต. |

### วณฺณกปริศฺตํ

|                        |                      |
|------------------------|----------------------|
| อตุถิ โลกํ สีสฺสคฺโค   | สจฺจํ โสเจยฺยนุทฺทยา |
| เตน สจฺเจน กาหามิ      | สจฺจกิริยมนฺตฺตรํ    |
| อวชฺชิตฺวา ฐมิมพลํ     | สริตฺวา ปุพฺพเก ชินะ |
| สจฺจพลมวสฺสาย          | สจฺจกิริยมกาสหํ      |
| สนฺติ ปกฺขา อปฺตคฺคนา  | สนฺติ ปาธา อวณฺจนา   |
| มาตา ปิตฺว จ นิภฺยณฺตา | ชาตเวท ปฏิกฺกม       |
| สทสฺสเจ กเต มยฺหํ      | มหาปชฺชติโต สิจิ     |
| วชฺเชสิ โสฬส กรีสานิ   | อุทกํ ปคฺวา ยถา สิจิ |
| สจฺเจน เม สโม นคฺคิ    | เอสา เม สจฺจปารมิติ. |

## บทสวดสติมา

สติมา สติวิชานานัน อนุภยจิตฺวา สัพพพุทธานัน อนุภยจิตฺวา สัพพธมมานัน อนุภยจิตฺวา  
 สัพพสงฆานัน อนุภยจิตฺวา จิตฺตํ มุนินฺทํ วรทํ สุมุตฺตํ อมิตตธมมํ โสติณณกุปฺปททวํ นมามิ  
 วีรํ วรทํ ชนนานัน นิโสโกโรโคณิพุทฺโธ ภเวยฺยํ สาทริํ สาทริํ หนตุ วิหิตา วิหิตา มยา วนฺทนา  
 วนฺทนา มานภาชเน รตนคฺตเยโย มารเสนา สนนมา สนนมา วิชยฺสสวโติ นายปิ นมฺยยิตฺถโส  
 เม เทตฺว ชยฺยจิตฺวา มุนินฺทโคตมํ โมหํ หนตุวา โพเธติ ปงฺกชฺชนํ สมนารังสีหิ โส สมนปเลตฺมํ  
 จิโน พุทฺโธ พุชฺฌติ สจฺจานิ พุทฺโธ สัพพณฺณตํ ปคฺโคต พุทฺโธ สคฺเค ปโพเธติ พุทฺธํ วนฺทวณฺทามิ  
 สิริสา อหํ พุทฺธํ คจฺฉามิ สรณํ คโต ทสายุทฺธิโก อปทาสิคิ นาวายุโส นามํ เทโคจาปิ สพุเพ  
 วรรณายวนฺเต วณฺทามิ หนฺเต วราเทถ มาเร พุทฺเธหิ เจหิ จ อภฺชอภฺชเหหิ เจ มม คคาเค คคเว  
 ทวฺยํ สคฺคธรรมา เชน เม นมิ

อิติปิโส ภควา เตมิโย นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา มหาชนโก นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา สุวณฺณสาโม นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ  
 ภวิสฺสติ กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา เนมิโร นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา เตมิโย นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา มโหสฺสโต นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา ภูนิทโคโต นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา จนฺทกฺขมาโร นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ  
 ภวิสฺสติ กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา นารโท นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา วิฑูโร นาม ภควา เสฏฺฐํ วุตฺตกํ อารมฺมณํ ตฺวํ โสหํ พุทฺโธ ภวิสฺสติ  
 กุสฺสตา ธมฺมา สมนาสมฺพุทฺโธ.

อิติปิโส ภควา สีตรตะโธ นาม ภควา เสฏฐิ วุตตะกั อารมมณั ตฺว โสหิ พุทฺโธ ภวิสฺสตี  
 กุสฺสตา รมฺมา สมนาสฺมพุทฺโธ.

อติปิโส ภควา สีสปารมีสมปนฺโน สีสอุปารมี สมปนฺโน สีสปรมตฺต ปารมีสมปนฺโน  
เมตฺตตา มริตฺติ กรุณา มุหุตฺตา อุเปกฺขา ปารมีสมปนฺโน.

อิตฺติปิโส ภควา ปญฺญาปารมีสมฺปนฺโน ปญฺญาทานอุปปารมี สมฺปนฺโน ปญฺญาทานปรมตฺต  
ปารมีสมฺปนฺโน เมตฺตา มริตฺติ กรุณา มหฺตฺตา อุเปกฺขา ปารมีสมฺปนฺโน.

อติปิโส ภควา ขนฺติปารมีสมฺปนฺโน ขนฺติทานอุปปารมี สมฺปนฺโน ขนฺติทานปรมตฺต  
ปารมีสมฺปนฺโน เมตฺตา มริติ กรุณา มุหุตฺตา อุเปกฺขา ปารมีสมฺปนฺโน.

อิตฺติปิโส ภควา อธิฏฺฐานปารมีสมฺปนฺโน อธิฏฺฐานอุปปารมี สมฺปนฺโน อธิฏฺฐานปรมตฺต  
ปารมีสมฺปนฺโน เมตฺตา มรฺติ กุสฺมา มุทุตา อุเปกฺขา ปารมีสมฺปนฺโน.

อติปิโส ภควา อุเปกขาปารมีสมปนฺโน อุเปกขาอุปปารมี สมปนฺโน อุเปกขาปรมตฺต  
ปารมีสมปนฺโน เมตฺตา มริติ กรุณา มุทุตา อุเปกขา ปารมีสมปนฺโน.

อิติปิโส ภควา ทสปรามีสมฺปนฺโน ทสอุปปรามี สมฺปนฺโน ทสปรมตฺถ ปารมีสมฺปนฺโน  
เมตฺตา มริติ กรุณา มุทุตา อุเปกฺขา ปารมีสมฺปนฺโน.

อิติปิโส ภควา สมคัส ปารมี สมฺปนฺโน. อิติปิโสภควา ปญจ มหาปริจาค ปารมี  
สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา ชนปริจาค ปารมี สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา อังคปริจาค ปารมี  
สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา จีวตปริจาคปารมี สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา ปุตตปริจาค ปารมี  
สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา ภริยา ปริจาคปารมี สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา กายสุจริตฺต ปารมี  
สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา วจีสุจริตฺต ปารมี สมฺปนฺโน. อิติปิโส ภควา พุทฺโธ พุทฺโธ  
อนนฺดาทิสฺสวโร วตโส ภควา อิติปิ.

### โมรปริตฺต

อุเทตฺยญฺจกฺขมา เอกราชา

หริสฺสวณฺโณ ปฐวิปฺปภาโส

คํ คํ นมสฺสามิ หริสฺสวณฺโณ

ปฐวิปฺปภาสํ ตยชฺช กุตฺตา

วิหเรญฺห ทิวสํ เย พุราหุมนฺนา

เวทคฺค สพฺพธมฺเม เต เม น โม

เต จ มํ ปาลยนฺตุ นมตฺถ พุทฺธานํ นมตฺถ โพธิยา

นโม วิมุตฺตานํ นโม วิมุตฺตียา

อิมํ โส ปริตฺตํ กตฺวา โมโร จรติ เอสนา.

### ปัจจุณฺิมมคาลา

โย โข อานนฺท ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณฺี วา อุปาสโก วา อุปาสิกา วา ฆมฺมานุฆมฺมปฏฺิปปนฺโน  
อนุฆมฺมจารี โส ตถาคตํ สกฺกโรติ ครุฑโรติ มาเนติ ปุเชติ ปรมาย ปุชาย ปฏฺิปปตฺติปุชาย ตสฺมา  
ติหานนฺท เอวณฺหิ โว สิกฺขิตพฺพณฺฺติ โข โข อานนฺท มยา ฆมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺติโต  
โส โว มมจฺจเยน สคฺคธา หนฺททานิ ภิกฺขเว โว อามนฺตยามิ โว ภิกฺขเว อุทฺททย วยฆมฺมา สงฺขาราน  
อปฺปมาเทน สมฺปาเทถาติ.

ภาวตุ สพฺพมจฺจลํ

สพฺพพุทฺธานุภาเวน

ภาวตุ สพฺพมจฺจลํ

สพฺพธมฺมานุภาเวน

ภาวตุ สพฺพมจฺจลํ

สพฺพสงฺฆานุภาเวน

รกฺขณฺตุ สพฺพเทวตา

สทา โสตุถิ ภาวนฺตุ เต.

รกฺขณฺตุ สพฺพเทวตา

สทา โสตุถิ ภาวนฺตุ เต.

รกฺขณฺตุ สพฺพเทวตา

สทา โสตุถิ ภาวนฺตุ เต.

## เทวดาอุยโยชนากาถา

|                       |                       |
|-----------------------|-----------------------|
| ทุกขปฏัตตา จ นิตทุกขา | ภยปฏัตตา จ นิตภยา     |
| โสภปฏัตตา จ นิสโสกา   | โหนตุ สัพเพปิ ปาณิน   |
| เอตตาวตจ อเมหิ        | สมุณฺคํ ปุณฺณสมุปทํ   |
| สัพเพ เทวานูโมทนตุ    | สัพพสมปตฺตีสัทธินา    |
| ทานํ ททนตุ สทฺธราย    | สีลํ รกฺขนตุ สัพพทา   |
| ภาวนาภิตตา โหนตุ      | คจฺจนตุ เทวตาคตา.     |
| สัพเพ พุทฺธา พลปฏัตตา | ปจฺเจกานนฺจ ยํ พลํ    |
| อรหนฺตานนฺจ เตเชน     | รกฺขํ พนฺธามิ สัพพโส. |

## บทสวดสุโข

|                        |                       |
|------------------------|-----------------------|
| สุโข พุทฺธานํ อุปปาโท  | สุขา สทฺธมฺมเทสนา     |
| สุขา สจฺจนสฺส สามคฺคี  | สามคฺคานํ ตโป สุโข    |
| ขตฺติโย เสฏฺโฐ ชนตฺตมํ | เย โคตปติณฺณายโน      |
| วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน      | โส เสฏฺโฐ เทวमानเส    |
| ทิวา ตปติ อาทิจฺโจ     | รตฺติมาภาติ จนฺทิม    |
| สนฺนทฺโท ขตฺติโย ตปติ  | ณฺณายิ ตปติ พุราหฺมโณ |
| อถ สพฺพมโหโรตฺตํ       | พุทฺโธ ตปติ เศสสา.    |
| อโรคฺยา ปรมา ลาภา      | สนฺตญฺฐี ปรมํ ธนํ     |
| วิสุตฺตาสา ปรมา ญาคิ   | นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.   |

## คาถา

### ๑. คาถาเปิดตาพระเจ้า

ทิพพอกุข สมณตาทกขุ ปญญาอกขุ พุทฺธอกขุ ฌมมอกขุ สงฺฆอกขุ ปวรทวายุ สวาท

คาถาบทนี้ใช้บริกรรมตอนที่นำขี้ผึ้งปิดพระเนตรพระพุทธรูปที่ทำพิธีพุทธาภิเษก

### ๒. คาถาไขตาพระเจ้า

สหสฺสเนคฺโต เทวินฺโท เนคฺโต ทิพฺพอกขุ วิโสธยิ นโม พุทฺธาย จกขุ อุทปาติ ญาณํ อุทปาติ  
ปญญา อุทปาติ วิชา อุทปาติ อาโลโก อุทปาติ พุทฺธอกขุ ฌมมอกขุ สงฺฆอกขุ ปวรทวายุ สวาท

คาถาบทนี้ใช้บริกรรมตอนที่แกะขี้ผึ้งออกจากพระเนตรของพระพุทธรูปที่ทำพิธีพุทธาภิเษก

### ๓. คาถาพรมน้ำมนต์

อิติปิ โส วิเสเส อีเสเส พุทฺธนาเมหิ อีเมนาพุทฺธ คโสอิ อีสถํ พุทฺธปิติอิ

คาถาบทนี้ใช้บริกรรมตอนที่พรมน้ำพระพุทธรมนต์พระพุทธรูปที่ทำพิธีพุทธาภิเษก

## ประวัติผู้เขียน

|                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ชื่อ - นามสกุล   | พระครูสิทธิสุตาทิณฺฑ (ศุภชัย คำปิ่น)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| วัน/เดือน/ปีเกิด | วันที่ ๒๒ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๖                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| ประวัติการศึกษา  | <p>สอบไล่ได้ประโยคนักธรรมชั้นเอก<br/>           สำนักเรียนวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร<br/>           อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา ๒๕๒๒</p> <p>สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค<br/>           สำนักเรียนวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร<br/>           อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ปีการศึกษา ๒๕๔๔</p> <p>สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง)<br/>           วิชาเอกศาสนาและปรัชญา วิชาโทภาษาไทย<br/>           คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย<br/>           วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่ ปีการศึกษา ๒๕๓๘</p> |
| ประวัติการทำงาน  | <p>พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙<br/>           ครูโรงเรียนหอปรียัติศึกษา วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร</p> <p>พ.ศ. ๒๕๔๐ - ปัจจุบัน<br/>           ครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา วัดทุ่งหัวช้าง<br/>           อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน</p> <p>พ.ศ. ๒๕๔๑ - ปัจจุบัน<br/>           อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย<br/>           วิทยาเขตเชียงใหม่ และวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน</p>                                                                                                                                       |